BİR HALKEVİ DERGİSİNİN DÜNYASI: DIRANAZ - EDEBÎ VE FİKRÎ FAALİYETLER (1936–1941)

Nazlı MEMİŞ BAYTİMUR

BİR HALKEVİ DERGİSİNİN DÜNYASI: DIRANAZ - EDEBÎ VE FİKRÎ FAALİYETLER (1936–1941)

Nazlı MEMİŞ BAYTİMUR

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/ ***Certificate Number*****:** 82658

eISBN: 978-625-5036-23-0

DOI: 10.5281/zenodo.24076558

Kapak-Dizgi/*Cover-Design*:

Umay Yayınevi

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. Baskı, Umay Yayınevi, vi+300 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller yok, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, vi+300 pages, no index, bibliography included, no images, Samsun, 2026

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Yeni Türk Edebiyatı, 2. Dıranaz, 3. Halkevi Dergisi, 4. Edebî ve Fikrî Faaliyetler, 5. 1936-1941

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayınevi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütünü benzerlik ve yapay zekâ tespit yazılımıyla taranmıştır. Çalışmanın bütün hukukî sorumluluğu yazara aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and ai detection software. The author bears full legal responsibility for this work.

Web Sitesi/ *Web Page*:
https://umayyayinevi.com

E-posta/*Contact*:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/ Türkiye

Atıf/Cite: Memiş Baytimur, N. (2026). *Bir halkevi dergisinin dünyası: Dıranaz - edebî ve fikrî faaliyetler (1936–1941)*. Umay Yayınevi.

ÖN SÖZ

Halkevleri Cumhuriyet tarihinin en önemli kültür ve halk eğitimi kurumlarından biridir. Halkevlerinin Sinop'taki şubesi tarafından 1936-1941 yılları arasında Dıranaz adlı bir dergi yayınlanmıştır. Dıranaz'da şiirler, mensur edebî yazılar ve edebî tercümeler yer almış ve bunun yanı sıra dil, tarih, köy ve köylü, eğitim, sağlık, tarım, balıkçılık, ormancılık, Sinop ekonomisi ve kültür hayatı gibi pek çok farklı konuda da yazılar yayınlanmıştır. Söz konusu dergi bu özelliği ile erken Cumhuriyet döneminde Sinop'un kültür ve fikir hayatını takip etmek isteyen araştırmacılar için önemli bir kaynak hüviyetindedir.

Dergide dönemin genel kültür politikaları ile Sinop'un mahallî meseleleri yan yana bulunmaktadır. Bu bakımdan Dıranaz sadece bir Halkevi yayını değil, aynı zamanda şehrin edebî ve fikrî birikimini bir araya getiren bir dergi olarak da değerlendirilmelidir.

Çalışma, Sinop Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü kapsamında yürütülen "Dıranaz Dergisinde Edebî ve Fikrî Faaliyetler" başlıklı proje çerçevesinde yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Projeye başlandığında amaç, Dıranaz'da yayınlanan edebî ve fikrî yazıları tespit etmek ve bu suretle derginin Sinop'un kültür hayatındaki yerini ortaya koymaktı. Fakat derginin bütün sayıları incelenirken genel karakteri, yazar çevresi, mahallî araştırmalar, kültür aktarımı ve Halkevi yayıncılığının taşradaki durumu gibi birtakım meselelerinde çalışmaya dâhil edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Araştırmada Dıranaz'ın belirli sayıları ya da yalnızca öne çıkan yazarları esas alınmamıştır. 1 Ocak 1936 tarihli ilk sayıdan Ekim-Kasım 1941 tarihli 51-52. birleşik sayıya kadar yayınlanan bütün sayılar incelenmiş ve dergide yer alan yazılar yazar, tür, konu, sayı, tarih ve sayfa bilgileri açısından değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Bu sayede derginin yayın hayatı boyunca devam eden eğilimler ile belirli dönemlerde ortaya çıkan değişmeleri bir arada görmek mümkün olmuştur ve tek tek yazılardan hareketle ulaşılamayacak çok daha geniş bir yayın tablosuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde Dıranaz'ın kuruluşu, yayın amacı, adı, yönetim kadrosu, yazar çevresi ve Sinop Halkevi içindeki yeri

üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm ise, derginin edebî faaliyetlerine ayrılmıştır ve bu bölümde şiirler ve koşmalar, mensur edebî yazılar, tercümeler ile edebiyat ve edebî şahsiyetler hakkında kaleme alınan yazılar incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Dıranaz'ın fikrî yazıları Cumhuriyet ve inkılâplar, dil, köycülük, eğitim ve sağlık, Sinop tarihi ve hatırası, ekonomik kalkınma, bilimsel bilgi, mahallî coğrafya ve sanat gibi çok farklı konu başlıkları altında incelenmiştir.

Bu suretle derginin edebî yönü ile halkı bilgilendirme, mahallî araştırmaları teşvik etme ve umumi meseleleri tartışma yönlerinin birbirinden ayrı olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Dıranaz üzerinde çalışırken dikkat çeken hususlardan biri de yaklaşık beş bin nüfuslu şehir merkezinde çıkarılan bir Halkevi dergisinin bu kadar çok konuda yazı yayınlamış olmasıdır. Dergide mahallî bir şairin şiiri ile bilimsel bir inceleme, Sinop tarihine ait bir vesika ile ziraat veya halk sağlığı hakkında bir yazı aynı sayfalarda yer almaktadır. O dönemde kültür anlayışı bugünkü gibi uzmanlık alanlarına ayrılmamıştı. Söz konusu çeşitlilik sayesinde Dıranaz, Sinop'un tarihi, coğrafyası, geçmişine ait hatıraları ve günlük meseleleri hakkında araştırma yapacak olanlar için önemli bir kaynak hüviyeti kazanmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında eşim Doç. Dr. Suha Oğuz Baytimur'un katkısını ayrıca belirtmek isterim. Dıranaz dergisinin edebî ve fikrî faaliyetler açısından bir bütün halinde incelenmesi fikrini proje konusu olarak ilk kez kendisi önermiştir. Araştırmamızın başlangıç noktası olan bu öneri sayesinde derginin bütün sayıları sistemli bir şekilde incelenmiş ve çalışma zamanla kitap hacmine ulaşmıştır. Çalışma sürecinde göstermiş olduğu destek ve katkılarından dolayı kendisine içtenlikle teşekkür ederim.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasını mümkün kılan araştırma sürecine sağladığı destekten dolayı Sinop Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğüne de teşekkür ederim. Proje kapsamında başlayan inceleme bir kitap hâline gelmiş ve bu sayede Dıranaz'ın sayfalarında dağınık bir halde bulunan çok sayıdaki edebî ve fikrî yazı yeniden okunmuş ve bunların Sinop'un kültür tarihi içindeki yerleri bir arada değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın Dıranaz'ı yeniden hatırlatmasının yanı sıra erken Cumhuriyet döneminin taşra dergilerine, Halkevi dergiciliğine ve Sinop'un edebî ve kültürel tarihine yönelik yapılacak yeni çalışmalara da katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Nazlı MEMİŞ BAYTİMUR
Sinop, 2026

Nazlı MEMİŞ BAYTİMUR

1986 yılında Konya'da doğdu. 2008 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Fırat Üniversitesi'nde 2012 yılında yüksek lisans, 2018 yılında doktora eğitimini tamamladı. 2024 yılında Yeni Türk Edebiyatı alanında doçent unvanını aldı. Hâlen Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ •i
İÇİNDEKİLER •v
GİRİŞ •1
Halkevleri, Kültür Politikaları ve Halkevi Dergiciliği •1
Sinop'ta Kültür ve Yayın Ortamı ile Dıranaz Dergisi •8
BİRİNCİ BÖLÜM •23
DIRANAZ'IN YAYIN KİMLİĞİ VE KÜLTÜREL KONUMU •23
1.1. Derginin Kuruluşu, Adı ve Yayın Amacı •23
1.2. Derginin Yayın Süreci ve Teknik Özellikleri •27
1.3. Yönetim Kadrosu ve Yazar Çevresi •33
1.4. Okur Çevresi ve Sinop Halkevi Yayıncılığı İçindeki Yeri •39
İKİNCİ BÖLÜM •45
DIRANAZ'DA EDEBÎ FAALİYETLER •45
2.1. Şiir ve Koşmalar •45
2.1.1. Şiirin Dergideki Yeri ve Yayın Sürekliliği •46
2.1.2. Ferit Dikmen ve Koşma Geleneğinin Mahallî İşlevi •48
2.1.3. Haşim Nezihi: Gelenek, Modern Lirizm ve İç Dünya •53
2.1.4. Dilâver Can ve Millî-Didaktik Şiir Çizgisi •57
2.1.5. İbrahim Öztürk: Cumhuriyet, Millî Hafıza ve Toplumsal Duyarlık •63
2.1.6. Rıza Tandoğan: İnkılap, Mahallî Hayat ve Genç Şair Kimliği •66
2.1.7. Fahri Alper: Gurbet, Yas ve Lirik Duyarlık •70
2.1.8. M. Cemil Solakoğlu: Bireysel Lirizm, Millî Hafıza ve Tarih Bilinci •76
2.1.9. Ali Ertan: Askerlik, Vatan ve Kolektif Söyleyiş •80
2.1.10. Diğer Şairler, Genç İstidatlar ve Şehir Dışı Katkılar •85
2.1.11. Tematik Yapı: Millî Söylem, Yerel Coğrafya ve Bireysel Duyarlık •91
2.1.12. Biçim, Dil ve Söyleyiş Özellikleri •96
2.2. Mensur Edebî Metinler •102
2.2.1. Hikâyeler ve Mektup Biçimli Anlatılar •104

2.2.2. Ş. Sami Kubilây'ın Lirik ve Tasvirî Nesirleri •113
2.2.3. Diğer Lirik ve Tasvirî Nesirler •123
2.2.4. Gezi ve Hatıra Anlatıları •126
2.2.5. Diyalog Biçimindeki Düşünce Yazıları •131
2.3. Çeviri Faaliyetleri •132
2.3.1. Charles Baudelaire'den Çeviriler •134
2.3.2. Guy de Maupassant'tan Hikâye Çevirileri •136
2.3.3. Maksim Gorki'den Manzum Uyarlama •138
2.4. Edebiyat Üzerine Görüşler ve Eleştiri Yazıları •139
2.5. Edebiyat Tarihi, Edebî Şahsiyetler ve Edebî Hafıza •144
2.5.1. Abdülhak Hâmit Tarhan'ın Dıranaz'daki Temsili ve Hâmit Anmaları •145
2.5.2. Namık Kemal'in Edebî ve Fikrî Portresi •149
2.5.3. Mehmet Âkif'in Millî Şair Kimliği ve Ölümünün Ardından Hatırlanması •151
2.5.4. Baki Üzerine Edebiyat Tarihi Notları •153
2.5.5. Seydi Ali Reis: Denizcilik, Şairlik ve Yerel Hafıza •155
2.5.6. Yesari Baba Araştırmaları ve Mahallî Edebî Miras •158
2.5.7. İsmail Hakkı Kalfaoğlu'nun Edebî Kimliğinin Hatırlanması •163
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM •165
DIRANAZ'DA FİKRÎ FAALİYETLER •165
3.1. Cumhuriyet, Atatürk ve İnkılap Söylemi •167
3.2. Dil İnkılabı, Türkçe ve Millî Kültür •172
3.3. Köy, Köylü ve Halkçılık •177
3.4. Eğitim ve Halk Sağlığı •186
3.5. Sinop Tarihi, Eski Eserler ve Yerel Hafıza •193
3.6. Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Yerel Ekonomi •201
3.7. Bilimsel Bilgi, Yerel Coğrafya ve Sanat •209
SONUÇ •213
KAYNAKÇA •222
KRONOLOJİK FİHRİST •244

GİRİŞ

Halkevleri, Kültür Politikaları ve Halkevi Dergiciliği

Cumhuriyetin ilk yılları siyasi rejimin ve idari yapının yeniden düzenlendiği bir dönem olmuştur. Yeni devletin kurulmasıyla birlikte eğitimden dile, tarih anlayışından sanata, günlük hayattan vatandaşlık anlayışına kadar çok geniş bir alanda büyük bir kültürel kalkınma programı yürütülmüştür. Bu programın en önemli meselelerinden biri Cumhuriyet'in benimsediği değerlerin toplumun farklı kesimlerine ulaştırılması ve yeni kültür anlayışının bütün bir ülkede yaygınlaştırılmasıydı.

Erken Cumhuriyet dönemi kültür kurumları merkezde belirlenen kültür politikaları ile taşranın sosyal ve mahallî gerçekleri arasında köprü vazifesi görmüşlerdir. 19 Şubat 1932 tarihinde faaliyete geçen Halkevleri ise bu kurumların en önemlilerinden biridir. Halkevlerinin kuruluş amaçları arasında Cumhuriyet inkılaplarını geniş halk kitlelerine ulaştırmak, halkın kültür seviyesini yükseltmek, millî kültür unsurlarını araştırmak ve farklı sosyal kesimlerin ortak faaliyet alanlarında bir araya gelmesini sağlamak yer almıştır (Yaşar, 2016, s. 97).

Halkevlerinin kuruluşunu hazırlayan siyasi ve sosyal şartlar 1930'lu yılların başında yaşanan gelişmelerden ayrı düşünülemez. Serbest Cumhuriyet Fırkası tecrübesinin ardından Cumhuriyet Halk Partisinin halkla olan ilişkisi, inkılapların mahallî düzeyde ne ölçüde benimsendiği ve merkezde üretilen siyasi ve kültürel fikirlerin halka hangi yollarla ulaştırılacağı daha açık bir mesele hâline gelmişti. Halkevleri parti ile halk arasında doğrudan doğruya temas sağlamış ve konferans, kurs, temsil, yayın, kütüphane, spor ve sosyal yardım gibi birbirinden çok farklı faaliyetleri aynı çatı altında toplamıştır.

Bununla birlikte Halkevlerini yalnızca resmi hedeflerin aynen uygulandığı kurumlar olarak değerlendirmek doğru değildir, çünkü merkezi program ile mahallî uygulama arasında farklılıklar vardır. Nitekim Halkevleri hakkında yapılan araştırmalarda kurumun ideal düzeyde tanımlanan işlevleri ile taşradaki uygulamaların bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir (Kabagöz, 2024, s. 243-245). Bu nedenle çalışmada sadece resmî kültür programı tespit edilmemiş söz konusu programın Sinop'taki yayın hayatında nasıl uygulandığı Dıranaz'ın yazıları vasıtasıyla takip edilmeye çalışılmıştır.

Halkevlerinin kuruluş hedefleri kuruluş dönemine ait birinci el kaynaklarda açık bir şekilde belirtilmiştir. 1932 tarihli *CHF Halkevleri Talimatnamesi'*nde devletin imkânları dışında çalışabilecek "mesai unsurlarının millî kültürün yükselmesi" amacı etrafında toplanması gerektiği belirtilmiştir. Cumhuriyet ve inkılap esaslarının toplumun fikir ve duygu dünyasında yerleşmesi kuruluş gerekçeleri arasında gösterilmiştir (CHF, 1932, s. 3-5). Talimatname, Halkevlerini tek bir faaliyet alanıyla sınırlamamış ve farklı kabiliyet, ilgi ve ihtiyaçlara göre her vatandaşın katılabileceği bir çalışma sahası oluşturmayı hedeflemiştir. Bu amaçla Dil, Tarih ve Edebiyat; Güzel Sanatlar; Temsil; Spor; İçtimai Yardım; Halk Dershaneleri ve Kurslar; Kütüphane ve Neşriyat; Köycüler; Müze ve Sergi olmak üzere dokuz şube kurulması öngörülmüştür (CHF, 1932, s. 6).

Bu suretle dil ve edebiyattan beden terbiyesine, halk eğitiminden sosyal yardıma, köy çalışmalarından müzeciliğe kadar çok geniş bir faaliyet alanı aynı kurumun bünyesinde bir araya getirilmiştir.

Söz konusu şube yapısı Dıranaz gibi Halkevi dergilerinin anlaşılması açısından önemlidir. Halkevi dergilerinde şiir ile ziraat yazısı, mahallî tarih araştırması ile sağlık bilgisi, dil tartışması ile ti-

yatro haberi yan yana yer almaktadır ve bu durum ilk bakışta dağınık bir görüntü verebilir. Halbuki Halkevlerinin kuruluş programına bakıldığında bu çok yönlülüğün bir tesadüf olmadığı anlaşılmaktadır. 1940 tarihli *Halkevleri* adlı resmi yayında Halkevlerinin fikir sahasında yürüttüğü çalışmalar konferanslar, kitap ve dergi yayını, dershaneler, kütüphaneler ve okuma odaları, folklor-etnoloji çalışmaları ile tarih araştırmaları başlıkları altında toplanmıştır (CHP, 1940, s. 7). Yine aynı yayında Cumhuriyet Halk Partisinin Halkevleri vasıtasıyla takip ettiği kültür politikası, ilim ve fenni, güzel sanatları yaymak ve ülkenin siyasi ve iktisadi meseleleri hakkında güncel ve doğru bilgiyi halka ulaştırmak şeklinde tanımlanmıştır (CHP, 1940, s. 4). Görüldüğü üzere Halkevi yayınları yalnızca edebi eser yayınlayan dergiler olarak değil, halk eğitimi de yapan yayın organları olarak düşünülmüştür.

Halkevlerinin okuma ve yayın faaliyetleri de resmî belgelerde önemli bir yer tutmaktadır. Okuma hevesini çoğaltmak kurumun başlıca işlerinden biri olarak gösterilmiş ve her Halkevinde bir kütüphane ile okuma odası bulunması gerektiği belirtilmiştir (CHP, 1940, s. 12). Kütüphane ve okuma odaları halkın bilgiye ulaşmasını temin edecek ve okuma alışkanlığını yaygınlaştıracak birer vasıta olarak düşünülmüştür. Nitekim Halkevlerinin Kütüphane ve Neşriyat kolu okuma odaları, seyyar kütüphaneler ve köylere kadar giden okuma faaliyetleri vasıtasıyla okul dışında kalan kesimlerinde kültür hayatına katılmasını hedeflemiştir (Yenisoy Özkan, 2023, s. 164).

Yayın faaliyeti de bu anlayışın bir devamıdır. Halkevlerinin çıkardığı kitap ve dergiler merkezden gönderilen fikirlerin mahallî düzeyde yayılmasını sağlamış ve bunun yanı sıra taşranın kendi tarihi, coğrafyası, folkloru ve sosyal meseleleri hakkında da yazılar yazılmasına imkân vermiştir. Halkevi dergileri ve yayınları kültür tarihi açısından önemli birer kaynaktır ve bu yayınlar başta öğret-

menler olmak üzere taşradaki aydınların mahallî araştırmalar yapmasını teşvik etmiştir (Şakiroğlu, 1996, s. 131). Halkevi dergileri bir taraftan okuyucu yetiştirmiş diğer taraftan da mahallî bir yazı kadrosu oluşturmuştur. Dıranaz'ın yayın faaliyeti de bu halk eğitimi anlayışının Sinop'taki örneklerinden biridir.

Halkevi yayınlarının bu işlevi kurumların on yıllık faaliyetlerini değerlendiren *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942* adlı resmî yayında da açık bir şekilde belirtilmiştir. Söz konusu eserde Halkevlerinin bir taraftan merkezden belirlenen kültür hedeflerini uygulayan kurumlar olduğu, diğer taraftan mahallî istek ve ihtiyaçların da bu kurumların kuruluş ve faaliyetlerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Halkevlerinin dergi, kitap ve diğer eserlerden oluşan yayın faaliyetleri, dil ve folklor çalışmaları, tarih ve müze araştırmaları, millî bayramlar, konferanslar ve sosyal faaliyetler ile aynı kültür programının parçaları arasında gösterilmiştir. Ayrıca Halkevleri altı aylık çalışma raporlarıyla düzenli bir şekilde takip edilmiş, faaliyet neticeleri Genel Sekreterlik tarafından değerlendirilmiş ve yıllık yayınlar vasıtasıyla kamuoyuna duyurulmuştur (CHP, 1942, s. 5, 23-28).

Dıranaz'da da faaliyet raporları, istatistikler ve "Kısa Haberler" bölümleri yayınlanmıştır. Söz konusu yazılar yalnızca Sinoplu okuyucuya yönelik tanıtıcı yazılar değildir, aynı zamanda Halkevlerinin bu raporlama anlayışının dergideki karşılığıdır.

Folklor ve mahallî tarih araştırmalarına verilen önem Halkevi dergilerinin içeriğini açıklayan bir başka husustur. Halk dilinden kelime ve terimlerin derlenmesi, halk masalları ile adetlerin toplanması ve halk türkülerinin toplanması Halkevlerinin çalışma sahaları arasında sayılmıştır. Ayrıca toplanan halk kültürü mahsullerinin Halkevi dergilerinin belli başlı sermayesi haline geldiği de açıkça ifade edilmiştir. Yine Halkevlerinin bulundukları çevrenin tarihini

aydınlatacak belge ve bilgileri bir araya getirmeleri ve çeşitli eserlerde dağınık bir şekilde bulunan mahallî tarih malzemesini derleyip değerlendirmeleri de istenmiştir (CHP, 1940, s. 13).

Söz konusu program sayesinde Dıranaz'da Sinop tarihine, eski eserlere, mahalli coğrafyaya, dil meselelerine, halk kültürüne ve şehrin iktisadi imkânlarına ilişkin yazıların neden ara vermeksizin yer aldığı anlaşılmaktadır. Derginin konuları yazarların kendi ilgi alanları ile Halkevi kültür programının mahallî ihtiyaçlarla birlikte düşünülmesini gerektirmektedir.

Halkevi dergilerinin yayın politikasında merkez ile çevre arasındaki ilişki özel olarak düzenlenmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin 26 Kasım 1932 tarihli yazısında dergilerin yaşayabilmesi ve okuyucu bulabilmesi hususu gözetilmekle birlikte her yayının öncelikle bulunduğu çevrenin dergisi olması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre dergilerdeki sosyal, kültürel, ekonomik ve edebî yazıların halkı ve köylüyü ilgilendiren özgün yazılardan oluşması, yayınların halk ile aydınlar arasındaki teması güçlendirmesi ve inkılap fikrinin geniş halk kitlelerine ulaştırılmasına hizmet etmesi istenmiştir (Olgun, 2019, s. 61-62).

Burada iki yönlü bir yayın anlayışı söz konusudur. Bunlardan biri merkezi kültür politikasının belirlediği temel hedefler, diğeri ise her Halkevinin kendi çevresinin tarihi, soysal ve iktisadi malzemesini dergisine taşımasıdır. Bu nedenle taşra Halkevi dergilerini yalnızca merkezi söylemin birer kopyası olarak görmek eksik kalmaktadır. Kanaatimizce söz konusu dergiler, merkezde belirlenen kültür hedeflerinin mahallî ihtiyaç, imkân ve şahıslar tarafından uygulandığı yayınlar olarak değerlendirilmelidir.

Nitekim Halkevi dergileri küçük şehir ve kasabalarda çoğu zaman yalnızca bir kurumun faaliyet bülteni olmanın çok ötesine geçmiştir. Bu dergiler kendi çevrelerinin kültürüne öncelik vermiş

ve halkın mahallî kültür bilincinin gelişmesine katkı sağlamış ve özellikle küçük yerleşim yerlerinde başlıca kültür ve yayın organı hâline gelmiştir (Çeçen, 1990, s. 383). Halkevi dergileri sağlık, spor, ziraat, hayvancılık, genel kültür ve yerel sorunlar gibi çok farklı konularda halka bilgi vermiş ve aynı zamanda güncel gelişmelerin taşradaki okuyucuya ulaştırılmasında önemli bir vasıta olmuştur (Güz, 2001, s. 85). Bu nedenle Halkevi dergilerinin edebî değeri ile sosyal işlevi birbirinden ayrı incelenemez. Bir şiirdeki millî duygular, bir köy yazısındaki halkçılık anlayışı, bir sağlık yazısındaki halk eğitimi hedefi ya da bir mahallî tarih araştırmasının şehrin tarihi ile olan ilişkisi aynı yayın politikasının farklı görünümleridir.

Dergilerin edebî hayat açısından taşıdığı işlev de önemlidir. Halkevleri çevresinde mahallî yazar ve şairlerin yazılarını yayınlayabildikleri, genç kalemlerin ilk denemelerini okuyucuyla buluşturabildikleri bir yayın ortamı meydana gelmiştir. Bu suretle taşrada yazı yazan kişiler daha çok tanınmış ve ülkenin farklı bölgelerindeki edebî yazılar daha çok okunmuştur. Halkevi dergileri dönemin tanınmış isimlerinden yazılar ve şiirler yayınlamış ve bunun yanı sıra öğretmen, memur, doktor, ziraatçı, asker ve yerel kültür insanlarının yazılarına da aynı sayfalarda yer vermiştir.

Dıranaz'ın yazar kadrosu ve "Genç İstidatlar" gibi bölümleri de bu açıdan önemlidir. Nitekim Ceyhun Atuf Kansu ilk basılı yazılarından birinin Dıranaz'da yayınlanmasından duyduğu mutluluğu yıllar sonra hatırlamış ve Halkevlerini kendi sanat hayatının okulu olarak ifade etmiştir (Yaşar, 2008, s. 141). Bu durum dikkat çekici bir örnektir.

Dıranaz'ı incelerken hareket noktalarından biri Halkevleri ve Halkevi yayınları hakkındaki bu bilgiler olmuştur. Dergiyi yalnızca Sinop'ta çıkarılmış bir edebiyat dergisi olarak değerlendirmek sağlık, köycülük, tarım, ormancılık, balıkçılık, dil ve mahallî tarih ko-

nularındaki pek çok yazıyı açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Buna karşılık Dıranaz'ı Cumhuriyet Halk Partisinin resmî görüşlerini taşıyan bir yayın organı olarak görmek de şiir, tercüme, mensur yazı, yerel araştırma ve genç yazar yetiştirme yönünü arka plana itmektedir. Dıranaz edebî yazıları, halk eğitimini, mahallî araştırmaları, Halkevi haberlerini ve fikir yazılarını aynı dergide bir araya getirmiştir ve derginin en önemli özelliği de budur.

Dergi Halkevi kültür programının genel çizgisini takip etmekle birlikte Sinop'un tarihi geçmişini, coğrafi özelliklerini, ekonomik meselelerini ve yerel aydın çevresinin ilgi alanlarını da ara vermeksizin sayfalarına aktarmıştır. Bu açıdan Dıranaz merkezi kültür politikasının Sinop'un tarihi, sosyal ve iktisadi malzemesiyle birleştiği bir dergi örneğidir.

Bununla birlikte Halkevi yayınlarını değerlendirirken kurum belgelerinde yazılan hedefler ile dergi yazılarının fiili durumu arasında bir ayrım yapılması gerekmektedir. Talimatnameler ve parti yayınları Halkevlerinden ne beklendiğini ve ideal çalışma modelinin nasıl tanımlandığını göstermektedir. Dergiler ise bu beklentilerin mahallî kadrolar, teknik imkânlar, okuyucu çevresi ve şehrin ihtiyaçları içinde nasıl uygulandığını göstermektedir. Halkevleri literatüründe yalnızca yukarıdan aşağıya aktarılan başarı anlatılarına dayanmanın kurumun günlük işleyişini ve mahallî farklılıklarını görünmez kılabileceği yönündeki uyarılar bu nedenle önemlidir (Kabagöz, 2024, s. 244-245).

Dıranaz'ın sayıları çalışmada bu doğrultuda incelenmiştir. Çalışmada resmî Halkevi belgeleri derginin içeriğini açıklamak için yardımcı kaynak olarak kullanılmıştır. Dıranaz'ın kendi yazıları ise derginin genel karakterini ve yerel kültür hayatını belirlemede başlıca inceleme malzemesi olarak alınmıştır.

Sinop'ta Kültür ve Yayın Ortamı ile Dıranaz Dergisi

Dıranaz'ın yayın hayatını değerlendirebilmek için 1930'lu yıllarda Sinop'un kültür ve yayın imkânlarına kısaca göz atmakta fayda vardır. Burada amaç Sinop'un Cumhuriyet dönemindeki bütün tarihini vermek değil, Dıranaz'ı mümkün kılan okuma, eğitim, matbaa ve yerel aydın çevresinin temel özelliklerini ana hatlarıyla belirlemektir.

Sinop, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde nüfus açısından küçük bir şehir merkezidir. 1927'de 5006 olan şehir nüfusu 1935'te 4872'ye, 1940'ta 4838'e düşmüş, 1945'te ise 4995 kişiye ulaşmıştır (Tırıl, 2010, s. 73). Söz konusu rakamlar Dıranaz'ın yaklaşık beş bin nüfuslu bir şehir merkezinde çıkarıldığını göstermesi açısından önemlidir. Böylesine küçük bir şehirde 1936-1941 yılları arasında 52 sayıya ulaşan ve şiirden tercümeye, yerel tarihten ekonomik kalkınma meselelerine kadar pek çok konuda yazı yayınlayan bir derginin yayın hayatını sürdürebilmesi dikkat çekicidir.

Şehrin okuryazarlık durumu da önemlidir. 1927 genel nüfus sayımına göre Sinop vilayetinde 169.965 kişilik nüfusun 162.626'sı okuma yazma bilmemekte, yalnızca 7339 kişi okuryazar görünmektedir (Namal, 2020, s. 1774). Harf İnkılabı sonrasında açılan Millet Mektepleri bu durumu değiştirmeye yönelik halk eğitimi çalışmalarının başlıca vasıtalarından biri olmuştur. Sinop merkezde 1928-1935 yılları arasında Millet Mekteplerinin A dershanelerine 2702 erkek ve 1676 kadın; B dershanelerine ise 302 erkek ve 143 kadın kayıt yaptırmıştır. Köylerdeki kayıt sayıları ise şehir merkezinden daha yüksektir (Namal, 2020, s. 1778).

Bu rakamlardan okuma yazmanın yaygınlaştırılması için şehirde ve köylerde büyük çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Dıranaz'ı Millet Mekteplerinin doğrudan doğruya bir neticesi olarak dü-

şünmek mümkün değildir, fakat derginin çıktığı yıllarda yeni bir okuyucu kitlesi oluşturulmaya çalışıldığı da unutulmamalıdır.

Okuma yazmanın yaygınlaştırılması kadar okuma yazma öğrenenlerin okuyabileceği kütüphane ve yayınların bulunması da önemlidir. 1933-1934 istatistiklerinde Sinop'ta biri vilayete, diğeri Halkevine bağlı iki genel kütüphanenin bulunduğu ve Sinop Halkevi kütüphanesindeki kitap sayısının 275 olduğu belirtilmektedir. Kitap sayısı az olmasına rağmen Rıza Nur Kütüphanesi ile Halkevi kütüphanesinden farklı meslek ve yaş gruplarından okuyucular istifade etmiştir (Namal, 2020, s. 1782).

Halkevi'nin kütüphane, okuma ve yayın faaliyetleri birbirini tamamlamaktadır. Okuyucuyla doğrudan doğruya temas hâlinde olan bir kurumun kendi dergisini çıkarması Halkevlerinin genel kültür programına da uygundur. Nitekim Dıranaz ilk sayısında kendisini "Sinob Halkevi kültür dergisi" olarak tanımlamıştır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 1).

Sinop'taki basın yayın imkânları da Dıranaz açısından önemlidir. Sinop Vilayet Matbaası 1921 yılında kurulmuş ve uzun yıllar boyunca şehirdeki basın yayın hizmetlerini tek başına yürütmüştür. Vilayetin resmî gazetesi olan Sinop, Türk Ocağı çevresinde yayınlanan Türk Bahçesi, Dıranaz ve Sinop Halkevinin bazı kitapları bu matbaada basılmıştır (Tırıl, 2010, s. 198). Dıranaz yayın hayatı boyunca Vilayet Matbaasında basılmıştır ve bu nedenle derginin yayın düzeni söz konusu matbaanın teknik kapasitesine ve iş yoğunluğuna bağlı kalmıştır. Nitekim derginin 21.-22. sayıları birlikte basılmış ve bunun sebebi olarak da matbaanın işlerinin çokluğu gösterilmiştir.

40. sayıdan sonra yayına ara verilmiş ve 41. sayı ancak Aralık 1940'ta çıkarılabilmiştir. Derginin son sayısı ise Ekim-Kasım 1941 tarihli 51-52. birleşik sayıdır. Dergi bu suretle 52 sayıya ulaşmıştır fa-

kat iki birleşik sayı nedeniyle elli fasikül hâlinde yayınlanmıştır. Yayın araları ve birleşik sayılar mahallî matbaa imkânları ve dönemin ekonomik şartlarıyla ilgilidir.

Halkevleri Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak ve benimsetmek amacıyla kurulmuş ve kısa sürede bütün bir ülkede yaygınlaşmıştı. Bu Halkevleri zincirinin bir halkası olan Sinop Halkevi de 24 Haziran 1932 tarihinde faaliyete başlamış ve kısa sürede şehrin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yer edinmiştir. Halkevi konferans, temsil, konser, kurs, kütüphane, sosyal yardım ve yayın gibi pek çok faaliyette bulunmuş ve bu faaliyetlere farklı meslek gruplarından pek çok kişi katılmıştır. Örneğin 1936 yılının ilk altı ayında otuz konferans verilmiştir. Bu konferansları Halkevi başkanı, ziraat müdürü, ortaokul müdürü, kültür müdürü, öğretmenler, baştabip, bir askeri gemi komutanı, asker alma başkanı ve tüccar Ferit Dikmen gibi çok farklı mesleklerden kişiler vermiştir (Dıranaz, 31 Temmuz 1936, S. 7, s. 12).

Derginin yazar kadrosunda da öğretmen, memur, idareci, sağlık görevlisi ve yerel kültür insanları bulunmaktadır. Dıranaz Halkevi çevresinde bir araya gelen bu farklı meslek gruplarının ortak dergisi olmuştur.

Sinop Halkevi'nin yayın faaliyeti yalnızca Dıranaz ile sınırlı kalmamıştır. Halkevi tarafından *Âşık Sümani, Osmanlıcadan Türkçeye Karşılıklar Kılavuzu, İnönü Zaferleri, Yesari Baba, Vatan Türküleri, Sinop Coğrafyası* ve *Limanda Bir Ses* gibi kitaplar da yayınlanmıştır (Yaşar, 2008, s. 197). Bu yayınlar arasında Hasan Tarkan'ın 1941 yılında Halkevi Neşriyatından III. Kitap olarak yayınlanan *Sinop Coğrafyası*, Sinop'un fiziki ve beşerî özelliklerini anlatan kapsamlı bir eserdir. Eserde vilayetin yeryüzü şekilleri, iklimi, akarsuları, nüfusu, idari yapısı, zirai durumu, madenleri, sanayisi ve ticareti gibi konular hakkında bilgi verilmektedir. Sinop Halkevi bu suretle mahallî çev-

reyi tanıma ve tanıtma çalışmalarını kitap olarak da yayınlamıştır (Tarkan, 1941).

Söz konusu yayınların tamamı yerel tarih, coğrafya, dil, halk edebiyatı ve millî kültür gibi konulardadır ve bu durum Sinop Halkevinin neşriyat programının ne kadar geniş olduğunun bir göstergesidir. Dıranaz ise bu yayınlar içinde düzenli aralıklarla okuyucuya ulaşan tek yayındır. Bu nedenle derginin konularını Sinop Halkevinin genel kültür faaliyetleri içinde değerlendirmek gerekmektedir. Nitekim Halkevinin kitap yayınları ile Dıranaz'daki mahallî tarih, coğrafya, dil ve halk kültürü yazıları arasında açık bir konu yakınlığı vardır.

Derginin ilk sayısı 1 Ocak 1936 tarihlidir. Dergi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi tarafından çıkarılmıştır ve kapağında "Ayda bir defa çıkarılır. Sinob Halkevi kültür dergisidir" ibaresi yer almaktadır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 1). Dergi daha ilk sayısında kendisini bir ülkü ve bilgi dergisi olarak tanımlamıştır. "Okuyucularla Baş Başa" başlıklı yazıda Dıranaz'ın Atatürk'ten alınan yeni ülküyü yurda ve ulusa yaymak ve bu ülküyü gönüllerde daha derin bir şekilde yerleştirmek amacıyla çıkarıldığı belirtilmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 4). Ancak, aynı sayının içeriğine bakıldığında derginin yalnızca siyasi ve ideolojik yazılarla sınırlı kalmadığı görülmektedir.

Nitekim ilk sayıda "Halkevimiz", "İlimiz", "Dıranaz", "Eti Senin Kemiği Benim", "Sinobun Tarım Haberi", "Ülkücü Kardeşlere", "Sinobun Ekonomik Kalkınması", "İnansız Adam", "Sinob (Sinova) Tarihi" ve "Kısa Haberler" gibi çok farklı yazılar bir arada yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936). Şiir, eğitim ve ahlak yazısı, tarih haberi, ekonomik değerlendirme, yerel tarih araştırması ve Halkevi haberleri aynı sayıda yer almaktadır. Dergi daha başlangıçta çok yönlü bir karakter kazanmıştır. Söz konusu çeşitlilik Hal-

kevlerinin kitap ve dergi yayını, halk eğitimi, tarih araştırması ve mahallî bilgi üretimini aynı fikir sahası içinde değerlendiren programına da uygundur (CHP, 1940, s. 7, 13). Bu nedenle Dıranaz'daki tür ve konu çeşitliliğini Halkevi dergiciliğinin genel yapısının bir neticesi olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Derginin adı da Sinop ile ilgilidir. Sinop Halkevi Yönetim Kurulunda çıkarılacak derginin adı tartışılırken "Diyojen" ve "İnceburun" gibi Sinop'la ilgili adlar teklif edilmiş, daha sonra eski Sinop Milletvekili Savaş Bey'in teklifiyle "Dıranaz" adı kabul edilmiştir. Avni Gökmen derginin ikinci sayısında "Adı Ne Olsun" başlıklı yazısında dergiye ad verme sürecini anlatmaktadır (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 2). Dergi adını Sinop'ta bulunan Dıranaz Tepesi'nden almıştır.

Haşim Nezihi de derginin çıkışını değerlendirirken Sinop'un tarih ve kültür açısından zengin bir yurt köşesi olduğunu ve bu zenginliği ortaya çıkaracak bir dergiye ihtiyaç bulunduğunu belirtmiştir (Nezihi, 1936, s. 10). Dergi Cumhuriyetin kültür ülküsünü Sinop'un mahallî malzemesi ile birlikte anlatmayı hedeflemiştir.

Dıranaz'ın edebî yazıları derginin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Dergide şiirler, koşmalar, mensur edebî yazılar, deneme ve hikâye türünde yazılar, edebî şahsiyetler hakkında yazılar ve tercümeler yayınlanmıştır. Dıranaz'daki şiirlerin sayıca fazlalığı ise dergiyi diğer Halkevi dergilerinden ayıran özelliklerden bir tanesidir (Alçıtepe, 2001, s. 313). Şiirlerde yurt, millet, Cumhuriyet, Atatürk, gençlik, bayrak ve Sinop coğrafyası gibi umumi konuların yanı sıra aşk, tabiat, ölüm, hatıra ve şairlerin kendi iç dünyalarına ait duygular da işlenmiştir. Dergi şiir alanında tek yönlü bir çizgi takip etmemiştir. Şiirler yalnızca resmî gün ve yıldönümleri için yazılmamış, şairlerin kendi duygularını anlattıkları şiirler de dergide yer almıştır.

Dergide tercümeler de yayınlanmıştır. Charles Baudelaire'den ve Guy de Maupassant'tan yazılar Türkçeye çevrilmiş ve farklı Batılı yazarlara ait hikâye ve şiir örnekleri yayınlanmıştır. Yerel tarih, köycülük ve tarım yazılarıyla aynı dergide Batı edebiyatından tercümelerinde yer alması dikkat çekicidir.

Dergide gençlerin yazılarına da yer verilmiştir. 21-22. sayıdan itibaren "Genç İstidatlar", 41. sayıdan itibaren ise "İstidatlar Sayfası" başlığı altında gençlerin yazıları yayınlanmıştır. Dergi bu suretle genç yazarları teşvik etmiştir.

Derginin fikrî yazılarında Cumhuriyet, Atatürk ve inkılaplar önemli bir yer tutmaktadır. Millî bayramlar, Atatürk'ün ölümünün ardından kaleme alınan yazılar, İnönü dönemine ilişkin yazılar ve Halkevlerinin kuruluş yıldönümleri hakkındaki yazılar dönemin siyasi ve kültürel görüşlerinin dergide en açık şekilde görüldüğü metinlerdir. Bunlarda sık sık eski-yeni karşılaştırmasına gidilmiş ve Cumhuriyet'in kazanımları ve yeni vatandaşlık anlayışı üzerinde önemle durulmuştur. Bununla birlikte dergide yalnızca bu konularda yazı yayınlanmamıştır. Dil inkılabı ve Türkçe hakkındaki yazılar, köy ve köylü meselesi, halk sağlığı, eğitim, tarım, orman, balıkçılık, Sinop ekonomisi, eski eserler ve Sinop tarihi dergide sık sık tekrar eden konulardır.

Dergide memleket sevgisi bir taraftan millî duygularla diğer taraftan toprağın işlenmesi, ormanın korunması, balıkçılığın geliştirilmesi, hastalıklardan korunma ve mahalli tarihin araştırılması gibi pratik konularla anlatılmıştır.

Mahallî tarih yazıları Dıranaz'ın Sinop tarihine katkısını en açık şekilde gösteren yazılardır. "Sinob (Sinova) Tarihi" ile başlayan tarih yazıları Sinop hakkında tarihî malumat veren yazılar, Sinop Limanı baskınına ilişkin vesikalar, müze ve eski eser yazılarıyla devam etmiştir. Ferit Dikmen, Sinop tarihine ilişkin belge ve araştır-

malar üzerinde çalışmıştır ve bu sayede dergideki tarih yazıları yalnızca hatıra ve hikâye düzeyinde kalmamış, kaynak ve vesikalara da dayanmıştır (Yaşar, 2016, s. 106-107). Halkevlerinin yerel tarihin aydınlatılması için belge ve bilgilerin bir araya getirilmesi gerektiği yönündeki direktifleri göz önünde bulundurulduğunda Dıranaz'daki bu yazılar genel Halkevi programının Sinop'taki uygulaması olarak değerlendirilebilir (CHP, 1940, s. 13).

Bununla birlikte söz konusu yazıların tarih açısından ne kadar doğru oldukları, hangi kaynakları kullandıkları ve dönemin resmiî tarih anlayışıyla ilişkileri ayrı ayrı incelenmelidir. Çalışmada bahsi geçen yazılar bir yandan bilgi kaynağı diğer yandan da Dıranaz'ın Sinop'u tanıtma çabasının bir parçası olarak ele alınmıştır.

Sinop Halkevi kuruluş amaçları doğrultusunda kadın-erkek, genç-yaşlı, köylü-şehirli ayırt etmeksizin bütün Sinopluları aydınlatmayı hedeflemiştir. Dıranaz'ın köy ve köylüye yönelik yazıları da Halkevlerinin halkçılık ve köycülük anlayışıyla yakından ilgilidir. Dergide köy hayatını anlatan yazıların yanı sıra doğrudan doğruya köylüye seslenen, aile bilgisi, sağlık, tarım ve üretim konularında öğretici yazılar da bulunmaktadır. 15. sayıdan itibaren "Köylü Arkadaşlara" başlığı ile açılan ve daha sonra "Köylüler Sahifesi" adını alan bir bölüm bulunmaktadır ve bu bölümde köylü okuyucuya doğrudan doğruya hitap edilmiştir (Dıranaz, Nisan 1937, S. 15, s. 12).

Burada köylü yalnızca hakkında yazı yazılan bir kesim değil, aynı zamanda derginin ulaşmak istediği okuyucudur. Fakat bu hedefin fiilen ne ölçüde gerçekleştiğini derginin kendi yazılarından hareketle kesin olarak tespit etmek mümkün değildir. Dıranaz'ın köylüye hitaben yazdığı yazılar çalışmada Halkevi yayın politikasının ve dönemin köycülük anlayışının bir görünümü olarak incelenmiştir.

Dergide sağlık, tarım ve iktisat yazıları da yayınlanmıştır. Kuduz, yaralar ve sargılar, sıtma, zehirli gazlardan korunma gibi konuların yanı sıra zeytincilik, çeltik üretimi, ormanlar, hayvancılık, balıkçılık ve ekonomik kalkınma meseleleri hakkında dergide düzenli olarak yazılar çıkmıştır. Bu yazıların bir kısmı kendi alanının uzmanı olan kişiler tarafından kaleme alınmıştır. Nitekim Sinop Halkevi çevresinde ziraat müdürü, doktor, öğretmen ve çeşitli kamu görevlileri faal bir şekilde çalışmaktaydı ve derginin bu öğretici yazılarını da bu kişiler yazmaktaydı.

Dıranaz bu yönüyle yerel hayatın meselelerini bir kültür dergisine taşımış ve edebî yazılarla pratik bilgi yazılarını aynı dergide bir araya getirmiştir. O dönemde Halkevlerinde kültür çok geniş bir anlamda düşünülmekteydi ve derginin kültür dergisi olması da bu geniş anlamda anlaşılmalıdır.

Dıranaz'ın bu konulara yönelmesi Sinop'un aynı yıllardaki resmî gündemiyle birlikte değerlendirildiğinde daha iyi anlaşılmaktadır. CHP'nin 1940 yılı vilayet kongrelerinde kabul edilen dilekleri ve ilgili vekâletlerin cevaplarını bir araya getiren kaynakta Sinop için limanın demiryolu ve iç bölgelere bağlanması, Sarıkum Gölü ile Aksaz bataklığının kurutulması, Karadeniz limanlarına düzenli vapur seferlerinin sağlanması, meyve fidanı ve tohumluk temini, köylülerin odun ve kereste ihtiyaçlarının karşılanması, Gerze limanının işlerliğinin artırılması, Boyabat'ta hastane kurulması ve Gökırmak'tan sulama imkânlarının geliştirilmesi gibi talepler yer almıştır (CHP, t.y., s. 609-613). Dıranaz'daki ulaşım, sağlık, sıtma, tarım, ormancılık, balıkçılık ve mahallî ekonomi yazıları ile bu kongre dilekleri arasında açık bir benzerlik vardır.

Söz konusu benzerlikten derginin yerel meseleleri tesadüfen gündemine almadığı ve Sinop'un umumi ihtiyaçlarını dergi sayfalarına taşıdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu benzerlik dergi-

deki yazıların doğrudan doğruya kongre kararlarının bir neticesi oluğu anlamına da gelmemektedir. Kongre kayıtları Sinop'un resmî taleplerini, Dıranaz ise söz konusu meselelerin mahallî kültür ve fikir hayatındaki görünümünü göstermektedir ve bunlar farklı nitelikte kaynaklardır.

Dıranaz 1936'dan 1941'e kadar yayınlanmıştır. Sinop'un küçük nüfusu, sınırlı matbaa imkânları ve giderek ağırlaşan II. Dünya Savaşı şartları göz önünde bulundurulduğunda bu süre dikkat çekicidir. Derginin sayfa sayıları ve özel sayıları da önemlidir. Dıranaz yayın hayatına on altı sayfa ile başlamış, sekizinci sayı yirmi dört sayfa olarak yayınlanmış, 29 Ekim 1936 tarihli onuncu sayı ise Cumhuriyet'in on üçüncü yılı münasebetiyle kırk sayfalık özel sayı olarak çıkarılmıştır. Ekim 1938 tarihli 33. sayı ise Cumhuriyetin on beşinci yılı münasebetiyle otuz iki sayfa olarak çıkarılmıştır.

Görüldüğü üzere milli yıldönümlerinde derginin sayfa sayısı artmıştır. Dergi teknik ve ekonomik sıkıntılarına rağmen özel sayılar çıkarmış ve bu özel sayılarda millî günleri halka anlatmıştır.

Bütün bu özellikler bir arada değerlendirildiğinde Dıranaz, Sinop Halkevinin faaliyetlerini duyuran bir yayın olmanın çok ötesinde şehrin 1930'lu ve 1940'lı yıllardaki edebî ve fikrî hareketliliğini gösteren önemli bir kaynaktır. Dergi merkezi Cumhuriyet söylemini taşımış, ancak bunu Sinop'un tarihi, coğrafyası, üretim imkânları, mahallî meseleleri ve aydın çevresiyle birlikte vermiştir. Şiir, tercüme, tarih araştırması, tarım bilgisi, sağlık yazısı ve Halkevi haberi aynı sayfalarda bir araya gelmiştir. Bu nedenle derginin edebî ve fikrî faaliyetlerinin birbirinden tamamen ayrı olmadığı ve aynı kültür programı içinde birbirini tamamladığı kanaatindeyiz.

Çalışmanın Amacı, Kapsamı, Literatürdeki Yeri ve Yöntemi

Çalışmanın temel amacı Sinop Halkevi tarafından 1936-1941 yılları arasında yayınlanan Dıranaz dergisinin bütün sayılarını esas

almak suretiyle dergideki edebî ve fikrî faaliyetleri sistemli bir şekilde incelemektir. Çalışmanın hareket noktası Dıranaz'ın yalnızca yerel bir dergi veya Halkevi faaliyetlerini duyuran bir kurum yayını olmadığı, erken Cumhuriyet dönemi kültür politikalarını, Sinop'un mahallî özelliklerini, şehrin umumi ihtiyaç ve tartışmalarını, dönemin edebî üretimini ve halk eğitimi anlayışını aynı dergide yansıtan çok yönlü bir dergi olduğu düşüncesidir. Bu çerçevede derginin genel karakteri, yazar çevresi, edebî türleri, tercüme faaliyetleri ve fikrî konu alanları bir arada değerlendirilmiştir.

Amaç, Dıranaz'daki yazıları yalnızca başlık ve yazar düzeyinde sıralamak değil, yayın politikası ile yazıların konu ve tür özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışmada Dıranaz'ın bütün sayıları incelenmiş olmakla birlikte kaynakçada dergide yayınlanan bütün yazıların eksiksiz bir bibliyografyasını vermek amaçlanmamıştır. Bu nedenle birinci el kaynaklar arasında derginin bütün sayıları toplu olarak gösterilmiş, ayrıca araştırmamızda doğrudan doğruya istifade edilen şiirler, koşmalar, mensur edebî yazılar, tercümeler, uyarlamalar ve diğer yazılar ayrı başlıklar altında kaydedilmiştir.

Çalışmanın ana inceleme malzemesini Dıranaz'ın 1 Ocak 1936 tarihli birinci sayısından Ekim-Kasım 1941 tarihli 51-52. birleşik sayısına kadar yayınlanan 52 sayısı oluşturmaktadır. 21-22 ve 51-52. sayılar birlikte basıldığı için fasikül sayısı ellidir. İncelemede belirli yıllar ya da seçilmiş konular esas alınmamış ve derginin mevcut bütün sayıları bir bütün olarak değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

Bütün sayıların incelenmesinin nedeni derginin yayın çizgisindeki süreklilikleri ve değişmeleri, yazar kadrosundaki değişmeleri, özel sayıların etkisini ve konuların zaman içindeki dağılımını görebilmektir. Nitekim derginin ilk yıllarındaki yayın anlayışı ile 1940'tan sonra yeniden başlayan yayın döneminin karşılaştırılması

da ancak bütün sayıların bir arada incelenmesiyle mümkün olmaktadır.

Çalışmada şehir adı günümüzde kullanılan şekliyle "Sinop" olarak yazılmıştır. Bununla birlikte Dıranaz'daki yazı başlıklarında, kapak ibarelerinde ve doğrudan doğruya yapılan alıntılarda derginin kendi imlası korunmuş ve bu sebeple bazı başlık ve alıntılarda "Sinob" şekli kullanılmıştır.

Dıranaz hakkında daha önce yapılmış çalışmalar araştırmamızın temel kaynakları arasındadır. A. Galip Alçıtepe'nin "Dranaz Sinop Halkevi Dergisi Bibliyografyası" başlıklı çalışması, derginin bibliyografik malzemesini gün yüzüne çıkaran ve özellikle yazar ve yazı tespitleri açısından önemli bir çalışmadır ve bu konuda yapılan ilk çalışmalardan biridir (Alçıtepe, 2001). Hakan Yaşar'ın *Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)* başlıklı yüksek lisans tezi ise, Sinop Halkevinin kuruluşunu ve tarihini, şube faaliyetlerini ve Dıranaz'ın bu yapı içindeki yerini geniş bir arşiv ve dergi malzemesine dayanarak incelemiştir (Yaşar, 2008). Yaşar'ın daha sonra yayınladığı "Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz" başlıklı makalesinde ise derginin yayın bilgileri, konuları ve genel işlevi hakkında doğrudan doğruya bilgi verilmiştir (Yaşar, 2016).

Sinop'un Cumhuriyet dönemi tarihini ve sosyo-kültürel yapısını konu alan çalışmalar da önemlidir. Alpay Tırıl'ın *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923-1950)* başlıklı tezi şehrin yönetim, nüfus, şehirleşme, sosyal ve kültürel hayat, ekonomi ve siyaset alanlarını incelemiş ve Sinop Gazetesi ile Dıranaz'ı kaynak olarak kullanmıştır (Tırıl, 2010). Elif Arzu Önal'ın *1928-1938 Yılları Arasında Sinop'un Sosyo Kültürel Yapısı* başlıklı çalışmasında ise matbaa ve basın faaliyetleri, kütüphanecilik, Millet Mektepleri ve Halkevi gibi konular üzerinden dönemin kültür hayatı hakkında bilgi verilmiştir (Önal, 2017).

Söz konusu çalışmalar Dıranaz'ın çıkarıldığı şehri anlamak açısından önemlidir. Bununla birlikte her iki çalışmada da Dıranaz Sinop tarihine ilişkin bilgi veren kaynaklardan biri olarak kullanılmış, fakat derginin bütün edebî ve fikrî yazıları başlı başına incelenmemiştir.

Tespit edilebildiği kadarıyla mevcut literatürde Dıranaz'ın 52 sayısının tamamını edebî ve fikrî açıdan bir arada ele alan, bütün yazıları sistemli bir şekilde tasnif eden ve derginin türleri ile konularını birlikte inceleyen kitap hacminde bir çalışma bulunmamaktadır. Alçıtepe'nin bibliyografik çalışması temel bir kaynaktır. Yaşar'ın tez ve makalesi ise, Sinop Halkevi ile Dıranaz'ın genel tarihini ve yayın karakterini açıklamak açısından vazgeçilmez birer yayındır.

Çalışma söz konusu araştırmaların verdiği bilgileri derginin bütün yazılarına dayanan ayrıntılı bir edebî ve fikrî inceleme ile genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle Dıranaz'daki şiir, koşma, edebî nesir ve tercümeler ile Cumhuriyet, dil, köycülük, halk sağlığı, mahallî tarih ve ekonomik kalkınma yazıları aynı çalışma içinde değerlendirilmiştir.

Araştırmada dergi incelemesi, bibliyografik tasnif ve konu incelemesi bir arada yapılmıştır. İlk olarak Dıranaz'ın bütün sayıları sayı sırasına göre incelenmiş ve her yazı başlık, yazar veya imza, sayı ve tarih, sayfa, tür ve konu bilgileri açısından kaydedilmiştir. Birleşik sayılar, özel sayılar, yayın araları ve derginin künye bilgilerindeki değişmeler ayrıca işaretlenmiştir. Bu tasnif çalışması boyunca kullanılan sayı fihristinin temeli oluşturulmuştur. Bu suretle dergide yayınlanan bütün yazıların genel dağılımı görülmüş ve bölüm başlıkları buna göre belirlenmiştir. Yazıların tasnifinde başlığın tek başına yeterli olmadığı durumlarda ise yazının içeriği, anlatım şekli ve yayınlandığı sayı birlikte göz önünde bulundurulmuştur.

Edebî faaliyetler kapsamında şiirler ve koşmalar, mensur edebî yazılar, tercüme ve uyarlamalar, edebiyat hakkındaki görüşler ve eleştiri yazıları ile edebî şahsiyetlere ilişkin yazılar incelenmiştir. Şiirlerde konu, ifade, nazım özellikleri ve gelenekle olan ilişki bir arada ele alınmış ve millî ve mahallî duyguların, şairlerin kendi iç dünyalarına ait hislerin ve dinî-tasavvufi kelimelerin şiirlerdeki yeri üzerinde durulmuştur. Mensur yazıların değerlendirilmesinde olay örgüsü, hikâyeyi anlatan kişi, zaman, mekân, tasvir, hitap ve diyalog gibi hususlar esas alınmıştır. Bu suretle hikâyeler ve mektup şeklindeki yazılar ile lirik nesirlerin, gezi ve hatıra yazılarının ve diyalog şeklindeki fikir yazılarının ortak ve farklı yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tercüme faaliyetleri şiir ve hikâyelerin yanı sıra vecizeleri ve kısa fikir yazılarını da kapsayacak şekilde değerlendirilmiştir. Edebiyat ve eleştiri yazılarında edebî değer, okuma alışkanlığı, yazarlık birikimi ve gençlerin yetiştirilmesi hakkındaki görüşler, edebî şahsiyetlere ilişkin yazılarda ise anma, tanıtma, derleme ve neşir faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Genç yazarlara ayrılan sayfalar ve Ceyhun Atuf Kansu gibi isimlerin Dıranaz ile olan ilişkisi de derginin genç yazarları teşvik etme çalışmaları içinde ele alınmıştır.

Fikrî faaliyetlerin tasnifinde ise yazıların tekrar eden temel konuları esas alınmıştır. Atatürk, Cumhuriyet, millî bayramlar ve İnönü dönemiyle ilgili yazılar; dil inkılabı ve Türkçe tartışmaları; köy, köylü ve halkçılık; eğitim ve halk sağlığı; Sinop tarihi, eski eserler ve mahallî hatıra; tarım, ormancılık, balıkçılık ve yerel ekonomi ile bilimsel bilgi, mahallî coğrafya ve sanat başlıca inceleme konularımızı oluşturmaktadır. Bu yazılar öncelikle dönemin fikir dünyasını ve Dıranaz'ın yayın anlayışını anlamak amacıyla incelenmiştir. Bununla birlikte tarihî ve mahallî bilgi veren yazılarda kullanılan kaynaklara, belgelere ve araştırma iddialarına da dikkat edilmiştir. Bu suretle derginin fikir yazıları yalnızca ideolojik yazılar olarak tek

bir başlık altında toplanmamış, mahallî kalkınma, halk eğitimi, kültürel hatıra ve vatandaşlık anlayışı ile ilişkileri açısından ayrı ayrı incelenmiştir.

Çalışmada Dıranaz dergisi ana kaynaktır. *CHF Halkevleri Talimatnamesi, Halkevleri 1932-1935, Halkevleri 1940, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,* CHP genelgeleri, il kongresi kayıtları, kongre dilekleri ve diğer resmî yayınlar ise Halkevlerinin kuruluş amaçlarını, idari işleyişini, raporlama sistemini ve merkez tarafından belirlenen faaliyet modelini tespit etmek amacıyla kullanılmıştır. Bununla birlikte söz konusu belgeler Cumhuriyet Halk Partisinin ve Halkevi yönetiminin kendi faaliyetlerini tanımlama, düzenleme ve kamuoyuna sunma şekillerini gösteren birinci el kaynaklar olarak değerlendirilmiştir.

Resmî belgelerde tanımlanan ideal çalışma modeli ile Dıranaz'daki fiili yayın durumunun doğrudan doğruya aynı olduğu varsayılmamış ve merkezi hedeflerin Sinop'un yerel kadroları, teknik imkânları, okuyucu çevresi ve sosyal ihtiyaçları içinde nasıl uygulandığı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Sinop'a ilişkin nüfus, okuryazarlık, kütüphane, basın-yayın ve kongre bilgileri ise derginin ortamını ve konularını açıklamak amacıyla çalışmaya dâhil edilmiştir. Resmî belgeler kurumun niyetini, düzenlemelerini ve kendini sunuş şeklini; kongre kayıtları mahallî talep ve ihtiyaçları; Dıranaz sayıları ise yayın pratiğini, yerel bilgi üretimini ve edebî-fikrî yazıları göstermektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde Dıranaz'ın genel karakteri ve kültürel konumu üzerinde durulmuştur. Derginin adı, çıkış amacı, yayın süreci, künye bilgileri, mesul müdürleri, basım yeri, sayı düzeni, özel ve birleşik sayıları, yayın araları ve Sinop Halkevi ile olan idari ilişkisi bu bölümde incelenmiştir. Ayrıca yazar kadrosunun mesleki ve kültürel durumu, derginin Sinop'un mahallî aydın çev-

resi içindeki yeri ve Halkevi yayın programıyla ilişkisi de bu bölümde değerlendirilmiştir.

İkinci bölüm ise Dıranaz'daki edebî faaliyetlere ayrılmıştır. Şiir ve koşmalar, mensur edebî yazılar, tercüme ve uyarlamalar, edebiyat hakkındaki görüşler ve eleştiri yazıları ile edebiyat tarihi ve edebî şahsiyetlere ilişkin yazılar tür özellikleri ve yayınlandıkları sayılar açısından değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise derginin fikrî yönü Cumhuriyet ve inkılaplar, dil, köycülük, halk eğitimi ve sağlık, mahallî tarih ve hatıra, ekonomi, bilimsel bilgi, mahallî coğrafya ve sanat başlıkları altında incelenmiştir.

Bu inceleme neticesinde Dıranaz'ın erken Cumhuriyet dönemindeki Halkevi dergiciliği içinde nasıl bir yer tuttuğunun, Sinop'un yerel kültür ve yayın hayatına ne kazandırdığının ve edebî yazılar ile fikrî metinleri nasıl bir araya getirdiğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Derginin bütün sayılarını bir arada değerlendirmek taşra dergilerinin kültür tarihindeki yerini anlamak açısından da büyük önem taşımaktadır.

Dıranaz bir yandan Cumhuriyetin merkezi kültür söylemini taşımış diğer yandan yaklaşık beş bin nüfuslu bir şehir merkezinin tarihini, ekonomik meselelerini, edebî denemelerini, okuma ve yazma arzusunu, aydınlarını ve günlük ihtiyaçlarını sayfalarına aktarmıştır. Bu nedenle Dıranaz Sinop'un kültür tarihi ile Halkevi dergiciliği tarihi açısından oldukça önemli bir dergidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DIRANAZ'IN YAYIN KİMLİĞİ VE KÜLTÜREL KONUMU

1.1. Derginin Kuruluşu, Adı ve Yayın Amacı

Bir derginin hangi şartlar altında ve ne maksatla çıkarıldığını anlamak için sadece ilk sayının tarihine ve künyesine bakmak kanaatimizce yeterli değildir. Derginin hangi ihtiyaçtan dolayı çıkarıldığının, derginin isminin nasıl konulduğunun, ilk sayılarda yayınlanan program yazılarının, derginin kime hitap etmek istediğinin ve yazı kadrosunun kendisine ne gibi vazifeler yüklediğinin de birlikte incelenmesi gerekmektedir.

Dıranaz da edebiyat, halk eğitimi, Sinop'a ait araştırmalar ve şehrin günlük meseleleri hakkındaki yazıları aynı çatı altında toplayan bir kültür dergisi olarak çıkarılmıştır. Bu sebeple derginin kuruluşunu Halkevlerinin merkezden belirlenen kültür programı ile Sinop'un tarihî, sosyal ve iktisadi ihtiyaçlarının bir araya geldiği bir çerçeve içerisinde değerlendirmek gerekmektedir.

Daha önce de değinildiği üzere Sinop Halkevi 24 Haziran 1932 tarihinde faaliyete geçmiştir. 1936 İl Kongreleri'ne ait resmî raporda Sinop merkez Halkevinin dokuz şube ile çalıştığı belirtilmekte, Boyabat Halkevinin 24 Şubat 1933'te, Gerze ve Ayancık Halkevlerinin ise 23 Şubat 1936'da açıldığı bilgisi yer almaktadır (CHP, 1937, s. 370). Yine aynı raporda Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin dil çalışmaları, millî tarih araştırmaları ve konferanslarla meşgul olduğu, Kütüphane ve Yayın Şubesinin kütüphane ve okuma işleriyle, Köycüler Şubesinin köy ve çiftlik meseleleriyle, Müze ve Sergi Şubesinin ise eski eserler ve mahallî tarih malzemesiyle meşgul olduğu yer almaktadır (CHP, 1937, s. 370-372). Dıranaz'da da şiirden tarıma, Sinop tarihinden sağlığa kadar çok çeşitli konularda yazı ya-

yınlanmıştır. Bu durum Halkevinin çok şubeli çalışma düzeninin dergiye yansımasından başka bir şey değildir.

Halkevinin konferans, temsil, kurs, müzik, kütüphane, köy gezisi ve sosyal yardım gibi pek çok faaliyeti vardı ve bu faaliyetlere farklı meslek gruplarından pek çok insan katılmaktaydı. Söz konusu faaliyetlerin halka duyurulması ve Sinop'a ilişkin araştırmaların düzenli bir şekilde yayınlanması ve şehirdeki yazarların devamlı bir yayın organı etrafında toplanması için ise bir dergi çıkarılması gerekli olmuştur.

Dıranaz'ın 1 Ocak 1936 tarihli ilk sayısında derginin imtiyaz sahibi olarak Sinop Halkevi İdaresi Heyeti, neşriyat direktörü olarak Ali Par ve basım yeri olarak da Sinop İl Basımevi gösterilmiştir. Buradan derginin doğrudan doğruya Halkevi tarafından çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Kapakta "Ayda bir defa çıkarılır. Sinob Halkevi kültür dergisidir" ibaresi yer almaktadır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, kapak ve iç kapak). Bu ibarede derginin ne kadar sürede bir çıkacağı, hangi kuruma bağlı olduğu ve bir kültür dergisi olduğu belirtilmiştir.

Derginin kültür dergisi olarak adlandırılmasından kültür kelimesinin sadece edebiyat ve güzel sanatlar manasında kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim ilk sayıdan itibaren şiir, ahlak ve eğitim yazıları, Sinop tarihi, tarım, ekonomi ve Halkevi haberleri aynı sayı içerisinde yayınlanmıştır. Bu çeşitlilik Halkevlerinin çalışma şeklinin dergiye aktarılmasından ileri gelmektedir. Ali Par ilk sayıda kaleme aldığı tarım yazısında Dıranaz'ı Sinop'un "ilmî, edebî, içtimaî bir sembolü" olarak tarif etmekte ve mesleki bilgisini köylüye ve çiftçiye ulaştırmayı kendisi için bir vazife olarak gördüğünü ifade etmektedir (Par, 1936, s. 10). Dergi daha ilk sayısından itibaren edebî yazılarla faydalı ve tatbiki bilgileri bir arada yayınlamıştır.

Derginin isminin nasıl konulduğu da önemlidir. Avni Gökmen tarafından kaleme alınan "Adı Ne Olsun?" başlıklı yazıda çıkarılması planlanan derginin adının nasıl konulduğundan bahsedilmektedir. Bu yazıdan anlaşıldığına göre Sinop Halkevi Yönetim Kurulunda "Diyojen" ve "İnceburun" gibi Sinop'un tarihî ve coğrafi özelliklerine ait isimler üzerinde tartışılmış, neticede eski Sinop milletvekili Savaş Bey'in teklifi ile "Dıranaz" isminde karar kılınmıştır (Gökmen, 1936, s. 2). Dıranaz, Sinop-Boyabat yolu üzerinde dağlık ve ormanlık bir yerin adıdır. Bu isim ile dergi Sinop coğrafyasına bağlanmış ve bu isme yükseklik, tabiat ve çevreye seslenme gibi manalar yüklenmiş ve bu isim derginin ülküsünü temsil eden bir isim olmuştur.

İlk sayıda yayınlanan program yazısında Dıranaz'ın Atatürk'ten alınan yeni ülküyü yurda ve ulusa yaymak ve bu ülküyü halkın gönlünde kuvvetlendirmek için çıkarılan bir "ülkü ve bilgi dergisi" olduğu belirtilmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 4). Buradaki ülkü kelimesinden kasıt Cumhuriyet'in ve inkılapların geniş halk kitlelerine anlatılması ve benimsetilmesidir. Bilgi kelimesi ile ise Sinop'un tarihi, coğrafyası, ekonomisi, tarımı, sağlığı ve kültürü hakkında halkın aydınlatılması kastedilmektedir. Dergi bu iki kelimeyi birbirini tamamlayan iki unsur olarak görmüştür. Cumhuriyetin kültür programı Sinop'a ait malzemeye uygulanmış, şehrin günlük ihtiyaçları da millî kalkınma ve gelişme düşüncesi içerisinde ele alınmıştır.

Haşim Nezihi tarafından kaleme alınan "Dıranaz'ın Çıkması Dolayısile" başlıklı yazıda ise derginin çıkarılma sebebi Sinop'un yeterince araştırılmamış olan tarih ve kültür zenginliğine bağlanmaktadır. Nezihi'ye göre Sinop tarih ve kültür açısından çok zengin bir şehir olmasına rağmen bu zenginliği ortaya çıkaracak düzenli bir yayın organından mahrumdur ve Dıranaz bu eksikliği giderecektir (Nezihi, 1936, s. 10). Buradan derginin sadece merkezden ge-

len bilgileri okuyucuya aktaran bir vasıta olarak düşünülmediği anlaşılmaktadır. Dergi aynı zamanda Sinop hakkında bilgi toplayacak, şehrin hatıralarını yazıya geçirecek ve Sinop'un tarihî ve coğrafi özelliklerini Halkevleri vasıtasıyla bütün bir ülkedeki okuyuculara tanıtacaktır.

Dıranaz'ın yayın amacı Sinop kültürünün araştırılmasıyla da sınırlı kalmamıştır. Şehrin umumi ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlar hakkındaki tartışmaları ortaya koymak da derginin başlıca hedeflerinden biri olmuştur. 1936 İl Kongresi'nde tohumluk buğday, tütün, veterinerlik, ulaşım, deniz seferleri ve eğitim gibi meseleler gündeme getirilmiştir. Sinop'un meseleleri daha çok üretim, ulaşım ve sağlık meseleleridir (CHP, 1937, s. 373-374). *1940 Kongre Dilekleri*'nde ise limanın iç bölgelere bağlanması, bataklıkların kurutulması, vapur seferleri, fidan ve tohumluk temini, odun ve kereste ihtiyacı, hastane ve sulama gibi birçok talep yeniden gündeme gelmiştir (CHP, t. y., s. 609-613). Dıranaz'da yayınlanan tarım, balıkçılık, ormancılık, sağlık, sıtma, ulaşım ve Sinop ekonomisine ilişkin yazılar ile söz konusu talepler arasında büyük bir konu benzerliği vardır. Bu benzerlik doğrudan doğruya bir sebep-sonuç ilişkisi olduğunu ispat etmemekle birlikte derginin Sinop'un umumi gündeminden kopuk olmadığı görülmektedir.

Dergi yıl sonlarında kendi yayın hayatını değerlendiren yazılar yayınlamıştır. Cemal Yüksel 24. sayıda kaleme aldığı yazısında Dıranaz'ın okuyuculardan gördüğü ilgi ve yardım sayesinde ikinci yılını tamamladığını, halkı aydınlatmaya, köye ve köylüye faydalı olmaya, Sinop'un tarihini, coğrafyasını ve ekonomisini tanıtmaya çalıştığını belirtmiştir. Yine aynı yazıda genç istidatlara ve hevesli yazarlara derginin sayfalarının açık olduğu, üçüncü yıldan itibaren baskı sayısının artırılacağı ve derginin daha güzel bir şekle sokulacağı ifade edilmiştir (Yüksel, 1938, s. 1). Bu yazıdan derginin yayın amacının ilk sayıda kalmadığı, okuyucu, yazar, köy ve Sinop araş-

tırmaları doğrultusunda devam eden bir yayın programı hâline geldiği anlaşılmaktadır.

Mayıs 1939 tarihli 40. sayıdan sonra uzun bir süre yayınlanamayan Dıranaz, Birincikânun 1940 tarihli 41. sayı ile yeniden çıkarılmıştır. Yeniden çıkış yazısında derginin sosyal çevreyi tanıtmak, çevreyle ilgili bilgileri araştırmak ve gizli kalmış kabiliyetleri ortaya çıkarmak için yeniden çıkarıldığı belirtilmiş ve dergi sayfalarının yazarlara ve kabiliyetli gençlere açık olduğu üzerinde durulmuştur (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 1). Buradan ilk sayıda ifade edilen Sinop hakkında bilgi toplama, halkı aydınlatma ve yeni yazarlar yetiştirme amaçlarının ikinci yayın döneminde de devam ettiği görülmektedir.

Derginin ismi, program yazıları, yıl sonu yazıları ve yeniden çıkış yazısı birlikte değerlendirildiğinde Dıranaz'ın çok yönlü bir dergi olduğu görülmektedir. Dergi bir taraftan Halkevinin ve Cumhuriyetin kültür programını Sinoplu okuyucuya ulaştırmış diğer taraftan da Sinop'un tarihi, coğrafyası, ekonomik imkânları, sosyal ihtiyaçları ve edebî faaliyetleri hakkında pek çok yazı yayınlamıştır. Bu açıdan Dıranaz merkezden gelen kültür anlayışının Sinop'un kendi malzemesi, umumi gündemi, teknik imkânları ve aydın çevresi içerisinde yeniden şekillendiği bir yayın organıdır.

1.2. Derginin Yayın Süreci ve Teknik Özellikleri

Dıranaz'ın yayın süreci derginin devamlılığı kadar taşradaki basın ve yayın hayatının teknik ve ekonomik şartlarını da yansıtmaktadır. Dergi 1 Ocak 1936 tarihli ilk sayısından Birinci-İkinci Teşrin 1941 tarihli 51-52. birleşik sayısına kadar toplam 52 sayı çıkarılmıştır. Fakat 21-22 ve 51-52. sayılar birlikte basıldığı için derginin elimizdeki koleksiyonu elli fasikülden ibarettir.

Dergi genel olarak aylık çıkarılmıştır. Ancak, matbaanın işlerinin çokluğu, yönetim değişiklikleri ve sebebi tam olarak tespit edilemeyen uzun bir kesinti nedeniyle dergi bazı dönemlerde düzenli olarak çıkarılamamıştır.

Dergi bütün yayın hayatı boyunca Sinop İl Basımevi'nde, sonraki kapaklardaki ismiyle Sinop Vilâyet Matbaası'nda basılmıştır. Vilâyet Matbaası resmî basım işlerinin yanı sıra Sinop gazetesini, Dıranaz'ı ve Halkevi yayınlarının bir kısmını da basmıştır (Tırıl, 2010, s. 198). Sinop'ta 1934 yılından itibaren Muharrem Matbaası çalışmaktaydı, fakat Dıranaz'ın bütün sayıları Vilâyet Matbaası'nda basılmıştır (Önal, 2017, s. 41). Bu nedenle derginin yayın periyodu değerlendirilirken şehirdeki umumi matbaa durumu ile Dıranaz'ın basıldığı matbaanın durumunu birbirinden ayrı düşünmek gerekmektedir.

Dıranaz'ın yayın hayatı künye, kapak düzeni ve cilt numaralarındaki değişiklikler göz önünde bulundurulduğunda üç dönem hâlinde incelenebilir. Birinci dönem 1-10. sayıları kapsamaktadır. Bu dönemde derginin imtiyaz sahibi Sinop Halkevi İdare Heyeti, neşriyat direktörü ve mesul müdürü ise Ali Par'dır. İkinci dönem 11-40. sayıları kapsamaktadır ve bu dönemde yazı işleri müdürlüğünü Cemal Yüksel yürütmüştür. Bu dönemde tarih gösterimi, yazı kabul şartları ve özel sayı uygulamaları daha belirli bir hâle gelmiştir. Yine bu dönemde Mart 1939 tarihli 38. sayıda yazı işleri müdürünün ismi ilk defa "Ahmet Cemaleddin Yüksel" şeklinde tam olarak yazılmıştır. Önceki sayılardaki "Cemal Yüksel" kaydı ile bu tam isim aynı kişidir (Dıranaz, S. 38, Mart 1939, kapak). Bu hususa dikkat edilmediği takdirde derginin iki ayrı yöneticisi olduğu gibi yanlış bir kanaate varılabilir. Üçüncü dönem ise Birincikânun 1940 tarihli 41. sayı ile başlayan ve derginin yeniden çıkarıldığı dönemdir. Bu dönemde kapak düzeni, dergi/mecmua adlandırması ve cilt sistemi değişmiş ve 42. sayıdan itibaren de Macit Tekinalp mesul müdür olmuştur.

Tablo 1. Dıranaz'ın yayın dönemleri ve başlıca dönem noktaları

Dönem	Sayılar/Tarih	Yayın Sorumlusu	Temel Teknik Özellikler	Başlıca Dönüm Noktaları
I. dönem	S. 1-10 Ocak-Ekim 1936	Ali Par	Genellikle 16 sayfa, tek nüsha 10 kuruş, yıllık 100 kuruş, Sinop İl Basımevi	S. 8 24 sayfalık fevkalâde nüsha; S. 10 40 sayfalık Cumhuriyet özel sayısı
II. dönem	S. 11-40 Kasım 1936-Mayıs 1939	Cemal Yüksel (38. sayıdan itibaren Ahmet Cemaleddin Yüksel)	Yazı kabul şartları standartlaşır, özel ve birleşik sayılar, kapak ve künye düzeninde kısmî değişmeler	Şubat 1937'de sayı çıkmaz, S. 21-22 birleşik, S. 33 Cumhuriyet'in on beşinci yılı özel sayısı, s. 34 Atatürk ölümü üzerine yas sayısı
III. dönem	S. 41-52 Aralık 1940-Birinci İkinci Teşrin 1941	S. 41'de sorumlu müdür belirtilmez, S. 42-52 Macit Tekinalp	Resimli Kapak, "Sinop Halkevi Mecmuası" ibaresi, cilt sistemi, S. 48'den itibaren yeni kapak	On dokuz aylık aradan sonra yeniden çıkış, S. 49'da Cilt 5, S. 51-52 birleşik son sayı

İlk sayıda derginin tek nüsha fiyatı 10 kuruş, yıllık aboneliği ise 100 kuruş olarak belirlenmiş ve yazı ile müracaatların Halkevi Neşriyat Direktörlüğüne gönderilmesi istenmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, iç kapak). Sonraki sayılarda müracaat adresi Halkevi İdare Heyetine ve daha sonra da Yazı İşleri Müdürlüğüne çevrilmiştir. Buradan yayın işlerinin zamanla tek bir merkezde toplandığı anlaşılmaktadır.

Dıranaz genel olarak on altı sayfa yayınlanmıştır. Fakat özel günlerde ve yazı sayısının arttığı zamanlarda bazı sayılar daha kalın çıkarılmıştır. 31 Ağustos 1936 tarihli 8. sayının kapağında "Bu sayımız fevkalâde nusha olarak 24 sahife olarak çıkarılmıştır" ibaresi yer almakta ve bu sayı 24 sayfa olarak yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 8, 31 Ağustos 1936, kapak). Cumhuriyetin on üçüncü yıl dönümü münasebetiyle çıkarılan 29 Ekim 1936 tarihli 10. sayı ise 40 sayfadır. Bu sayıda devlet büyüklerinin fotoğrafları, inkılap ve Cumhuriyet konulu yazılar, istatistikler ve Halkevi faaliyetleri yer almakta ve sayfa düzeni diğer sayılardan farklılık arz etmektedir (Dıranaz, S. 10, 29 Ekim 1936, kapak ve içindekiler). Özel günler sadece konuları değil derginin sayfa sayısını ve görünüşünü de etkilemiştir.

On birinci sayıda derginin yönetiminde ilk değişiklik olmuştur. Derginin ilk on sayısında neşriyat direktörü ve mesul müdür olan Ali Par Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü İdare Müdürlüğüne atanarak Sinop'tan ayrılmış ve bu durum 11. sayının "Kısa Haberler" bölümünde duyurulmuştur.Yine aynı sayının kapağında Cemal Yüksel "Yazı İşleri Müdürü" olarak gösterilmiştir (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, kapak ve s. 16). Böylece yönetim Ali Par'dan Cemal Yüksel'e geçmiştir.

Dıranaz Şubat 1937'de çıkarılamamış ve derginin 14. sayısı Mart 1937'de yayınlanmıştır. Bu sayıdan itibaren derginin tarihinde gün yazılmamış sadece ay ve yıl yazılmıştır. Ekim-Kasım 1937 tarihli 21-22. sayılar ise 24 sayfa olarak birlikte basılmıştır. Söz konusu birleşik sayının sonunda gecikmenin Sinop'ta dergiyi basan tek matbaanın işleri zamanında yetiştirememesinden ileri geldiği ifade edilmiştir (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 24). Buradan şehirdeki matbaa imkânlarının derginin düzenli çıkmasına ne derece tesir ettiği derginin kendi ifadesinden anlaşılmaktadır.

Dergiye gönderilecek yazılar hakkında kapaklarda bir takım kurallara yer verilmiş ve bu kurallar zaman içerisinde daha ayrıntılı bir hâle getirilmiştir. Bu kapsamda yazıların daktilo ile ve kağıdın tek yüzüne yazılması, imza ve açık adres bulundurması gerektiği ve gönderilen yazıların iade edilmeyeceği bildirilmiştir (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, arka kapak; S. 29, Haziran 1938, arka kapak). Dergide yayınlanan tashih ve özür notları da bu kurallarla aynı anlayışın ürünüdür.

İkincikânun 1938 tarihli 24. sayıda okuyucuların ilgisi sebebiyle baskı sayısının artırılacağı ve derginin görünüş açısından geliştirileceği ifade edilmiştir (Yüksel, 1938, s. 1). Ekim 1938 tarihli 33. sayı Cumhuriyetin on beşinci yıl dönümü için 32 sayfalık özel sayı olarak çıkarılmıştır. Bu sayıda Cumhuriyet döneminde Sinop'ta yapılan işler yazı, fotoğraf ve istatistiklerle halka gösterilmiştir. Hemen ardından İkinci Teşrin 1938'de yayınlanan 34. sayı ise Atatürk'ün ölümü üzerine hazırlanan bir matem sayısıdır. Bu sayıdaki yazılar ve başlıklar yas konuludur (Dıranaz, S. 33, Ekim 1938; S. 34, İkinci Teşrin 1938, kapak ve içindekiler). Dergi yaşanan tarihî olaylara göre içeriğini değiştirebilmiştir.

Mayıs 1939 tarihli 40. sayıdan sonra Dıranaz'ın yayını kesilmiş ve 41. sayı ancak on dokuz ay sonra Birincikânun 1940'ta çıkarılabilmiştir. Yeniden çıkış sayısında derginin bir müddet ara verdikten sonra yayın hayatına döndüğü belirtilmekle birlikte bu aranın sebepleri hakkında hiç bir açıklama yapılmamıştır. Dıranaz'a ait bütçe ve hesap kayıtları, kağıt tahsis belgeleri, matbaa yazışmaları veya yayının kesilmesine ilişkin resmî bir karara ulaşılamadığı için söz konusu aranın ekonomik yetersizlik, yönetim değişikliği, teknik imkânsızlık ya da II. Dünya Savaşı'nın getirdiği şartlardan birine doğrudan doğruya bağlanması mümkün değildir. Bu sebepler ancak muhtemel birer sebep olarak düşünülebilir.

Derginin yeniden çıkarıldığı dönemde kapak görünüşü büyük ölçüde değişmiştir. 41-47. sayıların dış kapağında Sinop limanı ve Ada Feneri'nin resmedildiği bir kompozisyon kullanılmış, iç kapakta ise dergi "Sinop Halkevi Mecmuası" olarak adlandırılmış ve "Cilt:4" kaydına yer verilmiştir (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940; S. 47, Haziran 1941, kapaklar). Önceki dönemde kapakta sadece yazı ve içindekiler listesi vardı. Yeni kapakta ise Sinop coğrafyası kapağın ortasına alınmıştır. 48. sayıda kapak yeniden değiştirilmiş ve daha sade, ışın motifli bir kapak 51-52. birleşik sayıya kadar devam etmiştir.

Yeniden çıkış döneminde cilt numaraları takvim yılı ile tam olarak uyuşmamaktadır. 41-48. sayılar "Cilt:4" kaydıyla çıkmış, Ağustos 1941 tarihli 49. sayıdan itibaren ise "Cilt:5" kaydı kullanılmıştır. Eylül 1941 tarihli 50. sayı ile Birinci-İkinci Teşrin 1941 tarihli 51-52. birleşik sayı da beşinci cilt içerisinde gösterilmiştir (Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941; S. 51-52, Birinci-İkinci Teşrin 1941, kapak). Son sayı birleşik olarak hazırlanmış ve Atatürk'ün ölüm yıl dönümüne ayrılmıştır. Dergi yayın hayatını böylece bir anma sayısı ile tamamlamıştır.

Derginin yeniden çıkış dönemindeki uygulamalarından bir tanesi de ayrı sayfa numarası taşıyan edebî ilâvelerdir. Ali Ertan tarafından kaleme alınan Askerlik Türkülerim başlıklı şiirler 43 ve 44. sayılara bağlı olarak ve derginin ana sayfa düzeninden ayrı bir numaralandırma ile yayınlanmıştır. İlâvenin "Komutanım" ve "Geçilmez" başlıklı ilk iki şiiri 43. sayıya bağlı kısımda 3-4. sayfalarda, diğer şiirleri ise 44. sayıya bağlı kısımda 5-28. sayfalarda yer almaktadır. Sayfa numaraları ikinci sayıda kaldığı yerden devam etmektedir. Bu nedenle iki kısım bir bütündür. Çalışmada ilâvedeki şiirlere yapılan atıflarda dergi sayısının yanında ilâve kaydı da belirtilmiş ve bu suretle ana sayfalarla karışmasının önüne geçilmiştir (Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, ilâve, s. 3-4; S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 5-28).

Dıranaz'ın teknik özellikleri bir taşra matbaasında çıkarılan bir derginin imkân ve sınırlarını göstermektedir. Derginin genelde on altı sayfa çıkması, özel sayılarda sayfa sayısının artması, yazı kabul şartları, tashih ve özür notları, değişen kapaklar ve gecikme sebebinin açıklanmış olması derginin belli bir disiplin içerisinde çıkarıldığını göstermektedir. Buna karşılık yayın kesintileri ve birleşik sayılar ise bu disiplinin mahallî teknik şartlara bağlı olduğunu göstermektedir.

1.3. Yönetim Kadrosu ve Yazar Çevresi

Dıranaz dergisinde yayınlanan yazıların konu ve türleri kadar dergiyi yönetenler ve dergiye yazı verenler de önemlidir. Dergi Sinop Halkevi'ne bağlı olmakla beraber yazar kadrosu sadece Halkevi yöneticilerinden ibaret değildir. Öğretmenler, memurlar, doktorlar, veterinerler, ziraat ve orman memurları, tüccarlar, Sinop tarihi ile ilgilenen araştırmacılar, öğrenciler, genç sanatkârlar ve Sinop dışından yazı gönderen isimler aynı dergide yazı yazmışlardır. Bu çeşitlilik derginin Halkevi çevresinde oluşan ve pek çok meslek grubunu içine alan bir çevreye dayandığını göstermektedir.

İlk on sayıda derginin sorumluluğunu üstlenen Ali Par Sinop Ziraat Müdürü idi. Kapaklarda "Neşriyat Direktörü", sayıların son kısımlarında ise "Mesul Müdür" olarak anılan Par, tarım ve Sinop ekonomisi hakkında da pek çok yazı kaleme almıştır. Par, derginin ilk sayısında kendisine ayrılan ziraat sütununu köylü ve çiftçilere tecrübelerini aktarmak için bir vazife sahası olarak gördüğünü ifade etmiştir (Par, 1936, s. 10). Par bu suretle hem derginin yöneticiliğini yapmış hem de uzmanlık bilgisini halka ulaştırmıştır.

Ali Par'ın Ankara'ya atanmasından sonra 11. sayıdan itibaren derginin yazı işleri müdürlüğünü Cemal Yüksel üstlenmiştir. Yüksel derginin ikinci sayısında yayınlanan "İnsan ve Hayvanların Korkunç Bir Hastalığı Kuduz" başlıklı yazısında Baytar Cemal Yüksel

imzasını kullanmış ve bu yazıda veterinerlik bilgisinden hareketle halk sağlığı ve hayvancılık meseleleri hakkında bilgi vermiştir (Yüksel, 1936, s. 4-5). Yüksel yönetimi devraldıktan sonra da yıl sonu değerlendirmeleri, hayvancılık, spor ve Halkevi faaliyetleri hakkında yazılar yayınlamıştır ve derginin okuyucuyla olan münasebetini ve gelişme hedeflerini belirleyen başlıca isimlerden biri olmuştur. 38. sayıdan itibaren derginin künyesinde kullanılan "Ahmet Cemaleddin Yüksel" ismi ise daha önceki "Cemal Yüksel" kaydının tam şeklidir.

Derginin yeniden çıkarıldığı dönemde ise yönetim Macit Tekinalp'e geçmiştir. 41. sayının künyesinde sorumlu müdürün adı belirtilmemiştir. Fakat aynı sayıda "Ön Söz"den sonra gelen ilk yazı olan "Ata'nın İkinci Ölüm Yıl Dönümünde Halkevi Başkanı M. Tekinalpin Söylevi" başlıklı yazı Halkevi Başkanı Macit Tekinalp imzasını taşımaktadır (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 3-4). Derginin 42. sayısından son sayısına kadar mesul müdürlüğü Macit Tekinalp yapmıştır. *1936 İl Kongresi* kayıtlarında Macit Tekinalp eczacı sıfatıyla CHP Sinop il yönetim kuruluna seçilen isimler arasında yer almaktadır (CHP, 1937, s. 373). Buradan Tekinalp'in, Halkevi başkanlığı ve dergi yöneticiliğinin yanı sıra parti teşkilatı içerisinde de faal bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Dıranaz'ın Yayın Yönetimindeki Başlıca İsimler

Sayılar	Yönetici	Künyedeki Görev	Dergideki Rol
S. 1-10	Ali Par	Neşriyat Direktörü/ Mesul Müdür	Yayın yönetimi; tarım ve yerel ekonomi yazıları; uzmanlık bilgisinin halka aktarılması
S. 11-40	Cemal Yüksel (38. Sayıdan itibaren Ahmet Cemaleddin Yüksel)	Yazı İşleri Müdürü	Editoryal düzen; yıl sonu değerlendirmeleri, veterinerlik, hayvancılık ve spor yazıları
S. 41	Sorumlu müdür belirtilmemiştir	-	Sorumlu müdür belirtilmemesine karşın derginin yeniden çıkış programının belirlenmesi
S. 42-52	Macit Tekinalp	Mesul Müdür	Üçüncü yayın döneminin yönetimi; Halkevi başkanlığı ile dergi idaresinin birleşmesi

Dıranaz'ın yönetim kadrosu Sinop'ta Halkevi, parti teşkilatı ve matbaa çevresinin birbiriyle sürekli temas halinde olduğu bir çevre içerisinde çalışmıştır. *1936 İl Kongresi'*nde Macit Tekinalp ile Vilâyet Matbaa Müdürü Abdi Konukçu aynı il yönetim kuruluna seçilmişlerdir (CHP, 1937, s. 373). Yani kültür kurumunda, parti teşkilatında ve matbaada görev yapan kişiler aynı yerel çevre içeri-

sinde bulunmaktaydı. Ancak, bu durum Dıranaz'da neyin yayınlanacağına doğrudan doğruya parti yönetimi ya da matbaa müdürlüğü tarafından karar verildiği anlamına gelmemektedir. Söz konusu belge sadece derginin çıkarıldığı çevrede kimlerin bulunduğunu göstermektedir.

Dergiye yazı veren kişilerin meslekleri Sinop Halkevinin şube yapısıyla yakından ilgilidir. 1936 yılının ilk altı aylık faaliyet raporunda konferans verenler arasında Halkevi başkanı, ziraat müdürü, kültür müdürü, ortaokul yöneticileri ve öğretmenleri, baştabip, askeri görevliler ve tüccar Ferit Dikmen gibi isimler yer almaktadır (Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 12). Buradan Halkevi çevresindeki aydın kadronun ne kadar geniş bir sosyal tabana yayıldığı görülmektedir. Bu kişilerin önemli bir kısmı dergiye de yazı ve şiir vermiştir. Yani konferans, kurs ve mahallî inceleme gibi faaliyetlerle dergi arasında doğrudan bir alışveriş vardır.

Halkevleri, Atatürk ilke ve inkılaplarını Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar taşımak için en çok öğretmenlerden istifade etmiştir. Öğretmenler Dıranaz'da da en çok yazısı görülen gruplardan biridir. Dilâver Can dil, edebiyat, Halkevleri ve millî günler hakkında yazılar kaleme almıştır. Ş. Sami Kubilay şiir, köy, eğitim ve Sinop kültürü konularında dergiye devamlı yazı vermiştir. İbrahim Ertuğrul sosyal, ahlaki ve eğitime ilişkin meseleler hakkında yazmıştır. Şevket Erdem ise "Pedagojik Konuşmalar" adlı yazı dizisinde okul, aile, bilgi ve tatbikat arasındaki münasebeti işlemiştir. Halkevi dergilerinin vazifelerinden biri de başta eğitimciler olmak üzere taşradaki aydınları yazı yazmaya teşvik etmekti. Dergide öğretmenlerin bu derece çok olması bununla ilgilidir.

Dergideki uzmanlık yazılarından yazarların hangi meslekler-den geldiği daha açık bir şekilde görülmektedir. Ali Par tarım ve ziraat, Cemal Yüksel kuduz ve hayvancılık, Dr. Talat İçbilen zehirli

gazlar ve sivil savunma, Dr. Tevfik Eşberk yerel üretim ve boya teknikleri, Orman Direktörü Şevket ise Sinop ormanları hakkında yazmıştır. Bu yazılarda mesleki bilgi halkın anlayabileceği bir dille yeniden kaleme alınmıştır. Dıranaz bu yazarlara kendi mesleklerini tanıtma imkânı vermiş, ilmi ve teknik bilgiyi Sinop'un ihtiyaçlarıyla birleştirmiş ve halka ulaştırmıştır.

Ferit Dikmen derginin en önemli isimlerinden biridir. Ticaretle uğraşan Dikmen Sinop Halkevinin kuruluşundan itibaren faal üyeler arasında yer almış, Dil ve Edebiyat Şubesi idare heyeti üyeliği ve Müze Şubesi başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur (Demir, 2024, s. 470). Şiirlerinde Emirî ve Dikmen mahlaslarını kullanan Dikmen koşma, nefes ve destan gibi halk şiiri şekillerinde şiirler yazmıştır. Dikmen, Dıranaz Dergisi'nde şiirin yanı sıra Sinop tarihi, müze, köy, sağlık ve iktisat hakkında da yazılar yayınlamıştır. Dikmen'in yazıları bu yönüyle derginin hem edebî hem de fikrî yazıları arasında yer almaktadır. Dikmen'in 1943 yılında Sinop Halkevi Dil Şubesi yayınları arasında çıkan *Limanda Bir Ses* adlı eseri de dergide gelişen şiir faaliyetinin kitap hâline gelmesine bir örnektir.

M. Şakir Ülkütaşır halk kültürü, Sinop tarihi ve Türk kültür tarihi araştırmalarıyla, Nazlı Tengirşenk "Eski Sinop" çeviri dizisiyle, Şeref Kayaboğazı ise çeviri ve araştırma yazılarıyla dergiye katkıda bulunmuştur. Ferit Dikmen, Dilâver Can, Haşim Nezihi, İbrahim Öztürk, Rıza Tandoğan, Fahri Alper, Nazif Fidancı ve Sadi Günel gibi isimler ise şiir ve nesir yazılarıyla dergide yer almışlardır. Bu kişiler aynı dergide şiir, araştırma, çeviri ve fikir yazısı yazmışlardır. Yani edebî ve fikrî yazılar kişiler düzeyinde de birbirinden kesin olarak ayrılmamaktadır.

Dıranaz'a yazı verenler sadece Sinop'ta bulunanlardan ibaret değildir. Ankara'dan şiir gönderen Oğuz Özdeş şehir dışından yazı gönderenlerin ilk örneklerinden biridir. Behçet Kemal Çağlar'ın

"Dıranaz'a" adlı şiiri ve 1941 yılında 15 Mayıs Tayyare şehitleri töreninde okunan şiir-hitabeti de dergide yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 26, Mart 1938, s. 11; Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 2-3). Böylece mahallî bir dergi ile devrin tanınmış millî edebiyat çevresi arasında bir bağ kurulmuştur. Prof. Dr. Wilhelm Salamon-Calvi'nin Sinop-Boyabat arasındaki dağların jeolojisine ilişkin çalışması Yüksek Ziraat Enstitüsü Asistanı Nafiz tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve dergide yayınlanmıştır (Salamon-Calvi, 1938, s. 1-3). Bu derginin bilim çevreleriyle kurduğu münasebetin dikkat çekici bir örneğidir. Şeref Kayaboğazı'nın açıklamasına göre Salamon-Calvi söz konusu çalışmasını Dıranaz adına yapılan bir rica üzerine hazırlamıştır (Kayaboğazı, 1938, s. 1).

Halkevlerinin en önemli vazifelerinden bir tanesi de kabiliyetli gençleri ortaya çıkarmak ve onları teşvik etmektir. Dıranaz dergisinin Sinop'ta bir kültür çevresi meydana getirme gayesi de en açık şekilde kabiliyetli gençlerin yazı hayatına kazandırılmasında görülmektedir. Derginin 21-22. birleşik sayısından itibaren devamlı bir hâle gelen "Genç İstidatlar" köşesi bu amaçla açılmıştır. Nitekim Rıza Tandoğan'ın "Çal Çoban" adlı şiiri bu başlık altında yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 36, İkincikânun 1939, s. 12). Derginin 41. sayısında yeniden çıkış münasebetiyle kaleme alınan kısa başyazıda da "gizli kalmış istidatları keşfetmek" ve dergi sayfalarını kabiliyetli gençlere ayırmak hedefi tekrar edilmiştir (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 2). Buradan taşrada genç yazarlar yetiştirme amacının devamlı bir yayın politikası hâline geldiği anlaşılmaktadır.

Ceyhun Atuf Kansu'nun Dıranaz dergisi ile olan münasebeti bunun en dikkat çekici örneklerinden biridir. Kansu'nun dergideki ilk yazısı olan "Büyük Gaye" 11. sayıda yer almaktadır. Bu yazıda Halkevlerinin köyün ve köylünün kalkındırılmasındaki vazifesinden, Halkevi gençliğinin köy misyonerliğinden ve köye okul, doktor, ziraat bilgisi ve teknik götürme ülküsünden bahsedilmektedir

(Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 6). Yine 13. sayıda "Türk" adlı kısa bir fikir yazısı yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 4). 14. sayıda "Halkevleri" adlı bir başka fikir yazısı yayınlanmış ve bu yazıda Halkevleri millî birlik, çalışma, inanma ve kültürel yükselme düşüncesi çerçevesinde ele alınmıştır (Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 5). Kansu bu yazıları Ankara'dan göndermiştir. Bu yazılar derginin yazar çevresinin Sinop ile sınırlı kalmadığını ve farklı şehirlerden gönderilen yazılara da yer verildiğini bir kez daha göstermektedir. Ayrıca aynı yazara ait üç yazının kısa bir zaman içerisinde dergide yayınlanması dikkat çekicidir. Dergi genç yazarlara ve Halkevi ülküsü hakkındaki fikir yazılarına düzenli olarak yer vermiştir.

Dıranaz'ın yazı çevresi başlıca üç gruptan meydana gelmektedir. İlk grupta Halkevi başkanı, neşriyat direktörü ve yazı işleri müdürü gibi kurum yöneticileri bulunmaktadır. İkinci grupta Sinop'taki öğretmenler, doktorlar, veterinerler, ziraatçılar, memurlar, tüccarlar ve Sinop tarihi ile ilgilenen araştırmacılar bulunmaktadır. Üçüncü grupta ise genç yazarlar ile Sinop dışından yazı gönderen sanatkârlar ve bilim adamları bulunmaktadır. Derginin kültür hayatındaki yeri de bu üç grup arasındaki alışverişten doğmuştur. Bu nedenle Dıranaz'ı sadece belli şairlerin etrafında toplandığı bir edebiyat dergisi ya da sadece resmî kurum mensuplarının yazı yazdığı bir yayın olarak görmek doğru değildir. Dergi farklı bilgi ve meslek sahalarından kişileri Sinop'a ait ortak bir kültür programı etrafında biraraya getiren, resmî olduğu kadar halka da açık bir dergidir.

1.4. Okur Çevresi ve Sinop Halkevi Yayıncılığı İçindeki Yeri

Dıranaz'ın okuyucu çevresini tespit etmek yazar kadrosunu tespit etmekten çok daha güçtür. Derginin bütün dönemleri için abone sayısını, bayilerini, şehir dışına yapılan satışları ve toplam tirajı gösteren kayıtlar elde bulunmamaktadır. Bu nedenle derginin

ulaşmak istediği okuyucu ile fiilen ulaştığı okuyucuyu birbirinden ayırmak gerekmektedir. Program yazıları derginin hangi okuyucuya ulaşmak istediğini göstermektedir. Fiyat, abonelik ve ücretsiz gönderim kayıtları ise bu hedefin ne ölçüde gerçekleştiğini ve derginin nasıl dağıtıldığını göstermektedir.

İlk sayının ön sözünde her Türk'ün dergiyi alması, okuması, benimsemesi ve başkalarına da okutması istenmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 4). Yani çok geniş bir okuyucu kitlesi hedeflenmiştir. Dergi yanlız edebiyatla ilgilenen küçük bir aydın zümresine seslenmemiş, Cumhuriyetin kültür programına katılması beklenen bütün vatandaşlara hitap etmek istemiştir. Bununla birlikte derginin içeriğinden bu geniş çerçeve içerisinde daha belirli okuyucu gruplarının da hedeflendiği anlaşılmaktadır. Dergide köylülere yönelik yazılar, genç istidatlar sayfaları, öğrencilere ve çocuklara seslenen yazılar, sağlık ve tarım yazıları ile memur ve öğretmen çevresine hitap eden kültür metinleri yer almaktadır. Dergi tek tip bir okuyucuya yönelmemiştir.

Derginin fiyat ve abonelik şartları ilk dönemden itibaren düzenli olarak duyurulmuştur. Tek nüsha 10 kuruş, yıllık abonelik ise 100 kuruştur. Yazı ve müracaatların başlangıçta Halkevi Neşriyat Direktörlüğüne, daha sonra ise Halkevi İdare Heyetine ve Yazı İşleri Müdürlüğüne gönderilmesi istenmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, iç kapak; S. 29, Haziran 1938, arka kapak). İkinci sayının sonundaki özür notunda ise gönderilen yazıların bu sayıya sığmadığı ve gelecek sayıda yayınlanacağı belirtilmiştir (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 16). Buradan derginin daha ilk aylarında bile çevresinden pek çok yazı aldığı anlaşılmaktadır.

Sinop Halkevi Kütüphanesi ve okuma odası Dıranaz'ın muhtemel okuyucularının bulunduğu başlıca yerlerdir. 1935 yılı faaliyet raporunda bir yıl içerisinde 390 edebiyat, roman, şiir ve hikâye ki-

tabı, 785 tarih kitabı, 186 dil kitabı, 235 sosyal bilimler, ekonomi ve teknik eser, 83 güzel sanatlar kitabı, 1150 diğer kitap ile 4800 gazete ve mecmuanın okunduğu bildirilmiştir. Toplam okuma kaydı ise 7817'dir. Okuyucular mesleklerine göre öğrenci, memur, öğretmen, subay, çiftçi, işçi ve serbest meslek sahipleridir (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 13-15). Yani Halkevi okuma salonları farklı soysal gruplara açıktı.

Kütüphanenin gelişimini farklı resmî ve yerel kayıtlardan takip etmek mümkündür. *Halkevleri 1932-1935* adlı yayında Sinop Halkevinin 1024 kitaba ve bir yılda 7600 okuyucuya ulaştığı belirtilmiştir (CHP, 1936, s. 111) Dıranaz'da yayınlanan 1936 yılının ikinci altı ayına ait raporda ise kütüphanendeki kitap sayısı 1437 olarak verilmiştir. Yine aynı raporda Genel Sekreterlikçe gönderilen ve Halkevinin abone olduğu gazete ve dergiler de kaydedilmiştir (Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 15). 1936 İl Kongresi raporunda ise kütüphanenin üst kattaki salona taşındığı, haftanın belirli gecelerinde okuyucuya açık tutulduğu ve kitap sayısının 1466'ya ulaştığı belirtilmektedir (CHP, 1937, s. 371). Kitap sayısı böylece devamlı artmıştır. Dıranaz'ın yayınlandığı dönemde Sinop'ta okuma ve yayın faaliyetleri gittikçe genişlemekteydi.

Derginin ikinci yılının sonunda yapılan değerlendirmede okuyucu ilgisinin yayın politikası üzerinde doğrudan doğruya etkili olduğu görülmektedir. Nitekim Cemal Yüksel okuyuculardan görülen ilgi ve yardım sebebiyle üçüncü yıldan itibaren baskı adedinin artırılacağını açıklamıştır (Yüksel, 1938, s. 1). Dağıtıma ilişkin daha somut bilgiler ise derginin 37. sayısında yayınlanan "Halkevimizin Bir Yılda Başardığı İşler" başlıklı yazıdaki raporda yer almaktadır. Buna göre Halkevi kütüphanesinde 1824 kitap ve seksenden fazla dergi bulunmaktadır ve yıl içinde gazete, dergi ve kitaplardan istifade edenlerin sayısı 4909'dur. Yine aynı raporda Dıranaz'dan bir yılda 3600 nüshanın Halkevlerine ve çeşitli yerlere ücretsiz olarak

gönderildiği belirtilmiştir (Dıranaz, S. 37, Şubat 1939, s. 9). Buradan derginin dağıtımının Sinop merkezi ve ücretli abonelerle sınırlı kalmadığı, bütün ülkedeki Halkevlerine gönderildiği anlaşılmaktadır.

Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942 adlı resmî yayında Halkevi dergilerinin yerel kabiliyetleri ortaya çıkarması, çevrelerine ait bilgi ve kültür malzemesini toplaması ve mahallî yazarları daha geniş yayın sahalarına taşıması kurumun genel vazifeleri arasında sayılmıştır. Yine aynı kaynakta faaliyetlerin altı aylık raporlarla takip edildiği ve neticelerin merkez tarafından karşılaştırıldığı belirtilmektedir (CHP, 1942, s. 23-28). Bu açıdan bakıldığında Dıranaz'da yayınlanan faaliyet istatistikleri, "Kısa Haberler" başlığı altındaki haberler ve yıl sonu yazıları okuyucuya yönelik birer tanıtım yazısı olarak görülmemelidir. Bunlar Halkevinin merkeze karşı rapor verme ve kendi geçmişini kaydetme işinin dergideki şeklidir.

Derginin köylü okuyucuya yönelmesi de sadece program yazılarında kalan bir söz olmamıştır. Dergide "Köylü Arkadaşlara", "Köylüler Sahifesi", "Köy ve Köylüler Arasında", "Köylü Kardeşlerimizle Başbaşa" ve "Köylümüz" gibi başlıklar altında tarım, aile, sağlık, üretim, vergi, ulaşım ve günlük hayata ilişkin meseleler doğrudan doğruya köylüye hitap eden bir dille işlenmiştir. Bu yazıların bir kısmı köy gezilerinde yapılan gözlemlere, bir kısmı ise resmî düzenlemelerin halka açıklanmasına dayanmaktadır. Böylece köylü sadece hakkında yazı yazılan bir kesim olmaktan çıkmış ve derginin bilgilendirmek ve kültür hayatına katmak istediği bir okuyucu olmuştur.

Gençler ve öğrenciler de derginin hedeflediği başlıca gruplar arasındadır. "Genç İsitidatlar" sayfalarında gençler okuyucu olduğu gibi yazar olarak da dergiye dâhil edilmiştir. Halkevinde öğrencilerin konferans vermesine ve hitabet kabiliyetlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar da yapılmaktaydı. Bu çalışmalar ile der-

ginin bu yayın politikası arasında aynı eğitim anlayışı vardır. Dıranaz gençlerden yazı beklemiş ve onların yazılarını ayrı bir başlık altında yayınlamış ve Ceyhun Atuf Kansu gibi genç bir sanatkâra erken yaşta yazı yayınlama imkânı vermiştir. Bu bakımdan okuyucu yetiştirme ile yazar yetiştirme işlerinin birbirine bağlı oluğu görülmektedir.

Dıranaz'ın okuyucu ve konu çevresi Sinop'un resmî talep gündemiyle birlikte değerlendirildiğinde derginin şehir hayatındaki yeri daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. 1936 İl Kongreleri ile 1940 Kongre Dilekleri'nde ulaşım, tarımsal üretim, tohumluk, veterinerlik, orman, liman, sağlık ve eğitim meseleleri ön plana çıkmıştır (CHP, 1937, s. 373-374; CHP, t. y., s. 609-614). Dergide de bu konularda düzenli olarak yazı yayınlanmıştır. Yani Dıranaz merkezin kültür mesajlarını Sinop'a taşımış, bunun yanı sıra mahallî meseleleri de ele almış ve şehrin umumi gündemini de yazıya geçirmiştir.

Dıranaz'ın okuyucu çevresi hakkında bütün dönemleri kapsayan tiraj ve abonelik kayıtları bulunmadığından derginin tesirini kesin rakamlarla ölçmek mümkün değildir. Bununla birlikte yıllık abonelik uygulaması, yazı kabul çağrıları, okuyucu ilgisi üzerine baskı adedinin artırılması, bir yılda 3600 nüshanın ücretsiz olarak dağıtılması, kütüphane ve okuma odasında gazete ve mecmuaların çok okunması ve Halkevleri arasındaki gönderim göz önünde bulundurulduğunda derginin dar bir mahallî edebiyat çevresini çok aşan bir dağıtıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dıranaz bir taraftan Sinop'un tarihini, kültürünü ve umumi meselelerini bütün ülkedeki Halkevlerine taşımış diğer taraftan da merkezden gelen kültür ve bilgiyi Sinop'lu okuyucuya ulaştırmıştır. Derginin Sinop Halkevi yayıncılığı içerisindeki yeri de bundan ileri gelmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

DIRANAZ'DA EDEBÎ FAALİYETLER

2.1. Şiir ve Koşmalar

Halkevi dergileri Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak ve benimsetmek amacıyla çıkarılmıştır. Fakat bu dergilerde edebiyata ve özellikle de şiire önemli bir yer verilmiştir. Dıranaz dergisinde de yayın hayatının hemen hemen her devresinde şiirler yayımlanmıştır. Nitekim derginin ilk sayılarından 51-52. birleşik son sayısına kadar şiir, koşma, nefes, ağıt ve manzum hitabe gibi metinlere rastlamak mümkündür. Bu durum şiirin dergide devamlı bir yer tuttuğunu göstermektedir. A. Galip Alçıtepe tarafından hazırlanan bibliyografyada da şiirlerin sayıca fazla olduğuna dikkat çekilmiş ve bu durum Dıranaz'ı diğer Halkevi dergilerinden ayıran yönlerden biri olarak değerlendirilmiştir (Alçıtepe, 2001, s. 313).

Fakat bu fazlalığı sadece sayı olarak değerlendirmek kanaatimizce yeterli değildir. Dergide şiir Cumhuriyetin değerlerini halka yaymak için bir vasıta hâline gelmiş, Sinop'un tabiatını ve şehrini anlatan yerel bir ifade şekli olmuş, halk şiiri geleneğini devam ettirmiş ve şairlerin kendi iç dünyalarını anlattıkları duygulu bir tür olarak da pek çok farklı vazife görmüştür.

Dergide yayınlanan şiirlerin tamamına bakıldığında ortak ve değişmez bir Dıranaz şiir anlayışından söz etmek mümkün değildir. Dergide halk şiiri şekillerini kullanan Ferit Dikmen'in koşmaları, Haşim Nezihi'nin geleneksel ve modern şiir arasında gidip gelen şiirleri, Dilâver Can'ın millî ve didaktik manzumeleri, Fahri Alper'in gurbet ve köy konulu şiirleri ile İbrahim Öztürk, Rıza Tandoğan ve M. Cemil Solakoğlu gibi isimlerin çok farklı konulardaki şiirleri bir

araya gelmiştir. Derginin şiir sayfaları Halkevi çevresinde bulunan pek çok kişinin şiirlerine açık olmuştur.

Dergide tanınmış şairlerin gönderdiği şiirler ile Sinoplu sanatkârların şiirleri aynı sayfada yer almıştır. Yani dergide şiir hem mahallî şairlerin eserlerini yayınlamak hem de başka yerlerden gelen şiirleri Sinoplulara tanıtmak için kullanılmıştır. Bu durum oldukça dikkat çekicidir.

2.1.1. Şiirin Dergideki Yeri ve Yayın Sürekliliği

Dıranaz'ın ilk sayılarına bakıldığında şiirlerdeki konu çeşitliliği daha başlangıçta görülmektedir. Birinci sayıda Dilâver Can'ın "Yarın", Ferit Dikmen'in "Ülkücü Kardeşlere", Haşim Nezihi'nin "İnansız Adam"; ikinci sayıda Dilâver Can'ın "Akınımız", Ferit Dikmen'in "Dıranaz Yollarında", Haşim Nezihi'nin "Biz ve Onlar"; üçüncü sayıda Dilâver Can'ın "Biz Kimiz?", Haşim Nezihi'nin Yesari Baba'ya ait olduğunu belirttiği iki gazel, Ferit Dikmen'in "Dıranaz…!"; dördüncü sayıda ise Ferit Dikmen'in "Doyğularım", M. N. Özcan'ın "Gök Irmak", Haşim Nezihi'nin "Serenad" ile "Kıyılar ve Yolcular" ve Dilâver Can'ın "Bayrağım" gibi şiirleri yer almaktadır. Görüldüğü üzere millî ülkü, Sinop coğrafyası, kişisel yanlızlık, aşk, tabiat ve geleneksel şiir şekilleri daha ilk sayılarda yan yana yer almıştır.

Derginin ilk yılında Cumhuriyet ve inkılap konulu manzumeler yayınlanmış, bunun yanı sıra dergide şairlerin kendi iç dünyalarını ve sanat kaygılarını anlatan şiirler de yer almıştır.

Şiirlerin sayı içerisinde nerede yer aldığı da önemlidir. Bazı şiirler fikrî yazılar ile Sinop'a ilişkin araştırmaların arasına konulmuştur ve bu suretle derginin içeriği çeşitlendirilmiştir. Bazı şiirler ise millî günler için çıkarılan özel sayılarda yer almıştır ve bu sayılardaki diğer yazılarla birlikte okunmuştur.

Daha önce de değinildiği üzere 29 Ekim 1936 tarihli 10. sayı Cumhuriyetin on üçüncü yıl dönümü münasebetiyle hazırlanmış, derginin sayfa sayısı artırılmış ve Cumhuriyet konulu şiirler ile söylevler bir arada yayınlanmıştır. Ekim 1938 tarihli 33. sayı Cumhuriyet'in on beşinci yılına ayrılmıştır. Kasım 1938 tarihli 34. sayı ise Atatürk'ün ölümünün ardından çıkarılan bir matem sayısıdır. Bu sayılarda yayınlanan şiirlerde bütün bir halkın yası ifade edilmiştir.

Bununla birlikte derginin normal sayılarında da gurbet, ölüm, aşk, köy akşamları, tabiat, deniz, liman, çoban, anne ve çocuk gibi konularda şiirler yayınlanmaya devam etmiştir. Nitekim Nisan 1938 tarihli 27. sayıda Fahri Alper'in "Gurbet", Haziran 1938 tarihli 29. sayıda Ferit Dikmen'in "Limanda Akşam", Ocak 1939 tarihli 36. sayıda Fahri Alper'in "Köy Akşamları" ile Rıza Tandoğan'ın "Çal Çoban", Nisan 1939 tarihli 39. sayıda Sadi Günel'in "Seni Beklerken" ile Ferit Dikmen'in "Köyde Bahar" gibi şiirleri yayınlanmıştır. Yani kişisel ve yerel konular dergide devamlı olarak işlenmiştir. Dergi bir Halkevi yayını olmasına rağmen şairlerin kendi duygularını anlattıkları şiirlere de yer vermiştir.

Dergi 1940 yılı sonunda yeniden çıkarılmaya başlanmıştır. Bu dönemde de şiir dergideki yerini korumuştur. Yeniden çıkış programında gizli kalmış istidatları ortaya çıkarmak amacı belirtilmiştir. 1941 yılı içerisinde çıkarılan sayılarda millî günler, Namık Kemal, Halkevlerinin kuruluş yıl dönümü, 23 Nisan, 19 Mayıs, tayyare şehitleri, 30 Ağustos ve Dil Bayramı hakkında kaleme alınan yazılar ile Sinop'a ait ve kişisel şiirler bir arada yer almıştır. Derginin 1940-1941 dönemi, önceki yıllardaki konuları devam ettirmiştir. Ayrıca bu dönemde "İstidatlar Sayfası" gibi başlıklar altında gençlerin yazılarına daha geniş yer verilmiştir.

Dergide yayınlanan şiirler genellikle kısa ve ezberlenebilecek şekilde yazılmıştır, törenlerde okunmaya uygundur ve bu yönüyle

geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmekteydi. Bu şiirlerin sadece dergiden okunmadığı, tören, anma, konferans ve okullarda da okunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim dergideki bazı yazılar söylev, hitabe, marş, sağu, nefes ve koşma gibi isimlerle yayınlanmıştır.

2.1.2. Ferit Dikmen ve Koşma Geleneğinin Mahallî İşlevi

Dıranaz'da en fazla şiiri yayınlanan ve derginin ilk sayısından son sayısına kadar hemen hemen her sayıda yazısına rastlanan isim Ferit Dikmen'dir. Dikmen Sinop Halkevi'nin kuruluşundan itibaren Halkevi faaliyetlerine katılmış, Dil ve Edebiyat Şubesi idare heyeti üyeliği ile Müze Şubesi başkanlığı gibi görevlerde bulunmuş ve şiirin yanı sıra Sinop tarihi, müzecilik, köy, sağlık ve iktisat konularında da pek çok yazı yayınlamıştır (Demir, 2024, s. 470-471).

Dikmen sadece şiir yazmamış, Sinop'un meseleleri hakkında da pek çok yazı kaleme almıştır. Nitekim bir sayıda yazı olarak ele aldığı mahallî ya da sosyal bir meseleyi başka bir sayıda koşma şeklinde tekrar yazdığı görülmektedir. Dikmen'in şiirleri bu yönüyle dergideki diğer yazılardan ayrı düşünülemez.

Dikmen'in şiirlerinde "Emirî" ve "Dikmen" mahlaslarını kullandığı, saz çaldığı, koşma, nefes ve destan gibi halk şiiri şekillerini kullandığı ve genel olarak on birli hece ölçüsünü kullandığı bilinmektedir (Demir, 2024, s. 470). Dıranaz'da yayınlanan şiirler de bunu büyük ölçüde doğrulamaktadır. Şiirler dörtlükler halinde yazılmıştır. İlk dörtlükte çapraz ya da değişken kafiye kullanılmış, sonraki dörtlüklerin son mısraları ortak bir sese bağlanmış, doğrudan hitap, tekrar ve öğüt kullanılmış ve son dörtlükte mahlas söylenmiştir. Ancak Dıranaz'da yayınlanan şiirlerde şairin hem "Emirî" hem de "Emirik" mahlasını kullandığı görülmektedir.

Dikmen'in halk şiiri geleneğiyle olan münasebeti dergide "Nefes" kaydıyla yayınlanan manzumelerinde de görülmektedir.

"Ülkü - Aşk" başlıklı şiirin yanında kısa bir açıklama yer almaktadır. Bu açıklamada âşık; yurt ve ulus sevgisiyle içi yanan, hakikate yönelen ve vicdanının sesini kendisine rehber edinen kişi olarak tarif edilmektedir. Şiirdeki aşk ve âşıklık kelimeleri de bu anlamda kullanılmıştır. Şiir dört dörtlüktür. Şiirde hakikat, gönül, ergin can, saz ve özünü bilme gibi kavramlardan bahsedilmekte ve âşıkların doğruluğu, iç temizliği ve sevgiye bağlılığı üzerinde durulmaktadır. Şiirde "âşıkların" sözü sık sık tekrar edilmektedir. Şair son dörtlükte "Emirik" mahlasını kullanmış ve kendisini de âşıklar arasında saymıştır. Şiirde tasavvufi kelimeler yurt sevgisi ve ahlaki olgunlaşma ile birlikte kullanılmıştır. Bu suretle nefes tarzı derginin ülkü ve millet anlayışı ile birleşmiş olmaktadır (Dıranaz, S. 26, Mart 1938, s. 14).

"Canlara…" adlı nefeste de aynı durum görülmektedir. Şiir birinci çoğul şahısla yazılmıştır. Şiirin başında tekke, aşk ve can kavramlarından bahsedilmekte, sonraki dörtlüklerde ise yurt, ülkü ve hizmet düşüncesine geçilmektedir. Şiirde tekkenin nerede olduğu sorulmakta ve okuyucudan çevresindeki yurda bakması istenmektedir. Yani tekke burada belirli bir yapı veya topluluk olmaktan çıkmış, bütün yurt tekke olmuştur. Şiirde şehirde ve köyde yurt için hizmet edildiği de belirtilmektedir. Dörtlük sonlarında çoğul şahıs ekleri tekrar edilmekte ve şair "ben" yerine "biz" demektedir. Son dörtlükte şair şöyle demektedir: "(Can)lar gelmesede şöyle diz dize/ Gönülden saygılar sunanlardanız". Yani canlar bir araya gelemeseler de gönülden birbirlerine bağlıdırlar ve bu bağlılık yakınlıktan çok duygu ve ülkü ortaklığına dayanmaktadır (Dıranaz, S. 35, Aralık 1938, s. 12).

"Tanrım"da ise, nefes doğrudan doğruya Tanrı'ya yöneltilmiştir. Şiir altı dörtlüktür. Şiirde kulun aczinden, Tanrı'nın kudretinden, şükürden, bağışlanmadan ve ilahi aşktan bahsedilmektedir ve şiir bir yakarış şeklinde yazılmıştır. "Tanrım" hitabı şiirde sık sık

tekrar edilmektedir ve şiir bu yönüyle bir dua gibidir. Şiirde Tanrı gönüllerde nur olarak anılmakta ve insanın ancak ilahi aşkla tamamlanabileceği söylenmektedir. Yine şiirde Türklük yaratılış ve şükür düşüncesi içerisinde ifade edilmiştir. Yani dinî duygu ile millî duygu aynı şiirde bir arada yer almıştır. Son dörtlükte "Dikmen" mahlası kullanılmıştır. Bu şiir Dikmen'in nefeslerinin tek bir konuda olmadığını göstermektedir (Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 13).

"Dıranaz Yollarında" adlı şiir, Dikmen'in Sinop coğrafyasını halk şiiri ile anlattığı ilk örneklerden biridir. Şiirde Sinop'tan Dıranaz'a giden yol üzerindeki dağlar, ormanlar, çaylar ve çeşitli ağaçlar sıralanmaktadır. Şiir "Dolaşup gezenler (Sinop) ilini/Nice dağ aşan şen yollar görürler" mısraları ile başlamaktadır ve bir yolculuk şeklinde yazılmıştır (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 6).

Şiirin başlığı ile derginin adı aynıdır. Bu durum dikkat çekicidir. Dıranaz bu şiirde bir dağ ya da yol olmaktan ziyade Sinop'un tabii zenginliğini temsil etmektedir. Derginin adı Sinop coğrafyasından alınmış ve Dikmen de şiirinde bunu işlemiştir. Bu yönüyle "Dıranaz Yollarında" şiiri derginin Sinop'a ait olduğunu anlatan metinlerden biri olarak değerlendirilebilir. Şair Dıranaz'ı güzellik, canlılık ve korunma fikriyle birlikte işlemiştir.

Üçüncü sayıda "Şiir" başlıklı bölümde yayınlanan "Dıranaz…!" adlı şiir de derginin adını taşımaktadır. Bu şiirde dağ sadece tabiatın bir parçası olarak değil bölgenin ve halkın ortak hatıralarının taşıyıcısı olarak işlenmiştir. Şair doğrudan doğruya Dıranaz'a seslenmekte ve dağın yüksekliğinden, zenginliğinden ve Sinop içindeki değerinden bahsetmektedir. Şiirde ayrıca Dıranaz okunması gereken bir kitap olarak da anlatılmıştır. Yani dağ ile dergi arasında bir bağ kurulmuştur. Şair Dıranaz'ı Sinop'ta açılmış bir demet çiçek ve ulus ile yurt için faydalı bir kaynak olarak anlatmış ve son dörtlükte "Emirik" mahlasını kullanmıştır (Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936,

s. 13). Şiir dergiyi öven bir manzumedir. Aynı zamanda derginin vazifesini halk şiiri kelimeleriyle anlatmaktadır.

Dikmen'in Sinop'un mahallî meselelerini koşma şeklinde işlediği şiirlerin en dikkat çekici olanlarından biri "Karagöl Hakkında"dır. Şiir dergide "Mahalli derdlerden/Koşma" kaydıyla yayınlanmıştır. Şiirde Karagöl'ün yağışlarla taşması, bataklık olması ve sıtma hastalığı yayması anlatılmaktadır. Şiir "Geldi çattı yine yağış günleri/Yağmurla bir deniz oldun karagöl" mısraları ile başlamaktadır. Şiirde tabiatın güzelliği övülmemiş, bölge halkının yaşadığı bir sağlık meselesi anlatılmış ve göle sitem edilmiştir (Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 11).

Halkevlerinin başlıca vazifelerinden biri de halkı sağlık konusunda aydınlatmak ve özellikle köylüyü sıtma gibi hastalıklara karşı bilinçlendirmekti. Şair kendisi de sıtma geçirmiştir. Şiirde bu yerel şikâyet âşık tarzının hitap ve yergi imkânlarıyla anlatılmıştır. Şiirde göl yağmur sularını toplayan bir yer olmaktan çıkmış, halka sıtma mikrobunu taşıyan suçlu bir varlık hâline gelmiştir. Şiirde "Karagöl" hitabı sık sık tekrar edilmekte ve dörtlük sonlarında ses benzerlikleri bulunmaktadır. Şiirde buğday, arpa, mısır, soğan, ayran, köy, sinek ve sıtma gibi günlük hayata ait pek çok kelime geçmektedir. Bu yönüyle şiir bir tabiat şiiri değildir. Dikmen, bu şiirinde, kendi hastalığından şu şekilde bahsetmektedir: "Sıtmayı niçin sen, sundunya bana? /Bu (âşık) nolacak, üşüya dona? / Gül benzim soldurup, aldın karagöl" (Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 11). Burada şairin kendi hastalığı ile bütün halkı ilgilendiren mesele birlikte anlatılmıştır. Yani mahallî meseleler şiirde hastalık, altyapı ve çevre meselesi olarak da işlenmiştir.

Dikmen'in liman ve deniz hakkında yazdığı şiirler de vardır. Bu şiirlerde Sinop coğrafyası farklı bir duyguyla anlatılmıştır. Derginin "Ulusal Şiirler" adlı bölümünde yer alan "İçli Duygular" şi-

irinde liman; dalga, köpük, fırtına, balık, sandal ve kıyı ile birlikte canlı bir varlık gibi anlatılmıştır. Şiirde denizin gücü ve bereketi anlatılmakta, limanın ise içli, yorgun ve adeta aşk acısı çeken bir ruhu olduğu söylenmektedir (Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 12). Yine derginin 29. sayısının "Yaz İlhamları" bölümünde yer alan "Limanda Akşam" şiiri ile daha sonra 1943 yılında kitap olarak yayınlanan *Limanda Bir Ses* adlı eser birlikte düşünüldüğünde limanın Dikmen'in şiirlerinde sık sık tekrar eden bir konu oluğu anlaşılmaktadır.

Dıranaz'ın Koşma bölümünde Ferit Dikmen'in 23. sayıda "Köy Sevğisi", 24. sayıda "Dranaz ve Ülkü Yolunda", 39. sayıda "Köyde Bahar…", 40. sayıda ise "Olursa" adıyla şiirleri yayınlanmıştır. Bu şiirlerde köy, bahar, çayır, ekin ve kır hayatı anlatılmaktadır. Örneğin Mayıs 1939 tarihli 40. sayıda yayınlanan "Olursa" şiiri kışın bitip baharın gelmesiyle başlamaktadır. Şair şöyle demektedir: "Sis, soğuk çekilip bahar geldi/Pek hoştur çimende seyran olursa/ Her taraf çiçeklik hoş şenlik oldu/Seyrine doyulmaz, devran olursa" (Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 8). Şiirde bahar ile birlikte seyran, sohbet ve sazdan bahsedilmektedir. Fakat şiirde sadece bahar anlatılmamış, yurt ve köy sevgisi, öz Türk kalma ve irfan sahibi olma çağrısı da yapılmıştır. Şair son dörtlükte "Emirî" mahlasını kullanmıştır. Şiirde tabiat, aşk, saz ve yurt bir arada koşma şeklinde anlatılmıştır.

Halkevi dergilerinin başlıca gayesi inkılap heyecanını yaymak ve Atatürk ilke ve inkılaplarını halka anlatmak ve benimsetmek olduğundan Dikmen'in şiirlerinin önemli bir kısmı da bu doğrultuda kaleme alınmıştır. Dikmen'in millî konulardaki şiirlerinde Cumhuriyet, Atatürk, Türk dili, gençlik ve vatan konuları işlenmiştir. Derginin 5. sayısında "Koşma" bölümünde yayınlanan "Çok Ünlü ve Büyük Kurtarıcımız (K. Atatürk)e", 6. sayıda "Koşma" bölümünde yayınlanan "Yurd'dan Ses'ler", 8. sayıda "Koşma" bölümünde yayınlanan "Ülkü Yollarında", 9. sayıda "Koşma" bölü-

münde yayınlanan "(Türk)lük Aşkiyle..", 10. sayıda Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle yayınlanan "Aziz Cumhuriyetimizin On Üçüncü Yıl Dönümü Angısı", 27. sayıda 23 Nisan münasebetiyle yayınlanan "Atatürk Çocuğuna", 34. sayıda Atatürk'ün ölümü üzerine yayınlanan "Büyük (Ata)mıza Sağu", 43. sayıda yayınlanan "Kutlu Yurt", 50. sayıda "Şiir" bölümünde yayınlanan "Türk Dili" ve 51-52. birleşik sayıda yayınlanan "Cumhuriyet" adlı şiirler bu konudaki örneklerdir. Görüldüğü üzere şair bu konudaki şiirlerini farklı sayılarda ve farklı yıllarda yazmaya devam etmiştir. Şair, Cumhuriyete ait kavramları halk şiirinin kolay ve herkesin anlayabileceği diliyle anlatmıştır. Bu suretle millî ülkü, Sinop'un yerel şairi tarafından koşma şeklinde de yazılmıştır.

Özellikle "Büyük (Ata)mıza Sağu" başlığı dikkat çekicidir. Sağu eski Türk yas şiirinin adıdır ve Dikmen bu adı Atatürk'ün ölümü üzerine çıkarılan matem sayısında kullanmıştır. Dikmen'in "sağu" kelimesini kullanması dilde özleşme, İslamiyet öncesi Türk kültürüne yöneliş ve millî edebiyat anlayışı ile ilgilidir. Söz konusu şiirde şair kendi acısını bütün bir milletin yası olarak anlatmıştır. Şiir Kasım 1938 tarihli 34. sayıda yayınlanmıştır.

Ferit Dikmen Dıranaz dergisindeki şiirlerini daha sonra kitap hâline getirmiştir. Bu durum derginin Sinop edebiyatı açısından gördüğü vazifeyi göstermesi bakımından çok önemlidir. Sinop Halkevi Dil Şubesi tarafından 1943 yılında yayınlanan *Limanda Bir Ses* adlı eserde çoğu koşma şeklinde kırk üç şiir bulunmaktadır. Kitap, Halkevi tarafından yayınlanmıştır. Böylece Dıranaz dergisinde yıllarca yayınlanan şiirler dergi sayfalarından çıkıp kitap olmuştur.

2.1.3. Haşim Nezihi: Gelenek, Modern Lirizm ve İç Dünya

Dıranaz'ın ilk döneminde şiir alanındaki önemli isimlerden biri de Haşim Nezihi'dir. Haşim Nezihi 1932 yılında Sinop'a tayin olmuş ve burada öğretmenliğe başlamıştır. Haşim Nezihi aynı yıl

kurulan Halkevinin faaliyetlerine katılmış, Halkevi tarafından görevlendirilerek Sinop Cezaevine gitmiş ve daha sonra Sümmani'nin çırağından Sümmani şiirleri derlenmiştir. Yani Haşim Nezihi Dıranaz dergisi çıkmaya başlamadan önce şehirle yakın bir münasebet kurmuştu. Haşim Nezihi şiirlerinde divan ve halk edebiyatından istifade etmekte, aruz ve hece ölçülerini kullanmakta ve Ahmet Haşim, Yahya Kemal ve Faruk Nafiz gibi şairlerin tesirlerini taşımaktadır (Kılıçarslan, 2018, s. 210-213; Tonga, 2018). Bu durum onun Dıranaz'da yayınlanan "Serenad", "Kıyılar ve Yolcular", "Biz ve Onlar", "İnansız Adam" ve "Ömrümüz" gibi şiirlerinde de görülmektedir.

Her ikisi de 4. sayıda yayınlanan "Serenad" ve "Kıyılar ve Yolcular" adlı şiirlerde şair dış dünyadaki manzarayı kendi duygularıyla birlikte anlatmıştır. Bu şiirler şairin modern ve duygulu yönünü göstermektedir. "Serenad"da ay ışığı, gece, gölge, kaldırım, pencere ve sevgilinin odasından bahsedilmekte ve hüzünlü bir aşk anlatılmaktadır. "Kıyılar ve Yolcular"da ise, "dekor", "renk", "ışık", "kıpkızıl deniz", "mor ufuk", "altın yol" gibi kelimeler ön plandadır (Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 12). Şiirdeki kıyı, yolcu, akşam, gölge, deniz ve uzaklık gibi unsurlar Sinop manzarasını hatırlatmaktadır. Ayrıca bu şiirde ayrılık, bekleyiş ve geçicilik duyguları da anlatılmaktadır.

"Biz ve Onlar" adlı şiirde Haşim Nezihi akşam vakti kıyıdaki manzarayı anlatmaktadır. Şiirde insan ile tabiat karşı karşıya konulmuştur. Şiirin ilk mısrasında kayalar "birer heykel"e benzetilmiştir. Şiirin devamında kayalar "onlar" zamiriyle anılmakta ve "mor kıyıda düşünen birer gölge" olarak ifade edilmektedir. Şair ise "Bu kızıl renk içinde bir noktayız şimdi biz" demekte ve kendisini ve yanındakileri manzara içinde küçük ve geçici bir nokta olarak görmektedir. Şair "Bekledik bu yollarda kaç akşam uzun uzun" demektedir. Yani "biz" aynı manzara karşısında bir çok akşam beklemiştir. Son bentte şair şöyle demektedir: "İşte biz geçiyoruz ve işte onlar

orda/Biz varız ve onlar var bu akşamki dekorda". Yani insanlar geçip gitmekte kayalar ise yerlerinde kalmaktadır. Biz insanlardır, onlar ise tabiatın kalıcı unsurlarıdır. Şiirde kızıl renk, mor kıyı, sessiz deniz, sulara düşen gölgeler ve tutuşan göklerden bahsedilmekte, zamanın geçişi ve insanın geçiciliği üzerinde durulmaktadır (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 11). Ayrıca bu şiir dergide çerçeveli bir sayfa içinde yayınlanmıştır. Dıranaz'ın 2. sayısında yer alan bu şiir mahallî bir derginin sadece didaktik ve doğrudan doğruya mesaj veren şiirlerle kalmadığını, daha kapalı şiirlere de yer verdiğini göstermektedir.

Haşim Nezihi'nin derginin aynı sayısında ve aynı sayfada art arda yayınlanan "Ömrümüz" ve "Hayal" başlıklı şiirlerinde zamanın geçmesi, ölüm ve hatırlanma konuları işlenmiştir (Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 10). Her iki şiirde de şair "kızım" diye seslenmektedir. Yani ölüm düşüncesi baba-kız ilişkisi içinde anlatılmıştır. "Ömrümüz"de hayat bir ırmağa, insanlar ise bu ırmağın akışına kapılıp derin bir sona doğru giden varlıklara benzetilmiştir. Şair "Birer gölgeyizki biz/Yer yüzünde ne bir iz/Ne ses bırakıyoruz" demekte ve insanın yeryüzündeki geçiciliğinden bahsetmektedir. Şiirde "Akıyoruz, Akıyoruz" sözü tekrar edilmektedir. Bu söz ile zamanın ve insan ömrünün durmadan aktığı anlatılmaktadır.

"Hayal"de ise, aynı düşünce daha somut bir sahne içinde anlatılmıştır. Şiirde takvimden koparılan yaprak ömürden eksilen günü, geride kalacak "bir yığın hatıra" geçmişi, gece vakti odada beliren hayal ve gölge ise şairin ilerideki yokluğunu anlatmaktadır. Şair kızına gecenin sessizliğinde karşısına çıkacak gölgeyi yabancı bir varlık olarak görmemesini ve onun kendisi olduğunu bilmesini söylemektedir. Bu suretle "Ömrümüz"de genel olarak anlatılan hayatın geçiciliği ve ölüm düşüncesi, "Hayal"de baba ile kız arasındaki hatıra ve sevgi üzerinden anlatılmıştır. İki şiirde de akış, gölge,

hatıra ve yokluk ortaktır. Haşim Nezihi bu konuları sade fakat tesirli tasvirlerle işlemiştir.

Haşim Nezihi'nin Dıranaz'daki edebî faaliyeti sadece kendi şiirlerinin yayınlanmasından ibaret değildir. Haşim Nezihi dergide başka şairlerin şiirlerini de yayınlamıştır. Derginin 3. sayısında "Yesari Babanın Olduğunu ve Sonradan Elime Geçdiğini Söylediğim İki Gazel" başlığı altında Yesari Baba'ya ait iki gazel yayınlamıştır. Bu durum onun Sinop'a ait edebiyat malzemesini bulup yayınlamaya da önem verdiğini göstermektedir. Sayfanın altında Haşim Nezihi'nin adı yer almaktadır. Fakat yazıların ona ait olmadığı gerek üst başlıktan gerekse her iki gazelin son beyitlerinde kullanılan "Yesarî" mahlasından açıkça anlaşılmaktadır (Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 12).

Birinci gazel dört beyittir ve klasik şiirin aşk anlayışına dayanmaktadır. Gazelde "Huri", "dilber", "dil mülkü", "bülbül", "güftar", "nigeh", "ahu" ve "virane" gibi kelimeler kullanılmış, sevgilinin güzelliği ve âşık üzerindeki yıkıcı tesiri anlatılmış ve son beyitte Yesarî mahlası kullanılmıştır. Gazelin ilk beytindeki iki mısra ile sonraki beyitlerin ikinci mısraları "dilcû", "yahu", "su", "ahu" ve "bu" kelimeleri ile birbirine bağlanmaktadır. İkinci gazel ise yedi beyittir, ahlaki ve didaktik özellikler taşımaktadır. Gazelde riya, münafıklık, kötü amel, hile, gazap ve yalancılık eleştirilmektedir. Gazelde "erkânımız almaz", "derbânımız almaz", "nigehbânımız almaz", "meydânımız almaz", "mîzânımız almaz" ve "merdânımız almaz" şeklinde düzenli bir kafiye ve redif vardır. Son beyitte şair yine "Yesarî" mahlasını kullanmıştır. Kanaatimizce Haşim Nezihi'nin bu iki gazeli Dıranaz'da yayınlaması onun kendi şiir anlayışından çok Sinop çevresindeki eski ve mahallî şairlere yönelik derleme çalışmasıyla ilgilidir.

Haşim Nezihi'nin şiirlerinde geleneksel ve modern unsurlar birlikte bulunmaktadır. Bu durum erken Cumhuriyet dönemi Türk şiirindeki genel değişimle de ilgilidir. Şair gazel, nazire, aruz ve mahlas gibi klasik şiire ait unsurları bilmekte ve kullanmaktadır. Yine şair manzara, akşam, yalnızlık, şehir ve insan tipleri hakkında modern ve duygulu şiirler de yazmıştır. Yani şair geleneksel değerlerle yeni şiir eğilimlerini birlikte değerlendirmektedir (Tonga, 2018). Dıranaz'da yayınlanan şiirler bu değişimin mahallî bir dergide takip edilebilmesi açısından önemlidir. Dergi halkçı ve millî bir yayın olmakla birlikte şairlerin kişisel sanat arayışlarına da yer vermiştir.

Haşim Nezihi'nin Dıranaz'daki yeri kaleme aldığı şiirlerle sınırlı değildir. Derginin 3. sayısında "Dıranaz'ın Çıkması Dolayısile" başlıklı bir yazı yazmıştır. Bu yazıda Sinop'un tarih ve kültür birikimini gün yüzüne çıkaracak bir dergiye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Yani Haşim Nezihi derginin çıkarılmasını yazısıyla desteklemiş, şiirleriyle de dergiye katılmıştır. Haşim Nezihi, Dıranaz'da yazar ve şair olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.4. Dilâver Can ve Millî-Didaktik Şiir Çizgisi

Dilâver Can tarafından kaleme alınan ve Dıranaz'ın ilk beş sayısında art arda yayınlanan "Yarın" (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 7), "Akınımız" (S. 2, 1 Şubat 1936, s. 3), "Biz Kimiz?" (S. 3, 31 Mart 1936, s. 6), "Bayrağım" (S. 4, 30 Nisan 1936, s. 14) ve "Bugün: 19 Mayıs" (S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 4) başlıklı manzumeler dergideki millî ve didaktik şiirlerin ilk örnekleridir. Şiirlerin isimlerine bakıldığında gelecek, hareket, millet, milli sembol ve tarihî günlerden bahsedildiği görülmektedir. Şair şiirlerinde çoğu zaman "ben" yerine "biz" demekte, okuyucuya doğrudan doğruya seslenmekte ve onu ortak ülkü çevresinde birleştirmek istemektedir. Bu şiirler derginin ilk yı-

lında birbirini takip etmiştir. Yani millî duygu, şiir yoluyla devamlı olarak işlenmiştir.

"Yarın" şiirinde Cumhuriyetin geleceği millî birlik, inkılap, Atatürk ve Halkevleri ile birlikte anlatılmıştır. Şiirde "on yedi milyon"un aynı yurdu ve aynı duyguyu paylaştığı söylenmekte ve "Biz Atatürk'ün nesli" denilmektedir. Şiirde "Medeniyet safına girdik", "İnkılâp yolcusuyuz" ve "Parolamız: İstiklâl" gibi ifadeler yer almaktadır. Şiirin son bölümünde Halkevleri "Cumhurluğun, devrimin kültürel merkezleri" olarak anlatılmıştır. Yani Halkevleri şiirde hem bir kültür kurumu hem de Cumhuriyetin yeni insanını yetiştirecek aydınlanma merkezleri olarak gösterilmiştir. Şiir "Doğuyor büyük yarın" sözünün tekrarıyla sona ermektedir. Yani "yarın" şiirde devam eden bir şey olarak anlatılmıştır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 7).

"Akınımız"da ise daha geniş bir tarih anlatılmıştır. Şiir Dumlupınar, İnönü ve Sakarya'dan yani Millî Mücadele'den başlamakta ve ulusun gücünü "öz ulus" ve "Türk huyu" ile açıklamaktadır. Şiirde "On yedi milyon yürek" ile "on yedi milyon kafa"nın tek bir ülkü çevresinde birleştiği söylenmektedir. Atatürk'ün adı doğrudan verilmemiş, O, "Başkumandan" ve "Başbuğ" olarak anılmıştır. Ancak şiirde sadece askerî zafer anlatılmamıştır. Şiirde demiryollarının Sivas'tan Erzurum ve Ergani'ye doğru uzatılmasından, fabrikaların kurulmasından, "keser" ve "balyoz"dan ve "on yedi milyon yurttaşın eli"nden de bahsedilmektedir. Yani "akın" kelimesi burada Millî Mücadele'deki askerî harekattan Cumhuriyet dönemindeki iktisadi ve teknik kalkınmaya kadar geniş bir anlamda kullanılmıştır. Şiirin sonunda "Türkün büyük akını" ve "Biz nura gidiyoruz" denilmektedir (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 3).

"Biz Kimiz?", bu ortak hareketin kim tarafından yapıldığını anlatan bir şiirdir. Başlıktaki soru doğrudan doğruya milletin tari-

hine yöneltilmiştir. Şair cevabı "tarih"ten istemektedir. Şiirde Tibet, Kafkas ve Turan'dan bahsedilmekte ve Türklerin çok eski ve geniş bir tarihi olduğu anlatılmaktadır. Şiirin sonunda bu kök "büyük ünlü Türk" olarak adlandırılmıştır. Yine şiirde kırmızı ve beyaz renklerden de bahsedilmektedir (Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 6).

Bu üç şiirde şair hep "biz" demektedir ve okuyucuyu da bu bizin içine katmaktadır. Şiirlerde ortak tarih ve ortak gelecek düşüncesi üzerinde durulmaktadır. Şiirlerde "Biz", "ulus", "yurt", "Türk", "Atatürk", "ülkü" ve "yarın" kelimeleri çok sık kullanılmıştır. Bununla birlikte şiirler aynı düşüncenin tekrarı değildir. "Yarın" şiirinde Cumhuriyet ve Halkevleri ile gelecek; "Akınımız" şiirinde Millî Mücadele'den kalkınmaya kadar ortak ilerleme; "Biz Kimiz?" şiirinde ise Türklüğün tarihi anlatılmıştır. Bu suretle Dilâver Can'ın ilk üç sayıda art arda yayınlanan manzumeleri geçmiş–bugün–gelecek şeklinde birbirini tamamlamaktadır.

"Bayrağım" ve "Bugün: 19 Mayıs"ta ise millî sembol ve tarihî gün işlenmiştir. "Bayrağım"da bayrak hem milletin simgesi hem de nesilden nesile geçen bir emanet olarak anlatılmıştır. Şiirin ilk dörtlüğünde "Atalardan gençliğe bir tek emanet kalan" denilmektedir. Şiirin devamında "Gölgende yaşadılar kardeşim, babam, anam…" denilmekte ve aile de bayrağın gölgesinde anlatılmaktadır. Son dörtlükte "Bizimle, ulusunla, yurdunla binler yaşa" denilmektedir. Her dörtlüğün sonunda "bayrağım sen şerefle dalgalan!" sözü tekrar edilmektedir. Bu söz şiire nakarat özelliği kazandırmıştır (Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 14).

"Bugün: 19 Mayıs"ta ise, 19 Mayıs 1919 anlatılmaktadır. Şiirde 19 Mayıs ülkenin karanlıktan kurtuluşa yöneldiği gün olarak anlatılmıştır. Şiirde Samsun'dan doğan "güneş"ten ve Erzurum'a ulaşan "ışık"tan bahsedilmektedir. Mustafa Kemal şiirde "Kahraman", "Arslan" ve "Kurtarıcı" olarak anılmaktadır. Şair "Eğilin yer-

ler, gökler! 'Kemal Paşa' geliyor!" demektedir. Şiirin devamında "Ordular! Hedef Akdeniz ileri!" emrinden de bahsedilmektedir. Şiirin son mısralarında şair şöyle demektedir: "ATATÜRK Önderimiz, Ülkü amacımızdır / Al bayrak, sevgilimiz, Cumurluk tacımızdır". Yani şiirde Atatürk, ülkü, bayrak ve Cumhuriyet bir arada anlatılmıştır. Şiirde 19 Mayıs, Cumhuriyetin başlangıcı olarak gösterilmiştir (Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 4).

Dilâver Can ilk beş sayıdan sonra da millî konularda şiirler yazmaya devam etmiştir. Derginin 7. sayısında yayınlanan "Bir Zafer Daha!.." bunun dikkat çekici örneklerinden biridir. Şiirde Çanakkale, Sakarya ve Lozan'dan sonra Montrö Boğazlar Sözleşmesi yeni bir millî başarı olarak anlatılmıştır. Şiirde Mustafa Kemal'in Çanakkale'den başlayarak Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemine kadar devam eden liderliği anlatılmakta ve askerî zafer ile diplomatik başarı aynı çizginin parçaları olarak gösterilmektedir. Şair "Montrö toplantısı bir aylık savaş oldu" demektedir. Yani Montrö de bir savaş gibi anlatılmıştır. Şiirin sonlarında şair şöyle demektedir: "Yaşa "Ulu Atatürk" bize zaferler yarat! /Ünümüzü dünyanın dört bir bucağına at." Burada şair Atatürk'e doğrudan doğruya seslenmekte ve yeni zaferler beklemektedir. Dilâver Can'ın şiirlerinde sık görülen bu hitabet tarzı burada da devam etmektedir (Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 7).

Bilindiği üzere Atatürk'ün kültür alanında gerçekleştirdiği inkılapların en önemlilerinden biri dil inkılabıdır. Derginin Cumhuriyetin on üçüncü yıl dönümüne ayrılan 10. sayısında yayınlanan "Türk Dili ve Atatürk" adlı şiirde Dilâver Can dil meselesini işlemiştir. Şiirde Atatürk'ün Türk Dil Kurultayı'nı toplaması ve dil çalışmalarının öncüsü olması anlatılmıştır. Şiirde "Özbenlik", "öz Türkçe", "devrim", "ana yurd" ve "ülkü" gibi dönemin dil ve kültür politikasıyla ilgili kelimeler çok sık kullanılmıştır. Şiirde Arapça ve Farsça kelimelerden uzaklaşma sadece dilde sadeleşme olarak

değil millî benliğin yeniden kazanılması olarak anlatılmıştır. Yani şiirde dil inkılabı ile millî bağımsızlık arasında bir ilişki kurulmuştur. Şiirin sonunda "Amaca varacağız!.." sözü iki kere tekrar edilmiştir. Yani dil inkılabı şiirde bitmiş bir iş olarak değil devam eden bir inkılap olarak anlatılmıştır (Dıranaz, S. 10, 29 Ekim 1936, s. 17).

Bu gelecek düşüncesi "Cumhuriyet ve Yarın!.." başlıklı şiirde daha açık görülmektedir. Şiir derginin 21-22. birleşik sayısında yayınlanmıştır. Şiirde Cumhuriyetin on dört yıllık geçmişi bir bilanço gibi anlatılmakta fakat esas olarak gelecekten bahsedilmektedir. Eski düzen "kara", "çirkin" ve "çürümüş" olarak anlatılmıştır. Cumhuriyet ise yurda hayat veren, toplumu değiştiren ve ilerlemeyi sağlayan yeni bir başlangıç olarak anlatılmıştır. Şiirde demiryolları, fabrikalar, inkılaplar, kadın ve erkeğin birlikte yurt ülküsüne bağlanması gibi Cumhuriyetin kazanımları sıralanmıştır. Bununla birlikte şiirde sadece geçmişte yapılanlar övülmemiştir. Şiirde Atatürk'ün rehberliğinden, gençliğin "iman kaynağı" olmasından ve yarına ulaşmaktan da bahsedilmektedir. Yani Cumhuriyet bitmiş bir devir değil devam eden bir ilerleme hareketi olarak anlatılmıştır. Şiir "Bu iman, bu ülküyle yarına taşacağız / Yarına taşacağız" mısralarıyla bitmektedir ve başlıktaki "yarın" kavramı şiirin merkezindedir (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 17).

Dilâver Can'ın Dıranaz'da yayınlanan şiirlerinde Türklük, Atatürk, Cumhuriyet, bağımsızlık, vatan, bayrak, dil, gençlik, inkılap ve gelecek konuları işlenmiştir. İlk beş sayıda art arda yayınlanan şiirlerde bu konuların çerçevesi çizilmiş, sonraki şiirlerde ise aynı konular güncel tarihî ve kültürel gelişmelerle birlikte işlenmiştir.

"Biz Kimiz?" Türklüğü tarihî kökler ve geniş bir coğrafya ile anlatmıştır. "Akınımız", Millî Mücadele'deki askerî hareketi Cumhuriyet döneminin demiryolu, fabrika ve çalışma hamlelerine bağ-

lamış ve bu suretle "akın" kelimesine yeni bir anlam vermiştir. "Bayrağım"da millî duygu atalardan gençliğe bırakılan bayrak ile anlatılmış, "Bugün: 19 Mayıs"ta ise bu milletin tarihi başlangıcı Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı ve Millî Mücadele olarak gösterilmiştir. "Bir Zafer Daha!.."da Çanakkale, Sakarya ve Lozan çizgisine Montrö eklenmiş ve millî mücadelenin sadece savaş meydanlarında değil diplomasi alanında da devam ettiği anlatılmıştır. "Türk Dili ve Atatürk" ise bağımsızlık ve inkılap anlatımını kültür alanına taşımış, dilde sadeleşmeyi ve "öz Türkçe" arayışını milli benliğin yeniden kazanılması olarak anlatmıştır. Yani Dilâver Can'ın şiirlerinde siyasi bağımsızlık, kültürel bağımsızlık ve sosyal kalkınma birbirini tamamlayan Cumhuriyet kazanımları olarak işlenmiştir.

Bu şiirlerin önemli bir ortak noktası da gelecek fikridir. Derginin ilk sayısındaki "Yarın"da Cumhuriyetin, Atatürk neslinin ve Halkevlerinin meydana getireceği yeni toplum "Doğuyor büyük yarın" sözüyle anlatılmıştır. Yaklaşık iki yıl sonra yayınlanan "Cumhuriyet ve Yarın!.."da aynı kavram tekrar şiirin merkezine alınmıştır. Bu ikinci şiirde Cumhuriyetin on dört yıllık kazanımları sıralanmıştır. Ancak şiir sadece geçmişle kalmamış, gençliğe, ülküye ve henüz tamamlanmamış geleceğe yönelmiştir. "Yarına taşacağız" sözü Can'ın ilk şiirindeki gelecek düşüncesinin devam ettiğini açıkça göstermektedir. Dolayısıyla "yarın" şairin dünyasında Cumhuriyet inkılaplarının devamlılığını ve yeni nesillere bırakılan sorumluluğu anlatan temel kavramlardan biridir.

Dilâver Can'ın Cumhuriyeti çalışmayla ve genç nesillerle gelecekte de sürdürülecek bir değişim olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu durum "Yarın"dan "Cumhuriyet ve Yarın!.."a kadar bütün şiirlerinde görülmektedir.

2.1.5. İbrahim Öztürk: Cumhuriyet, Millî Hafıza ve Toplumsal Duyarlık

Halkevi dergilerinin başlıca görevlerinden biri de kabiliyetli gençleri teşvik etmek ve bu gençlerin yazılarını yayınlamak suretiyle Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak ve benimsetmekti. Dıranaz'da şiirleri yayınlanan şairler yukarıda değinilen ve hemen hemen her sayıda yazısı bulunan birkaç şairden ibaret değildir. Nitekim derginin çeşitli sayılarında İbrahim Öztürk, M. Cemil Solakoğlu, Rıza Tandoğan ve Fahri Alper gibi şairlerin şiirleri de yayınlanmıştır. Ayrıca dergide "Genç İstidatlar" başlığı altında genç şairlerin şiirlerine yer verilmiş ve Sinop dışından gönderilen şiirler de yayınlanmıştır.

Söz konusu şiirlerde Cumhuriyet ve Atatürk ile ilgili millî konular işlenmeye devam edilmiştir. Bunun yanı sıra bu şiirlerde aşk, gurbet, ölüm, aile, çocuk, tabiat, köy hayatı ve şairin kendi iç dünyası gibi konular da işlenmiştir. Dergide bu şekilde pek çok farklı şairin şiiri yer almıştır.

Bu şairler içerisinde şiirlerinin sayısı ve konularının çeşitliliği açısından en dikkat çeken isimlerden biri İbrahim Öztürk'tür. Öztürk'ün Dıranaz'da yayınlanan şiirlerinde kişisel ve ailevi duygular ile millî ve sosyal konular aynı şiirlerde yer almaktadır.

Derginin 12. sayısında Öztürk'ün "Umut" başlıklı şiiri yayınlanmıştır. 14. sayıda ise "Kaynak" ve "Hataylı Kardeşlerimize" başlıklı iki şiiri art arda yayınlanmıştı. Bu şiirler şairin Cumhuriyetin kurumları ve millî değerler hakkında yazdığı öğretici şiirlerin ilk örnekleridir. "Halkevleri için" kaydıyla yayınlanan "Kaynak" başlıklı şiirde Halkevlerinden bahsedilmekte ve Halkevleri duygu ve düşüncenin merkezi, "bilgi" ve "ülkü" evi, fen, sanat ve kültürün bir araya geldiği bir "kaynak" olarak anlatılmaktadır. Şiirde kaynak benzetmesi baştan sona devam etmekte ve Halkevlerinin kişiyi bil-

giye, kültüre ve millî benliğe kavuşturan vazifesi üzerinde durulmaktadır. Şair şiirde gençlere ve bütün vatandaşlara doğrudan doğruya seslenmektedir. Şiir öğüt verici bir şiirdir (Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 10). Hemen bir sonraki sayfada yer alan "Hataylı Kardeşlerimize" başlıklı şiirde ise aynı şekilde o günlerin güncel bir millî meselesi işlenmiştir. Şiirde Hataylılara "kardeş" diye seslenilmekte ve ülkü, Türklük, Atatürk, ilerleme ve gelecek hakkında millî birlik duygusunu kuvvetlendirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır (Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 11).

20. sayıda yayınlanan "Ölümün Öldüğü Gün" başlıklı şiirde Millî Mücadele ve 30 Ağustos Zaferi işlenmiştir. Şiirde Sakarya ve Dumlupınar'dan bahsedilmekte ve Türk ordusunun mücadele gücü destan havasında yüceltilmektedir (Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 5). 21-22. birleşik sayıda yer alan "Kızıma" başlıklı şiir ise bunlardan farklı olarak aile ve çocuk sevgisi hakkında yazılmış duygulu bir şiirdir. Şair bu şiirinde kız çocuğunun yüzünden, gözlerinden, sesinden ve geleceğinden bahsetmekte ve bir baba olarak duygularını anlatmaktadır (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 6).

Öztürk'ün millî ve sosyal konulardaki şiirleri daha çok Cumhuriyet, Türklük, Atatürk ve sosyal yardımlaşma konularındadır. 23. sayıda yayınlanan "Cumhuriyet Güneşi" başlıklı şiirde Cumhuriyet, karanlığı ve geriliği ortadan kaldıran ve toplumu çağdaş medeniyet seviyesine çıkaran bir "güneş"e benzetilmiştir. Şiirde ayrıca egemenlik, hürriyet, inkılap ve ilerlemeden ve Cumhuriyet'i kuran Atatürk'ten bahsedilmektedir (Dıranaz, S. 23, Birincikânun 1937, s. 8).

Soysal yardımlaşma konusundaki şiirlerinden "Kızılay'a", başlığının üzerinde yer alan "Altmışıncı yıldönümü münasebetile" kaydından da anlaşılacağı üzere Kızılay'ın altmışıncı kuruluş yıl dönümünden dolayı kaleme alınmıştır. Şiirde Kızılay'dan şefkat,

yardım ve dayanışma kurumu olarak bahsedilmekte ve Kızılay için "öksüzler anası" ve "yetimler babası" gibi ifadeler kullanılmaktadır. Şiirde "Altmış yıl hiç durmadan yardım eli uzattı" denmektedir. Şiirin son kısmında ise "soydaşlar"a seslenilmekte ve halk, Kızılay'a yardım etmeye çağrılmaktadır. Şiir bu yönüyle halkı sosyal yardımlaşmaya teşvik eden öğretici bir metindir. "Kızılay'a" ilk olarak Dıranaz'ın 24. sayısında, İkincikânun 1938'de, s. 15'te yayınlanmıştır. Aynı şiir 25. sayıda, Şubat 1938'de, s. 11'de bir kez daha yayınlanmıştır. Aynı şiirin iki sayıda arka arkaya yayınlanması dikkat çekicidir.

Öztürk'ün "En Büyük Varlık" başlıklı şiirinde Mete, Attila ve Timur'dan başlayarak Türk tarihinden bahsedilmekte ve Türk milletinin tarihi çok geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Şiirde "Tarihi yazan benim" denmekte ve tarihi yazanın Türk milleti olduğu belirtilmektedir. Şiirin devamında Türk milletinin uğradığı saldırılardan ve Millî Mücadele'den bahsedilmekte, Atatürk ise "yurdumun ortasında bir GÜNEŞ" olarak anlatılmakta ve Atatürk'ün Türk milletini yeniden güçlendiren önder olduğu ifade edilmiştir. Şiirde Türklük, tarih, mücadele ve Atatürk bir arada işlenmiştir (Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 5).

Daha önce de değinildiği üzere Atatürk'ün ölümünün ardından çıkarılan 34. sayının hemen hemen tamamı Atatürk'le ilgili yazı ve şiirlere ayrılmıştı. Bu sayıda Öztürk'ün "Fani Tanrı" ve "İnanamıyoruz!" başlıklı iki şiiri yer almaktadır. Öztürk'ün daha önceki şiirlerinde görülen millî heyecanın yerini bu şiirlerde yas ve kayıp duygusu almıştır. "Fani Tanrı" şiirinde Atatürk'ün ölümü bütün insanlığın ve tabiatın kaybı olarak anlatılmaktadır. Şiirde "Bütün dünya ağlıyor", "Kâinat", "Tabiat", "Türk Dünyası" ve "Türk yurdu" gibi bir çok ifade yer almaktadır ve şairin acısı bütün dünyanın ve Türk milletinin matemi olarak anlatılmıştır. Şiirde Atatürk için "güneş", "kumandan" ve "fani tanrı" gibi ifadeler kullanılmış-

tır. Bu ifadelerle Atatürk'ün ölümü alelade bir insanın ölümü gibi anlatılmamıştır (Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin 1938, s. 7).

"İnanamıyoruz!" başlıklı şiir ise daha kısadır. Şiir "Şuurumuz durdu, aklımız durdu" sözleriyle başlamaktadır. Şiirde Atatürk'ün ölümüne inanılmak istenmediği anlatılmakta, soru cümleleri kullanılmakta ve her bendin sonunda Atatürk'e seslenilmektedir. "Fani Tanrı" şiirinde geniş bir matem anlatımı varken "İnanamıyoruz!" şiirinde şaşkınlık, inkâr ve doğrudan doğruya sesleniş vardır (Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin, s. 9).

İbrahim Öztürk'ün Dıranaz dergisinde yayınlanan şiirlerinde Cumhuriyet ve millî mücadele, Türklük ve Türk milleti, Halkevleri ve halk terbiyesi, Kızılay ve yardımlaşma, aile ve çocuk sevgisi, Atatürk sevgisi ve Atatürk'ün ölümü karşısında duyulan yas gibi pek çok farklı konu işlenmiştir. Öztürk şiirlerinde sosyal konularla kendi iç dünyasına ait duyguları birbirinden kesin olarak ayırmamıştır. Cumhuriyet kurumları, millî tarih ve sosyal değerler hakkındaki şiirleri öğretici ve hitabet ağırlıklı iken "Kızıma" gibi şiirleri daha kişisel ve duyguludur ve Atatürk'ün ölümünün ardından kaleme alınan şiirlerinde ise yoğun bir matem havası görülmektedir.

2.1.6. Rıza Tandoğan: İnkılap, Mahallî Hayat ve Genç Şair Kimliği

Rıza Tandoğan, Dıranaz'ın şairleri içerisinde çok farklı konularda eser veren ve özellikle "Genç İstidatlar" başlığı altında yayınlanan şiirleriyle dikkat çeken isimlerden biridir. Dergide tespit edilen şiirlerinde Cumhuriyet inkılaplarından teknik ve iktisadi kalkınmaya, yurt ve tabiat sevgisinden Sinop'un günlük hayatına, köy kültüründen Atatürk'ün ölümüne kadar çok farklı konular işlenmiştir. Tandoğan'ın şiirleri bu nedenle tek bir konu altında değerlendirilemez. Şair Cumhuriyet'in halka vermek istediği mesajlar ile yerel hayatı ve halk kültürünü aynı şiirlerde bir arada işlemiştir.

Tandoğan'ın Dıranaz'daki ilk şiirlerinden "İnkılâp" derginin 23. sayısında yayınlanmıştır. Şair bu şiirinde Cumhuriyet inkılaplarını sosyal ve kültürel hayatın pek çok alanına yayılan büyük bir değişim olarak anlatmıştır. Şiirde peçe ve çarşafın terk edilmesi, yeni Türk yazısının kabulü, Türk tarihine yöneliş, Halkevlerinin kurulması, kız ve erkek çocuklarının birlikte okuması, kadının öğretmen, hakim ve saylav olması, demiryolları, fabrikalar ve ziraatta makineleşme sırayla anlatılmıştır. Şiirde eski zihniyet için "Kadının saçı uzun aklı kısa" denmekte ve bunun ardından kadının "öğretmen, hâkim ve saylav" olduğu belirtilmektedir. Bu mısralarda inkılabın kadın hakları alanındaki kazanımları anlatılmıştır. Şiirin sonunda ise demiryolu, fabrika ve makineden bahsedilmektedir. Şiirde bütün bu kazanımların Atatürk'ten alınan "hız"la gerçekleştiği ifade edilmektedir. "İnkılâp" bu yönüyle Cumhuriyetin kültür, eğitim, kadın, dil, tarih ve ekonomi alanlarındaki inkılaplarını halka anlatmaya ve benimsetmeye yönelik öğretici bir şiirdir (Dıranaz, S. 23, Birincikânun 1937, s. 14).

Cumhuriyetin teknik ve iktisadi alanda getirdiği değişim Tandoğan'ın "Ses" başlıklı şiirinde sanayi ve çalışma hayatına ait kelimelerle anlatılmıştır. Dıranaz'ın 30. sayısında "Genç İstidatlar" kaydıyla yayınlanan şiirde motor, piston, vinç, beton köprü, demiryolu, maden ocağı, tünel ve fabrika gibi kelimeler ve mühendis, usta, kalfa, tesviyeci ve tornacı gibi yeni meslekler yer almaktadır (Dıranaz, S. 30, Temmuz 1938, s. 11). Şiirin başlığındaki "ses" motorların, makinelerin ve fabrikaların sesidir ve bu ses şiirde ülkenin kalkınmasının işareti olarak anlatılmaktadır. Şiirde ayrıca geçmişe dönüp bugünkü değişim karşısında şaşkınlık duyulduğu belirtilmekte ve bu suretle Cumhuriyet öncesi ile bugün arasında eski-yeni karşılaştırması yapılmaktadır. Şiirin son kısmında ise "Kemâlizm ülküsü"nden bahsedilmekte ve "Yapıyor, yaratıyor çetin, ağır her

işi" denmektedir. Şiirde çalışma ve üretim Cumhuriyetin ilerleme fikrine bağlanmıştır.

Rıza Tandoğan'ın şiirleri yanlız millî ve öğretici konular ile çağdaşlaşma konusundan ibaret değildir. Örneğin şairin 29. sayıda "Genç İstidatlar" başlığı altında yayınlanan "Güzel Yurt" başlıklı şiirinde bahar rüzgarından, dağlardan, ırmaklardan, çamlıklı yaylalardan, bağ ve bahçelerden, çoban kavalından ve pınar başındaki köy kızlarından bahsedilmekte ve güzel bir yurt manzarası çizilmektedir (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 6). Şiirde tabiatın güzelliği yurt sevgisi ile birlikte işlenmiştir. Şiirde dağların bulutlara uzandığı ve ırmakların aslanlar gibi kükrediği anlatılmaktadır. Bu şiirde de çobanın kavalı ve pınar başındaki köy kızları ile köy hayatından bahsedilmektedir.

Mahallî hayatın daha açık bir şekilde yer aldığı "Sinop Balıkçıları" başlıklı şiirde, Sinop'lu balıkçıların çalışkanlığı, dayanıklılığı ve mesleklerindeki becerileri anlatılmaktadır. Şiirde balıkçı "Karadeniz uşağı" olarak anılmaktadır. Balıkçının gece gündüz denizden gözünü ayırmadığı, kayık ve sandalını kendi eliyle yaptığı, fırtına ve soğuğa rağmen ağını bırakmadığı ve dalgaya karşı koyduğu anlatılmıştır. Şiirde Sinop balıkçısı çalışkan bir emekçi olarak idealize edilmiştir. Dıranaz'da Sinop ve çevresi yalnızca tabiat manzaraları ile değil Sinop'un çalışma ve geçim hayatı ile de şiirlere konu olmuştur. Bu şiir bunun bir örneğidir (Dıranaz, S. 35, Birincikânun 1938, s. 11).

Köy hayatı, Tandoğan'ın "Çal Çoban" ve "Murada Erecekler" başlıklı şiirlerinde daha çok pastoral ve folklorik unsurlarla işlenmiştir. "Genç İstidatlar" başlığı altında yayınlanan "Çal Çoban"da akşamla birleşen dağ gölgesinden, Emine kızdan, suya giden eli kınalı köylü kızlardan ve kaval sesinden bahsedilmekte ve duygulu bir köy manzarası çizilmektedir (Dıranaz, S. 36, İkincikâ-

nun 1939, s. 12). Şiirde her bölümün sonunda "çal çoban" sözü tekrar edilmektedir. Bu tekrar şiire türkü havası vermektedir. Şiirde kaval "dertli" ve "yanık" olarak anılmakta ve kavalın dinleyenlerin gönlünü yaraladığı söylenmektedir. Şiirde bu yönüyle hafif bir hüzün vardır.

Bir sonraki sayıda yine "Genç İstidatlar" kapsamında ve "Sayın F. Dikmen'e" ithafıyla yayınlanan "Murada Erecekler" başlıklı şiirde ise köy hayatının sosyal ve törensel bir yönü olan köy düğünü anlatılmıştır (Dıranaz, S. 37, Şubat 1939, s. 7). Şiirde Emineler, Zeynepler, Ayşeler ve kınalı eller, renkli giysiler, davul, zurna ve "Eminem" türküsü yer almaktadır. Şiirde gelinlik kızların, nişanlıların ve sözlülerin heyecanından bahsedilmektedir. Şiir kısadır fakat halk kültürünün giyim, müzik ve evlilik adetleri hakkında canlı bir köy sahnesi vermektedir.

Tandoğan'ın umumi konulardaki şiirleri arasında Atatürk'ün ölümünün ardından yayınlanan "Atatürk Ölmez" başlıklı şiiri de önemli bir yer tutmaktadır (Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin 1938, s. 8). Bu şiirde Atatürk'ün ölümü karşısında bütün milletin duyduğu acı anlatılmış ve yeryüzünün, gökyüzünün ve bütün yüreklerin sarsıldığı ifade edilmiştir. Şiirde ayrıca Atatürk'ün eserlerinin ölmeyeceği belirtilmiştir. Başlıktaki "ölmezlik" Atatürk'ün eserleri, inkılapları ve milletin hatırasındaki yeri ile ilgilidir. Şiirin sonunda ise O'nun izinden "durmadan, usanmadan" gidileceği ifade edilmiştir.

"Beşinci Yerli Mallar Sergisi" başlıklı şiirde, günün iktisadi ve sosyal bir meselesi olan yerli malı meselesi işlenmiştir. Tandoğan'ın şiirlerinde bu tür günlük meseleler de yer almaktadır. Şiirde sergi salonunun duvarları ve vitrinleri, yerli kumaşlar, çoraplar ve elbiseler ile pamuk, yün ve ipek sırayla anlatılmıştır (Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 9). Şair yerli ürünlerin "güzel ve sağlam" oluğunu belirtmiş ve Türklerin eski sanatkârlığı ile günün yerli üretimi arasında bağ

kurmuştur. Şiirin devamında ise yabacı malı yerine yerli malı kullanılması için çağrıda bulunulmuştur. Şiir bu yönüyle öğüt verici bir şiirdir. Şiirde yerli mallar sergisi millî üretim ve tüketim bilincinin halka benimsetildiği bir yer olarak anlatılmıştır.

Rıza Tandoğan'ın Dıranaz'daki şiirlerinde Cumhuriyet inkılapları ve teknik kalkınmadan Atatürk'e, yurt ve tabiat sevgisinden Sinop balıkçılarına, köy hayatı ve halk kültüründen yerli malına kadar çok farklı konular işlenmiştir. "Güzel Yurt", "Ses", "Çal Çoban" ve "Murada Erecekler" başlıklı şiirleri "Genç İstidatlar" kapsamında yayınlanmıştır. Bu nedenle Tandoğan derginin kabiliyetli gençleri teşvik etme vazifesi açısından da önemli bir isimdir. Şairin şiirlerinde fabrika, makine ve demiryolu gibi çağdaşlaşma unsurları ile kaval, pınar, düğün, davul-zurna ve balıkçılık gibi mahallî ve geleneksel unsurlar yan yana yer almaktadır. Dıranaz dergisinin şiir sayfalarında Cumhuriyetin getirdiği değişim ile yerel hayatın günlük görünümleri bu şekilde bir arada bulunmaktadır.

2.1.7. Fahri Alper: Gurbet, Yas ve Lirik Duyarlık

Fahri Alper, Dıranaz'da kendi iç dünyasını anlatan şiirleriyle devamlı olarak yer alan isimlerden biridir. Dergide tespit edilen şiirlerine göre şair yaklaşık bir buçuk yıl boyunca dergide düzenli olarak şiir yayınlamıştır. Söz konusu şiirlerinin içeriğinde hatıra, ayrılık, gurbet, aile, ölüm ve yas gibi kişisel konular bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bazı şiirlerinde Sinop, yurt, fedakârlık ve Atatürk de işlenmiştir. Alper'in Dıranaz'daki şiirlerinin şairin kendi "ben"inden Sinop'a ve millete doğru genişleyen bir duygu dünyası içerisinde değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Alper'in Dıranaz'da tespit edilen ilk şiiri "Yolculuk Hatıraları"dır. Bu şiir şairin daha sonraki şiirlerinde de görülen hatırlama ve özlem duygusunun ilk örneğidir. Şair bu şiirinde geçmişte yaptığı bir yolculuğu anlatmaktadır. Şair yolculuğu olayların sırasıyla

anlatmamakta, geride kalan zamanın çeşitli görüntülerini bugünkü duygularıyla hatırlamaktadır. Şiirde pınarlardan su içmek, yamaçlara tırmanmak, çiçekli gölgelerde dinlenmek, çilek toplamak, gün batımını seyretmek ve gece söylenen şarkıları dinlemek gibi bir çok ayrıntı yer almaktadır. Bütün bentlerde "O demleri ben hasretle anarım" mısrası tekrar edilmektedir. Şiirin asıl konusu yolculuğun kendisi değil yolculuğun hatırlanmasıdır. Şiirde tabiat kaybedilmiş zamanın ve özlenen günlerin hatırası olarak anlatılmıştır. Son bölümde şair kendi adına "Fahriya, dertli gönlün dâim kanar" diye seslenmektedir (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 13).

Hatıra ile hüzün arasındaki münasebet "(O Gün)e" başlıklı şiirde daha dramatik bir şekilde işlenmiştir. Şiirin altında "Sinop: 25/7/937" tarihi bulunmaktadır. Ancak şiir Şubat 1938 tarihli 25. sayıda yayınlanmıştır. Buradan Alper'in şiirlerinin yanlız güncel olaylar üzerine yazılmadığı anlaşılmaktadır. Şiirde geçmişte kalan bir gün ve o güne ait bir kişi ile yaşantı hatırlanmakta ve bu hatırlama hüzne dönüşmektedir. Şiirde "Hasretzede Alperi" ifadesi yer almaktadır. Şair bu şekilde kendi adını şiirin içine almıştır. Şiirde "Mazi", "hayal", "hüzün", "dert" ve "nisyan" gibi kelimeler kullanılmış ve unutmak ile hatırlamak arasındaki gerilim anlatılmıştır. "(O Gün)e" şiirinde de geçmiş yaşantının bugün bıraktığı duygusal iz işlenmiştir. Bu Alper'in şiirlerinin temel konularından biridir (Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 13).

Bu konunun en geniş örneklerinden biri "Gurbet" başlıklı şiirdir. Şiir on iki dörtlüktür. Her bendin sonunda "A dağlar; benim içim gurbet ağlar!" mısrası tekrar edilmektedir. Şiirde dağlar, denizler, yollar, kervanlar, güneş ve böğürtlenlerden bahsedilmekte ve bunlar şairin ayrılık duygusu ile birlikte anlatılmaktadır. İlk bölümlerde gurbet "dikenli, sarp bir yol" ve "gönülleri kavuran bir kızıl kor" olarak tarif edilmektedir. İlerleyen bentlerde ise yurt ve anne özlemi ağırlık kazanmaktadır. Şiirde "Yurdum"un "derin iç bağı"

olduğu söylenmekte ve "Anasından ayrı düşen can ağlar!" denmekte ve bunun ardından doğrudan doğruya anneye seslenilmektedir. Şiirde gurbet aile ve memleket ile birlikte işlenmiştir. Son dörtlükte "Fahri" adı kullanılmıştır. Bu halk şiirindeki mahlas kullanımını hatırlatmaktadır. Ancak kanaatimizce şiiri yalnızca bu özelliğine bakarak koşma olarak adlandırmak doğru değildir. Şiir halk şiirinden istifade eden duygulu bir şiir olarak değerlendirilmelidir (Dıranaz, S. 27, s. 6-7).

Alper'in ölüm ve kayıp hakkındaki en kişisel şiiri "Yas"tır. Şiirin üzerinde "Zonguldak, 15/4/934" tarihi bulunmaktadır. Buna göre şiir, Dıranaz'da Mayıs 1938'de yayınlanmasından yaklaşık dört yıl önce kaleme alınmıştır. Bu kayıttan dergide yazarların yalnızca yayın döneminde yazdıkları şiirlere değil daha önce yazdıkları şiirlere de yer verildiği anlaşılmaktadır. Şiir beş dörtlüktür. Şiirde yas tutulan kişi şairin ağabeyidir. Şiirde yanlız iki kardeşin ayrılığından bahsedilmemekte, anne, yetimler, baba yurdu ve geride kalan aile de anlatılmaktadır. Şairin kişisel matemi bu şekilde parçalanan aile üzerinden genişlemiştir. Son dörtlükte şair kendisine "Fahriya bu derde derman yok mudur?" diye seslenmektedir. Şiirde ağabeyinin kırk dokuz yaşında öldüğü de belirtilmektedir. Bu bilgi şiirdeki ölümü somut hâle getirmektedir (Dıranaz, S. 28, s. 6).

Bu kişisel kırgınlık "(Gönlümün Sesi)ne" başlıklı kısa şiirde daha yoğun ve benzetmelerle dolu bir şekilde anlatılmıştır. Şiir iki dörtlüktür. Şiirde "kuzum" diye yaralanmış ve gözyaşı döken bir varlığa seslenilmektedir. İlk bölümde fırtına, bora, kan ve kin gibi sert kelimeler kullanılmış, ikinci dörtlükte ise "nazlı ful" benzetmesi yer almıştır. Şiirde sarsılma, kırılma, hıçkırma ve solma fiilleri kullanılmıştır. Şiir kısadır fakat şiirde dışarıdaki şiddet ile korunmaya muhtaç varlık arasındaki karşıtlık açıktır. Şiirde Alper'in gurbet ve ölüm şiirlerindeki acı devam etmektedir (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 5).

Halkevi dergileri çıkarıldıkları şehrin tarihini, coğrafyasını ve güzelliklerini bütün bir ülkeye tanıtmak gibi önemli bir vazife görmüştür. Alper'in kişisel hüzün ile Sinop sevgisini bir arada işlediği şiirlerden biri de "(Sinob)a"dır. Şair bu şiirinde Sinop'u kendisi gibi "içli", "kederli" ve "gamlı" bir varlık olarak anlatmıştır. Her bendin sonunda "Gönlüm gibi gamlısın, Sinop söyle, derdin ne?" sorusu tekrar edilmektedir. Şair bu şekilde kendi gamı ile şehrin gamını birleştirmiştir. Şiirde Sinop'un burçlarından, tarihinden, sahilinden, yelkenlerinden, bağlarından ve çiçeklerinden bahsedilmektedir. Yine şiirde "harabezar", baykuş, kararmış ocak, matem görüntüleri yer almaktadır ve bunlar şehrin üzerine çöken durgunluğu anlatmaktadır. Şiirde "Çok yüz yıllık bir tarih, göğsünde uyku çeker" denmektedir. Bu mısrada şehrin sessizliği geçmişin canlılığı ile karşılaştırılmıştır. Şiirin sonunda ise "Haydi, kalk, yürü, koş, gül; duracak zaman değil" denmekte ve Sinop'un yeniden canlanması istenmektedir. Son dörtlükte şair "Fahri" diye kendisine seslenmekte ve "yurt derdi" ile kendi derdini aynı noktada birleştirmektedir (Dıranaz, S. 30, Temmuz 1938, s. 8-9).

Söz konusu şiir, Alper'in Dıranaz'daki yerini anlamak açısından da önemlidir. Ferit Dikmen'in şiirlerinde Sinop ve çevresi daha çok mahallî hayatın gözlemleri, köy meseleleri veya halk şiirinin coğrafi unsurları ile yer almaktadır. Fahri Alper'de ise şehir şairin kendi iç dünyasının bir parçası olmuştur. "(Sinob)a"da şehrin gamı ile şairin gamı birbirinden ayrılmamıştır. Alper'in Sinop hakkındaki şiirlere katkısının şehri kendi duygu ve hatıralarıyla birlikte anlatması olduğu düşünülebilir.

Alper'in kendi iç dünyasını anlatan hüzünlü şiirlerinden farklı olarak "Serden Geçti" başlıklı şiiri başka bir konudadır. F. Dikmen'e ithaf edilen bu şiirde önceki şiirlerdeki "ben" yerine "biz" denmektedir. Şiirde yurt uğrunda fedakârlıktan, çetin yolları aşmaktan, yoksunluğa karşı direnmekten ve maddi menfaatlerden

uzak durmaktan bahsedilmektedir. Her dörtlüğün sonunda "Biz o coşkun, gözü pek serden geçti erleriz" mısrası tekrar edilmektedir. Şiirde ayrıca "Yurt uğrunda canını bedelsiz verenleriz" denmektedir. Şiirde kahramanlık ve fedakârlık işlenmiştir. Son dörtlükte yine "Fahri" adı kullanılmış ve "yurt destanı"ndan bahsedilmiştir (Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 9).

Fahri Alper'in şiirlerindeki yas duygusunun kişisel alandan sosyal alana geçtiği en açık örnek "Büyük Acı" başlıklı şiirdir. Atatürk'ün ölümünden sonra hazırlanan 34. sayıda üç sayfa boyunca yayınlanan bu şiir on beş benttir. Alper daha önce "Yas"ta ağabeyinin ölümü için kullandığı matem dilini bu şiirde bütün bir milletin kaybı olan Atatürk'ün ölümü için kullanmıştır (Dıranaz, S. 34, İkinciteşrin 1938, s. 4-6). Şiirin ilk bendinden itibaren göklerin parçalanması, yıldırımların dökülmesi, dünyanın mahşere dönmesi ve güneşin sönmesi gibi tasvirler yer almaktadır. Her bendin sonunda "Söndü benim güneşim, varsın güneşler sönsün/Karanlıklar fışkırıp cihan mahşere dönsün" mısraları tekrar edilmektedir. Şiirin ilerleyen bentlerinde şair önce Atatürk'ün ölümüne inanamadığını ve itiraz ettiğini anlatmakta, daha sonra ise heykel, meşale, Türk çocukları, Ankara ve vatandan bahsetmekte ve Atatürk'ün hatırasının ve eserinin devam edeceğini ifade etmektedir. Şiirin son bendinde şair "Fahri, susda içinin ıztırabını dinle" diyerek yeniden kendi adına seslenmektedir. Şiirde "ciğerinden yaralı koca vatan" benzetmesi kullanılmış ve şairin kendi acısı ile bütün milletin yası birleştirilmiştir. "Büyük Acı" ile 28. sayıdaki "Yas" arasında bu açıdan önemli bir devamlılık söz konusudur. İlkinde ağabeyinin ölümü, ikincisinde ise Atatürk'ün ölümü işlenmiştir ve Alper'in matem dili bu şekilde özel alandan sosyal alana taşınmıştır. Şair millî bir konuda yazdığı zaman başka bir üslup kullanmamış, kendi duygulu anlatımını bu konuda da devam ettirmiştir.

Alper'in bir diğer şiiri "Köy Akşamları"dır. Bu şiirde yas anlatımından sonra yeniden tabiat ve günlük hayat işlenmiştir. Şiirde mor dağların üzerinde yavaş yavaş sönen pembe ışıktan, ormandan, dereden ve çayırlardan, sürülerden, çıngıraklardan, kavaldan, çobanların ıslıklarından, koyun ve kuzulardan, tarladan dönen genç kızlardan bahsedilmekte ve bir köy akşamı anlatılmaktadır. Ancak, şiirde yalnızca köy manzarası anlatılmamıştır. Şiirin başında ışık ve renklerden bahsedilmekte, ilerleyen bölümlerde çıngırak ve kaval sesleri anlatılmakta, son dörtlükte ise bütün sesler kesilmektedir. Şiirde bu sessizlik "elem" ile birlikte anılmakta ve şiir "Sus, sus, derde her nefes" sözleriyle bitmektedir. Şiir bu şekilde sonunda yine Alper'in diğer şiirlerindeki hüzne bağlanmaktadır. Tabiatın akşamla birlikte sessizleşmesi şairin iç dünyasındaki hüzünle birlikte anlatılmıştır (Dıranaz, S. 36, İkincikânun 1939, s. 9).

Fahri Alper'in Dıranaz'daki şiirlerinde hatıra-gurbet-yas çizgisinin devam ettiğini görmek mümkündür. "Yolculuk Hatıraları"nda geçmiş zamanın özlemle hatırlanması, "(O Gün)e"de bir hatıranın hüzne dönüşmesi, "Gurbet"te yurt ve anne özlemi, "Yas"ta ailedeki bir ölüm ve "(Gönlümün Sesi)ne"de kırgınlık duygusu işlenmiştir. "(Sinob)a"da ise aynı duygu Sinop için işlenmiştir. "Serden Geçti"de kişisel "ben" yerine yurt uğrunda çalışan ortak "biz" kullanılmıştır. "Büyük Acı"da ise şairin daha önce kişisel kayıplar için kullandığı matem dili Atatürk'ün ölümü için kullanılmış ve millî bir yas şiiri yazılmıştır. "Köy Akşamları"nda da köy manzarası sonunda yine sessizlik ve elem ile bitmektedir.

Bu açıdan Fahri Alper Dıranaz'ın şairleri içerisinde kendine has duygu dünyası ile ayrı bir yerde durmaktadır. Dilâver Can, İbrahim Öztürk ve Rıza Tandoğan gibi şairlerin şiirlerinde daha çok Cumhuriyet, inkılap, kalkınma ve millî birlik konuları işlenmiştir. Alper ise şiirlerinde özlediği zamanı, uzakta kaldığı yurdu, kaybettiği yakınını, annesini, yaşadığı şehri ve ölüm karşısındaki çaresizli-

ğini anlatmıştır. Bununla birlikte Alper'in bu içe dönük şiirleri umumi konulardan bütünüyle kopuk değildir. Şair Sinop'u kendi hüznüyle birlikte anlatmış, "Serden Geçti"de "biz" demiş ve özellikle "Büyük Acı"da kendi matem dilini millî yasa taşımıştır. Dıranaz'da kişisel duygu şiirinden bütün milletin yasına geçişi en açık şekilde gösteren şairlerden biri Fahri Alper'dir.

2.1.8. M. Cemil Solakoğlu: Bireysel Lirizm, Millî Hafıza ve Tarih Bilinci

Dıranaz'da belirli bir süre aralıksız şiir yayınlayan isimlerden bir tanesi de M. Cemil Solakoğlu'dur. Dergide Cemil Solakoğlu imzasıyla yayınlanan şiirler Nisan 1937 ile Nisan 1938 tarihleri arasındaki yaklaşık bir yıllık döneme aittir.

Şairin "Son Arzu" ve "Gizlenen Ölüm" başlıklı şiirleri 15. sayıda birlikte yayınlanmış ve bunlardan sonra "Karadeniz'e", "Yolda Bir Duruş", "Bir (Gök Yolcusu)nun Ölümü", "Sükût Heykeli", "Yirmidokuz Sonteşrin" ve "Orta Çağdan Bir Görünüş" adlı şiirleri çıkmıştır. Tespit edildiği kadarıyla dergide Solakoğlu imzasını taşıyan toplam sekiz şiir mevcuttur. Bunlardan "Bir (Gök yolcusu)nun ölümü" başlıklı şiirin altında "Maksim Gorki'den" kaydı bulunmaktadır ve bu kayıttan söz konusu şiirin Rus yazarın eserinden hareketle yazıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim şiir, Gorki'nin Şahin Türküsü adlı eseriyle karşılaştırıldığında bunun birebir bir tercüme olmadığı serbest bir manzum uyarlama olduğu görülmektedir. Bu nedenle Solakoğlu'nun Dıranaz'daki şiirleri yedi telif şiir ve bir uyarlama olarak değerlendirilmelidir.

Şairin Dıranaz'daki ilk şiirlerinden olan "Son Arzu" derginin 15. sayısında yayınlanmıştır. Şiir iki dörtlüktür. Şiirde aşk, mutlu bir birliktelik olarak değil kırgınlık ve pişmanlık olarak işlenmiştir. Şiirde "Ak dumanlar", "yaşlar", "nedamet", "emeller", "hayal" ve "sevda" gibi kelimeler kullanılmıştır. Şair "ak duman" görüntü-

sünü kendi başına taşımakta ve tabiat ile kendi ruh hali arasında bir münasebet kurmaktadır. Şair sevdiği kişi için "O gözlerin sevdayı ebediyen unutsun" demektedir. Şair burada yaşadığı hayal kırıklığından sonra aşkın artık sona ermesini istemektedir. "Son Arzu" kısa bir şiir olmasına rağmen Solakoğlu'nun daha sonraki bazı şiirlerinde de görülen hüzünlü anlatımının ilk örneklerinden biridir (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 6).

Yine aynı sayıda yayınlanan "Gizlenen Ölüm" adlı şiirde ise bu hüzünlü hava daha kişisel ve daha yoğun bir şekilde görülmektedir. Şiirin üzerinde "Annemin ruhuna ithaf" kaydı bulunmaktadır. Şiirdeki yas duygusu doğrudan doğruya anne kaybına bağlıdır. Şiirde ayrılık, öksüzlük, gurbet ve ölüm bir arada işlenmiştir. Şair "Her günüm öksüzlükten kazılmış bir mezarken" ve "Bir ölüm tütsüsüyle şiirimi yazarken!" demektedir. Söz konusu kayıp şairin günlük hayatının her anına yayılmıştır. İkinci dörtlük "Anne!" hitabıyla başlamaktadır. Yine "Gurbetteki yaram" ifadesiyle de uzakta bulunmanın acısından bahsedilmiştir. Şiirin son mısrasında "Şarktan haber bekledim, sordum seni rüzgâra" denilmektedir ve burada bekleyiş, haber alamama ve uzaklık bir arada ifade edilmiştir. Solakoğlu ölüm konusunu daha sonraki şiirlerinde de farklı şekillerde tekrar işlemiştir. "Gizlenen Ölüm" bu konunun şairin Dıranaz'daki şiirleri içinde görülen ilk örneklerinden biridir (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 8).

Halkevi dergilerinde yayınlanan şiirlerde Millî Mücadele ve Atatürk konusunun önemli bir yer tuttuğunu daha önce de belirtmiştik. Solakoğlu'nun kendi iç dünyasından millî tarihe yöneldiği en önemli şiiri 18. sayıda yayınlanan "Karadeniz'e" başlıklı şiiridir. Şiir "Ata'ya Armağan" alt başlığını taşımaktadır. Şiirde Karadeniz 1919 yılının hatırasını taşıyan ve Atatürk'ün yolculuğuna şahitlik eden canlı bir varlık gibi anlatılmıştır. Şiirin başında "Bindokuzyüzon dokuz-baharında karalar / Bağladığın günlerde" denilmekte ve

denize insan gibi yas tutma hâli verilmektedir. Geçmişte "karalar bağlayan" Karadeniz şiirin yazıldığı tarihte artık yaralarını sarmıştır ve Atatürk'ü minnetle uğurlamaktadır. Son dörtlükte dalgaların köpükleri "beyaz mendiller"e benzetilmiş ve "Sanki beyaz mendiller uğurluyor Atanı! ..." denilmiştir. Burada deniz tamamıyla kişileştirilmiştir. Şiirde tabiat ile millî tarih arasında doğrudan doğruya bir bağ kurulmuştur ve Karadeniz millî tarihi hatırlatan bir unsur olmuştur. Solakoğlu bu şiirinde Dıranaz'da sık sık rastlanan millî tarih konusunu tabiat vasıtasıyla ve duygulu bir şekilde anlatmıştır (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 6).

Bir sonraki sayıda yayınlanan "Yolda Bir Duruş", Solakoğlu'nun tabiat ile kendi hatıralarını bir arada işlediği şiirlerden biridir. Şiir, Faruk Nafiz'e ithaf edilmiştir. Şiirde yolculuk, dağ, kaya, deniz, çağlayan ve şahin gibi tabiat unsurlarından bahsedilmekte ve bunlar şairin geçmişe ve sevdiği kişiye ait hatıralarını canlandırmaktadır. Yolculuk ilk dörtlükte bir dağın sırtında geçmekte iken dış dünyadaki görüntüler kısa sürede şairin iç dünyasına taşınmıştır. Şiirde beş yıl öncesine de değinilmiştir ve bu suretle yolculuk sadece mekân açısından değil zaman açısından da bir yolculuk olmuştur. Şair "Korkuyorum bu dağdan çılgın bir ferhad ağlar! ..." demektedir. Burada Ferhad adının kullanılması aşkın güçlük, ayrılık ve acı ile olan münasebetini halk arasında yüzyıllardan beri bilinen bir hikâyeye bağlamaktadır. Son bölümde ise çağlayan, dağ ve sevda aynı ifade içinde birleştirilmiştir. Şiirin Faruk Nafiz'e ithaf edilmesi şairin edebî ilgilerini göstermesi açısından önemlidir. Nitekim Anadolu coğrafyası, yolculuk ve tabiat içerisinden gelişen duygulu anlatım bu şiirde de görülmektedir (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 10).

"Sükût Heykeli" ise Solakoğlu'nun Dıranaz'da yayınlanan şiirleri arasında sembollerin en fazla kullanıldığı şiirlerden biridir. Şiirde "çölün saf kızı", "Meryem", "kara mabed", "heykel", "kan", "Habil", "güneşsiz yollar" ve "geceleyen gündüzler" gibi benzet-

meler kullanılmış ve bu benzetmeler şiirde yoğun ve karanlık bir hava meydana getirmiştir. Şiirde "Habil"den de bahsedilmekte ve bu suretle şiddet ve suç konusu insanlığın ilk öldürme hikâyesine kadar götürülmektedir. Şiirin merkezinde "heykel" bulunmaktadır. Heykel kana doymayan, tabiatın meydana getirmediği ve "her ağızdan başka bir renk alarak" oluşan bir varlık şeklinde anlatılmıştır ve bu yüzden tek ve açık bir anlama bağlanması güçtür. Heykel bu şiirde kötülük, şiddet ve insanın kendi eliyle yarattığı karanlık ile ilgili çok anlamlı bir sembol olarak düşünülebilir. Şiir "Yollar güneşsiz kaldı, gündüzler geceledi" şeklinde bitmektedir (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinciteşrin 1937, s. 6).

Şairin "Yirmidokuz Sonteşrin" başlıklı şiirinde yeniden millî ve tarihî konulara dönülmüştür. Şiir "Âkifin Hatırasına" ithaf edilmiştir. Şiirde Hatay, tarih, Atatürk, zafer, bayrak, güneş ve şafak bir arada işlenmiştir. Şiirin ilk mısrasında "Hatayın gökleri tüllendi bu gün utku ile" denilmekte ve tarihî gelişme coşkulu bir tabiat manzarası içinde verilmektedir. İlerleyen mısralarda Atatürk doğrudan doğruya millî başarının merkezine yerleştirilmiştir. Şiirde "güneş" ve "fecr" benzetmeleri tarihî ilerleme ve zafer düşüncesiyle birlikte kullanılmıştır. Solakoğlu aynı aydınlık-karanlık karşılaştırmasını "Karadeniz'e" şiirinde de kullanmıştı. Şiirin "Âkifin Hatırasına" ithaf edilmiş olması ile Mehmet Akif'in hatırası ve şiirin yazıldığı dönemin millî meseleleri bir araya gelmiştir. Şiirin altında "7/2/937" tarihi bulunmaktadır fakat şiir Şubat 1938 tarihli 25. sayıda yayınlanmıştır. Söz konusu tarihin şiirin ne zaman yazıldığını gösteren bir kayıt olduğu düşünülebilir (Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 15).

Solakoğlu'nun "Orta Çağdan Bir Görünüş" adlı şiirinde de tarih konusu farklı bir şekilde işlenmiştir. Şair burada tarihi, çağlar arasında karşılaştırma yapmak için kullanmıştır. İlk dörtlükte "yeşil bir köy", "kırık gövdeli taşlar" ve "çökük çatılar"dan bahsedilmekte ve yıpranmış bir tarih manzarası çizilmektedir. Daha sonra

bu görüntü "1918 yas yılının dertleri" ile birleştirilmiş ve uzak tarih ile yakın geçmiş aynı şiir içinde bir araya getirilmiştir. Şair "Değişse de adları çağlar gene o çağdır" demektedir. Şaire göre tarihteki baskı, suskunluk ve insanın çektiği acılar değişen dönemlerde yeniden ortaya çıkabilmektedir. Yine "Açılmayan her ağzın, üstünde gözler kördür" ifadesinde de suskunluk ile görmezlik arasında bir münasebet kurulmuştur. "Orta Çağdan Bir Görünüş" bu yönüyle Dıranaz'da yayınlanan ve daha ziyade doğrudan övgü ve hamaset üzerine kurulan tarihî şiirlerden ayrılmaktadır. Şiirde tarihî tecrübe karşılaştırmalı ve yer yer eleştirel bir gözle işlenmiştir (Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 11).

M. Cemil Solakoğlu'nun şiirlerinde aşk, anne kaybı ve gurbet gibi kişisel konulardan Atatürk ve Millî Mücadele hatırasına, tabiat karşısında duyulan hislerden ölüm, şiddet ve tarih üzerine daha sembolik şiirlere kadar çok geniş bir konu yelpazesi görülmektedir. Özellikle "Gizlenen Ölüm", "Yolda Bir Duruş", "Sükût Heykeli" ve "Orta Çağdan Bir Görünüş" adlı şiirlerde kişisel duygu, benzetmeye dayanan anlatım ve tarih bilinci farklı şekillerde bir araya gelmiştir. Solakoğlu dergide düzenli olarak şiir yayınlamıştır ve bu sebeple ayrı bir başlık altında incelenmesi gereken önemli şairlerden biridir.

2.1.9. Ali Ertan: Askerlik, Vatan ve Kolektif Söyleyiş

Ali Ertan'ın Dıranaz'daki şiirleri içinde *Askerlik Türkülerim* başlıklı ilave, konu ve anlatım açısından bir bütünlük gösteren bir şiir topluluğudur. Söz konusu ilave derginin Şubat 1941 tarihli 43. sayısında başlamış ve Mart 1941 tarihli 44. sayısında devam etmiştir. İlavede yirmi dört şiir bulunmaktadır.

43. sayıdaki "Komutanım" ve "Geçilmez" ile başlayan şiirlerde askerlik hayatından yurt sevgisine, Millî Mücadele'nin hatırlanmasından Cumhuriyet'in kazanımlarına kadar pek çok farklı

konu işlenmiştir. Bu şiirlerde fert kendisini ortak bir vazife ve aidiyet duygusu çevresinde tanımlamaktadır. Nitekim şiirlerde konuşan kişi çoğu zaman askerlerin ve bütün bir milletin duygularını ifade etmektedir (Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, Askerlik Türkülerim ilâvesi, s. 3-4; S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 5-28).

İlavenin ilk şiiri "Komutanım"dır. Şiirde askerî bağlılık ile kişisel güven duygusu bir arada işlenmiştir. Şiirde komutana doğrudan doğruya seslenilmektedir. Onun emrinde bulunmaktan, zafer beklentisinden ve düşmana karşı cesaretten bahsedilmektedir. Komutana duyulan sevgi onun bakışlarında ve gülüşünde bulunan güvene bağlanmıştır. Emir veren kişi ile askerin münasebeti duygusal bir yakınlık içinde verilmiştir. Şiir birinci şahıs ağzından söylenmiştir ve bu suretle bağlılık askerin kendi beyanı olmuştur (Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, ilâve, s. 3).

"Geçilmez" adlı şiirde, kişisel sesin yerini topluluğun sesi almıştır. Yurdun geçilemeyeceği ve bölünemeyeceği şiirin başında ve sonunda tekrar edilmiştir. Tehlikeye karşı hazır bulunma düşüncesi sınırda bekleyen askerlerin ortak iradesi olarak ifade edilmiştir. Şiirde şimşek, fırtına, kasırga ve volkan gibi tabiat unsurları kullanılmıştır ve bunlar askerî gücü ve toplu hareketi büyüten benzetmelerdir. Şiirde İnönü'nün adı tekrar edilmektedir. Yine şiirde emir bildiren sözler, tekrar edilen seslenişler bulunmaktadır ve bu yüzden şiir karşısında bir dinleyici topluluğu varmış gibi ilerlemektedir (Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, ilâve, s. 4).

"Askeriz", "Hazırız" ve "Ordu" başlıklı şiirlerde de aynı ortak anlatım görülmektedir. Başlıklarda kullanılan çoğul şahıs ekleri şiirlerin kimin adına konuştuğunu daha baştan göstermektedir. "Askeriz"de askerlik sadece silahlı mücadele ile sınırlı tutulmamış, çalışma ve üretme ile birlikte düşünülmüştür. Şehirler kurma, yurdun kaynaklarını işleme ve kalkınmaya katılma düşünceleri askerî

kararlılıkla aynı anlatım içinde yer almıştır. "Hazırız"da da baba, oğul ve kızın istiklal uğrundaki birlikteliğinden bahsedilmiştir ve bu suretle savunma sorumluluğu askerlerin dışına taşınmıştır. "Ordu"da ise ordu yurdun yıkılmaz bekçisi ve milletin güvencesi olarak kişileştirilmiştir. Bu şiirlerde asker ile toplum arasında kesin bir ayrım gözetilmemiştir ve farklı görevler aynı yurdu koruma, geliştirme amacı etrafında birleştirilmiştir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 5-7).

Şiirlerde emirler ve doğrudan hitaplar da önemli bir yer tutmaktadır. "Hazırol" şiirinde doğruluk, çalışkanlık ve cesaret gibi davranış özellikleri asker kimliğinin parçaları olarak sıralanmıştır. Şiirin son bölümünde askerî komutlara yer verilmiştir ve bu suretle şiirin anlatımı talim diline yaklaşmıştır. "Tehlike Saati Çaldığı Zaman"da muhtemel bir tehlike karşısında nasıl davranılacağı anlatılmakta ve ilerleme ve birlikte hareket etme çağrısı yapılmaktadır. Şiirin her bendinin sonunda "Tehlike saati çaldığı zaman" mısrası tekrar edilmektedir. Şiirde bir duygunun aktarılmasının yanı sıra belirli bir davranış da halka benimsetilmek istenmiştir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 8-9).

Askerlik Türkülerim'deki bütün şiirlerde aynı yüksek sesli anlatım görülmemektedir. "Memedin Mektubu"nda askerlik hayatı anneye yöneltilen kişisel bir sesleniş içinde işlenmiştir. Şiirde ayrılıktan, annenin oğluna verdiği öğütlerden ve cephede gösterilen cesaretten bahsedilmektedir. Annenin sözleri aktarılmıştır ve askerin davranışları aile çevresinde kazandığı değerlere bağlanmıştır. Son bölümde ise zafer ve eve dönüş beklentisi ile sevilen kişiye kavuşma arzusu yan yana gelmiştir. Böylelikle asker, annesi ve sevdiği tarafından beklenen bir kişi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Şiir mektup şeklinde yazılmıştır ve bu suretle askerlik görevi ile özel hayat arasındaki bağ kurulmuştur (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 11).

"Onbaşı Döner"de annelik, asker yetiştirmenin sevinci ve gururu üzerinden işlenmekteyken "Matram"da askerlik hayatının günlük bir eşyası ön plana çıkmaktadır. "Matram" şiirinde şair susuzluğunu gideren matarayı doğrudan doğruya muhatap almış ve onunla bir arkadaşlık münasebeti kurmuştur. Mataradaki su anne, sevilen kişi ve yurt ile birlikte anılmıştır. Askerin beden ihtiyacını karşılayan su aynı zamanda ayrıldığı çevreyle arasındaki duygusal bağı da sürdürmektedir. Söz konusu şiirlerde ilavenin hamasi konuları içinde aileye, özleme ve askerlik hayatının somut ayrıntılarına da yer verilmiştir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 13-14).

"Tayyarecilerimize" başlıklı şiirde askerî fedakârlık, havacılığa ait hareket ve ses unsurlarıyla anlatılmıştır. Şiirde uçağın yükselişinden, motorun sesinden ve gökyüzünün genişliğinden bahsedilmekte ve görevini yerine getiren kişinin cesareti anlatılmaktadır. Şiir sadece başarı ve yükselme duygusu üzerine kurulmamıştır. Motorun susması ve uçağın düşmesi ihtimali de işlenmiştir ve ölüm yurt toprağına ve milletin kalbine yönelen bir hareket şeklinde anlatılmıştır. Son bentte yeni bir uçuş ve savaş hatırlatılmaktadır ve bu suretle tek bir kişinin kaybına rağmen görevin devam ettiği belirtilmektedir. "Üzgün Değilim"de de babanın ölümüyle oğlun askerlik görevi arasında bir münasebet kurulmuştur ve fedakârlık nesiller boyunca sürdürülen bir sorumluluk olarak gösterilmiştir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 15, 21).

"Akdenize Bakarken" adlı şiirde deniz manzarası Barbaros'u ve geçmiş seferleri hatırlatmaktadır. "İnönü" ve "Unutmadık"ta ise Millî Mücadele'nin zaferlerinden ve bu zaferlerde hayatını kaybedenlerden bahsedilmektedir. "Unutmadık", "Meçhul Askere" ithafıyla yayınlanmıştır. Şiirde adı bilinmeyen asker ortak hatıranın dışında bırakılmamıştır. Şiirin sonunda anıtın meçhul olmadığı belirtilmektedir. Bu suretle bilinmeyen şahsi kimliğin yerine bütün bir

toplum tarafından paylaşılan bir hatıra konulmuştur (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 10, 18-19).

"Biziz" ve "Kim Bilir" başlıklı şiirlerde askerî kimlik milletin geçmişine ilişkin geniş bir tarih anlayışıyla birleştirilmiştir. Türklerin eski çağlardan beri taşıdığı ileri sürülen savaşçılık ve medeniyet kuruculuğu bugünkü gücün dayanağı olarak sunulmuştur. Bu şiirlerdeki tarihî hükümler araştırmaya dayanan bir tarih anlatımı değildir, millî benlik ve üstünlük duygusu oluşturmayı amaçlayan hamasi anlatımın birer unsurudur. "Biziz"de yüklem tekrar edilmekte ve geçmişteki başarılarla bugünkü topluluk arasında bir süreklilik kurulmaktadır. "Kim Bilir"de ise mısralar soru şeklinde tekrar edilmektedir. Bu sorular cevap bekleyen sorular değildir, askerlikteki üstünlük iddiasını pekiştirmektedir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 16-17).

Yurt sevgisi "Ant" ve "Yurdum" adlı şiirlerde doğrudan doğruya bağlılık beyanlarıyla ifade edilmiştir. "Ant"ta yurt uğrunda yaşamayı ve gerektiğinde ölmeyi kabul eden bir topluluğun sözü ön plana çıkmaktadır. "Yurdum"da ise dağlar, pınarlar, denizler, ovalar ve toprak vasıtasıyla sevilen ülkenin manzarası çizilmiştir. Her bendin sonunda "İşte sevgili yurdum" ifadesi tekrar edilmektedir. Bu şiirde vatan sınırları korunacak bir yer olmanın yanı sıra güzelliği seyredilen ve yaşama imkânlarıyla sevilen bir çevre olarak da işlenmiştir. Bu suretle ilavenin askerlik konusu, tabiat ve günlük hayatla da birleşmiştir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 24-25).

"Cumhuriyet Türküsü", "Görmiyen Görsün" ve "Bu Günün Destanı" adlı şiirlerde ise askerî mücadeleden Cumhuriyet'in kuruluşuna ve kalkınma faaliyetlerine kadar uzanan bir anlatım görülmektedir. Özellikle "Bu Günün Destanı" savaş yıllarındaki güçlüklerle Cumhuriyet dönemindeki değişiklikleri karşılaştırmaktadır. Şiirde yeni harflerden, kadınların sosyal hayata girmesinden, ula-

şım ve bayındırlık faaliyetlerinden bahsedilmekte ve bunlar kazanılan zaferin bir devamı olarak anlatılmaktadır. Yine şiirde demiryollarının farklı bölgeleri birbirine bağlamasına da değinilmiştir. Şiir askerî zaferle başlamakta ve eğitim, üretim, imar faaliyetlerine ulaşmaktadır. Burada savunma ve kalkınma birbirini tamamlayan vazifeler olarak görülmüştür (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 20, 23, 26-28).

Ali Ertan'ın *Askerlik Türkülerim* adlı ilavesi Dıranaz'daki millî ve didaktik şiir çizgisini askerlik hayatı etrafında toplamıştır. İlavede emir, öğüt, yemin, mektup ve doğrudan hitap gibi farklı anlatım şekilleri bulunmaktadır ve bunların hepsi aynı aidiyet duygusuna bağlanmıştır. Ancak topluluğun sesi kişisel duyguları tamamıyla ortadan kaldırmamıştır. Nitekim anneye bağlılık, sevilen kişiye kavuşma arzusu, susuzluk ve ölüm ihtimali gibi ayrıntılar askerî görevin insani tarafını da göstermiştir. Ertan'ın şiirleri derginin Cumhuriyet ve vatan merkezli şiirlerini hem topluluğa seslenen hitabetiyle hem de askerin günlük ve duygusal yaşantısından aldığı unsurlarla tamamlamıştır.

2.1.10. Diğer Şairler, Genç İstidatlar ve Şehir Dışı Katkılar

Dıranaz'da yayınlanan şiirler dergide uzun süre aralıksız şiir yayınladıkları için ayrı başlıklar altında incelediğimiz Ferit Dikmen, Haşim Nezihi, Dilâver Can, İbrahim Öztürk, Rıza Tandoğan, Fahri Alper ve M. Cemil Solakoğlu ile sınırlı değildir. Derginin farklı dönemlerinde birkaç şiirle karşımıza çıkan isimler, yazı hayatının henüz başında bulunan gençler ve Sinop dışından gönderilen şiirler de dergide yer almıştır. Nitekim Dıranaz'ı diğer bazı Halkevi dergilerinden ayıran özelliklerden bir tanesi de çok sayıda şiir yayınlamış olmasıdır (Alçıtepe, 2001, s. 313). Yine derginin bibliyografik dökümünde de devamlı şiir yazan şairlerin yanı sıra bir, iki ya da birkaç şiirle görünen pek çok isim yer almaktadır (Alçıtepe, 2001, s. 313-

335). Dergide devamlı yazan şairlerin yanı sıra farklı dönemlerde daha seyrek şiir yazan pek çok isim de bulunmaktadır.

Bu kapsamda dikkati çeken isimlerden biri Cihad Rüşdü'dür. Cihad Rüşdü'nün "Göklerden İstediğim" (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 11), "Batma Güneş" (Dıranaz, S. 12, 31 Aralık 1936, s. 9) ve "Yastık" (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 3) başlıklı şiirleri derginin hemen hemen art arda çıkan sayılarında yayınlanmıştır. Bunlar arasında "Batma Güneş" tabiat manzarası ile şairin kendi ruh halinin birleştirildiği çok duygulu bir şiirdir. Şiirde güneşin batışından bahsedilmektedir. Güneşin batışı günün sona erişini hatırlatmakla birlikte şairde acı, ayrılık ve karamsarlık duyguları uyandırmaktadır. Şair güneşe "batma" demektedir. Şair güneşin batmasını istememekte ve bu suretle iç dünyasında yaşadığı kaybı da ertelemek istemektedir. Şiirde güneşin "kızıl alevli oklar"ının düşünen kişinin göğsüne saplandığı ve her batışın gönle yeni bir acı eklediği söylenmektedir. Şiirin sonunda "934-İst-Yıldız" kaydı bulunmaktadır. Bu kayıttan şiirin Dıranaz'da yayınlanmadan önce kaleme alındığı anlaşılmaktadır.

Halkevleri kabiliyetli gençleri ortaya çıkarmak ve teşvik etmek görevini de üzerine almıştır. Dıranaz'da da genç isimlerin şiirleri "Genç İstidatlar" başlığı altında yayınlanmıştır. Bu kapsamda Nazif Fidancı, Genç İstidatlar içinde takip edilebilen isimlerden biridir. Fidancı'nın "Nostalji" (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 7), "Anneme" (Dıranaz, S. 31, Ağustos 1938, s. 10) ve "30 Ağustos Günü" (Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 11-12) başlıklı üç şiiri kısa bir zaman içinde yayınlanmıştır. "Nostalji" şiiri isminden de anlaşılacağı üzere geçmişe ve kaybedilmiş mekâna duyulan özlemi anlatan bir şiirdir. Şiir mehtaplı gece, kıyıya vuran dalgalar ve "veda marşı" görüntüsüyle başlamaktadır. Şiirde ayrılıktan sonra büyüyen hasret anlatılmakta ve son dörtlükte Sinop'a seslenilmektedir. Şair "Sinop, güzel Sinop!" demekte ve kendi sesini "bir kalbin gurbette ihtizazı" ola-

rak tarif etmektedir. Şiirdeki gurbet duygusu Sinop'tan ayrılmaya bağlıdır. Fidancı kısa bir süre sonra "Anneme" ile aile duygusuna, "30 Ağustos Günü" ile de millî hatıraya yönelmiştir. Fidancı, Dıranaz'da aşk ve kişisel duyguların yanı sıra aile, yurt ve millî günler gibi farklı konularda da yazmıştır.

Dergide birkaç şiirle karşımıza çıkan bir başka isim ise Sadi Günel'dir. Günel'in "Seninle Anıyorum" (Dıranaz, S. 34, Kasım 1938, s. 9) ve "Seni Beklerken" (Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 10) başlıklı iki şiiri bulunmaktadır. Bunlardan "Seninle Anıyorum", Atatürk'ün ölümünün ardından çıkarılan sayıda yer almaktadır. Şiirde Atatürk'ün ölümü bir taraftan bütün milletin yası, diğer taraftan da şairin kendi dünyasını sarsan bir acı olarak anlatılmıştır. Şiirde "On yedi milyon halk"ın kedere sürüklendiğinden bahsedilmektedir. Yine şiirde ölüme doğrudan doğruya seslenilmekte ve son dörtlükte Tanrı'ya hitap edilmektedir. "Seni Beklerken"de ise bekleyiş ve şairin kendi iç dünyası anlatılmıştır. Günel'in az sayıdaki şiirinde ortak acı ile kişisel duygu yan yana görülmektedir.

Dıranaz'ın 1941 yılındaki son döneminde Hasan Tarkan imzasına da şiir sayfalarında rastlanmaktadır. "Ruhum" (Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 9) ile "Siyah Gözler" (Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941, s. 14) onun tespit edilebilen şiirleridir. "Siyah Gözler" altı dörtlüktür. Şiirde aşk duygusu sevgilinin gözleri etrafında anlatılmıştır. Şiirde gözler için "Parlayan", "ağlayan", "uyuyan" ve "çağlayan" sıfatları kullanılmıştır. Gözler şairi hem yaralamakta hem iyileştirmekte hem de kendisine bağlamaktadır. "Siyah gözler" ifadesi şiirde sık sık tekrar edilmektedir. Bu şiirin derginin son yayın döneminde yer alması önemlidir. Çünkü 1941 sayılarında millî günler, savaş ortamı, Atatürk ve Cumhuriyet hakkındaki yazılar çok yer tutmaktaydı fakat kişisel aşk şiirleri de yayınlanmaya devam etmiştir.

Bekir Duru da "Küçük Pilot" (Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 8) ile "19 Mayıs" (Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 6) başlıklı şiirleriyle dergide yer almıştır. "Küçük Pilot"ta çocuk ya da genç bir kişinin uçma arzusundan bahsedilmektedir ve bu arzu gökyüzü ile uçak etrafında kurulan gelecek düşüncesiyle birleştirilmiştir. Şiirde "Bir gün gökleri delsem", "Uçağımla ben gelsem" ve "Pilotluğa andım var" denilmektedir. Şiirde uçmak kişisel bir hayal olmaktan çıkmış ve Cumhuriyet gençliğinin ideali olmuştur. Özellikle "Bize uçak yurt demek" ve "Bütün gökleri yenmek/Bu bizim amacımız" mısralarında havacılık yurt düşüncesi ve ilerleme arzusuyla birlikte anlatılmıştır. Bir sonraki sayıda yayınlanan "19 Mayıs"ta ise bu gelecek düşüncesi Cumhuriyetin kuruluş tarihine bağlanmıştır. Şiirde 19 Mayıs, Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, mücadele ve Türklük düşüncesinden bahsedilmekte ve ay-yıldız gibi millî sembollere de yer verilmektedir. Bekir Duru'nun iki şiirinde geleceğe yönelen gençlik ideali ile geçmişin millî hatırası birbirini tamamlamıştır.

Mustafa Kubilây'ın Dıranaz'daki şiirleri ise millî tarih ile halk kültürüne dayanan duygulu anlatım arasında değişmektedir. "Genç İstidatlar" kaydı altında yayınlanan şiir üst başlıkta "Otuz Ağustos", alt başlıkta ise "Zafer" ismiyle yayınlanmıştır (S. 31, Ağustos 1938, s. 7). Şiirde süvariler, neferler, süngüler, Sakarya ve İzmir etrafında Millî Mücadele'nin askerî harekâtı canlı bir sahne hâlinde anlatılmıştır. Şiirde savaşın ilerleyişi askerî görüntülerle sunulmuştur. Sakarya'dan İzmir'e uzanan zafer hatırlanması gereken ortak bir hatıra olarak sunulmuştur. Şiirin sonlarına doğru "Yaşlı gözler silindi bu zaferin önünde/Yansın ey SİNOPLULAR bu hatıra gözünde…" denilmekte ve doğrudan doğruya Sinop'lulara seslenilmektedir. Şiirde 30 Ağustos'un her zaman anılması gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Şiir bu yönüyle bir hitabe niteliğindedir.

Yine Kubilây'ın "Genç İstidatlar Sayfası" altında yayınlanan "Mehmedin Bağlaması" adlı şiiri ise farklı bir konuda yazılmıştır (S.

43, Şubat 1941, s. 5). Şiir "Kıyabi dostum Reşit Kemali'ye" ithafıyla verilmiştir. Şiirde Konyalı Mehmet, bağlama, gurbet ve ayrılıktan bahsedilmektedir. Her dörtlükte "İnlet Konyalı Mehmet bağlamanın telini" mısrası tekrar edilmektedir ve bu suretle şiir bir türkü gibi okunmaktadır. Şair "Sinop'tan bir parçayım, Konya'dan bir parçasın/İki gurbet çocuğu dağlar ardında kalsın" demektedir. Burada kişisel gurbet duygusu iki ayrı şehir üzerinden ortak bir hâle getirilmiştir. Bağlama ise ayrılık ve memleket özlemini ifade etmektedir. Şiirde "Çarşambayı sel alsın" ifadesi de kullanılmıştır ve bu ifade halk türküleriyle kurulan münasebeti kuvvetlendirmiştir. Mustafa Kubilay "Otuz Ağustos/Zafer"de tarihî ve umumi bir konuyu işlemişken "Mehmedin Bağlaması"nda gurbet, dostluk ve halk kültürü etrafında daha duygulu bir şiir yazmıştır.

Derginin "Genç İstidatlar" kısmında yer verdiği bir diğer isim ise Şükrü Uluğ'dur. Uluğ "(Sinob)a Veda" başlıklı şiirinde yerel aidiyet ve gurbet konusunu işlemiştir (S. 35, Birincikânun 1938, s. 13). Şiir gece vakti Sinop koyundan ayrılan bir geminin görüntüsüyle başlamaktadır. Gemi hareket ettikçe şairin ayrılık duygusu da artmaktadır. Şair Sinop'un bağlarında rüzgar olmak, kumlarında can vermek ve dağlarında ota dönüşmek istemektedir. Şair şehre duyduğu bağlılığı tabiat unsurları vasıtasıyla ifade etmektedir. Son bölümde hatıralar yeniden canlanmaktadır. Şair "Güzel Sinop... Elveda, güzel diyâr diyoruz,/Yıldızlar, gemi, deniz gidiyor, gidiyoruz…" demektedir. Şehirden uzaklaşmak şiirde bir mekân kaybı ve gurbet olarak anlatılmıştır. Şiirin doğrudan "Genç İstidatlar" başlığı altında yayınlanması derginin yeni ve kabiliyetli gençlere yer verme uygulamasının açık örneklerinden biridir.

Dıranaz'da tek bir şiirle karşımıza çıkan Mehmet Necati Öngay ise "Serinleme" başlıklı şiirinde millî aidiyeti kişisel mülkiyet düşüncesinin karşısına koymuştur (S. 26, Mart 1938, s. 13). Şiir altı dörtlüktür. Her dörtlükte "Varsın, bir küçücük evim olmasın" mıs-

rası tekrar edilmektedir. Şair kendisine ait küçük bir eve sahip olmamayı önemsememektedir, buna karşılık dağları, bağ ve bahçeleri, "fabrika, silo ve hanlar"ı, kazanılmış şanları, Trakya ve Anadolu'yu sahiplenmektedir. Şiirde tabiat unsurları ile Cumhuriyet'in üretim ve kalkınma alanındaki kazanımları yan yana getirilmiştir. Bu durum dikkat çekicidir. Şiirde "Ülkü" ve Atatürk'e bağlılıktan da bahsedilmiştir. "Serinleme" Dıranaz'daki ortak "biz" düşüncesinin özel mülkiyet karşısında ortak vatan ve ortak kazanımların ön plana çıkarılması yoluyla kurulduğunun açık örneklerinden biridir.

Sinop dışından dergiye gönderilen şiirler de Dıranaz'ın şiir yayınları içinde ayrı bir yer tutmaktadır. Bunun erken örneklerinden biri Oğuz Özdeş'tir. Özdeş'in Ağustos 1936 tarihli 8. sayıda "Biz Türküz" (s. 17) ile "Atatürk Türkiyesi Çocuklarına" (s. 19) başlıklı iki şiiri art arda yayınlanmıştır. Derginin içindekiler kısmında her iki şiir de Oğuz Özdeş imzasıyla kayıtlıdır ve kendisinin bu şiirleri Ankara'dan gönderdiği de belirtilmiştir. Başlıklardan da anlaşılacağı üzere söz konusu şiirlerde Türklük, Atatürk ve Cumhuriyet nesli konuları işlenmiştir. Özdeş'in şiirleri derginin şiir sayfalarının Sinop dışından gönderilen şiirlere de açık olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Bunun daha açık bir örneği ise Behçet Kemal Çağlar'dır. Çağlar'ın "Dıranaz'a" başlıklı şiiri doğrudan doğruya derginin adına yazılmıştır (Dıranaz, S. 26, Mart 1938, s. 11). Bu şiir bir Halkevi dergisi ile dönemin tanınmış şairleri arasındaki münasebetin dikkat çekici örneklerinden biridir. Çağlar'ın 15 Mayıs Tayyare Şehitleri münasebetiyle yapılan törende okunan şiir ve hitabesi de yine dergide yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 2). Bu ikinci örnekte şiir bir anma töreninde okunmuş ve daha sonra dergiye alınmıştır. Bu suretle şiir, dergi vasıtasıyla daha geniş halk kitlelerine ulaştırılmıştır.

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere Dıranaz'da daha az şiir kaleme almış olan şairler de tek bir konuda yazmamıştır. Bekir Duru gençlik, havacılık ve 19 Mayıs hakkında yazmış, Mustafa Kubilây zafer hatırasından bağlama ve gurbet duygusuna geçmiş, Şükrü Uluğ Sinop'tan ayrılışını anlatmış ve Mehmet Necati Öngay ferdî varlığı ortak yurt düşüncesi içinde ele almıştır. Bu şiirlerden bazılarının "Genç İstidatlar" veya "Genç İstidadlar Sayfası" altında yayınlanması, Dıranaz'ın yeni isimlerin şiirlerini okuyucuyla buluşturduğunu göstermektedir. Oğuz Özdeş ve Behçet Kemal Çağlar gibi isimler ise derginin şiir yayınlarını Sinop çevresinin dışına açmıştır. Bütün bu şiirlerde millî günler, Atatürk, yurt, askerlik ve havacılık gibi umumi konular ile aşk, ayrılık, gurbet, anne, bekleyiş ve kişisel hüzün gibi ferdî duygular yan yana yer almıştır. Dıranaz'ın şiir çevresi devamlı yazan şairlerin oluşturduğu kadro ile daha seyrek görünen mahallî ve genç isimlerden ve dışarıdan gönderilen şiirlerden meydana gelmiştir.

2.1.11. Tematik Yapı: Millî Söylem, Yerel Coğrafya ve Bireysel Duyarlık

Dıranaz'da yayınlanan şiirlerde işlenen konular millî ve umumi konular, Sinop ve çevresi ve şairlerin kendi iç dünyaları olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır. Fakat bu konular birbirinden kesin olarak ayrılmamaktadır. Millî bir konu Sinop çevresinin unsurlarıyla anlatılabilmekte, Sinop ya da Karadeniz kişisel bir hatıra mekânı olabilmekte, kişisel yas ise Atatürk'ün ölümü gibi bütün bir milleti ilgilendiren bir hadise karşısında ortak matem şiirine dönüşebilmektedir. Bu nedenle Dıranaz'da yayınlanan şiirlerde millî, mahallî ve kişisel konular sürekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Edebî eserler içinde meydana geldikleri dönemin sosyal ve kültürel değişimlerinden tamamıyla bağımsız düşünülemez ve söz konusu değişim edebî eserde farklı şekillerde kendini gösterebil-

mektedir (Arslan, 2009, s. 584-586). Dıranaz'daki şiirlerde de Cumhuriyetin inkılap söylemi ile yerel hayat, günlük tecrübe ve kişisel duygular aynı dergide bir araya gelmiştir. Nitekim derginin ilk sayılarından itibaren Cumhuriyet ve ülkü konulu şiirlerle yalnızlık, aşk, tabiat ve Sinop çevresi hakkındaki şiirler yan yana yayınlanmıştır. Bu çeşitlilik derginin yayın hayatının başlangıcından itibaren mevcuttur.

Dergideki şiirlerin en görünür tarafı millî ve umumi konulardır. Atatürk, Cumhuriyet, Millî Mücadele, Türklük, bayrak, gençlik, inkılap, dil, millî günler ve yurt konuları derginin farklı yıllarında ve farklı şairlerinde tekrar tekrar işlenmiştir. Özellikle Dilâver Can'ın "Yarın", "Akınımız", "Biz Kimiz?", "Bayrağım", "Bugün: 19 Mayıs", "Bir Zafer Daha!..", "Türk Dili ve Atatürk" ve "Cumhuriyet ve Yarın!.." başlıklı şiirleri bu konuların örnekleridir. Can'ın şiirlerinde millî kimlik bir taraftan geçmişte kazanılan zaferlerle kurulmuş, diğer taraftan Cumhuriyet gençliğe emanet edilen ve gelecekte sürdürülecek bir inkılap olarak anlatılmıştır. Şiirlerde demiryolu, fabrika, çalışma, eğitim ve dil inkılabı gibi unsurlar Atatürk, bağımsızlık ve gelecek düşüncesiyle birlikte kullanılmıştır. Dilâver Can'ın şiirlerinin tamamında Türklük, Atatürk, Cumhuriyet, bağımsızlık, bayrak, dil, gençlik ve gelecek konuları işlenmiştir.

Aynı durum Ferit Dikmen, İbrahim Öztürk ve Rıza Tandoğan'da da görülmektedir. Dikmen halk şiiri anlatımıyla Cumhuriyet, Atatürk, Türk dili ve millî günler hakkında yazmıştır. İbrahim Öztürk'te ise Halkevleri, Kızılay ve sosyal dayanışma gibi kurum ve değerler de millî ve umumi şiirin içine girmiştir. Öztürk "Kaynak" şiirinde Halkevlerini bilgi, kültür ve ülkünün halka ulaştığı bir merkez olarak anlatmıştır ve "Kızılay'a" şiirinde yardımlaşmadan sosyal bir sorumluluk olarak bahsetmiştir. Dıranaz'da yayınlanan şiirlerde millî duygu yanlız tarihi olaylar üzerinden kurulmamıştır. Rıza Tandoğan'ın "İnkılâp", "Ses" ve "Beşinci Yerli Mallar Sergisi"

gibi şiirlerinde ise Cumhuriyet'in inkılapları kadınların sosyal hayata girmesi, eğitim, demiryolu, fabrika, makine, meslekler, üretim ve yerli malı kullanımı gibi somut sosyal ve iktisadi unsurlar üzerinden anlatılmıştır. Tandoğan'ın şiirlerinde fabrika ve demiryolu ile kaval, pınar, düğün ve balıkçılık yan yana bulunmaktadır. Bu durum oldukça dikkat çekicidir.

Millî konular, derginin yayın takvimine de bağlıdır. Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs, 23 Nisan, 30 Ağustos ve Atatürk'ün ölümü gibi tarihlerde çok şiir yazılmıştır. Cumhuriyet'in on üçüncü ve on beşinci yıl dönümleri münasebetiyle çıkarılan özel sayılarda ve Kasım 1938'de Atatürk'ün ölümünün ardından yayınlanan 34. sayıda ortak sevinç ve yas şiirlerle ifade edilmiştir. Bununla birlikte Dıranaz'da kaleme alınan şiirler resmî takvime bağlı değildir. Nitekim olağan sayılarda gurbet, aşk, ölüm, anne, çocuk, tabiat, köy akşamları, deniz ve bekleyiş gibi konularda şiirler yayınlanmaya devam etmiştir.

Dıranaz şiirinin ikinci konusu Sinop ve çevresidir. Dergi adını Sinop çevresindeki Dıranaz'dan almıştır ve şiirlerde de aynı coğrafya sık sık işlenmiştir. Ferit Dikmen'in "Dıranaz Yollarında" ve "Dıranaz…!" şiirlerinde Dıranaz dağından, yoldan, ormandan ve çevresindeki tabiattan bahsedilmektedir. Bunlar şiirde Sinop'a ait olmanın ve mahallî kültürün unsurları olarak kullanılmıştır. "Dıranaz…!"da dağ ile aynı adı taşıyan dergi arasında bir münasebet kurulmuştur ve dağ bilgi ve kültürün simgesi olmuştur.

Sinop çevresi bazı şiirlerde doğrudan doğruya günlük hayatın ve sosyal meselelerin konusu olmuştur. Dikmen "Karagöl Hakkında" koşmasında gölden, taşmadan, bataklıktan ve sıtma problemminden bahsetmektedir. Burada halkın yaşadığı somut bir sorun işlenmiştir. Rıza Tandoğan'ın "Sinop Balıkçıları" adlı şiirinde deniz ve kıyıdan, Sinop'un geçim hayatından ve balıkçı emeğinden bahse-

dilmektedir. Yine Tandoğan'ın "Güzel Yurt", "Çal Çoban" ve "Murada Erecekler" şiirlerinde ise dağ, pınar, kaval, sürü, düğün, davul ve zurna gibi köy hayatının günlük ve folklorik unsurları bir araya gelmiştir. Dıranaz'daki mahallî şiirlerde bir taraftan tabiat güzelliği anlatılmış diğer taraftan da çalışma hayatı, sağlık, köy kültürü ve sosyal meseleler işlenmiştir.

Sinop ve çevresi, bazı şiirlerde de kişisel hatıra ve aidiyetle birleşmiştir. Fahri Alper'in "(Sinob)a" adlı şiirinde şehir şairin hüznünü paylaşan bir varlık gibi anlatılmıştır. Şükrü Uluğ'un "(Sinob)a Veda"sında Sinop'tan uzaklaşmak hatıralardan kopuş olarak işlenmiştir. Nazif Fidancı'nın "Nostalji"sinde de gurbet duygusu doğrudan doğruya Sinop'a yönelmiştir. M. Cemil Solakoğlu'nun "Karadeniz'e"sinde ise bölge coğrafyası 1919'un tarihî hatırasıyla birleşmiştir. Bu örneklerde Sinop, Dıranaz, Karadeniz, liman, kıyı ve köy kimi zaman yurt sevgisini, kimi zaman yerel hayatı, kimi zaman tarihî hatırayı, kimi zaman da kişisel özlemi anlatmaktadır. Sinop çevresi Dıranaz şiirinde sadece bir dekor değildir.

Derginin şiirlerinin üçüncü konusunu şairlerin kendi iç dünyaları oluşturmaktadır. Haşim Nezihi'nin şiirlerinde akşam, gölge, deniz, yol, zaman, ölüm ve hatıra etrafında gelişen içe dönük ve duygulu anlatım bu konunun erken örneklerindendir. "Biz ve Onlar"da insanın geçiciliği ile kayaların kalıcılığı karşı karşıya getirilmekteyken "Ömrümüz" ve "Hayal"de zamanın akışı, ölüm ve geride bırakılacak hatıra baba-kız münasebeti içinde anlatılmıştır. Özellikle "Akıyoruz, akıyoruz" ifadesi ile gölge, takvim yaprağı ve hatıra motifleri ölüm düşüncesini anlatmak için kullanılmıştır.

Fahri Alper ve M. Cemil Solakoğlu'nda ise kişisel konular daha da çoğalmıştır. Alper'in şiirlerinde geçmişe özlem, gurbet, anne, kardeş kaybı, hatıra ve yas birbirini takip etmektedir. "Gurbet"te dağlar, yollar ve denizler ayrılığı anlatmaktadır ve şiirin duy-

gusu giderek anne ve yurt özlemine yönelmiştir. Solakoğlu'nun "Son Arzu" ve "Gizlenen Ölüm"ünde aşk kırgınlığı, anne kaybı, öksüzlük ve uzaklık; "Yolda Bir Duruş"ta tabiat ile geçmiş aşkın hatırası; "Sükût Heykeli"nde ise daha kapalı ve karanlık benzetmeler ön plana çıkmaktadır. Sadi Günel'in bekleyiş şiiri ve Hasan Tarkan'ın "Siyah Gözler"i gibi şiirler de kişisel duyguların derginin son dönemine kadar sürdüğünü göstermektedir.

Dıranaz'daki şiirlerde bu üç konu birbirine dönüşebilmektedir. Fahri Alper'in kişisel aile kaybı için kullandığı matem dili "Büyük Acı" şiirinde Atatürk'ün ölümü karşısında millî yasa dönüşmüştür. İbrahim Öztürk'ün "Fani Tanrı" ve "İnanamıyoruz!" şiirlerinde ise bütün bir milletin kaybı şaşkınlık ve kabullenememe gibi çok kişisel tepkilerle ifade edilmiştir. Alper'in şiirlerinde "ben"in "biz"e doğru genişlemesi de aynı durumun bir başka örneğidir. Nitekim "Yas", "Gurbet" ve "(Sinob)a"daki şahsi duygular "Serden Geçti" ve "Büyük Acı"da ortak aidiyetle birleşmiştir. Yine Rıza Tandoğan'ın "Güzel Yurt"unda tabiat sevgisi millî aidiyetle, M. Cemil Solakoğlu'nun "Karadeniz'e"sinde bölge coğrafyası Millî Mücadele hatırasıyla, Ferit Dikmen'in şiirlerinde ise mahallî meseleler yurt ve toplum düşüncesiyle birleşmiştir.

Bu nedenle Dıranaz'daki şiirlerde millî konuları, Sinop çevresini ve kişisel duyguları ayrı birer grup olarak düşünmek yeterli değildir. Derginin şiirlerinde yurt bazen Sinop'tan, Sinop bazen kişisel hatıradan, kişisel acı ise kimi zaman ortak tarihten hareketle anlatılmıştır. Şiir sayfalarının özgünlüğü de büyük ölçüde buradan gelmektedir. Cumhuriyetin bütün bir millet için öngördüğü gelecek düşüncesi Sinop'un dağı, limanı, köyü ve denizi ile aynı dergide yer almıştır ve aşk, ölüm, gurbet, anne ve hatıra gibi kişisel duygular da bu umumi ve yerel konuların yanında kendilerine yer bulmuştur. Dıranaz şiirinde merkezden gelen Cumhuriyet söylemi ile mahallî hatıra ve kişisel tecrübe birbirini dışlamamıştır.

2.1.12. Biçim, Dil ve Söyleyiş Özellikleri

Dıranaz'da yayınlanan şiirler konu bakımından olduğu gibi şekil ve anlatım açısından da tek bir şiir anlayışı altında toplanamamaktadır. Dergide halk şiiri geleneğini sürdüren koşmalar, klasik şiirin beyit düzeninde yazılan manzumeler, düzenli dörtlük ve bentlerden meydana gelen millî ve didaktik manzumeler ile daha serbest ve duygulu şiirler bir arada yer almıştır. Şiirin ölçü, uyak ve nazım şekli gibi dış yapı unsurlarının yanı sıra söz varlığı, anlam ve anlatım şekli de birlikte değerlendirilmelidir. Türk şiirini ölçü, uyak, nazım şekli ve söz sanatları açısından bir bütün olarak inceleyen yaklaşım bu noktada faydalıdır (Dilçin, 2009, s. XIII). Bu nedenle Dıranaz'da yayınlanan şiirlerin şekil özellikleri değerlendirilirken bütün şiirleri tek bir nazım şekli ya da ölçü içinde açıklamak yerine şairlerin tercihleri ve şiirlerin kendi kuruluşları esas alınmalıdır.

Halk şiiri geleneğiyle en açık münasebet Ferit Dikmen'in manzumelerinde görülmektedir. Dikmen'in şiirlerinde dörtlük düzeni, hece ölçüsü, tekrar, doğrudan hitap, öğüt verme ve son dörtlükte şairin kendi adını söylemesi başlıca özelliklerdir. Dergide bazı şiirler doğrudan doğruya "Koşma" başlığı altında yayınlanmıştır. Bilindiği üzere âşık tarzı şiirin temel nazım unsurları arasında hece ölçüsü ile dörtlük yer almakta ve koşma da bu geleneğin başlıca nazım şekillerinden birini oluşturmaktadır (Günay, 2011, s. 38). Türk şiirinde hece ölçüsünün temelinde ise mısralardaki hece sayısının belirli bir düzene bağlı olması ve durakların sözün tabii akışına göre kurulması bulunmaktadır (Dilçin, 2009, s. 40). Bu bilgiler Dikmen'in bir çok koşmasını anlamada faydalıdır fakat Dikmen'in bütün şiirleri aynı kalıp ve ölçü içinde değerlendirilemez. "Koşma" kaydını taşıyan şiirlerle diğer manzumeler arasındaki ayrımın gözetilmesi gerekmektedir.

Ferit Dikmen Dıranaz'daki şiirlerinde "Emirik" ve "Emiri" şekillerinde mahlas kullanmıştır. Bu mahlaslar da onun halk şiiriyle kurduğu münasebetin göstergelerinden biridir. Dikmen dörtlük, mahlas, ortak ses etrafında birbirine bağlanan bentler ve tekrarlar vasıtasıyla yerel meseleleri ve Cumhuriyet hakkındaki umumi konuları halka ahenkli bir şekilde aktarmıştır.

Klasik şiir geleneği de Dıranaz'da görülmektedir. Üçüncü sayıda Haşim Nezihi'nin takdimiyle yayınlanan iki gazel Yesari Baba'ya aittir. Dolayısıyla bu gazeller Haşim Nezihi'nin kendi şiirleri olarak değerlendirilemez. Gazeller dört ve yedi beyittir. Söz konusu iki gazelde beyit düzeni, mahlas, kafiye ve redif örgüsü ile klasik şiirin söz varlığı açık bir şekilde görülmektedir. İkinci gazelde "erkânımız almaz", "derbânımız almaz", "nigehbânımız almaz", "meydânımız almaz", "mîzânımız almaz" ve "merdânımız almaz" ifadeleri düzenli bir kafiye-redif yapısı meydana getirmiştir. Redif şiirde bir taraftan ses tekrarını sağlamakta diğer taraftan da şiirin anlam ve kompozisyon bütünlüğünü desteklemektedir. Yesari Baba'nın söz konusu gazelinde de redif şekil ile anlamı birleştirmiştir. Klasik şekilli bir şiirde redif ahengi kuvvetlendirmekle birlikte beyitlerin anlamını da birbirine bağlayabilmektedir ve bu durum Yesari Baba'nın gazelindeki redifin vazifesini anlama noktasında önemlidir (Kaplan, 2015, s. 360).

Haşim Nezihi'nin kendi şiirleri ise farklı bir şekil ve anlatım göstermektedir. Şairin şiir anlayışının ilk dönemlerinde divan şiiri etkisi altında şekillendiği, daha sonra halk şiiriyle genişlediği, aruz ölçüsüyle şiirler kaleme almakla birlikte eserlerinde hece ölçüsüne de geniş ölçüde yer verdiği görülmektedir (Kılıçarslan, 2018, s. 211). Bu bilgiler önemlidir fakat şairin Dıranaz'daki her şiirinin ölçüsünü genel şiir eğilimlerinden hareketle söylemek yerine şiirleri ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Şairin "Serenad", "Kıyılar ve Yolcular", "Biz ve Onlar", "Ömrümüz" ve "Hayal" gibi şiirlerinde şekil

belirli bir tür kalıbını sürdürmek için değil manzara ile iç dünya arasındaki münasebeti anlatmak için kullanılmıştır. Şiirlerde akşam, gölge, deniz, renk, ışık, yol, takvim ve hatıra gibi görüntüler düzenli ses tekrarlarıyla birleştirilmiştir ve bu suretle çağrışıma dayanan duygulu bir dil meydana gelmiştir. Şiirde dış dünyanın şairin duygu ve düşünceleri doğrultusunda yeniden anlamlandırılması eşya ile ruh, dış dünya ile iç dünya arasında kurulan münasebetin bir görünümüdür (Kaplan, 2015, s. 461). Haşim Nezihi'de de kıyı, akşam, kayalar, gölge ya da deniz şairin geçicilik, yalnızlık, bekleyiş ve ölüm düşüncesini anlatmaktadır.

Özellikle "Ömrümüz"deki "Akıyoruz, Akıyoruz" mısralarındaki tekrar zaman ve insan hayatının sürekliliğini aynı anda hissettirmektedir. Burada ahenk hem şekil hem de anlam kuran bir unsur olmuştur. Bu durum Dıranaz dergisindeki farklı şiirlerde de görülmektedir. Nitekim şiirde aynı veya benzer unsurların belirli aralıklarla tekrar edilmesi ritim ve ahenk sağlarken duygu ve düşüncenin belirli bir nokta üzerinde yoğunlaşmasına da imkân vermektedir (Kaplan, 2015, s. 437). Şiirin yapısı ile duygusu birbirinden ayrı değildir.

Dergideki şiirlerin önemli bir bölümünde dörtlük ve bent düzeni tercih edilmiştir ve ahengi kuran temel araçlardan bir tanesi de tekrardır. Dilâver Can'ın millî ve didaktik şiirlerinde belirli söz ve ifadeler tekrar edilmiştir ve bu suretle halka yönelik hitabın etkisi artmıştır. "Bayrağım" şiirinde her dörtlüğün sonunda bayrağa seslenilmektedir, "Bugün: 19 Mayıs"ta bağlılık bildiren tekrarlar bulunmaktadır ve "Cumhuriyet ve Yarın!.."da "yarına" sözü tekrar edilmektedir. Aynı teknik, farklı bir duygu dünyasında Fahri Alper'de de görülmektedir. "Yolculuk Hatıraları"ndaki "O demleri ben hasretle anarım", "Gurbet"teki "A dağlar; benim için gurbet ağlar!..", "(Sinob)a"daki şehre yöneltilen tekrarlı ifade ve "Büyük Acı"daki tekrar edilen yas mısraları nakarat gibidir. "Gurbet"te "A

dağlar; benim için gurbet ağlar!..” mısrası on iki dörtlük boyunca tekrar edilmiştir.Bu tekrar ahenk sağlamanın yanı sıra şiirin merkezindeki gurbet duygusunu da sürekli olarak yeniden hatırlatmaktadır. Tekrar edilen mısra ile her bentte değişen görüntüler birlikte ilerlemektedir ve bu suretle şiirde hem devamlılık hem de hareket bulunmaktadır.

Söz konusu tekrarlar yanlız Dıranaz’da devamlı şiir yayınlayan şairlerde görülmemektedir. Mustafa Kubilây’ın “Mehmedin Bağlaması” şiirinde her dörtlüğün sonunda “İnlet Konyalı Mehmet bağlamanın telini” mısrası tekrar edilmektedir ve şiir bir türkü gibi okunmaktadır. Mehmet Necati Öngay’ın “Serinleme”sinde ise “Varsın, bir küçücük evim olmasın” mısrası sürekli tekrar edilmektedir ve bu suretle ferdî mülkiyet ile ortak yurt düşüncesi arasındaki karşıtlık açık bir hâle gelmiştir. Âşık tarzı şiirde bir kelimeden bütün bir mısraya kadar uzanabilen “ayak” dörtlükler arasında kompozisyon bütünlüğü meydana getirebilmektedir (Günay, 2011, s. 57). Bu bilgi söz konusu tekrarlı şiirlerin halk şiiriyle olan şekil yakınlığını açıklamada faydalıdır. Nitekim Dıranaz’daki şiirlerde tekrar millîî şiirlerde topluluk duygusunu kuvvetlendirmekte, gurbet ve yas şiirlerinde duygunun sürekliliğini sağlamakta, halk şiirine yaklaşan şiirlerde ise ezgili bir yapı oluşturmaktadır.

Şiirlerdeki hitap şekli de konu ile şekil arasındaki münasebeti göstermektedir. Millî ve umumi konulu manzumelerde “biz” zamiri, emir cümleleri, ünlemler ve doğrudan seslenişler çok kullanılmıştır. Şiirlerde Atatürk’e, bayrağa, gençliğe, millete, çobana, Sinop’lulara ya da belirli bir kuruma seslenilmektedir ve bu suretle şair ile okuyucu arasındaki mesafe azalmaktadır. Dilâver Can’ın şiirlerindeki ortak “biz” milli kimliği tek bir kişinin düşüncesi olmaktan çıkarmış ve ortak bir aidiyet haline getirmiştir. Fahri Alper’in bazı şiirlerinde ise bunun tersine “ben” merkezli anlatım ağır basmaktadır, ancak onun “Serden Geçti” şiirinde “ben”in yerini “biz”

almıştır. Aynı şair kendi iç dünyasından ortak söyleme geçebilmektedir. Dolayısıyla şahıs zamirleri, Dıranaz şiirinde kişisel ses ile umumi ses arasındaki farkı da göstermektedir.

Dil açısından en dikkat çekici özelliklerden biri farklı dönemlere ait kelimelerin aynı dergide yan yana bulunmasıdır. Cumhuriyetin kültür ve dil inkılabıyla ilgili şiirlerde "ulus", "yurt", "ülkü", "devrim", "özbenlik", "öz Türkçe" ve "gençlik" gibi kelimeler ön plana çıkmaktadır. Dilâver Can'ın "Türk Dili ve Atatürk" şiirinde bu kelimeler doğrudan doğruya dil inkılabı ve millî benliğin yeniden kuruluşu düşüncesiyle birlikte kullanılmıştır. Ferit Dikmen Atatürk'ün ölümü üzerine yazdığı şiirde "sağu" kelimesini kullanmıştır. Eski Türk kültürüne ait bu kelimenin Cumhuriyet döneminin millî yas şiirinde yeniden kullanılması dikkat çekicidir. Buna karşılık Yesari Baba'nın gazellerinde "dilber", "güftar", "nigeh", "ahu", "virane" gibi klasik şiirin kelimeleri bulunmaktadır. M. Cemil Solakoğlu ve Fahri Alper'de ise "nedamet", "hayal", "sevda", "gurbet" gibi daha eski lirik kelimeler kullanılmaya devam edilmiştir. Bu nedenle Dıranaz'ın şiir dili tamamen öz Türkçeci ya da tamamen geleneksel değildir.

Dildeki bu çeşitlilik dönemin Türk şiirindeki daha geniş değişimle de uyumludur. Cumhuriyetin ilk döneminde hece ölçüsüyle gelişen memleket şiirinin yanı sıra sembol, imaj ve dil musikisine yönelen farklı arayışlar da aynı dönemde görülmüştür. Şiir dili tek bir yönde gelişmemiştir. Dıranaz'da da Dilâver Can'ın doğrudan ve hitabeye yakın millî anlatımı, Ferit Dikmen'in halk şiirinden gelen dili, Haşim Nezihi'nin daha çağrışımlı ve duygulu anlatımı ve Fahri Alper ile M. Cemil Solakoğlu'nun kendi iç dünyalarını anlatan kelimeleri aynı dergide yan yana bulunmuştur.

Halk kültürüne ait kelimeler de bu dil çeşitliliğinin önemli bir parçasıdır. Bağlama, kaval, çoban, pınar, davul, zurna, sürü, köy ve

düğün gibi kelimeler özellikle Rıza Tandoğan, Ferit Dikmen, Mustafa Kubilây ve Fahri Alper'in şiirlerinde çok kullanılmıştır. Bu kelimeler şiirlerde yanlız birer eşya adı değildir, şiirlerin kültürel ve işitsel çevresini de belirlemiştir. Âşık ve halk şiirinde nazım ile ezgi ve müzik aleti arasında eskiden beri kuvvetli bir münasebet bulunmaktadır (Günay, 2011, s. 53). Bu nedenle bağlama ve kaval gibi unsurlar Dıranaz şiirlerinde ayrıca önemlidir.

Buna karşılık Rıza Tandoğan'ın "Ses" adlı şiirinde motor, piston, vinç, beton köprü, demiryolu, maden ocağı, mühendis, tornacı ve fabrika gibi kelimeler de şiire girmiştir. Cumhuriyetin çalışma ve üretim hayatında meydana getirdiği yenilikler şiirin kelimelerine de yansımıştır. Dıranaz şiirinde kaval ile motor, bağlama ile fabrika, pınar ile demiryolu aynı dönem içinde yan yana bulunmaktadır. Dergi gelenek ile çağdaşlaşmayı birbirini dışlayan iki ayrı alan olarak görmemiştir.

Benzetmeler de konuya göre değişmektedir. Millî ve umumi şiirlerde güneş, ışık, ateş, yol, yükselme, ileri hareket ve bayrak gibi benzetmeler Cumhuriyet, Atatürk ve gelecek için kullanılmakta iken kişisel şiirlerde akşam, gölge, gece, deniz, pencere, yol, mezar ve hatıra daha çok iç dünyayı anlatmaktadır. Aynı benzetme farklı şiirlerde farklı şekillerde kullanılmıştır. Örneğin güneş İbrahim Öztürk'ün "Cumhuriyet Güneşi" şiirinde yeni dönemi ve Atatürk'ün aydınlatıcı gücünü anlatırken Cihad Rüşdü'nün "Batma Güneş"inde kişisel acıyı ve kayıp duygusunu anlatmaktadır. Yol da bir tarafta ilerleme, kalkınma ve geleceğe hareket düşüncesiyle, diğer tarafta gurbet, ayrılık ve hatırlamayla birlikte kullanılmıştır. Dıranaz şiirinde ortak bir benzetme hazinesi bulunmaktadır, fakat şairler aynı unsurları farklı duygu ve düşüncelerle kullanmışlardır.

Sonuç olarak Dıranaz'da yayınlanan şiirler şekil ve dil açısından ortak bir programa bağlı değildir. Halk şiirinin dörtlük, hece,

mahlas, uyak ve tekrar geleneği, klasik şiirin beyit, kafiye-redif ve mazmun dünyası, Cumhuriyet döneminin hitabeye yakın ve didaktik manzumeleri ile modern lirizmin görüntü ve çağrışıma dayanan dili aynı dergide bir araya gelmiştir. Şiirin şekli çoğu zaman konusuna göre değişmektedir. Umumi şiirlerde doğrudan hitap, tekrar ve ortak "biz", kişisel şiirlerde görüntü, içe dönüş ve şahsi "ben"; halk kültürüne yönelen şiirlerde ise dörtlük, ezgili tekrar ve sözlü anlatıma yaklaşan bir yapı ön plana çıkmaktadır. Dıranaz'ın şiir dilinde Cumhuriyetin ilk yıllarında gelenek tamamıyla terk edilmemiş, yeni kelime ve kavramlar şiire girmiş, mahallî hayat ve kişisel tecrübe de bu değişim içinde kendi ifade şekillerini korumuştur.

2.2. Mensur Edebî Metinler

Dıranaz'da sadece şiir ve koşma yayınlanmamıştır. Dıranaz dergisinde çeşitli sayılarda hikâyeler, mektup şeklinde yazılmış yazılar, lirik ve tasvirî nesirler, gezi ve hatıra yazıları ve şiire yakın kısa nesir yazıları da yer almaktadır.

Dergide bazı yazıların üzerinde "nesir" kaydı bulunmaktadır. Fakat bu kaydın tek başına bir edebî tür adı olarak kabul edilmesi doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Nitekim aynı kayıt altında tabiat ve şehir tasvirleri ile yazarın kendi duygularını anlattığı yazılar olduğu gibi Cumhuriyet, Atatürk, cemiyet ya da birtakım sosyal meseleler hakkında yazılmış fikir yazıları da bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmada Dıranaz dergisindeki mensur yazıları tasnif ederken derginin kendi tür kayıtları başlangıç noktası olarak alınmış, fakat yazının kuruluşu, anlatım şekli, kurmaca olup olmaması, yazarın kendi duygularının ağırlığı ve dilin şiirsel olup olmaması da göz önünde bulundurulmuştur.

Söz konusu ayrım özellikle mensur şiire yakın yazılarda önemlidir. Türk edebiyatında mensur şiir, şiire has duyguların, benzetme ve çağrışım imkânlarının düzyazı şeklinde ortaya çıktığı ve

kısa hikâye ile şiir arasında bir yerde duran bir tür olarak gelişmiştir (Gariper, 2006, s. 408-409). Ayrıca kısa ve bağımsız olma, ferdî duyguları ön plana çıkarma, iç ahenk, tasvir ve tahlil cümleleri kullanma gibi özelliklerin de türün tayininde birlikte düşünülmesi gerekmektedir (Gariper, 2006, s. 369). Nitekim sanatlı bir dille yazılmış her düzyazıya mensur şiir denilmesi tür sınırlarını belirsiz hale getirmektedir.

Tahkiyeli yazılarda ise inceleme sadece olayın özetlenmesi ile sınırlı tutulmamalıdır. Anlatma esasına bağlı edebî eserlerde olay örgüsü, kişiler, zaman ve mekânın birbirleriyle olan münasebeti tema, hikâyeyi nakleden kişi, bakış açısı, dil ve anlatım özellikleriyle birlikte değerlendirmeye tabii tutulmalıdır (Aktaş, 2013, s. 208). Yazıyı meydana getiren unsurların bir bütün içerisinde ele alınması da hikâye tahlilinin başlıca şartlarından biridir (Kaplan, 2005, s. 11). Bu sebeple çalışmada Dıranaz'ın hikâye ve tahkiyeli nesirleri incelenirken olay örgüsünün yanı sıra hikâyeyi nakleden kişi ve bakış açısı, zaman, mekân, kişiler arasındaki münasebetler ve yazının dil özellikleri üzerinde de durulmuştur

Halkevi dergileri, çıkarıldıkları çevrenin tarihini, coğrafyasını ve folklorunu bütün bir ülkeye tanıtmak gibi önemli bir vazife üstlenmişlerdi. Dıranaz'daki mensur edebî yazıların önemli bir kısmı da doğrudan ya da dolaylı olarak Sinop ve çevresini anlatmaktadır. Bu yazılar bu yönüyle mahallî bir özellik de taşımaktadır. Edebî eser yazarın kendi duygularının ürünü olmakla birlikte ortaya çıktığı sosyal ve kültürel çevrenin izlerini de taşımaktadır. Söz konusu yazılarda Sinop'un tabiatı, şehir ve yol manzaraları, günlük hayat ve yerel çevre dönemin yazarlarının gözünden anlatılmaktadır.

2.2.1. Hikâyeler ve Mektup Biçimli Anlatılar

Dıranaz'da yayınlanan telif mensur edebî yazılar arasında Güzide Kars tarafından kaleme alınan "Vatan Uğrunda", İ. H. Kalfaoğlu tarafından kaleme alınan "Aslıhan Uçuyor" ve Sadi Günel tarafından kaleme alınan "Üç Mektup" adlı hikâyeler ile Ş. Sami Kubilây'ın "Bir Asker Mektubu" başlıklı yazısı bulunmaktadır.

Söz konusu yazılar konuları, olayların anlatılışı ve hikâyeyi nakleden kişi bakımından birbirinden farklıdır. "Vatan Uğrunda"da savaş ve fedakârlık, "Aslıhan Uçuyor"da bayram coşkusu ve havacılık, "Üç Mektup"ta evlilik ve duygusal çatışmalar anlatılmaktadır. "Bir Asker Mektubu"nda ise askerlik anneye yazılmış bir mektup içerisinde anlatılmaktadır. Bunlar arasında "Üç Mektup" ile "Bir Asker Mektubu" mektup şeklinde yazıldığı için birlikte değerlendirilebilir.

Mektup edebiyatta gerçek bir yazışma olmaktan çıkarak çeşitli türlerin içine girmiştir. Özellikle hikâye ve romanda bir anlatım tekniği haline gelen mektup, birinci tekil şahıs vasıtasıyla kişinin iç dünyasını bizzat anlatmasına, anlatılanların belirli bir muhataba yönelmesine ve hikâyeyi nakleden kişi ile dıştan anlatan kişi arasındaki mesafenin azalmasına imkân vermektedir (Kefeli, 2002, s. 32). Türk hikâyeciliğinde Servetifünun döneminden itibaren görülen bu kullanım Millî Edebiyat ve Cumhuriyet dönemlerinde de devam etmiş ve mektup hikâye kuruluşunun çeşitli imkânlarından biri olmuştur (Donbay, 2011, s. 98-99). Fakat mektup şeklinde yazılmış her yazı kurmaca bir hikâye değildir. Dıranaz'daki iki örnek arasındaki fark da buradadır.

Sadi Günel tarafından kaleme alınan ve derginin 40. sayısında yayınlanan "Üç Mektup" adlı yazının türü derginin kendi kaydıyla belirlenmiştir. Başlığın hemen üzerinde "Hikâye" ibaresi bulunmaktadır. Yazı derginin 10. sayfasında başlayıp 13. sayfasında

bitmektedir (Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 10-13). Hikâye sırasıyla "Muazzezden annesine", "Macidden Rıfkıya" ve "Şerminden Muazzeze" kayıtlarını taşıyan üç mektuptan meydana gelmektedir. Hikâyede olayları dışarıdan anlatan tek bir kişi yoktur, aynı olayın içinde bulunan üç kişi sırayla konuşmaktadır. Evlilik, aşk ve ihanet çevresinde gelişen olay bu üç kişinin anlattıklarının birbirini tamamlamasıyla kurulmuştur.

İlk mektupta Muazzez annesine evliliğinde yaşadığı buhranı anlatmaktadır. Muazzez mektubun başında çocukluğunda korkulu rüyalardan uyandığı gecelerde annesine sığındığını hatırlamaktadır. Geçmişte annesinin koruduğu çocuk bugün evlenmiş, anne olmuş ve yaşadığı sarsıntı karşısında bu defa küçük kızına sığınmaktadır. Daha sonra Muazzez Macit'le evliliğinin başlangıcını ve beş yıllık mutlu aile hayatını anlatmaktadır. Yaklaşık altı aydır bir değişim yaşanmaktadır. Muazzez'in anlattığına göre Macid çevresinin gıpta ile baktığı bir eş ve baba iken gittikçe ailesinden uzaklaşan bir erkek hâline gelmiştir. Bu değişimin sebebi ise keman dersi verdiği Şermin'dir.

Bu ilk kısımda Şermin ve Macid hakkında verilen bilgiler Muazzez'in ağzından verilmiştir. Şermin'in gençliği, görünüşü, bakışları ve Macid'e hitap ediş şekli eşinin ilgisini kaybetmekten korkan bir kadının gözünden anlatılmıştır. Dolayısıyla burada Şermin tarafsız bir şekilde tanıtılmamış, Muazzez'in tehdit olarak gördüğü bir kadın olarak anlatılmıştır. Anlatma esasına bağlı edebî eserlerde kişilerin, olayların ve mekânın görünüşü hikâyeyi nakleden kişinin bulunduğu konumdan bağımsız olmayıp aynı olayın farklı kişiler tarafından farklı şekillerde kavranması ve aktarılması bakış açısının tabii bir neticesidir (Aktaş, 2013, s. 71-72). "Üç Mektup"ta da ilk mektuptaki bu sınırlı bilgi sonraki iki mektupla tamamlanmaktadır.

İkinci mektupta söz Macid'e geçmiştir. Macid, Rıfkı'ya yazdığı mektuba içinde bulunduğu ruhî karışıklığı anlatarak başlamakta ve yaklaşık altı ay öncesine dönerek Şermin'le tanışmasını ve ilişkinin gelişmesini anlatmaktadır. Muazzez'in ilk mektupta sadece neticelerini gördüğü değişimin geçmişi bu suretle Macid'in anlattıklarından tamamlanmıştır. Şermin'in bir ev toplantısında aile çevresine girmesi, kemana ilgi duyması, derslerin başlaması ve öğretmen-öğrenci ilişkisinin gittikçe duygusal bir yakınlığa dönüşmesi sırasıyla anlatılmaktadır. İlk mektup bugünkü buhrandan geçmişe doğru giderken Macid'in mektubu ise ilişkinin başlangıcından bugünkü çıkmaza doğru ilerlemektedir. Anlatma zamanı ile olay zamanı hikâyeyi nakleden kişiden ve bakış açısından bağımsız düşünülemez (Aktaş, 2013, s. 59).

Macid'in anlattıklarında müzik önemli bir yer tutmaktadır. Keman dersi başlangıçta günlük bir ilişkinin sebebi iken zamanla duygusal sınırların belirsizleştiği bir alana dönüşmüştür. Şermin'in bir pasajı yanlış çalması üzerine Macid'in ona sert davranması, genç kızın ağlaması ve ardından yaşanan yakınlaşma ile ilişki yön değiştirmiştir. Bu noktadan sonra Macid'in anlattıklarında aşkın yanı sıra suçluluk duygusu da ağırlık kazanmaktadır. Macid Muazzez'in yüzüne bakmakta zorlanmakta, kızına karşı derin bir mahcubiyet duymakta ve Şermin'in bütün ruhunu sardığını kabul etmektedir. Macid kendi davranışını açıklamakta fakat içinde bulunduğu durumdan bir türlü çıkamamaktadır. Neticede ikinci mektup Muazzez'in ilk kısımda dışarıdan gördüğü değişimi Macid'in iç dünyasından anlatmaktadır.

İlk iki mektupta hakkında konuşulan kişi olan Şermin üçüncü mektupta kendisi konuşmaktadır. Şermin Muazzez'e yazdığı mektupta Macid'e duyduğu sevgiyi anlatmakta, Muazzez üzerindeki etkisinin farkında olduğunu ve bu nedenle uzaklaşmayı tercih ettiğini ifade etmektedir. Şermin'e göre ayrılık ilişkinin bitmesi

demek değildir, fiziki uzaklaşma ile duygusal bağlılık arasındaki gerilim devam etmektedir. Bu suretle ilk mektupta Muazzez'in gözünden anlatılan diğer kadın bu mektupta farklı bir şekilde görülmektedir. Hikâye böylelikle aldatılan eş, sadakatsiz koca ve evliliği bozan genç kadın şeklindeki alelade bir aşk üçgeni olmaktan çıkmaktadır. Muazzez'de kırgınlık ve kaybetme korkusu, Macid'de arzu ile suçluluk, Şermin'de ise aşk ile pişmanlık vardır.

"Üç Mektup"ta hikâyeyi nakleden kişi tek değildir. Bir mektup hikâyede farklı kişilerin devreye girmesi, tek bir kişinin bilgi alanıyla sınırlı kalmak yerine aynı ilişki çevresinin çeşitli psikolojik konumlardan görünür hâle gelmesine imkân vermektedir (Coşkun, 2013, s. 242). Sadi Günel'in hikâyesinde üç mektup karşılıklı ve düzenli bir yazışma değildir. Muazzez annesine, Macid Rıfkı'ya, Şermin ise, Muazzez'e yazmıştır. Hikâyeyi nakleden kişi değiştikçe önceki mektupta eksik kalan bilgi tamamlanmakta ya da daha önce bir kişinin yorumuyla anlatılan olay başka bir kişinin iç dünyasından anlatılmaktadır. İlk mektupta haklarında hüküm verilen Macid ve Şermin sonraki mektuplarda kendi davranışlarını kendileri açıklamaktadır. Hikâyeyi nakleden kişi değiştikçe olaylara yeni bilgiler eklenmekte ve okuyucunun kişiler hakkındaki düşüncesi de değişmektedir.

Mektupların yazıldığı kişiler de hikâyede önemlidir. Mektup şeklindeki yazılarda gönderen kadar kendisine seslenilen kişinin varlığı da anlatımı etkilemektedir. Özellikle birinci şahısla kurulan mektuplarda muhatap doğrudan doğruya konuşmasa bile sorular, varsayılan tepkiler ve müşterek hatıralar vasıtasıyla yazı içerisinde hissedilebilir (Coşkun, 2013, s. 240-241). Muazzez annesine yazmıştır, çünkü çocukluğundan beri annesine sığınmaktadır. Macid içinde bulunduğu durumu kendisini en iyi anlayan kişi olarak gördüğü Rıfkı'ya yazmıştır. Macid'in mektubu bu yönüyle bir itiraf mahiyetindedir. Şermin ise Muazzez'e yazmıştır. Üçüncü mektup bu

yönüyle zarar verilen kişiyle yüzleşme ve üstü kapalı bir şekilde af isteme mektubudur. Üç ayrı muhatap olduğu için üç mektubun anlatım tonu da birbirinden farklıdır.

"Üç Mektup"un bir diğer dikkat çekici yönü de konusudur. Önceki bölümlerde de değinildiği üzere Dıranaz'da Cumhuriyet, Atatürk, millî günler, yurt ve toplumsal ülkü hakkındaki yazılar geniş bir yer tutmaktaydı. Bu hikâyede ise evlilik, aile, kıskançlık, aşk, annelik, ihanet ve suçluluk anlatılmaktadır. Bununla birlikte hikâyede dönemin sosyal hayatı da görülmektedir. Macid'in anlattıklarında Anadolu'daki ailelerin kış gecelerinde bir araya gelmeleri, semaver başında yapılan toplantılar, balolar ve ev içindeki müzik faaliyetleri gibi ayrıntılar yer almaktadır. Nitekim Macid ile Şermin'in ilk karşılaşması böyle bir ev toplantısında olmuştur ve ilişkinin gelişmesinde keman dersleri belirleyici olmuştur.

Edebî eserlerin kişisel duygu ve çatışmaları anlatırken meydana getirildikleri sosyal ve kültürel çevreden izler taşıması, günlük hayatın kurmaca ve tahkiyeli yazılarda dolaylı bir şekilde görünür olabilmesine imkân vermektedir (Karabela Şermet, 2014, s. 623). Buradaki ev toplantısı, balo ve müzik gibi unsurlar da hikâyedeki kişilerin yaşadığı sosyal çevreyi göstermektedir. "Üç Mektup" bu özellikleriyle Türk hikâyesinde daha önceden kullanılmakta olan mektupla anlatımın Dıranaz'daki bir örneğidir. Mektup tekniği Servetifünun döneminden itibaren hikâyede kullanılmış ve Millî Edebiyat ile Cumhuriyet dönemlerinde de farklı şekillerde devam etmiştir. Sadi Günel'in 1939 tarihli hikâyesi de bu geleneğin içinde yer almaktadır.

Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Bir Asker Mektubu" başlıklı yazı ise mektup şeklini farklı bir şekilde kullanmıştır. Dıranaz'ın 8. sayısında yayınlanan yazı "Sevgili anne" hitabıyla başlamış ve "Oğlunuz" kaydıyla sona ermiştir (Dıranaz, S. 8, Ağus-

tos 1936, s. 12-13). Ancak "Üç Mektup"tan farklı olarak yazının üzerinde "Hikâye" ya da başka bir edebî tür kaydı bulunmamaktadır. Derginin içindekiler kısmında da yazı sadece başlığı ve Ş. Sami Kubilây imzasıyla gösterilmiştir. Bu nedenle söz konusu yazının gerçek bir asker mektubu mu yoksa Kubilây tarafından mektup şeklinde yazılmış bir hikâye mi olduğunu kesin olarak tespit etmek mümkün olmamıştır. Kurmaca olduğunu gösterecek başka bir kayıt bulunmadığından yazıyı mektup şeklinde kaleme alınmış tahkiyeli bir mensur yazı olarak adlandırmak doğrudan doğruya hikâye kabul etmekten daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

"Bir Asker Mektubu"nda mektubu yazan kişi annesinden ayrılarak askere giden genç bir erkektir. Mektubun ilk kısmında annenin ayrılık sırasındaki duyguları hatırlanmakta ve askerlik, yurt hizmeti ve şereften bahsedilmektedir. Yine silah, üniforma, asker arkadaşları ve geçmiş nesillerin hatırası anlatılmakta ve anne ile oğul arasındaki mektup kısa sürede millî bir hava kazanmaktadır. Genç asker vatanın dört bir tarafından gelen askerlerle bir arada bulunmasından bahsetmekte ve askerliği kendi hayatında bir değişimin başlangıcı olarak görmektedir.

Yazının ikinci yarısında yolculuk anlatılmaktadır. İskelede anneden ayrılış, Kork Burnu'nun geçilmesi, Sinop şehri ve adanın görünmesi, şehirde park ve çarşının dolaşılması, Karasu, Ayancık ve Boyabat'tan gelen askerlerle karşılaşılması ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Ardından Gülcemal vapuruna binilmiş ve iki gün bir gecelik yolculuktan sonra İstanbul'a varılmıştır. İstanbul'a varıştan sonra kışla, asker arkadaşları, subay ve yeni hayat hakkında bilgi verilmektedir. Genç adam bu suretle aile çevresinden askerî çevreye geçmiştir. Yazı boyunca anne devamlı surette hatırlatılmaktadır. Genç asker askerlik, yolculuk ve İstanbul'daki yeni hayatı hakkında bilgi verirken sık sık annesine dönmektedir. Mektubunun sonunda kardeşlerine selam göndermiş, annesinin ellerinden öptü-

günü ve ondan mektup beklediğini bildirmiştir. Mektup şeklinin yakınlık ilişkilerini, ayrılık ve yolculuk izlenimlerini aktarmaya elverişli yapısı Türk hikâye ve mektup geleneğinde de çeşitli örneklerle karşılık bulan bir anlatım imkânıdır (Coşkun, 2013, s. 235-236). "Bir Asker Mektubu"nda da askerlik anlatılırken annenin varlığı hep hissedilmekte ve bu sayede yazı kişisel bir mektup olarak kalmaktadır.

Güzide Kars tarafından kaleme alınan "Vatan Uğrunda" adlı hikâye, Dıranaz'ın 10. sayısında yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 10, s. 28-29). Hikâyede Adil adlı bir gencin köyünden ayrılarak savaşa katılması, yaralanması ve ölmesi anlatılmaktadır. Hikâye aile ve nişanlı çevresinde başlamakta, cephede devam etmekte ve ölüm haberinin köye ulaşmasıyla geride kalanlara dönmektedir. Savaş hem cephede hem de aile hayatında meydana getirdiği kayıplarla anlatılmıştır. Hikâyenin başında Adil annesini ve nişanlısı Kezban'ı teselli etmeye çalışmakta ve vatan uğrunda ölmenin şerefinden bahsetmektedir. Bununla birlikte yazar onun dışarıya gösterdiği kararlılığın gerisindeki duyguları da anlatmaktadır. Adil Kezban'la evlenemeden ölme ihtimalini düşünmekte ve ağlama isteğini bastırmaktadır. Adil millî vazife ile kendi mutluluğu arasında kalmıştır. Hikâyeyi üçüncü şahıs ağzından nakleden yazar konuşmaları aktarmakla yetinmemiş, Adil'in söylemediği düşüncelerini de yazmıştır. Bu sayede Adil cesur ve fedakâr bir kahraman olarak anlatılırken ayrılık acısı ve yarım kalan hayatı da anlatılmıştır.

Cepheye geçildiğinde anlatım hızlanmaktadır. Adil'in vazifesine bağlılığı, köylüsü Hüseyin'in ölümü karşısındaki tepkisi ve nöbet sırasında yaşadığı çatışma peş peşe aktarılmıştır. Adil'in daha başlangıçta söylediği ağabeyinin intikamını alma isteği Hüseyin'in ölümüyle daha da kuvvetlenmiştir. Çatışmada karşısındaki askerler sayıca üstün olmasına rağmen Adil mücadelesini sürdürmüştür. Adil burada olağanüstü cesur ve dayanıklı bir kişi olarak belirmek-

tedir. Karşı taraftaki kişiler ise esas olarak kahramanın gücünü ve kararlılığını göstermek için kullanılmıştır. Bu kısımda silah sesleri ve kısa konuşmalar da aktarılmıştır.

Hikâyenin sonunda Adil hastanedeki doktora köyüne gönderilmek üzere bir mektup yazdırmaktadır. Burada mektup haberleşme vasıtasıdır. Mektup köyde önce sevinçle karşılanmış, ardından gözyaşlarına yol açmıştır. Adil'in ve Hüseyin'in anneleri ile Kezban ve Hüseyin'in eşinin acıları anlatılmaktadır. Son kısımda bu acı, vatan uğrunda fedakârlık düşüncesiyle teselli edilmeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte Kezban'ın gerçekleşmeyen evliliği de hikâyenin sonunda tekrar hatırlatılmaktadır.

Halkevleri, 30 Ağustos gibi millî bayramların kutlanmasında ve bu günlerin manasının geniş halk kitlelerine anlatılmasında önemli bir rol oynamıştır. İ. H. Kalfaoğlu tarafından kaleme alınan "Aslıhan Uçuyor" adlı yazı da 21-22. birleşik sayıda "30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı Münasebetile" kaydıyla yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 15-16). Birinci şahıs ağzından anlatılan hikâye yazarın bir yaz sabahı evinden çıkışıyla başlamakta ve bayraklarla süslenmiş bir kasaba ile tören için toplanan halk anlatılmaktadır. Hikâyeyi anlatan kişi denize bakan bir tepede Onuncu Yıl Marşı'nı söyleyen Aslıhan'la karşılaşmaktadır. Bundan sonra hikâyede bayram töreni ile anlatan kişinin genç kadına olan ilgisi birlikte anlatılmaktadır.

Aslıhan hikâyeyi anlatan kişinin gözünden ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmektedir. Giyimi, saçları, hareketleri ve konuşması anlatılmaktadır. Anlatan kişi ona hayranlık duymaktadır. Bununla birlikte hikâyeyi anlatan kişi Aslıhan'ın düşüncelerini bilmemektedir. Genç kadının sözlerinde ve davranışlarında hissettiği heyecanın sebebini öğrenmeye çalışmakta fakat sorularına açık cevap alamamaktadır. Hikâyenin merak unsuru da bundan ileri gelir. Okuyucu

da olayları anlatan kişi kadar bilmekte ve Aslıhan'ın davranışlarının sebebini onunla birlikte öğrenmektedir.

Kasabanın adını taşıyacak uçağın gelişi ve ad koyma töreni anlatılmaktadır. Aslıhan tören sırasında anlatan kişinin yanından ayrılmış ve uçak havalanırken onun uçtuğu duyulmuştur. Bu durum merakı daha da artırmıştır. Açıklama ise on gün sonra gelen bir mektupla yapılmıştır. Buna göre uçağın pilotu Aslıhan'ın nişanlısıdır ve genç kadın onunla birlikte Eskişehir'e giderek hikâyeyi anlatan kişiyi düğünlerine davet etmiştir. Mektupla birlikte gizli kalan ilişki açıklanmış ve önceki olaylar anlaşılmıştır.

Hikâyenin asıl dönüşü bundan sonradır. Düğüne gitmek üzere vapura yetişmeye çalışan kişi uykudan uyandırılmıştır. O ana kadar yaşanmış gibi anlatılan karşılaşma, tören ve mektuplaşma aslında bir rüyadır. Uyanıştan sonra görülen bayraklar, süslemeler ve 30 Ağustos hazırlıkları rüyadaki bayram ile gerçek zaman arasında bir bağ kurmaktadır. Hikâyeyi anlatan kişi rüyasının henüz gerçekleşmeyen kısmını gelecekte görmek istediğini söylemektedir. Bu suretle rüya kişisel bir hayal olmaktan çıkmakta ve memleketin geleceğine yönelik bir beklenti olmaktadır. "Aslıhan Uçuyor" bu yönüyle hatıra gibi birinci şahıs ağzından anlatılan fakat rüya şeklinde kurulan, havacılık, bayram ve geleceği kişisel bir merak üzerinden anlatan bir hikâyedir.

"Üç Mektup" ile "Bir Asker Mektubu" birlikte değerlendirildiğinde, Dıranaz'da mektup şeklinin iki farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir. "Üç Mektup"ta mektup, derginin açık bir şekilde hikâye olarak sunduğu kurmaca yazının anlatım tekniğidir. Olay üç ayrı kişinin ağzından parça parça fakat birbirini tamamlayan bir şekilde anlatılmış ve kişilerin iç dünyaları çatışmanın merkezine konmuştur. "Bir Asker Mektubu"nda ise mektup tek bir kişinin annesine yazdığı bir yazıdır ve ayrılık, yolculuk ve askerlik bu mektup

içinde anlatılmıştır. Kurmaca olduğu kesin olarak tespit edilemeyen ikinci yazı ile açıkça "Hikâye" kaydı taşıyan ilk yazı arasındaki bu fark, Dıranaz'daki mensur edebî yazıların tasnifinde derginin tür kayıtları ile yazının kuruluşunun birlikte göz önünde bulundurulması gerektiğini de göstermektedir.

Bu dört yazı birlikte ele alındığında ise Dıranaz'ın telif hikâyelerinde millî ve sosyal değerlerle kişisel hayatın çeşitli şekillerde bir araya getirildiği görülmektedir. "Vatan Uğrunda"da kişisel mutluluk, savaş ve fedakârlık yüzünden yarım kalmıştır. "Aslıhan Uçuyor"da ise kişisel karşılaşma ve merak bayram coşkusu ve geleceğe ait ümitlerle birleşmiştir. "Üç Mektup" evlilik içindeki duygusal çatışmaları farklı kişilerin ağzından anlatmakta, "Bir Asker Mektubu" ise aileden ayrılışı ve askerlik hayatını annesine yazan bir gencin ağzından anlatmaktadır. Hikâyeyi nakleden kişiler, mektubun kullanılışı ve rüya bakımından bu dört hikâye birbirinden farklıdır. Dıranaz'daki bu çeşitlilik önem arz etmektedir.

2.2.2. Ş. Sami Kubilây'ın Lirik ve Tasvirî Nesirleri

Dıranaz'da en fazla mensur edebî yazısı yayınlanan isimlerden biri Ş. Sami Kubilây'dır. Kubilây derginin ilk sayısındaki "Dıranaz"dan 1941 tarihli "Otomopil Sesi"ne kadar bir çok yazı yazmıştır. Bu yazılarda tabiat ve Sinop coğrafyası tasvirleri ile aşk, hatıra, hasret ve yazarın kendi duyguları bir arada anlatılmaktadır. Bu yazıların bir kısmı Dıranaz dergisinde doğrudan doğruya "Nesir" veya "Bir Nesir" kaydıyla yayınlanmıştır.

Bununla birlikte dergide kullanılan nesir ibaresi çok geniştir ve söz konusu yazıların tamamına mensur şiir denilmesi mümkün değildir. Mensur şiirde kısa ve yoğun kuruluş, ferdî duygulanmanın belirginliği, şiirsel çağrışım, iç ahenk, tasvir ve tahlile dayalı anlatım gibi özellikler ön plana çıkarken sanatlı bir dil kullanılması tür tayini için tek başına yeterli değildir (Gariper, 2006, s. 370). Bu ölçüt-

lere göre Kubilây'ın bazı yazıları mensur şiire oldukça yakındır. Daha çok tasvir ve fikir içeren yazılarını ise lirik-tasvirî nesir olarak değerlendirmek daha isabetli olacaktır.

Kubilây'ın bu yoldaki ilk yazısı derginin birinci sayısında yayınlanan "Dıranaz" başlıklı yazıdır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 8). Yazar yazısına Dıranaz'a seslenerek başlamış ve dağın uğultusunu, dumanlı tepesini, çam ve köknarlarını, buzlu sularını, yeşilliklerini ve çiçeklerini anlatmıştır. Kubilây, Dıranaz'da "yorgun başını" ve "ezgin kalbini" dinlendirmek istediğini söylemektedir. Yazar her yıl Dıranaz'ı ziyaret ettiğini ve burada geçirdiği zamanın kendisine aylar boyunca manevi gıda olduğunu ifade etmektedir. Yazıda çoban ateşinden, çam kokusundan ve kaval sesinden de bahsedilmektedir. Dıranaz yazar için kendisini yenilediği ve çok sevdiği bir yerdir.

Yazının ilerleyen kısmında yazarın kendi duyguları yerini millî duygulara bırakmaktadır. Kışın kar, tipi, fırtına ve kasırga içindeki Dıranaz'ın sert görünüşü "Türkün celâdet dolu karakteri" ile ilişkilendirilmektedir. Dağ yazının başında yazarın dinlenmek ve iç huzura kavuşmak için gittiği bir yer iken yazının sonunda Türk gençliği ve Cumhuriyet ülküsü ile birleştirilmiştir. Sinop gençliğinin Halkevinin dergisine Dıranaz adını vermesi de bu şekilde açıklanmaktadır. Ş. Sami Kubilây'ın yazısında tabiat, yazarın kendi duyguları ile dönemin ülkücü-millî anlayışı arasında bir geçiş vasıtası olmuştur.

Bu özellikler yüzünden "Dıranaz" yazısına bir gezi ya da tabiat tasviri demek zordur. Yazıda olay yoktur, bilgi vermeye yönelik açıklayıcı bir nesir kuruluşu da söz konusu değildir. Hitap, kişileştirme, çok sayıda sıfat, renk ve ses çağrışımları ve yazarın tabiat karşısındaki heyecanı yazıyı şiirsel nesre yaklaştırmaktadır. Fakat yazının son kısmında derginin adı ve Cumhuriyet ülküsü ile ilgili açık-

lamalar yer aldığı için yazı bağımsız ve yoğun bir mensur şiir olamamıştır.

"Gül ve Bülbül…" derginin dördüncü sayısında "Nesir" kaydıyla yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 11). Yazı baharın gelişiyle başlamaktadır. Yazıda gül ve bülbül tabiat unsuru olmanın ötesinde aşkı, gençliği ve hatırlamayı anlatmaktadır. Kubilây bülbülün sesini içten gelen bir haykırış olarak duymakta ve kendi duygularını da bu ses ile anlatmaktadır. Yazıda gül ile bülbülün şiir geleneğindeki yerinden bahsedilmekte ve divan şairi Nedim'e değinilmektedir. Fakat yazının asıl konusu yazarın kendi duygularıdır. Yazar bülbülün sesini bazen bir iç yarasına benzettiğini söylemekte, çocukluk ve gençlik hatıralarını bu sesle birlikte hatırlamaktadır. Yazı tabiat gözlemiyle başlamış ve hatıralara dönmüştür.

"Gül ve Bülbül…"de olay yoktur, yazarın kendi duyguları ağırlıktadır, tabiat unsurları kişileştirilmiştir ve yazı çağrışımlarla ilerlemektedir. Bu yönüyle yazı, Kubilây'ın mensur şiire yakın yazılarından biridir. Bununla birlikte yazıda gül ile bülbülün edebiyattaki yeri hakkında açıklayıcı cümleler de vardır. Bu yönüyle yazı, deneme mahiyetinde lirik bir nesir olarak da okunabilir.

Kubilây'ın lirik tasvir ile fikri birleştirdiği yazılardan bir diğeri de 5. sayıda yayınlanan "Sallantı…"dır (Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 13-14). Yazı park terasında dinlenen iki arkadaşın çevreyi seyretmesiyle başlamaktadır. Yazıda bahar rüzgârı, çiçekler, fabrika bacasından yükselen duman ve deniz anlatılmaktadır. Özellikle denizin "Nedim gibi şair" olarak düşünülmesi dikkat çekicidir. Ancak yazı bu şekilde devam etmemiştir. Denizdeki gemilerin bir kısmı sallanmakta diğerleri hareketsiz durmaktadır. Yazar buradan hareketle maddi ve manevi açıdan "dolu" insan ile hayatın güçlüklerine karşı direnme arasında bir benzerlik kurmuştur. Bu suretle gözlemle başlayan yazı sonunda irade, sağlık, bilgi ve hayat karşısında

mukavemet fikrine ulaşmıştır. Yazının ilk kısmında tasvir, kişileştirme ve yazarın kendi duyguları ön plandayken ikinci kısmında tabiat ve eşya bir ahlaki neticenin delili olarak kullanılmıştır. Bu nedenle yazı lirik-tasvirî nesir ile deneme arasında bir yerde durmaktadır.

Kubilây'ın "Nesir" kaydıyla yayınlanan yazılarından "Zeytinlik…" de altıncı sayıda yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 6, 30 Haziran 1936, s. 11). Yazar burada Sinop'un Zeytinlik mevkiine seslenmekte ve Zeytinlik'i "gönüllerimizde bahar", "ruhlarımızda parıltı" ve "kafalarımızda enerji" uyandıran canlı bir varlık olarak anlatmaktadır. Yazıda Zeytinlik'in ağaçları, kıyısı, denizi, yelkenlileri, kuşları, şebnemleri ve gece görüntüsü anlatılmaktadır. Zeytinlik bir kadın gibi kişileştirilmiş ve "dilber", "salon bayanı", "Kleopatra" gibi benzetmeler kullanılmıştır. Ayrıca Zeytinlik, Büyükada, Heybeli, Erenköy, Kalamış ve Tarabya gibi İstanbul'un bilinen sayfiye yerleriyle karşılaştırılmıştır. Bu yazıda Zeytinlik'in kendi özelliklerinden ziyade yazarda uyandırdığı duygular anlatılmaktadır. "Zeytinlik" bu yönüyle Dıranaz dergisinin Sinop'u tanıtma işlevi ile Kubilây'ın kendi tabiat duygularını aynı yazıda birleştiren lirik-tasvirî bir nesirdir.

Aynı kuruluş Kubilây'ın "Altıntepe…" başlıklı yazısında da görülmektedir. Dergide yine "Nesir" kaydıyla yer alan yazıda yazar Altıntepe'yi her yıl ziyaret etmek istediğinden ve buraya yaklaştıkça "en temiz, en masum ve en insanî" hislerle dolduğundan bahsetmektedir (Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 8). Yazıda mavi ufuklar, deniz, ağaçlıklar, bahçeler, ay ve yıldızlar anlatılmaktadır. Bununla birlikte yazı ilerledikçe Altıntepe de "Dıranaz" yazısında olduğu gibi millî bir karakter kazanmaktadır. Yazar tepenin ağırbaşlılığını asil Türk karakteriyle bir tutmuş ve Altıntepe'yi Tınaztepe, Duatepe ve Kocatepe ile kardeş saymıştır. Bu suretle Sinop'taki bir yer millî mücadele coğrafyasına bağlanmıştır (Dıranaz, S. 7, 31 Tem-

muz 1936, s. 9). Kubilây yer tasvirlerinde önce o yerle kendi arasındaki duygusal bağı anlatmakta, daha sonra ise o yeri millî değerleri temsil eden bir varlık hâline getirmektedir.

Sinop coğrafyası ile kişisel hatıraların birleşmesi Kubilây'ın dokuzuncu sayıda "Nesir" kaydıyla yayınlanan "Tangal…" başlıklı yazısında daha da açıktır (Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 14-15). Sinop-Boyabat yolu üzerindeki Tangal yazıda coğrafi özellikleri sıralanan bir yer değildir, renk, ses ve hatıranın bir arada olduğu bir yerdir. Yazıda dağların bulutlarla münasebeti, denizin rengi, ufukta ilerleyen yelkenli ve gurup vakti ayrıntılı bir şekilde anlatılmakta ve yazarın çocukluk ve gençlik yıllarında burada geçirdiği günler de aktarılmaktadır. Yazar uzakta beliren vapuru sevgiliden mektup getirecek bir varlık gibi düşünmektedir. Yazar burada çocukluk hatıralarını ve bugünü birlikte anlatmaktadır ve Tangal yazar için ayrılık ve hasret yeri olmuştur. "Tangal…"ın sonlarına doğru tabiat karşısındaki hayranlık, insanın medeniyet ve keşif alanındaki ilerleyişi hakkındaki düşüncelerle genişlemektedir. Yazı gözlem, tasvir ve kendi duygularıyla başlamış ve zamanla fikre geçmiştir. "Tangal…" bu yönüyle hatıra ve fikir unsurları da bulunan lirik-tasvirî bir nesirdir.

Kubilây'ın doğrudan doğruya aşk ve hayal hakkında yazdığı "Meğer buda bir hayalmiş?.." ise farklılık göstermektedir. Bu yazıda Sinop coğrafyası ve fikir geri plandadır. Dergide "Bir Nesir" kaydıyla yayınlanan yazı, sevgiliye yönelen "Mahzun gönlümün perisi vefakârım" hitabıyla başlamıştır (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 14). Yazıda sevgilinin gözleri, kirpikleri ve yürüyüşü gece, su, kır, ağaç, çoban kavalı ve bülbül sesi ile birlikte anlatılmaktadır. Yazar nereye baksa sevgilinin hayalini görmekte ve dış dünyadaki her şeyi bu hayal ile görmektedir. Yazının sonunda sevgilinin varlığının sadece hayal olabileceği fark edilmektedir. Başlıktaki "hayal" kelimesi yazının tamamını anlatmaktadır. Yazı kısadır, tek bir duygu et-

rafında gelişmektedir, doğrudan hitap ve tekrarlarla kurulmuştur, dış dünya yazarın ruh haline göre anlatılmıştır ve yazı açıklayıcı bir fikir yazısına dönüşmemiştir. Bu yönleriyle "Meğer buda bir hayalmiş?.." Kubilây'ın mensur şiire en fazla yaklaşan yazılarından biridir.

Kubilây'ın tabiat hakkındaki en geniş yazılarından biri de "Deniz…" dir. On sekizinci sayıda yine "Nesir" kaydıyla yayınlanan yazıda deniz renkleri, sesleri ve değişen görünüşleriyle canlı bir varlık gibi anlatılmaktadır (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 12-13). Yazar denizi kimi yerde "centilmen", kimi yerde "rindmeşrep" bir varlık olarak düşünmektedir. Yazıda kış fırtınalarından yaz günlerinin durgun sularına, mehtabın akislerinden yelkenlinin ufuktaki hareketine kadar çok farklı görüntüler anlatılmaktadır.Yine kumun, suyun ve rüzgârın bedende meydana getirdiği duyumlar da ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Yazının ilerleyen kısmında genç denizcilerin sesinden bahsedilmekte ve Enis Behiç'in "Gemiciler" şiirine değinilmektedir. Yazının sonunda deniz Sinop ile birleştirilmiş ve şehrin güzelliğinin, sağlığının ve yaşama sevincinin kaynaklarından biri olarak anlatılmıştır (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 13). "Deniz…" bu yönüyle şiirsel çağrışımların yanı sıra Sinop sevgisi ve millî duyguların da bulunduğu lirik-tasvirî bir nesirdir.

Halkevi dergilerinde yayınlanan yazıların başlıca amaçlarından biri inkılap heyecanını yaymak ve millî duyguları canlı tutmaktır. Kubilây'ın "Selâm ve Saygı Sana" başlıklı yazısı da millî bir sembol hakkında yazılmış hitap ve kişileştirme yazılarından biridir (Dıranaz, S. 24, Ocak 1938, s. 10). Yazı "Türk bayrağı!" hitabının tekrarlarıyla kurulmuştur. Yazıda bayrak üstünde yıldız ve hilal bulunan bir nesne olmanın ötesinde geçmişin şanını, şehitliği, Cumhuriyet'i ve vatana bağlılığı ifade eden canlı bir varlık olarak anlatılmıştır. Yazıda güneş, yıldız, hilal, ışık ve kan benzetmeleri kullanılmıştır. Yazar yazının sonunda bayrağı göğsüne basıp ağladığını belirtmekte-

dir. Kubilây'ın nesrinde millî konular çoğunlukla duygu yoğunluğu, doğrudan hitap ve sembolleştirme ile anlatılmaktadır.

Kubilây'ın Dıranaz'ın 25. sayısında yayınladığı "Ecel Utansın? ..." ise lirik nesir ile anma yazısı arasında bir yazıdır. Yazı, Dr. Galip Hakkı Üstün'ün ölümü üzerine kaleme alınmıştır. Yazının ilk kısmında Üstün'ün meslek hayatı, yoksul ve kimsesizlere yaptığı yardımlar ile sosyal hizmetleri anlatılmıştır. Yazı bu yönüyle biyografi mahiyetindedir. Ancak yazının ikinci yarısında anlatım açık bir şekilde değişmiş ve ölüm karşısında duyulan sızı, gözyaşı, hıçkırık ve kalbinde çok kuvvetli bir damarın birdenbire koptuğunu hissettiren acı anlatılmıştır. Yazar burada kendi yasını anlatmaktadır. Yazıda "Ey yüce insan!" hitabı yer almakta ve yazı "Ecel utansın!" sözü ile bitmektedir. Yazı bu yönüyle bir ağıttır. Biyografi şeklinde başlayan yazının gittikçe kişisel bir mateme ve hitaba dönüşmesi, Kubilây'ın lirik nesir üslubunun ölüm ve kayıp karşısında da devam ettiğini göstermektedir.

Ş. Sami Kubilây'ın bu yoldaki en yoğun yazılarından biri derginin 29. sayısında "Nesir" başlığı altında yayınlanan "Onun Sesi…"dir (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 8). Yazının konusu rüzgâr sesidir. Bu ses geçmişin hatıralarını bugüne taşımaktadır ve yazarın ruhunda karşılık bulmaktadır. Yazıda "Rüzgârın sesi" ifadesi sık sık tekrar edilmektedir. Yine camların titreyişinden, ağaç dallarından, dalgalardan ve ıslıklardan bahsedilmektedir. Yazar rüzgârın sesini "ruhunun bir teranesi" gibi kabul etmekte ve bu sesin gönlündeki sızıyı dindirdiğini söylemektedir. Yazının sonunda tabiatla baş başa kalmak ruhun "en temiz gıdası" olarak nitelendirilmektedir. Bu düşünce yazarın "Dıranaz" adlı yazısındaki manevi yenilenme fikrine benzemektedir. Kısa ve bağımsız kuruluşu, olay örgüsünün bulunmaması, tekrara dayalı iç ahengi, yazarın kendi duygularını anlatması ve çağrışımlı yapısıyla "Onun Sesi…" Kubilây'ın mensur şiire en fazla yaklaşan yazılarından biridir.

Kubilây'ın yer, hatıra ve geçmiş zaman duygusunu bir araya getirdiği "Ada Feneri" de benzer yazılardan biridir (Dıranaz, S. 35, Aralık 1938, s. 14). Yazar için ada feneri çocukluk ve gençlik yıllarına ait bir yapıdır ve aynı zamanda doğrudan doğruya bir sevgi sembolüdür. Yazıda ada bir yüzüğe, fener ise onun üzerindeki kıymetli taşa benzetilmektedir. Yazıda ufuk, rüzgâr, kayalıklar ve deniz anlatılmaktadır. Bunlar yazara geçmiş zamanı hatırlatmaktadır. Yazar on sekiz yıl önce arkadaşlarıyla fenerde geçirdiği bir anı hatırlamaktadır. Yazar bugünkü hâli ile gençliği arasındaki farkı düşünmektedir ve yazının sonuna doğru yazıya hüzün hâkim olmaktadır. Geçmişte denizden karşılık bulan gençlik sesi artık cevapsız kalmaktadır. "Ada Feneri"nde Kubilây'ın Sinop coğrafyasına bakışı değişmiştir. "Dıranaz", "Zeytinlik" ve "Altıntepe"de mekânın güzelliği ve temsil ettiği değerler anlatılırken burada aynı coğrafya hatırlama ve zamanın geçişi ile birlikte anlatılmaktadır. Ada feneri yazarın geçmişteki hâli ile bugünkü hâli arasındaki farkı gösteren bir hatıra yeridir.

Kubilây'ın bu yoldaki dikkat çekici bir yazısı da "Otomopil Sesi"dir. 44. sayıda yine "Nesir" kaydıyla yayınlanan yazı başlığından da anlaşılacağı üzere önceki tabiat yazılarından farklı bir konu hakkındadır (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, s. 7). Bu defa yazarın duygulanmasının sebebi hareket halindeki bir otomobilin çıkardığı sestir. Yüklü bir kamyon dik yokuşu tırmanırken ses çıkarmaktadır ve bu ses "vızıldamak", "inlemek" ve "ağlamak" fiilleriyle anlatılmaktadır. Yazar makinenin sesini duydukça kendi içinde bir yaralanmışlık hissetmektedir. Yazar yazının sonunda bu sesin alelade bir makine sesi olup olmadığını sormakta ve sonra bu sesi "iztirapla dolu bir kalbin vuruşu" ve "içli bir ruhun döğünüşü" olarak nitelendirmektedir.

"Otomopil Sesi" Kubilây'ın lirik nesrinin farklı bir konuda da devam ettiğini göstermektedir. "Gül ve Bülbül"de bülbülün sesi,

"Onun Sesi"nde rüzgârın ve dalgaların sesi yazarın iç dünyasını anlatmaktaydı. Burada da makine sesi aynı şekilde kullanılmaktadır. Yazar bu suretle tabiatın dışında modern hayatın teknik bir unsurunu da yazısına konu etmiştir. Bununla birlikte değişmeyen şey, dış dünyadaki nesnenin veya sesin olduğu gibi bırakılmaması ve yazarın ruh hâline göre anlatılmasıdır. Kısa hacmi, yoğun duygulanması, kişileştirmeye dayalı kuruluşu, tekrarları ve açıklayıcı bir neticeye bağlanmayan içe dönük yapısı sebebiyle "Otomopil Sesi" de yazarın mensur şiire en fazla yaklaşan yazıları arasındadır.

Kubilây'ın derginin son dönemindeki nesirlerinden "Bir Ömür Böyle Geçti..?" "Lirik Yazılar" üst başlığıyla yayınlanmıştır. Yazı elinde kalın bir sopa olan, vücudu iki kat halde, yürümekte zorlanan yaşlı bir kişinin dış görünüşünün ve hareketlerinin tasviriyle başlamaktadır. Yazar, ihtiyarı merhamet ve şefkatle seyretmektedir ve onun yangın yerindeki bir taşa oturmasını, sigara içmesini ve denize bakmasını anlatmaktadır. Yazıda ihtiyarın yavaşlayan adımlarından, titreyen ellerinden ve güçlükle gören gözlerinden bahsedilmektedir. Deniz, rüzgâr ve sigara dumanı da anlatılmaktadır. Yazıda ihtiyarın görünüşü kadar onu seyreden yazarın duyguları da anlatılmaktadır (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 11).

İlerleyen kısımda ihtiyarın çevresine çocuklar toplanmaktadır ve yazar bu defa çocuklara seslenmektedir. Yazar çocuklara karşılarındaki kişinin bir zamanlar onlar gibi hareketli ve neşeli olduğunu söylemektedir. Yazıda bu suretle aynı kişinin geçmişteki ve şimdiki hâli karşı karşıya getirilmekte ve gençliğin canlılığı ile yaşlılığın güçsüzlüğü anlatılmaktadır. Yazıda insan bedeni zamanla eskiyen bir otomobile benzetilmektedir. "Otomopil Sesi"nde makinenin sesi insana ait bir ıstırap gibi anlatılmıştı, burada ise insanın bedenen yıpranışı makinenin eskimesi ile ifade edilmektedir. Benzetmenin yönü değişmiştir fakat iki yazıda da insan ile makine ara-

sında bir münasebet kurulmaktadır (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 11-12).

Yazının son kısmında ihtiyarın görünüşünden insan hayatının geçiciliği hakkında genel düşüncelere geçilmektedir. Yazıda akan su, yolculuk ve doğup batan güneş benzetmeleri kullanılmış ve ömrün geri dönmediği anlatılmıştır. Bununla birlikte vatana hizmet geçici hayatı anlamlı kılan bir değer olarak gösterilmektedir. Yazar bu suretle kişisel fanilik duygusundan sosyal sorumluluk fikrine geçmiştir. "Bir Ömür Böyle Geçti..?"de lirik tasvir, fikir ve öğüt verici hitap bir aradadır. Kubilây'ın nesrinde kişisel duygular ile umumi değerler bu yazıda da aynı yazı içerisinde birleşmiştir (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 12).

Bütün bu yazılar birlikte değerlendirildiğinde Ş. Sami Kubilây'ın Dıranaz'daki mensur yazılarının tek bir tür içinde değerlendirilemeyeceği, buna karşılık yazılar arasında açık bir üslup ve duygu birliği bulunduğu görülmektedir. Doğrudan hitap, kişileştirme, çok sayıda sıfat, renk ve ses çağrışımları, sorular, tekrarlar ve dış dünyanın yazarın kendi duyguları içerisinden anlatılması bu yazıların ortak özellikleridir. Bununla birlikte bu ortak özellikler yazıların tür bakımından aynı olduğu manasına gelmemektedir.

"Dıranaz", "Zeytinlik…", "Altıntepe…", "Tangal…" ve "Deniz…"de tabiat ve Sinop coğrafyası tasvirî hatıra, yazarın kendi duyguları, Sinop sevgisi ve yer yer millî sembollerle birleşmektedir ve bu yazılar lirik-tasvirî nesirdir. "Sallantı…"da şiirsel gözlem gittikçe fikrî ve didaktik bir neticeye yönelmektedir, "Gül ve Bülbül…", lirik anlatım ile deneme arasında bir yerde durmaktadır. "Bir Ömür Böyle Geçti..?"de ise yaşlı bir kişinin tasvirinden zamanın geçişi ve insan hayatının manası hakkında düşüncelere geçilmekte ve lirik anlatım, çocuklara yöneltilen hitap ve vatana hizmet fikri birleşmektedir. "Ada Feneri"nde mekân çocukluk ve gençlik

hatıralarını hatırlatan bir hatıra yeridir. "Selâm ve Saygı Sana"da hitabet ve millî sembolleştirme, "Ecel Utansın?.."da biyografik anma ile ferdî matem ön plandadır. Buna karşılık "Meğer buda bir hayalmiş?..", "Onun Sesi…" ve "Otomopil Sesi" kısa ve bağımsız kuruluşları, olay örgüsünün bulunmaması, yoğun ferdî tahassüse, çağrışıma, tekrara ve iç ahenge dayanan yapıları açısından Kubilây'ın mensur şiire en fazla yaklaşan yazılarıdır.

Neticede Kubilây'ın Dıranaz'daki nesirlerinde tabiat, mekân, hatıra, aşk, millî değerler, ölüm ve hatta modern hayatın teknik bir unsuru olan otomobil sesi olduğu gibi anlatılmamış, yazarın iç dünyası ile birlikte ifade edilmiştir. Kubilây'ın nesrinin temel özelliği dış dünyanın tasviri ile iç dünyanın anlatımını sürekli olarak bir arada tutan lirik bir anlatımdır.

2.2.3. Diğer Lirik ve Tasvirî Nesirler

Dıranaz'da duygulu ve tasvirî nesir yazılarının büyük bir çoğunluğu Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınmıştır. Fakat bu tarz yazılar sadece Kubilây'ın yazılarından ibaret değildir. Derginin çeşitli sayılarında M. Gürer, Ali Ersoy, Selahattin Akdemir, Bedia Yurdakul ve İsmail Hakkı Kalfaoğlu imzalarıyla yayınlanan birtakım yazılarda da tabiat tasvirine, yazarın kendi iç dünyasına ve şiire yakın bir anlatıma yer verilmiştir. Söz konusu yazılarda belli bir olay anlatılmamakta, belli bir manzaranın, duygunun ya da anın yazar üzerinde bıraktığı tesir nesir halinde aktarılmaktadır.

Bu tarz yazıların ilk örneklerinden biri M. Gürer tarafından kaleme alınan ve derginin üçüncü sayısında yayınlanan "İki Hatıram" başlıklı yazıdır. Yazının başlığında "hatıra" kelimesi geçmektedir. Fakat yazıda daha çok Sinop Koyu ile Dıranaz'ın yazarda bıraktığı izlenimlerden ve duygulardan bahsedilmektedir. Yazar, Sinop Koyu'nu güzelliği ve sakinliği ile hatırlamakta, Dıranaz'ı ise tabiatı ile anımsamakta ve Dıranaz yazarın iç dünyasını harekete geçi-

ren ikinci hatıra yeri olmaktadır. Böylece Sinop coğrafyasının tasviri ile hatıralar aynı yazıda bir araya gelmiştir. Sinop'un tarihî ve coğrafi dokusu edebî yazılarda sadece bir çevre olarak kalmamış, hatıra, hüzün, aidiyet ve kimlik gibi duyguları da taşımıştır (Karabela Şermet, 2018, s. 474-477). Yazıda belli bir olay anlatılmadığı ve daha çok mekân, izlenim ve duygu üzerinde durulduğu için "İki Hatıram"ı klasik manada bir hatıra yazısı olarak değil, hatıra unsurları taşıyan hissi ve tasvirî bir nesir olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır (Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 11).

Ali Ersoy tarafından kaleme alınan "Tabiat Tamaşasından Doğan Hakikat" başlıklı yazıda Sinop'un tabiatı alegorik ve şiire yakın bir dille anlatılmıştır (Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 6). Yazıda Sinop adası "Karadeniz'in perisi" olarak kişileştirilmiş, güneş ise bu periye âşık olan biri şeklinde anlatılmıştır. Güneşin denize yayılan ışıkları, denizin üzerindeki parıltılar ve gündüzün doğuşu bu iki varlığın kavuşması olarak anlatılmaktadır. Akşama doğru güneş çekilmekte ve adanın üzerine karanlık örtülmektedir. Yazar bu karanlığı "siyah tül perde" olarak ifade etmektedir. Daha sonra ay ve yıldızlar da manzaraya girmekte ve yazı gündüzden geceye kadar devam etmektedir. Yazının sonunda tabiatın güzelliklerine insan sanatının da eserler katması gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu yönüyle yazı sadece bir mensur şiir değildir. Fakat yazıda kişileştirme, renk ve ışık çok fazladır ve tabiat bir aşk sahnesi gibi anlatılmıştır. Bu yönüyle yazı hissi ve tasvirî nesrin en açık örneklerinden biridir.

Selahattin Akdemir tarafından kaleme alınan "Bir Sabah…" başlıklı yazıda, köy hayatının günlük bir anı anlatılmaktadır (Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 11). Yazar bir köy gezisi sırasında sabah vakti gördüklerini ve işittiklerini anlatmaktadır. Yazıda önce horoz sesleri, sürülerin çıngırakları ve çobanın kavalı anlatılmakta, daha sonra karşı tepeler uyuyan genç bir kıza benzetilmekte ve ağaçların birbirine şiir söylediği, rüzgârın bu kızın saçlarını okşadığı ve güne-

şin sevgilisine yaklaşır gibi tabiatı aydınlattığı hayal edilmektedir. Yazı kısa bir zamanı anlatmaktadır ve yazar tabiat karşısında duyduğu heyecanı anlatmaktadır. Bu yönüyle "Bir Sabah…" pastoral bir nesir yazısıdır.

Yine aynı sayıda Bedia Yurdakul'un "Uzak Hayal" başlıklı yazısı yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 12). Bu yazı kısa bir yazıdır. Yazıda tabiat dış dünyanın tasviri için değil, yazarın içindeki aşk ve özlem duygusunu anlatmak için kullanılmıştır. Yazar yıllar boyunca içinde taşıdığı "uzak hayal"i kış günlerinde çiçeğe, yazın rüzgâra, susuzlukta suya ve karanlıkta ışığa benzetmektedir. Deniz sevgilinin gözlerini, mehtabın parlaklığı ise saçlarını hatırlatmaktadır. Yazar bu hayale ulaşamamıştır, fakat bu hayal onun yalnızlığını gidermekte ve hayatına anlam vermektedir. Yazı bu yönüyle hüzünlü bir yazıdır. "Uzak Hayal" kısadır, belli bir olay anlatmamaktadır, çağrışımları çoktur ve aşk duygusu dış dünyadan alınan benzetmelerle anlatılmıştır. Bu yönleriyle "Uzak Hayal" Dıranaz'da mensur şiire en çok yaklaşan yazılardan biridir.

İsmail Hakkı Kalfaoğlu tarafından kaleme alınan "Bahar Sabahı" başlıklı yazıda da pastoral bir anlatım vardır (Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 14-15). Yazıda altın renkli güneşten, bulutlardan, kuşlardan, sisten, derelerden, kelebeklerden, çiçeklerden ve rüzgârdan bahsedilmekte ve bahar sabahı bütün bu unsurların birbiriyle münasebete girdiği hareketli bir tablo gibi anlatılmaktadır. Yazıda güneş bir gelinin yürüyüşüne benzetilmiş, kuşlar güneşi alkışlamakta, rüzgâr çiçeklerden buseler toplamakta ve bülbüller güllerle selamlaşmaktadır. Anlaşılacağı üzere yazıda dış dünya yoğun bir şekilde kişileştirilmiştir.

Kalfaoğlu'nun vefatından sonra Dıranaz'da yayınlanan yazılarda onun edebî faaliyetlerine de değinilmiştir. Kısa ölüm haberinde "Bahar Sabahı"nın Kalfaoğlu'nun dergide yayınlanan son ya-

zısı oluğu belirtilmiştir (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 8). Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan anma yazısında ise Kalfaoğlu'nun Dıranaz'daki yazıları "lirik, orijinal, pastoral, didaktik ve dramatik" olarak değerlendirilmiştir (Kubilây, 1938, s. 12).

Yukarıda değinilen yazılardan da anlaşılacağı üzere Dıranaz'daki şiire yakın nesir yazıları tek bir yazara ait değildir. M. Gürer Sinop Koyu ile Dıranaz'ı hatıralarıyla, Ali Ersoy tabiatı bir aşk sahnesi gibi ifade etmiş, Selahattin Akdemir bir köy sabahını, Bedia Yurdakul kendi aşkını ve özlemini, İsmail Hakkı Kalfaoğlu ise bahar tabiatının canlılığını anlatmıştır. Bu yazıların hepsinde dış dünya olduğu gibi anlatılmamış, görüntüler, sesler ve renkler yazarın kendi duyguları içinden aktarılmıştır. Dolayısıyla Dıranaz dergisinde hikâye ve mektup şeklindeki yazıların yanı sıra lirik, pastoral ve şiire yakın nesir yazıları da yayınlanmıştır.

2.2.4. Gezi ve Hatıra Anlatıları

Halkevi dergilerinin başlıca görevlerinden biri de çıkarıldıkları çevrenin coğrafyasını ve tarihini tanıtmaktır. Dıranaz'da da yolculukları, yerinde yapılan gözlemleri ve geçmişte yaşanan olayları anlatan yazılar bulunmaktadır. Bu yazılarda mekân ya yazarın gezdiği ya da geçmişi hatırlatan yerler olarak geçmektedir. Yol boyunca karşılaşılan insanlar, görülen yerler ve tabiat manzaraları yazarın kendi bilgi ve duyguları içerisinden anlatılmaktadır.

Söz konusu yazıların hepsi aynı şekilde yazılmamıştır. Ali Kâhya Havzar Oğlu'nun "Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş" başlıklı yazısında güzergâh ve karşılaştırmalı gözlem, Ş. Sami Kubilây'ın "Bir Otomopil Gezintisi" ile "Akcaçam Yollarında" başlıklı yazılarında hareket halinde görülen tabiat ve kişisel izlenimler, Ferit Dikmen'in "Doğan Işık, Kaçan Böcek" başlıklı yazısında ise Sinop'ta geçmişte yaşanan bir olayın yeniden anlatılması ön plandadır.

Ali Kâhya Havzar Oğlu imzasıyla derginin 11. ve 12. sayılarında yayınlanan "Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş" başlıklı yazıda bir köylünün giderek uzayan yolculuğu anlatılmaktadır. Yazı birinci tekil şahısla yazılmıştır ve köy hayatının içinden konuşan birisinin ağzından anlatılmaktadır. Yazının başında harman işlerinin bitmesinin verdiği rahatlıktan ve eşini kaybetmenin verdiği kederden bahsedilmektedir. Böylece anlatıcı sadece gördüklerini anlatan bir kişi olarak değil, günlük hayatı ve ruh hâli de bilinen bir kişi olarak okuyucuya tanıtılmıştır. Yolculuk Gerze'ye gitmek için başlamış, Sinop ve İstanbul üzerinden Çatalca'ya, buradan da Belgrat, Berlin ve İsveç'e kadar uzanmıştır. Yolculuk baştan belli bir plana göre yapılmamıştır. Özellikle Çatalca'da ziyaret edilen askerlik arkadaşının ticari işleri ve oğlunu görmek istemesi yüzünden yeni yerlere gidilmiştir. Dolayısıyla yazıda yer adları sadece sıralanmamış, her yeni gidiş kişiler arasındaki münasebetlere bağlanmıştır.

Yazı büyük ölçüde yolculuğun sırasına göre yazılmıştır. Fakat yazıda geçmişe dönüşler de vardır. Yazar Sinop'u daha önce gördüğü hâliyle karşılaştırmakta, İstanbul'a gelişi ona 93 Harbi sonrasındaki dönüşünü hatırlatmakta ve askerlik arkadaşıyla yaptığı konuşmaları anlatmaktadır. Yazar gördüğü şehri sadece o andaki hâliyle değil geçmişte gördüğü şekliyle birlikte anlatmaktadır. Nitekim Sinop'taki yangınların bıraktığı izler ile bayındırlık faaliyetleri yan yana anlatılmıştır. Yazının sonunda mektubun Çatalca'dan yazıldığı belirtilmektedir. Yazar köye döndükten sonra gözlemlerinin geri kalanını yazacağını söylemekte ve yazı selamla bitmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu gezi yazısı mektup şeklinde kaleme alınmıştır (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 9-10; S. 12, 31 Aralık 1936, s. 14).

"Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş"te dikkat çeken hususlardan biri de yazarın yabacı yerleri kendi bildiği yerlerle ve kendi yaşayış tarzıyla karşılaştırarak anlatmasıdır. Yazar Berlin'deki bir is-

tasyonun büyüklüğünü anlatırken bu istasyonun Sinop halkının tamamını alabileceğini söylemektedir. İsveç'teki yollar, aydınlatma, ulaşım araçları, dükkânlar ve günlük alışkanlıklar köyden gelen bir kişinin şaşkınlığı ile anlatılmıştır. Bofors'un hastanesi, matbaası, sineması ve fabrikaları anlatılmakta ve yazar buraya "Bir köy amma ne köy" demektedir. Yazar ayrıca gördükleri ile duyduklarını yer yer birbirinden ayırmıştır. Bazı bilgileri öğrendiğini veya işittiğini söylemekte ve arkadaşından dinlediklerini kendi gördükleriyle karşılaştırmaktadır. Bu yönüyle söz konusu yazı yazarın yolculuğunu anlattığı kadar, yazarın dış dünyayı kendi alışkanlıkları ve beklentileri ile nasıl gördüğünü de anlatmaktadır (Dıranaz, S. 12, 31 Aralık 1936, s. 13-14).

Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Bir Otomopil Gezintisi"nde ise yolculuğun kendisinden ziyade yazarda uyandırdığı duygular anlatılmaktadır. Kubilây yazının başında eski heyecanlarını artık aynı şekilde duymadığını söylemektedir ve yazı dergide "Nesir" kaydıyla yayınlanmıştır. Kubilây daha sonra çocukluk ve ilk gençlik yıllarında seyahatin kendisi için ne ifade ettiğini hatırlamakta ve bir dostunun davetiyle bir gün önce yaptığı otomobil gezintisini anlatmaya geçmektedir. Böylece yakın zamanda yapılan yolculuk hayatın daha eski bir devresi ile karşılaştırılmıştır. Gezinti Tangal üzerinden Dıranaz'a doğru yapılmıştır. Fakat yazar daha çok yükseldikçe değişen manzaraları ve tabiatın verdiği canlılığı anlatmaktadır. Çamların kokusundan, gölgelerin ferahlığından, rüzgârdan, soğuk sudan ve yemekten bahsedilmektedir. Yazıda yol boyunca görülen manzaralar tablolar hâlinde birbiri ardına anlatılmıştır. Yine yazıda çam dalları ile rüzgâr kişileştirilmiştir. Kubilây kebap yerken Ahmet Haşim'i hatırlamakta ve buradan haz ile irade üzerine düşüncelere geçmektedir. Bu yönüyle yazı denemeye yaklaşmaktadır. Yazar yazının başında eski heyecanlarının azaldığını söylemektedir, fakat tabiat ve günlük hazlar karşısında yeniden

canlanmıştır. "Bir Otomopil Gezintisi", Kubilay'ın diğer lirik nesirlerine benzemekte, ancak burada bir yolculuk, bir güzergâh ve yaşanmış bir olay anlatılmaktadır (Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 11).

Yine Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan ve derginin 49. sayısında yayınlanan "Akcaçam Yollarında" başlıklı yazıda ise otomobilin hareketi daha fazla yer tutmaktadır. Yazar yol üzerindeki yayaların ve arabaların sabit göründüğünü, manzaraların ise canlı bir sinema şeridi gibi aktığını söylemektedir. Yazıda mekân aracın ilerlemesi ve yolun kıvrılması ile sürekli değişmektedir. Yazarın heyecanı yol arkadaşlarına da yansımıştır. Yolculuk birinci çoğul şahısla anlatılmakta fakat zaman zaman yazar kendi duygularını ve yargılarını da anlatmakta ve anlatım "biz" ile "ben" arasında gidip gelmektedir. Yazıda Akcaçam'a varılması, kuyudan çekilen suyun içilmesi ve dönüş yolu anlatılmakta ve gidiş gelişin toplam elli kilometre olduğu belirtilmektedir. Yazıda ayrıca yolculuğun insana ferahlık verdiği üzerinde durulmuştur ve bu düşünce görülen yerlerin tanıtılmasından daha çok yer tutmaktadır. Yazar seyahati ilaca, eczaneye ve kloroforma benzetmektedir. Yazar gezintiyi günlük sıkıntılardan uzaklaşmak olarak görmektedir. Yazının sonunda okuyucuya doğrudan doğruya seslenilmekte ve okuyucuya gezmesi ve dolaşması tavsiye edilmektedir. "Bir Otomopil Gezintisi"nde geçmişle karşılaştırılan kişisel heyecan ve duyulara dayalı haz anlatılırken "Akcaçam Yollarında"da hareketin insana verdiği ruhî yenilenme daha açık bir öğüt diliyle anlatılmıştır. İki yazı arasındaki yakınlığın aynı olayın devamından değil, aynı yazarın seyahat, tabiat ve kişisel canlılık arasında kurduğu münasebetten ileri geldiği düşünülebilir (Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941, s. 8-9).

Halkevleri Millî Mücadele'nin ve Atatürk inkılaplarının hatırasını canlı tutmayı başlıca vazifeleri arasında saymıştır. Ferit Dikmen tarafından "Kurtuluş Andaçları" kaydıyla yayınlanan "Doğan Işık, Kaçan Böcek - Sinob Limanında Geçen Bir Konuşma" başlıklı

yazı geçmişi hatırlama şekli açısından diğer yazılardan farklıdır. Yazının başında okuyucu on yedi yıl öncesine götürülmektedir. Daha sonra Bandırma vapurunun Sinop Limanı'nda bulunduğu sırada Mustafa Kemal'in, görevi dolayısıyla vapura gelen bir memura şehrin nüfusu ve silah durumu hakkında sorular sorduğu anlatılmaktadır. Fakat Dikmen bu konuşmayı kendisinin gördüğünü söylememektedir. Dolayısıyla söz konusu sahne Dikmen'in bizzat yaşadığı bir olayın hatırası değil, geçmişteki bir konuşmanın anma amacıyla yeniden anlatılmasıdır.

Yazıda belirli bir yerde geçen konuşmadan daha geniş bir tarihi anlatıma geçilmektedir. Sinop Limanı'ndaki sahneden sonra Samsun'dan başlayan hareket, kongreler ve Ankara'da şekillenen Millî Mücadele özetlenmektedir. Böylece Sinop'ta yaşanan olay büyük bir tarihî gelişmenin başlangıcı olarak anlatılmıştır. Dikmen olayların öneminin o gün tam olarak anlaşılamayacağını da belirtmektedir. Yazının dipnotunda "Hususî notlarımızdan" açıklamasıyla yabancı savaş gemilerinin gelişlerine ilişkin tarihli kayıtlar verilmiştir. Bu yönüyle yazı aynı zamanda bir belge niteliğindedir. Yine yazıda başlıktaki ışık ve böcek karşıtlığı yazı boyunca devam etmekte, retorik sorular ve yüceltici hitaplar yer almaktadır. Sinop Limanı bu yazıda millî geçmişin Sinop'ta hatırlanmasına vesile olan bir yerdir. Söz konusu yazı hatıra, tarihî özet ve anma yazısı özelliklerini bir arada taşımaktadır (Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 8-10).

Görüldüğü üzere Dıranaz'da gezi ve hatıra yazıları farklı şekillerde yazılmıştır. "Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş"te mektup şekli, güzergâh ve karşılaştırmalı gözlem; Kubilây'ın yazılarında yolculuk sırasında değişen görüntüler, duyulara dayalı izlenimler ve kişisel düşünceler; Dikmen'de ise geçmişin belli bir yer üzerinden yeniden anlatılması ön plandadır. Bu yazıların edebî değeri anlattıkları yerler ve olaylar kadar yazarın konumunda, zamanın düzenlenişinde ve gözlemin anlatılışında da aranmalıdır. Dergide

gezi, mektup, lirik nesir, deneme ve tarihî anma yazıları iç içe geçmiştir ve bu durum derginin mensur yazılarındaki çeşitliliği göstermektedir.

2.2.5. Diyalog Biçimindeki Düşünce Yazıları

Dıranaz'da fikirlerin anlatılması için kullanılan şekillerden bir tanesi de diyalogdur. Ragıp Kut tarafından kaleme alınan ve iki sayıda yayınlanan "Filozofla Baş Başa - Ulus Sevgisinin Temeli" başlıklı yazıda belli bir düşünce iki kişi arasındaki konuşma yoluyla anlatılmaktadır. Yazıda tasvir, karşılaşma ve merak gibi hikâye unsurları da vardır. Fakat yazının büyük bir kısmı yaşlı bir kişi ile genç bir mektepli arasında geçen konuşmadan ibarettir. Bu yönüyle söz konusu yazı hikâye çerçevesi içinde ve karşılıklı konuşma yoluyla yazılmış didaktik bir yazıdır (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 7-8; S. 12, 31 Aralık 1936, s. 10-12).

Yazı, Gerze kıyılarının ve defne ormanlarının tasviriyle başlamaktadır. Denizden, dalgalardan, kokulardan ve bitki örtüsünden bahsedilmektedir. Bu çevrede zaman zaman görünen, nereden geldiği ve nerede yaşadığı bilinmeyen bir ihtiyar vardır. Tatil için köyüne dönen genç, köylülerden bu kişiyi duymuş, kim olduğunu öğrenmek için onu takip etmiş ve sonunda onunla konuşmaya başlamıştır. Genç ihtiyara görünüşünden dolayı "filozof" demektedir. Böylece yaşlı kişi daha konuşmaya başlamadan gencin gözünde farklı ve bilgili bir insan olmuştur. İki kişinin yaşları, görünüşleri ve davranışları birbirinden çok farklıdır (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 7-8).

Konuşmanın ilk bölümünde düşünmenin insan hayatındaki yerinden bahsedilmekte, devamında ise ulus sevgisinin nereden geldiği sorulmaktadır. Fakat konuşma iki eşit görüşün tartışması şeklinde değildir. İhtiyar uzun uzun anlatmakta, genç ise sorular sormakta, kısa cevaplar vermekte ve konuşmanın devam etmesini

istemektedir. Genç ulus sevgisini ortak dil, ortak duygu ve bir arada yaşamanın faydalarıyla açıklamaktadır. İhtiyar, soruyu başka bir yere taşımakta ve insanların bir arada yaşamasının kökenine inmektedir. Böylece soru ve cevaplarla genç adım adım belli bir düşünceye götürülmektedir. Gencin merakı ve öğrenme isteği sayesinde okuyucu da konuşmayı takip etmektedir.

İhtiyar konuşmasında kadın, annelik, aile, sosyal bağlılık ve ulus sevgisi arasında bir münasebet kurmaktadır. İhtiyara göre insanların topluluk hâlinde yaşamasının kaynağı kadın ile erkek arasındaki yakınlık ve anne şefkatidir. Yazının fikrî yönü bundan ibarettir. Yazının sonuna doğru kadın sevgisi ve kadına saygı medeniyet ve millî gelişme ile birleştirilmiş ve Türk kadını ile Cumhuriyet inkılapları hakkında yüceltici ifadelere yer verilmiştir. Neticede insan ve toplum hakkında genel bir açıklama ile başlayan konuşma genç nesle yönelik millî ve ahlaki bir öğüt hâline gelmiştir (Dıranaz, S. 12, 31 Aralık 1936, s. 10-12).

Diyalog boyunca yazar da aradan çıkmamaktadır. İhtiyarın duraklaması, gencin heyecanı, yüz ifadeleri ve çevredeki değişmeler konuşmaların arasına yerleştirilmiştir. Uzun konuşmalar sırasında güneş çekilmekte ve hava kararmaktadır. Böylece yazının başındaki tabiat tasviri ile sonu arasında bir bağ kurulmuştur. Yazının sonunda ihtiyar yeniden görüşme sözü vererek ormana doğru gitmekte ve konuşma bitmektedir. Görüldüğü üzere yazıda karşılıklı konuşmaların yanı sıra yazar, mekân ve zaman da fikirlerin anlatılmasında kullanılmıştır. "Filozofla Baş Başa", Dıranaz'da edebî anlatımın fikrî ve eğitici amaçlarla kullanılmasına bir örnektir ve hikâye ile düşünce yazısı arasında bir yerde durmaktadır.

2.3. Çeviri Faaliyetleri

Dıranaz'daki edebî faaliyetler dergi çevresindeki şair ve yazarların kendi eserleriyle sınırlı kalmamıştır. Dergide Batı edebiya-

tından yapılan çeviriler de yayınlanmıştır. Derginin bütün sayıları incelendiğinde edebî çevirilerin özellikle Charles Baudelaire ve Guy de Maupassant'tan yapıldığını görmek mümkündür. Cihad Rüşdü Ozan tarafından Baudelaire'den yapılan iki çeviri 1937 yılında yayınlanmıştır. Maupassant'ın hikâyeleri ise önce Sadi Günel, daha sonra da Madi Suten tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

Baudelaire çevirileri derginin ilk yayın döneminde, 1937 yılında yayınlanmıştır. Maupassant çevirileri ise 1939 yılında başlamış ve derginin 1940 yılı sonunda yeniden çıkmasından sonra da devam etmiştir. Yani dergi her iki yayın döneminde de dünya edebiyatından çeviri yayınlamıştır.

Dergide şiir ve hikâye çevirilerinin yanı sıra kısa düşünce yazıları da çevrilmiştir. André Roujou'nun M. Ülken tarafından çevrilen "Düşünceler"i derginin 38 ve 40. sayılarında birbirinden ayrı kısa parçalar hâlinde yayınlanmıştır. Bu parçalar insan davranışları ve sosyal hayat hakkında kısa yargılardan ibarettir. Özellikle 38. sayıdaki parçalarda mutluluk, acı, beklenti, ahlak, irade ve insanlar arasındaki münasebetler üzerinde durulmuştur. Örneğin bir parçada ahlaki hayat otomobil kullanmaya benzetilmiş, akıl ile iradeye ayrı ayrı görevler verilmiştir. Böylece soyut düşünceler günlük hayattan alınan örneklerle anlatılmıştır. Bu kısa yazılarda karşıtlıklar, benzetmeler ve alışılmış kanaatleri tersine çeviren ifadeler pek çok yerde görülmektedir ve yazılar özdeyiş niteliğindedir (Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 4-5).

40. sayıda yine "Düşünceler" başlığı ile yayınlanan çevirilerde ise kişisel davranışların yanı sıra siyaset, kamuoyu, görev, cesaret, savaş ve yurtseverlik konularına daha çok yer verilmiştir. Bu parçalarda söylenen söz ile yapılan iş, korku ile cesaret ve savunulan ilke ile kişisel çıkar karşılaştırılmıştır. Yurt sevgisi, sorumluluk ve cesaret gibi konular derginin kendi yazılarında da işlenmiştir.

Burada ise aynı konular yabancı bir yazarın özdeyişleri ile okuyucuya sunulmuştur. "Düşünceler" bu yönüyle derginin edebî çevirileri ile ahlaki ve fikrî yazıları arasında bir yerde durmaktadır. Bu çevirilerle dergiye farklı bir edebî tür de dâhil olmuştur (Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 4-5).

Cihad Rüşdü tarafından Türkçe'ye çevrilen "Dostluğun Lehinde- Aleyhinde", farklı isimlere ait sözlerin dostluk konusu etrafında bir araya getirildiği bir seçkidir. Sayfanın bir sütununda dostluğu öven sözler, diğer sütununda dostluğu sorgulayan sözler karşılıklı olarak verilmiştir. "Lehinde" kısmında Aristoteles, Montaigne, La Fontaine, Voltaire ve Oscar Wilde gibi isimlere ait sözler vardır ve bu sözlerde dostluğun yakınlık, güven ve ruhî bağlılık yönlerinden bahsedilmektedir. "Aleyhinde" kısmında ise La Rochefoucauld, Chamfort, Diderot ve Jules Renard gibi isimlerin sözleri vardır ve bu sözlerde çıkar, aldatılma ve ilişkilerin geçiciliği üzerinde durulmuştur. Böylece okuyucu aynı konu hakkındaki farklı görüşleri karşılaştırabilmektedir. Dolayısıyla Dıranaz dergisinde bütün şiir ve hikâye çevirilerinin yanı sıra kısa parçalar ve seçkiler hâlinde çeviriler de yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 8).

2.3.1. Charles Baudelaire'den Çeviriler

Dıranaz'da Baudelaire'den yapılan ilk çeviri Cihad Rüşdü Ozan imzasıyla yayınlanan "Kırmızı Saçlı Bir Dilenci Kızına" başlıklı yazıdır (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 6). Dergide başlığın üstünde "Baudelaire'den", altında ise "Tercüme eden Cihad Rüşdü Ozan" kaydı vardır. Dipnotta yazının kaynağı "Les fleurs du mal, sahife 173" olarak gösterilmiştir. Yazıda kırmızı saçlı dilenci kızın yıpranmış kıyafetleri ile şairin hayalinde ona yakıştırdığı ihtişamlı giysiler karşı karşıya getirilmiştir. Yani yazı yoksulluk ile güzellik arasındaki zıtlık üzerine kurulmuştur. Şair yoksul bir kadını alışıl-

mış güzellik ve zenginlik ölçülerinin dışına çıkarmış ve güzelliğin merkezine koymuştur.

"Kırmızı Saçlı Bir Dilenci Kızına" dergide mısralar hâlinde değil, birbirini takip eden cümleler halinde yayınlanmıştır. Yani Baudelaire'in şiiri dergide nesir şeklinde verilmiştir. Bu durum oldukça dikkat çekicidir.

Cihad Rüşdü Ozan'ın Baudelaire'den yaptığı ikinci çeviri ise "Cehennemlik Kadınlar" başlığını taşımaktadır ve derginin yirminci sayısında yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 8-9). Yazının üst kısmında yine "Baudelaire'den" kaydı vardır. Ozan ayrıca "Aslına sadık kalınmaya çalışılan bu tercüme, aziz üstad Ş. Sami Kubilaya ithaf olunur." şeklinde bir açıklama da düşmüştür. Dipnotta yine *Les fleurs du mal* kaynak gösterilmiş ve şiirin bu eserin 283. sayfasında olduğu belirtilmiştir. Bu açıklama Dıranaz'da çeviri anlayışı hakkında yapılan açıklamalardan biridir. Çevirmen "Aslına sadık kalınmaya çalışılan" demekle aslına bağlı kalmaya çalıştığını belirtmiş olmaktadır.

"Cehennemlik Kadınlar"da Hippolyte ile Delphine arasındaki münasebet anlatılmakta ve aşk, arzu, günah, korku ve vicdan arasındaki gerilim yoğun ve sembolik bir dille işlenmektedir. Dıranaz'da daha çok millî gün şiirleri, köy manzumeleri ve Sinop tabiatını anlatan yazılar yayınlanmıştır. Halbuki Baudelaire'in bu şiiri bunlardan çok farklı bir duygu dünyasına sahiptir. Dolayısıyla derginin edebî yazıları sadece millî ve didaktik yazılardan ibaret değildir. Burada asıl önemli olan Sinop'taki bir Halkevi dergisinin edebî yazılar ile devrin dünya edebiyatından seçilmiş eserleri aynı sayfalarda yayınlamış olmasıdır.

2.3.2. Guy de Maupassant'tan Hikâye Çevirileri

Dıranaz'da çevirisi yayınlanan bir diğer yabancı yazar da Guy de Maupassant'tır. Maupassant'tan yapıldığı tespit edilen ilk çeviri Sadi Günel tarafından Türkçe'ye çevrilen "Ay Işığı" başlıklı hikâyedir. Hikâye derginin 38. sayısında "Hikâye" kaydı ve "Yazan: Guy de Maupassant, Çeviren: Sadi Günel" bilgileriyle yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 10-13).

Hikâyede katı dinî düşüncelere sahip olan ve kadınlar hakkında olumsuz düşünen Papaz Marinyan anlatılmaktadır. Papaz yeğeninin genç bir adamla görüştüğünü kilise bekçisinin karısı Melani'den öğrenmiş ve bunu engellemek için harekete geçmiştir. Fakat gece vakti tabiatın güzelliğini ve ay ışığı altındaki âşık çifti görünce fikri değişmiştir. Hikâyede mehtap, nehir, sis, ağaçlar ve gece sesleri anlatılmaktadır. Hikâyenin sonunda papaz gecenin güzelliğini ve aşkı Tanrı'nın yaratış düzeni içinde görmeye başlamıştır. Dıranaz'ın kendi lirik nesirlerinde de tabiat ile iç dünya arasındaki münasebet sık sık işlenmiştir. Aynı münasebet bu çeviri hikâyede de görülmektedir. "Ay Işığı" bu yönüyle dikkat çekicidir.

Maupassant çevirileri Dıranaz'ın ikinci yayın döneminde Madi Suten tarafından daha düzenli bir şekilde yapılmıştır. Ocak 1941 tarihli 42. sayıda yayınlanan "Deli Kadın" Contes Choisis adlı seçme hikâyelerden çevrilmiştir ve çevirmen olarak Madi Suten'in adı yazılmıştır (Dıranaz, S. 42, Ocak 1941, s. 11-12). Hikâyede daha yirmi beş yaşında babasını, kocasını ve küçük çocuğunu kaybeden ve yıllarca yatağından kalkmayan bir kadın anlatılmaktadır. Bu kadın savaş sırasında Alman askerleri tarafından yatağıyla birlikte evinden çıkarılmış ve daha sonra ormanda ölüme terk edildiği anlaşılmıştır. Hikâyede kişisel bir felaket ile savaşın şiddeti bir arada anlatılmıştır. Böylece Dıranaz okuyucusu mahallî ve millî yazıların dışında bu tür insani trajedilerle de karşılaşmıştır.

Yine Madi Suten tarafından çevrilen "Vahşi Anne", hemen sonraki 43. sayıda yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, s. 10-13). Hikâyenin başında "Vahşi Anne"nin Maupassant'ın *Contes Choisis* adlı seçme hikâyelerinden çevrildiği açıkça belirtilmektedir. Hikâyede oğlunun savaşta öldürüldüğünü cepheden gelen bir mektupla öğrenen bir anne anlatılmaktadır. Anne evine yerleştirilmiş dört Prusya askerini evini ateşe vererek yakıp öldürmüş ve ardından kurşuna dizilmiştir. Hikâyede annelik, kayıp, intikam ve savaşın insanlar üzerindeki yıkımı bir arada işlenmiştir. "Deli Kadın" ile "Vahşi Anne" art arda iki sayıda yayınlanmıştır. Her iki hikâyede de savaşın sivil insanlar üzerindeki tesiri anlatılmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla Madi Suten Maupassant'tan çevireceği hikâyeleri seçerken bu tür hikâyelere ağırlık vermiştir.

"Deli Kadın" ile "Vahşi Anne", II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği 1941 yılında yayınlanmıştır. Her iki hikâyede de savaşın kişisel hayat üzerindeki yıkımı anlatılmaktadır. Bu hikâyelerin o günlerde yayınlanmış olması önemlidir.

Maupassant çevirileri içinde yayın tekniği açısından en dikkat çekici olanı "Sicim"dir. "Sicim", Madi Suten tarafından *Contes Choisis* içerisinden çevrilmiş, derginin 45. sayısında başlamış ve tek sayıya sığmadığı için tefrika halinde yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 14-15). Hikâyede Hoşekorn adlı bir kişi yerde bulduğu basit bir sicim parçası yüzünden kayıp bir para cüzdanını almakla suçlanmaktadır. Cüzdan daha sonra onu bulan kişi tarafından sahibine teslim edilmiştir. Fakat Hoşekorn hakkındaki şüphe ortadan kalkmamıştır. Böylece küçük ve alelade bir olay giderek büyümüş ve kişinin itibarını ortadan kaldıran bir mesele haline gelmiştir. "Sicim"in tefrikası derginin 47. sayısında devam etmiştir. Bu bölümde Hoşekorn kendisini savunmaya devam etmektedir (Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 15). Ardından 49. ve 50. sayılarda hikâyenin yeni bölümleri yayınlanmıştır. 49. sayıda hikâye yine "evvelki

sayıdan devam" kaydıyla verilmiştir (Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941, s. 15). 50. sayıda da hikâye devam etmekte ve sayfa sonunda "Devam edecek" ibaresi bulunmaktadır (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 15).

Ancak burada Dıranaz'ın yayın tarihi açısından önemli bir husus vardır. 50. sayıda "Devam edecek" denmiştir. Fakat derginin bundan sonraki ve aynı zamanda son sayısı olan 51-52. birleşik sayı Birinci ve İkinci Teşrin 1941 tarihlidir ve bu son sayıda "Sicim"in devamı yoktur. Dolayısıyla eldeki Dıranaz koleksiyonuna göre Maupassant'ın "Sicim" tefrikası dergide tamamlanamamıştır. Daha önce de değinildiği üzere derginin bu son sayısı aynı zamanda Dıranaz'ın yayın hayatının da sonu olmuştur.

2.3.3. Maksim Gorki'den Manzum Uyarlama

Dıranaz'ın dünya edebiyatı ile olan münasebetine bir başka örnek de Eylül 1937 tarihli 20. sayıda Cemil Solakoğlu imzasıyla yayınlanan "Bir (Gök yolcusu)nun ölümü" başlıklı manzumedir. Şiirin altında "Maksim Gorki'den" kaydı vardır (Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 10). Yapılan karşılaştırma neticesinde söz konusu şiirin Gorki'nin Şahin Türküsü (Песня о Соколе) adlı eserindeki olay örgüsü ve benzetmeler üzerinden yeniden yazıldığı tespit edilmiştir.

Gorki'nin Şahin Türküsü (Песня о Соколе) adlı eserinde yaralı bir şahin ile bir yılan anlatılmaktadır. Şahin uçmak istemekte, yılan ise yere bağlı yaşamaktadır. Eserde şahin hürriyet ve mücadelenin simgesidir. Şahin ile yılan arasındaki karşıtlık mücadeleyi ve tehlikeyi göze alan bir hayat ile güvenli fakat sınırlı bir hayat arasındaki fikri ayrılığı da anlatmaktadır (Gorki, 1899). Cemil Solakoğlu'nun "Bir (Gök yolcusu)nun ölümü" başlıklı şiirinde de şahin, yılan, kayalıklar ve deniz aynı şekilde yer almaktadır (Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 10). Fakat Gorki'nin eserinde geniş bir şekilde işlenen şahin ile yılan arasındaki fikrî karşıtlık ve olayların gelişimi So-

lakoğlu'nun şiirinde kısaltılmış ve manzum bir anlatı hâline getirilmiştir. Yani kaynak eserin olay örgüsü ve benzetmeleri korunmuş fakat anlatı daraltılmış ve yeniden şekillendirilmiştir. Bu yüzden söz konusu şiir birebir tercüme değil, serbest bir manzum uyarlamadır. Buradan da anlaşılacağı üzere Dıranaz'da dünya edebiyatından sadece doğrudan doğruya çeviriler yayınlanmamış, yabancı edebî eserlerin mahallî yazarlar tarafından yeniden yazıldığı örneklere de yer verilmiştir.

2.4. Edebiyat Üzerine Görüşler ve Eleştiri Yazıları

Dıranaz'da şiir, hikâye ve diğer mensur yazıların yanı sıra edebiyatın kaynakları, yazarlığın gerektirdiği birikim ve eleştirinin vazifesi hakkında bir çok yazı da yayınlanmıştır. Ali Ersoy'un "Edebiyatımızda Rönesans", Ş. Sami Kubilây'ın "Ben Hakkı Süha'yı Niçin Çok Severim?", İbrahim Ertuğrul'un "Okumadan Yazmak" ve Ferit Dikmen'in "Hakikatin Müdafaası" başlıklı yazıları bu tür yazılardır. Bu yazılar farklı sebeplerle kaleme alınmıştır. Bu yazılarda edebî değer kimi zaman millî kültürle münasebet, kimi zaman yazarın bilgi ve sanat birikimi, kimi zaman da yeni yetişen gençlerin desteklenmesi üzerinden tartışılmıştır.

Ali Ersoy tarafından kaleme alınan ve derginin 6. sayısında yayınlanan "Edebiyatımızda Rönesans" başlıklı yazıda Türk edebiyatının hangi kaynaklardan beslenerek yenilenebileceği üzerinde durulmuştur. Ersoy, Türk dili ve edebiyatı hakkındaki bilgilerin geçmişte yazılmış eserleri tanımaya yetmediğini söylemektedir. Yazar ayrıca Yunus Emre ve Ahmed Yesevi gibi isimlerin yanı sıra henüz yeterince bilinmeyen halk şairlerine, ozanlara ve sözlü kültürün diğer temsilcilerine de dikkat çekmiştir. Ersoy bu eserlerde edebî güzellik ile düşünce zenginliğini bir arada aramaktadır. Yani Ersoy halk edebiyatını geçmişin bir kalıntısı olarak görmemektedir. Ersoy'a göre bu birikimin tanınması çağdaş edebiyatın kendi kaynak-

larıyla münasebet kurması için de gereklidir (Dıranaz, S. 6, Haziran 1936, s. 8).

Ersoy, halk edebiyatı ile divan edebiyatını ayrı kefelerde değerlendirmektedir. Ersoy'a göre halk edebiyatı dilin ve millî ülkünün tabii gelişme alanıdır. Divan edebiyatı ise dar bir zümrenin anladığı ve toplumun geniş kesimlerine kapalı bir edebiyattır. Ersoy, eski eserlerin anlaşılmasındaki zorluğu tarihî mesafeye bağlamakla birlikte kullanılan dilin ve bu dili meydana getiren zihniyetin de bunda etkili olduğunu söylemektedir. Bu yüzden Orhun Kitabeleri ve Kutadgu Bilig gibi eserlerin devrin diline aktarılarak tanıtılmasını istemiştir. Yani Ersoy millî edebiyatın kuruluşunda hangi kaynaklardan istifade edileceğini seçmekte ve edebî mirası buna göre değerlendirmektedir.

Yazıda Tanzimat sonrasındaki yenileşme hareketleri de aynı şekilde değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Özellikle Edebiyat-ı Cedide'nin sanatlı ve seçkin bir çevreye yönelen anlatımı toplumdan uzaklaştığı için eleştirilmiştir. Ersoy'a göre edebiyattaki yenilik ancak edebiyatın millî hayatla bağ kurmasıyla olabilir. Yazının sonunda asıl yenilenmenin millî hareketle başladığı belirtilmekte ve genç sanatkârların Atatürk'ün açtığı yolda değerlendirilmesi istenmektedir. Yani Ersoy edebî gelişmeyi Cumhuriyetin kültür alanındaki çalışmalarıyla birleştirmiştir. Yazar yazısında kendi devrinde benimsenmesini istediği edebiyat anlayışını anlatmaktadır. "Edebiyatımızda Rönesans" bu yönüyle Dıranaz'da halk edebiyatına ve millî konulara verilen önemin fikrî dayanaklarından biridir.

Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Ben Hakkı Süha'yı Niçin Çok Severim?" başlıklı yazıda, edebiyat hakkındaki görüşler bir yazarın şahsiyeti ve eserleri üzerinden anlatılmıştır. Yazıda Hakkı Süha'nın hayatı, öğretmenliği, gazeteciliği, hikâyeleri ve çevirileri hakkında bilgi verilmektedir. Fakat yazının asıl konusu Ku-

bilây'ın kendi okuyuculuğudur. Kubilây, Hakkı Süha'nın yazılarını bir arkadaşının tavsiyesiyle okumaya başladığını, yıllar boyunca takip ettiğini ve gazete ve dergilerdeki yazılarını biriktirdiğini söylemektedir. Kubilay biriktirdiği 1221 gazete yazısına kütüphanesindeki diğer eserlerden ayrı bir değer vermektedir (Dıranaz, S. 12, Aralık 1936, s. 7-9).

Kubilây, Hakkı Süha'nın yazılarının canlılığını, heyecanını, rengini ve ahengini sevmektedir. Fakat o, bu özellikleri yazarın ahlaki ve fikrî kişiliğinden ayrı düşünmemektedir. Yazıda Hakkı Süha'nın öğretmenliği, çalışma disiplini, farklı sanatlara ilgisi ve kültür hayatına katkıları da anlatılmaktadır. Yine yazıda Hakkı Süha'nın bazı hikâyelerinin inkılabı desteklediği ayrıca belirtilmiştir. Kubilây sevdiği yazarı ifade gücü ve aydın kişiliği açısından da yüceltmektedir. Bu yüzden söz konusu yazıyı sadece biyografik bilgi veren bir tanıtma yazısı olarak değerlendirmek yeterli değildir.

Yazının başlığı bir sorudur ve yazı bu soruya cevap şeklinde yazılmıştır. Kubilây bir yazarı niçin değerli bulduğunu anlatırken kendi edebî zevkini de anlatmaktadır. Yazı aynı zamanda Hakkı Süha'yı takdir etmek ve tanıtmak için yazılmıştır. Yazıda Hakkı Süha'nın yazılarından örnekler de verilmiştir. Böylece Dıranaz başka yayınlarda yazan yazarları da Sinop'taki okuyucuya tanıtmıştır.

İbrahim Ertuğrul tarafından "Aylık Konuşma" üst başlığıyla yayınlanan "Okumadan Yazmak" başlıklı yazıda, yazarlığın ön şartları üzerinde durulmuştur. Ertuğrul, mimarlık ve resimden örnekler vermekte, her sanatın kendine has bir bilgi ve kültür birikimi gerektirdiğini söylemektedir. Ertuğrul'a göre yazma isteği tek başına yeterli değildir, edebiyat da öğrenme, çalışma ve hazırlık isteyen bir iştir. Ertuğrul eski edebî nesillerin gençleri az okumak ve hazırlıksız yazmakla eleştirdiğini hatırlatmakta ve bu meselenin sa-

dece yeni başlayanlarla sınırlı olmadığını, eleştirmenlerin de aynı eksikliği taşıyabileceğini söylemektedir (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 1-3).

Yazının dikkat çekici tarafı okuma şekilleri arasında ayrım yapmasıdır. Ertuğrul vakit geçirmek için okuma, anlamak için okuma ve anlatmak ya da yazmak için okuma arasında ayrım yapmıştır. Ertuğrul'a göre yazarlığa hazırlayan okuma not alma, karşılaştırma, muhakeme etme ve okunanlar üzerinde durma ile olur. Bir eseri hızla bitirmek ile o eserden fikir açısından istifade etmek aynı şey değildir. Bu yüzden yazının asıl tavsiyesi okunan kitapların sayısını artırmak değil, okurken zihnî bir çalışma yapmaktır. Yazar buna "yazarak okuma" demektedir.

Ertuğrul yazıda şiir hakkında da görüş belirtmiştir. Ertuğrul şiirin vezin ve kafiye ile tanımlanmasına karşı çıkmaktadır. Yani Ertuğrul'a göre şekil kurallarına uymak edebî değer için yeterli değildir. Ertuğrul, gençlerin söylemek istediklerini geliştirmek yerine kelimeleri ölçüye uydurmaya çalışmalarını da eleştirmiştir. Yazının sonunda okullara, dergilere ve diğer kültür çevrelerine sorumluluk yüklenmiştir. Bu kurumların görevi yeni yetişenlere okuma ve çalışma alışkanlığı kazandırmaktır. Dıranaz'da genç isimlere de yer verildiği düşünülürse bu yazı, derginin kendi edebî faaliyeti açısından da önemlidir.

Halkevleri edebiyat alanındaki yeni ve genç kabiliyetleri korumak ve teşvik etmekle de görevliydi. Ferit Dikmen tarafından "Bizim Musahabemiz" üst başlığı altında yayınlanan "Hakikatin Müdafaası" başlıklı yazıda, eleştirinin yetiştirici vazifesi başka bir yönden ele alınmıştır. Yazının hareket noktası Samsun'da yayınlanan Ahali gazetesinin 18 Mart 1937 tarihli nüshasında yer alan bir değerlendirme yazısıdır. Dikmen bu yazıdan hareketle bazı İstanbul gazete ve dergilerinde görülen, yeni kabiliyetlerin hevesini kıran ve

değer kazanmış yazarlara da haksız bir şekilde yönelen eleştirilerden bahsetmektedir. Dolayısıyla söz konusu yazı, farklı şehirlerdeki yayınlar arasındaki fikir alışverişine de bir örnektir (Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 9-10).

Dikmen eleştirinin kendisine karşı değildir. O, gerekçesiz ve kişisel hükümlerin ilmî değerlendirme gibi sunulmasına karşıdır. Dikmen özellikle dikkatin İstanbul ile sınırlı kalmasını eleştirmekte ve Anadolu'da yetişen yazarların da okunmasını ve eserleri hakkında bilgiye dayalı görüşler yazılmasını istemektedir. Dikmen'e göre Anadolu'daki bir yazarın tanınmaması veya ilk denemelerinin eksik olması onun gelişme imkânının baştan reddedilmesi için yeterli değildir. Dikmen bu düşüncesini çıraklık ve ağaç yetiştirme benzetmeleriyle anlatmaktadır. Nasıl ki mesleğe yeni başlayan birinin hataları onun bütünüyle kabiliyetsiz olduğunu göstermez, ilk eserlerdeki kusurlar da gelecekteki başarı hakkında kesin hüküm vermek için yeterli değildir.

Dikmen yazısında Mehmet Akif'i de savunmaktadır ve bunu yaparken samimiyet, hakikat ve toplum ahlakı üzerinde durmaktadır. Fakat Dikmen desteklenmesini istediği yazılara hiçbir sınır koymamış değildir. Dikmen faydasızlık, dalkavukluk ve benimsenen ülküye aykırılıktan da bahsetmektedir. Yani Dikmen'in teşvik anlayışının da ahlaki ve sosyal sınırları vardır.

Yukarıda değindiğimiz yazılarda Dıranaz'daki edebiyat anlayışının ortak yönleri kadar farklı yönleri de görülmektedir. Ersoy, edebiyatta yenilenmenin kaynaklarını millî kültürde aramaktadır. Kubilay, beğendiği bir yazarın eserleri ile aydın kişiliğini birlikte değerlendirmiştir. Ertuğrul, yazarlığın bilgi ve çalışma gerektiren tarafını, Dikmen ise edebî çevrenin yeni yetişenlere karşı sorumluluğunu ön plana çıkarmıştır. Bu yazılarda millî ve sosyal fayda düşüncesi önemli bir yer tutmaktadır. Fakat ifade güzelliği, kültür biri-

kimi, samimiyet ve eleştiride hakkaniyet de önemlidir. Neticede dergide edebî eserler yayınlanmış ve bunun yanı sıra bu eserlerin nasıl yazıldığı ve nasıl değerlendirileceği üzerine yazılar da kaleme alınmıştır.

2.5. Edebiyat Tarihi, Edebî Şahsiyetler ve Edebî Hafıza

Dıranaz dergisinde sadece şiir ve nesir yazıları yayınlanmamış, Batı edebiyatından yapılan tercümelere yer verilmiştir. Bunların yanı sıra dergide geçmiş devirlerde yaşamış sanatkârların hayat hikâyeleri, eserleri hakkında yazılan tenkit ve değerlendirme yazıları, ölüm ya da doğum yıldönümleri münasebetiyle kaleme alınan anma yazıları ve Sinop'un yeterince tanınmayan edebiyatçılarını tanıtmak amacıyla hazırlanan monografi şeklindeki yazılar da yer almaktadır. Bu yazılar dergide önemli bir yer tutmaktadır.

Söz konusu yazılardan Dıranaz'ın yalnızca edebî faaliyeti teşvik eden ve destekleyen bir dergi olmadığı anlaşılmaktadır. Dergi bunun yanı sıra geçmişten kalan edebî mirası seçerek, yorumlayarak ve anlamlandırarak okuyucularına aktarmış ve bu suretle okuyucularda ortak bir tarih bilinci ve birtakım edebî değerler meydana getirmek işini de üzerine almıştır.

Derginin bu alandaki yazıları birbirinden farklıdır. Abdülhak Hâmit Tarhan ve Namık Kemal anma münasebetiyle hayat hikâyeleri ve edebî yönleriyle değerlendirmeye tabii tutulmuş, Mehmet Âkif ölümünün hemen ardından millî şair olarak ve sosyal meselelere olan ilgisiyle hatırlanmıştır. Baki hakkındaki yazı klasik edebiyatı okuyucuya tanıtmak amacıyla kaleme alınmıştır. Seydi Ali Reis'in denizciliği, ilmi ve şairliği Sinop'lu olduğu vurgulanarak anlatılmıştır. Yesari Baba hakkında yapılan çalışmalar ise Sinop'un edebî mirasının derlenmesi ve yayınlanması şeklinde olmuştur. İsmail Hakkı Kalfaoğlu'nun ölümü üzerine kaleme alınan yazılar da derginin kendi yazarlarını unutmadığını göstermesi açısından

önemlidir. Görüldüğü üzere dergi edebiyat tarihi ile anma, tanıtma, kaynak aktarma ve şiir derleme gibi çok farklı alanlarla ilgilenmiştir.

Bu yazıları incelerken Dıranaz'ın söz konusu edebî şahsiyetleri niçin seçtiği ve hangi yönleriyle okuyucuya tanıttığı üzerinde de durmak gerekmektedir. Nitekim anma yazılarında hayat hikâyesi, edebiyat tarihi ve devrin fikrî ve siyasi anlayışı birbirine karışmıştır ve geçmişte yaşamış edebî şahsiyetler 1930'lu ve 1940'lı yılların değerlerine göre anlatılmıştır. Bu durum en açık şekilde Abdülhak Hâmit ve Namık Kemal hakkında yazılan yazılarda görülmektedir.

2.5.1. Abdülhak Hâmit Tarhan'ın Dıranaz'daki Temsili ve Hâmit Anmaları

Dıranaz'da hakkında en fazla yazı yayınlanan edebî şahsiyet Abdülhak Hâmit Tarhan'dır. Şair, Nisan 1937'de ölmüştür. Şairin ölümünün hemen ardından çıkarılan Mayıs 1937 tarihli 16. sayı derginin kendi ifadesiyle "büyük ölü"ye ayrılmış ve sayının iç kapağına Hâmit'in portresi konulmuştur.

Bu sayıda İbrahim Ertuğrul tarafından kaleme alınan "Aylık Konuşma: Hâmit" başlıklı yazı, Sinop Halkevi'nde Hâmit için düzenlenen anma töreni ile ilgili yazılar, Abdülkadir Işıtman'ın "Ona" adlı şiiri, Mediha Tekinalp'in oldukça uzun söylevi ve Ş. Sami Kubilây'ın "Hâmit" başlıklı yazısı yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 2-11). Bu suretle 16. sayı Hâmit'in ölümü, hayat hikâyesi, edebî yönü, şiir ve tören konuşmalarının bir arada bulunduğu küçük bir Hâmit sayısı hâline gelmiştir.

İbrahim Ertuğrul'un sayının başındaki yazısında bu özel sayının niçin çıkarıldığı anlatılmaktadır. Ertuğrul bu yazısında Hâmit'in yaklaşık yetmiş yıl süren edebî hayatından bahsetmekte ve onun ölümünün Türk edebiyatında büyük bir boşluk meydana ge-

tirdiğini belirtmektedir. Yine aynı yazıda dil inkılabından sonra yetişen gençlerin Hâmit'in dilini anlamakta güçlük çekebileceğine de değinilmiştir. Ertuğrul gençlerin Hâmit'i doğrudan doğruya anlamalarının güçleşebileceğini kabul etmekte fakat Hâmit'in eserleri vasıtasıyla gelecekte de tanınacağını ve edebiyat tarihindeki yerini koruyacağını belirtmektedir. Dıranaz'ın bir sayısını tamamen Hâmit'e ayırması da bu yazıda onu gençlere tanıtmanın yollarından biri olarak gösterilmiştir (Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 2).

Bu yazıdan Dıranaz'ın eski edebiyata nasıl baktığı da anlaşılmaktadır. Dergi bir taraftan dilin yenilenmesini ve yeni neslin eskisinden farklı şeyler okuduğunu kabul etmekte diğer taraftan da geçmişin büyük edebiyatçılarının unutulmaması gerektiğini düşünmektedir. Hâmit böylece Cumhuriyetin yeni kültür ortamında yeniden tanıtılması gereken bir isim olmuştur.

Halkevleri, Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak ve benimsetmek amacıyla kurulmuş olmakla birlikte geçmişin büyük kültür adamlarının hatırasını yaşatmak işini de üzerine almıştır. Hâmit'in Sinop Halkevinde düzenlenen bir törenle anılması da konunun dergi sayfalarıyla sınırlı kalmadığını ve resmî bir tarafı oluğunu göstermektedir. Halkevi Başkanı Macit Tekinalp'in hitabesinde ve Mediha Tekinalp'in söylevinde Hâmit büyük bir sanatkâr ve milletin ortak kültür değerlerinden biri olarak gösterilmiştir. Yine bu konuşmalarda anmanın Halkevleri vasıtasıyla yapılması ve şairin bütün yurtta anılması Cumhuriyet döneminin kültür adamlarına gösterdiği vefaya bağlanmıştır. Bu suretle Hâmit'in anılması umumi ve resmî bir iş hâline gelmiştir.

Mediha Tekinalp'in 16. sayıda yaklaşık beş sayfa tutan söylevi Dıranaz'da Hâmit hakkında yazılan en uzun ve en kapsamlı yazıdır. Söz konusu söylevde Hâmit'in Doğu ve Batı kültürleriyle münasebeti, şiirleri, tiyatroları, tarihî konulara yönelmesi ve eserlerinin

edebiyat tarihindeki yeri üzerinde durulmuştur. Söylevde Macerâyı Aşk, Sabr u Sebat, İçli Kız, Duhter-i Hindû, Tarık, Nesteren, Eşber, Tezer, Sardanapal, Sahra, Belde, Makber ve Validem gibi eserler sayılmış ve şairin uzun edebî hayatı ana hatlarıyla anlatılmıştır. Söylevde en çok Makber üzerinde durulmuştur. Söz konusu eser Hâmit'in kendi acısını anlattığı başlıca eseri olarak gösterilmiş, Sahra ve Belde gibi eserlerin ise Türk şiirine yenilik getirdiği belirtilmiştir (Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 4-8).

Dergide Hâmit'in yenilikçi bir şair olduğu üzerinde sık sık durulmuştur. Bunu sadece anma yazılarına has bir övgü olarak görmemek gerekir. Nitekim Hâmit, XIX. yüzyıl Türk edebiyatında en büyük yenilikleri yapan isimlerden biridir ve hayatı ile eserleri arasındaki yakın münasebet onun sanatının anlaşılmasında önemli olmuştur (Enginün, 1986, s. 5-7). Yine Hâmit'in şiir anlayışı Servetifünun şairleri ile sonraki nesiller üzerinde etkili olmuş ve o, yeni Türk şiirinin dil ve benzetme alanındaki öncü isimlerinden biri olmuştur (Özer, 2001, s. 73-74). Dıranaz'daki "yenilikçi Hâmit" anlayışı daha sonraki edebiyat tarihi çalışmalarında da görülmektedir.

Dıranaz'da Hâmit sadece sanatındaki yenilikle anlatılmamıştır. Şairin istibdat karşısındaki tutumu, hürriyet düşüncesi ve Batılı edebî kaynaklarla olan münasebeti de ön plana çıkarılmıştır. Bu suretle edebiyattaki yenileşme ile siyasi ve kültürel alandaki çağdaşlaşma arasında doğrudan doğruya bağ kurulmuştur. Hâmit'in cenaze töreni anlatılırken cenazesinin "millet" ve "devlet" tarafından sahiplenildiği özellikle belirtilmiştir. Bu da aynı bakışın bir parçasıdır. Geçmişin büyük şairi Cumhuriyet döneminde hak ettiği değeri bulan millî bir kültür şahsiyeti olarak gösterilmiştir.

Ş. Sami Kubilây tarafından aynı sayıda kaleme alınan "Hâmit" başlıklı yazı ise baştan sona bir anma yazısıdır. Kubilây, bu yazısında, Hâmit'i duygulu, orijinal ve erişilmesi güç bir sanatkâr ola-

rak tanıtmış ve onun ölümünü Türk edebiyatının büyük bir kaybı olarak değerlendirmiştir. Yazıda sanatkârın eserlerinin adları peş peşe sıralanmış ve bu suretle Hâmit'in ne kadar çok ve ne kadar çeşitli eser verdiği gösterilmek istenmiştir (Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 9-10).

Dıranaz'ın Hâmit ile ilgili yazıları 1937 yılındaki bu sayıyla sona ermemiştir. Nisan 1939 tarihli 39. sayıda ölümünün ikinci yılı münasebetiyle yeniden Hâmit'in portresine yer verilmiş ve Dilâver Can'ın "Büyük Hâmid" ile Ş. Sami Kubilây'ın "Hâmidimiz" başlıklı yazıları yayınlanmıştır. Sayının içindekiler kısmında her iki yazı yan yana verilmiş ve şairin fotoğrafı ayrıca kullanılmıştır. Bu durum, Hâmit'in iki yıl sonra da unutulmadığını göstermektedir (Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 3-7).

Dilâver Can söz konusu yazısında Hâmit'i "Şair-i Âzam" olmasının yanı sıra düşünür, yazar ve sanat adamı olarak da tanıtmakta ve hayatını çocukluk, gençlik ve şairlik, daha sonra düşünce ve olgunluk devreleri şeklinde anlatmaktadır. Can, Makber'in yazılmasında Fatma Hanım'ın ölümünün rolünden bahsetmekte ve Hâmit'in Doğu ve Batı edebiyatlarıyla olan münasebetine de değinmektedir (Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 3-5). Kubilây'ın "Hâmidimiz" başlıklı yazısında ise Finten, Sardanapal, Tayflar Geçidi, Garam, İlhâm-ı Vatan, Yadigâr-ı Harp, Macerâ-yı Aşk, Validem, Sahra, Nesteren, Tarık, Tezer, Eşber ve Makber gibi eserler peş peşe sayılmıştır. Bu yazıda biyografik bilgi az olup daha çok kaybedilen sanatkâra duyulan hayranlık ve minnet duygusu anlatılmaktadır (Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 6-7).

Netice itibariyle Abdülhak Hâmit Tarhan, Dıranaz'da yenilikçi, lirik, hürriyetçi, Batılı ve millî bir kültür değeri olarak anlatılmıştır. Hâmit'e ayrılan sayılar Dıranaz'ın edebî geçmişi yaşatma faaliyetinin en geniş örneğidir. Şairin ölümünün hemen ardından ha-

zırlanan özel sayı ve iki yıl sonra yapılan ikinci anma ile Hâmit bir defalık haber konusu olmaktan çıkmış ve dergide kalıcı bir yer edinmiştir.

2.5.2. Namık Kemal'in Edebî ve Fikrî Portresi

Dıranaz'da üzerinde geniş bir şekilde durulan bir diğer Tanzimat devri sanatkârı da Namık Kemal'dir. Ali Ertan tarafından kaleme alınan ve İkincikânun 1941 tarihli 42. sayının 2-7. sayfalarında yayınlanan "Namık Kemal" başlıklı yazı, şairin doğumunun yüzüncü yılı münasebetiyle hazırlanmıştır. Yazı oldukça uzundur.

Yazının başında Namık Kemal zulüm, istibdat ve haksızlık karşısında mücadele eden "idealist", "mücadeleci" ve "fedakâr" bir şair ve fikir adamı olarak tanıtılmıştır. Yazının geri kalan kısmı da bu şekilde devam etmektedir. Nitekim Namık Kemal'in hayatı ve sanatı yazıda her şeyden önce vatan ve hürriyet kavramları etrafında anlatılmıştır (Dıranaz, S. 42, İkincikânun 1941, s. 2). Yazının devamında şairin çocukluk ve tahsil yılları, Şinasi ile tanışması, gazeteciliği, Yeni Osmanlılar içindeki yeri, Avrupa'da geçirdiği yıllar, Vatan yahut Silistre piyesi dolayısıyla meydana gelen hadiseler, Magosa sürgünü ve daha sonraki memuriyetleri uzun uzun anlatılmaktadır. Ancak, Ali Ertan bu hadiseleri sadece anlatmak için anlatmamış, Namık Kemal'in hürriyetçi, istibdat düşmanı ve vatanperver bir insan olduğunu göstermek için birer örnek olarak kullanmıştır. Bu suretle Namık Kemal'in hayat hikâyesi onun edebî ve fikrî yönünü anlatmak için kullanılmıştır.

Yazının "Ebedî Hüviyeti" başlıklı kısmında Dıranaz'ın Namık Kemal'i edebiyat tarihinde nereye koyduğu daha açık bir şekilde görülmektedir. Ali Ertan'a göre Namık Kemal sanatını vatan ve hürriyet ülküsünün hizmetine vermiş, şiire vatanperverlik ve hamaset duygularını getirmiş, eski nazım şekilleri içinde yeni bir ruh meydana getirmiş, gazel ve kasidede konu bütünlüğüne yönelmiş,

tiyatro ve roman alanında yeni örnekler vermiş ve dilin yenileşmesini istemiştir. Yazıda şairin gazeteci, romancı, tiyatro yazarı, tarihçi, münekkit ve dilci yönleri de sıralanmıştır. Fakat bütün bunların üzerinde "şair ve vatanperver" Namık Kemal vurgusu baskındır (Dıranaz, S. 42, İkincikânun 1941, s. 5-6).

Bu değerlendirme Namık Kemal hakkında yapılan araştırmalarla da büyük ölçüde uyuşmaktadır. Nitekim Namık Kemal, Şinasi ile tanışmasından sonra vatanî şiire yönelmiş ve vatan, millet, istikbal, mücadele, insan hakları, hürriyet ve halka hizmet gibi kavramlar şiirinin başlıca konuları olmuştur. Ayrıca Hürriyet Kasidesi sonraki nesiller üzerinde büyük bir etki yapmıştır (Kocakaplan, 2009, s. 33-34). Namık Kemal'in hürriyet, kanun, vatan ve millet arasında kurduğu münasebet de onun fikir dünyasının temel unsurları arasında yer almaktadır (Kocakaplan, 2009, s. 28-29).

Ali Ertan'ın yazısını alelade bir edebiyat tarihi yazısından ayıran asıl husus, Namık Kemal'in fikirlerinin Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemiyle doğrudan doğruya ilişkilendirilmesidir. Yazıda Namık Kemal'in hürriyet ve vatan ideallerinin sonraki nesillere geçtiği ve bu nesillerin Anadolu'da mücadele ederek onun özlediği vatana kavuştukları belirtilmektedir. Yazıda Namık Kemal'in "Vatanın bağrına düşman dayamış hançerini/Yok imiş kurtaracak bahtı kara mâderini" mısraları ile Mustafa Kemal Atatürk'ün bu mısralara verdiği cevap da aktarılmıştır. Atatürk'ün cevabı şu şekildedir: "Vatanın bağrına düşman dayasa hançerini/Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini". Yazıda bu iki söz arasında tarihî bir bağ kurulmuştur. Ali Ertan'a göre Namık Kemal'in nesilden nesle geçen ideali, Millî Mücadele'de gerçekleşmiştir (Dıranaz, S. 42, İkincikânun 1941, s. 6-7).

Buradan Ali Ertan'ın ve genel olarak Dıranaz'ın geçmişi, kendi devrinin siyasi diliyle anlattığı açıkça görülmektedir. Yazıda

Namık Kemal'in vatan ve hürriyet düşüncesi 1941 Türkiyesinin millî birlik anlayışına kadar getirilmiş ve yazının sonunda devrin "Millî Şef" söylemine de yer verilmiştir. Bu suretle sanatkârın yüzüncü yıl anması doğrudan doğruya günün siyasî birlik fikriyle birleştirilmiştir. Dıranaz'da Namık Kemal sadece Tanzimat edebiyatının önemli bir şairi olarak değil, Cumhuriyet'e ve Millî Mücadele'ye doğru giden fikir çizgisinin öncülerinden biri olarak da gösterilmiştir.

Bu durum Hâmit anmalarında da görülmektedir. Dıranaz, Tanzimat'ın bu iki önemli sanatkârını edebiyat tarihi içerisinde anlatmış, fakat daha çok yenilikçi, hürriyetçi ve vatanperver yönlerini öne çıkarmış ve onları Cumhuriyet döneminin kültür değerleriyle ilişkilendirmiştir. Hâmit'te sanat ve edebî yenilik daha ağır basmakta, Namık Kemal'de ise fikrî mücadele ve vatanperverlik ön plana çıkmaktadır.

2.5.3. Mehmet Âkif'in Millî Şair Kimliği ve Ölümünün Ardından Hatırlanması

Mehmet Âkif, Dıranaz'da ölümünün hemen ardından yayınlanan bir yazıyla anılmıştır. Dilâver Can tarafından kaleme alınan ve Ocak 1937 tarihli 13. sayıda yer alan "Mehmet Akif" başlıklı yazıda şairin hayatı uzun uzun anlatılmamış, daha çok eserlerinin millî hayatla olan münasebeti ve ölümünün meydana getirdiği kayıp üzerinde durulmuştur. Yazıda Âkif'in 27 Aralık 1936'daki ölümü henüz çok yeni bir hadise olarak verilmektedir. Bu yönüyle yazı daha sonraki yıllarda yapılan yıl dönümü anmalarından farklıdır. Yazı geçmişte yaşamış bir edebiyatçının yeniden değerlendirilmesinden ziyade yeni ölmüş bir şaire duyulan saygı ve üzüntünün ifadesidir (Dıranaz, S. 13, Ocak 1937, s. 5).

Dilâver Can yazısına şiirin doğuşunda millî heyecanların oynadığı rolle başlamaktadır. Yazar, Fransız millî marşı ile İstiklal

Marşı arasında bir münasebet kurmakta ve her ikisinin de milletin duygularını ifade ettiğini belirtmektedir. Bu kapsamda Âkif savaş yıllarındaki ortak heyecanı kalıcı bir esere dönüştüren şair olarak tanıtılmıştır. Yazıda İstiklal Marşı ile Çanakkale şiiri birlikte anılmış ve Âkif bağımsızlık mücadelesinin ve savaş hatıralarının şairi olarak gösterilmiştir. Yine yazıda eserlerin edebî değeri yazıldıkları devrin şartlarından ve halk üzerindeki etkilerinden ayrı düşünülmemiştir.

Yazıda Âkif'in şiiri sadece kahramanlık ve zafer duygusuyla açıklanmamıştır. Balkan Harbi'nin acıları, yıkılan yuvalar ve toplumun geçirdiği sarsıntılar da bu şiirin kaynakları arasında sayılmıştır. *Safahat* ortak acıları anlatan bir eser olarak değerlendirilmiş ve bu suretle şairin sosyal hayata olan ilgisi ön plana çıkarılmıştır. Yazıda Âkif milletinin başarılarını yücelten bir şair olmasının yanı sıra onun felaketlerine ve günlük sıkıntılarına tanıklık eden bir kişi olarak da gösterilmiştir (Dıranaz, S. 13, Ocak 1937, s. 5). Sanatı sosyal fayda ve ahlaki sorumlulukla birlikte düşünen ve edebiyata yol gösterici bir vazife veren bu anlayış Âkif'in sanat anlayışında önemli bir yer tutmaktadır (Kalkışım, 2022, s. 354-355). Dilâver Can'ın anma yazısında da şairin toplumun acılarına tercüman oluşu üzerinde önemle durulmuştur. Bu anlayış, Dıranaz'daki Âkif yazısında da görülmektedir.

Yazıda şairin vezin ve dil üzerindeki hâkimiyeti de belirtilmiştir. Âkif'in çevresini dikkatle gözlemlemesi ve şiirlerinde günlük konuşmalara yer vermesi onun sanatının önemli özellikleri arasında sayılmıştır. Böylece *Safahat*'ın hayatla olan münasebeti sadece konu bakımından değil anlatım bakımından da gösterilmiştir. Sosyal acıların şiire girmesi kadar insanların konuşmalarının şiirde duyulması da önemli görülmüştür. Ancak yazıda belirli bir şiir ayrıntılı olarak incelenmemiş ve Âkif'in şiirinin temel özellikleri kısa hükümler halinde verilmiştir. Yazı bir anma yazısıdır ve tek sayfadır.

Yazıda İstiklal Marşı'ndan "Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak" ve "Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklal" mısralarına yer verilmiştir. Bu mısralarla bayrak sevgisi ile bağımsızlık düşüncesi birlikte anlatılmıştır. Yazıda hilal hürriyetin sembolü olarak gösterilmiştir. Dilâver Can şairi herkesin üzerinde birleşebileceği eserleri ve değerleri ile tanıtmıştır ve bu suretle yazı herkesi kucaklayan bir saygı diliyle yazılmıştır. Dıranaz'daki Âkif yazısı belirli eserler etrafında yazılmış millî bir hatıra yazısıdır.

Mehmet Akif'e ayrılan bu yazıdan Dıranaz'ın edebî geçmişi yaşatma faaliyetlerinde millî bağımsızlık düşüncesine ne kadar önem verdiği anlaşılmaktadır. Namık Kemal'in vatan ve hürriyet etrafında anlatılması ile Âkif'in İstiklâl Marşı etrafında anlatılması birbirine benzemektedir. Bununla birlikte yazıda Âkif'in toplumun acılarını gözlemleyen ve bunları günlük konuşma diliyle şiire taşıyan yönü de belirtilmiş ve bu suretle Âkif sadece millî marşın şairi olarak tanıtılmamıştır. Dergi ölümünün hemen ardından yayınladığı bu yazıyla onu gerek bağımsızlığın gerekse sosyal duyarlılığın temsilcilerinden biri olarak okuyucusuna tanıtmıştır.

2.5.4. Baki Üzerine Edebiyat Tarihi Notları

Dıranaz'ın edebiyat tarihine olan ilgisi Tanzimat sonrası Türk edebiyatıyla sınırlı değildir. Derginin dokuzuncu sayısında "Bâkî" başlıklı bir yazı yayınlanmıştır. A. Muhittin Yurdakul tarafından kaleme alınan yazı doğrudan doğruya "Edebiyat tarihi notlarından" ibaresiyle başlamaktadır. Yazı bir ölüm veya doğum yıl dönümü gibi hiçbir vesileyle yazılmamış, sadece okuyucuya edebiyat tarihi bilgisi vermek için kaleme alınmıştır. Yurdakul, Baki'yi 16. yüzyılın "en mümtaz şahsiyeti" ve Türk edebiyatının güçlü şairlerinden biri olarak tanıtmış ve şairin hayatı, tahsili, Zâtî ile münasebeti ve ilmiye mesleğindeki yükselişi hakkında bilgi vermiştir (Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 10).

Dıranaz'da verilen biyografik bilgiler günümüz araştırmalarındaki bilgilerle büyük ölçüde uyuşmaktadır. Ancak şairin ölüm tarihi farklıdır. Dıranaz'da Miladi 1599 tarihi verilmişken Mehmet Kanar tarafından hazırlanan Bâkî Divânı'nda 17 Nisan 1600 tarihi verilmektedir. Bu nedenle dergideki biyografik bilgilerin günümüz araştırmalarıyla karşılaştırılarak kullanılması gerekmektedir. Kanar'ın hazırladığı Bâkî Divânı'nın başındaki tanıtım yazısında şairin asıl adının Mahmud Abdülbâkî olduğu ve gençlik yıllarında tahsile yöneldiği ve şiirlerini devrin önemli şairlerinden Zâtî'ye gösterdiği ve zamanla Osmanlı ilmiye çevresinde önemli mevkilere yükseldiği belirtilmektedir. Yine aynı yazıda Kanûnî Sultan Süleyman'ın ilgisini kazanan Baki'nin onun ölümünün ardından meşhur "Kanûnî Mersiyesi"ni yazdığı ve daha sonra Anadolu ve Rumeli kazaskerliği görevlerinde bulunduğu da belirtilmektedir (Kanar, 2019, s. 3).

Yurdakul yazısında Baki'nin bilhassa gazel ve kaside alanındaki kudreti üzerinde durmuştur. Yazar şairin kendi sanatına duyduğu güveni gösteren beyitlere yer vermiş ve onun "gazel ve kaside tarzının üstadı" olduğunu belirtmiştir. Yazıda ayrıca Baki'nin Türkçeyi kullanmadaki başarısı üzerinde de önemle durulmuştur. Yurdakul'a göre Baki'nin en büyük başarılarından biri Türkçe kelimeleri aruz kalıplarına başarılı bir şekilde yerleştirebilmesidir. Kanar da Baki'nin Türk divan şiirine yaptığı önemli katkılardan birinin aruz veznindeki imâle ve zihaf kusurlarını en aza indirmesi olduğunu belirtmektedir (Kanar, 2019, s. 3).

Dıranaz'daki yazıda Baki'nin değerlendirilme şekli derginin yayınlandığı devrin dil ve kültür anlayışından ayrı düşünülemez. Bilindiği üzere Cumhuriyet döneminde dil alanında gerçekleştirilen inkılaplar ve Türk Dil Kurumu'nun çalışmaları ile Türkçe hak ettiği mevkiye ulaştırılmak istenmişti. Yurdakul'un klasik şiirin büyük bir şairini özellikle Türkçe söyleyişindeki başarısıyla anlatması da

1930'lu yıllarda dile ve millî kültüre verilen bu önemle ilgilidir. Yazıda şairin Arapça ve Farsça kelimelerin çok kullanıldığı klasik edebiyat içindeki yerinden ziyade Türkçesinin güzelliği üzerinde durulmuştur.

Yazıda ayrıca Baki'nin tasavvufi duygulardan ziyade dünyaya ve hayata bağlı bir şair olduğu belirtilmektedir. Kanar da Baki'nin gazellerinde ömrün kısalığı ile hayatın tadının çıkarılması düşüncesinin sık sık işlendiğini ve bu yönüyle onun çağdaşı Fuzûlî'den ayrıldığını belirtmektedir. Baki'nin şiirinde coşkun duygulardan çok ince hayaller ve söz sanatları vardır (Kanar, 2019, s. 3). Dıranaz'daki yazıda da Baki'nin bu özelliklerinden dil ustalığı, gazel şairliği ve hayata bağlılığı seçilerek okuyucuya anlatılmıştır.

Yazının sonunda Baki'nin ölümünden yüzyıllar sonra bile mısralarının gönüllerde aynı tesiri uyandırmaya devam ettiği belirtilmektedir. Yazı bir taraftan Baki hakkında biyografik bilgi vermekte diğer taraftan da onu Türk edebiyatının devamlı değerlerinden biri olarak göstermektedir. Dıranaz klasik Türk edebiyatından bir şaire doğrudan doğruya "edebiyat tarihi" başlığı altında yer vermiştir. Buradan derginin eski edebiyatla olan ilgisinin sadece Tanzimat ve Cumhuriyet devirleriyle sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır.

2.5.5. Seydi Ali Reis: Denizcilik, Şairlik ve Yerel Hafıza

Dıranaz'ın geçmişte yaşamış şahsiyetlere olan ilgisinin Sinop'a aidiyet duygusuyla birleştiği örneklerden biri de Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Sinoplu Seydi Ali Reis" başlıklı yazıdır. Nisan 1938 tarihli 27. sayıda yayınlanan yazıda Seydi Ali Reis'in denizciliği, ilmi ve şairliği birlikte anlatılmaktadır. Yazının başında Sinop'un tanınmış kişiler yetiştiren bir şehir olduğu belirtilmiştir. Bu biyografinin dergiye alınma sebebinin bundan ileri geldiği düşünülebilir. Kubilây, Seydi Ali Reis'in başarılarını anlatmaya geçmeden önce onun Sinop'la olan münasebetinden bahsetmekte

ve Sinopluların bu münasebetten gurur duyması gerektiğini belirtmektedir (Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 8-9).

Yazıda Kubilây'ın kendi giriş cümleleriyle başka bir kaynaktan aktarılan biyografik bilgileri birbirinden ayırmak gerekmektedir. Yazar, İbrahim Alâettin Gövsa'nın Meşhur Adamlar ansiklopedisindeki Seydi Ali Reis maddesini dergiye aldığını açıkça belirtmektedir. Ardından aynı eserin Kâtibî maddesinden de bir bölüm aktarmaktadır. Dolayısıyla yazıda yeni biyografik bilgi yoktur, mevcut bir kaynaktaki bilgiler seçilerek Dıranaz okuyucusuna aktarılmıştır. Kubilây'ın girişteki takdir dolu ifadeleri ve Sinop vurgusu, aktarılan bilgilere yerel bir anlam kazandırmıştır. Bu nedenle söz konusu yazı gerek bir kaynaktan nakil yapan bir tanıtma yazısı gerekse Sinop'un kültür geçmişini zenginleştirme teşebbüsü olarak görülebilir.

Yazıda kesin bir şekilde belirtilen Sinopluluk meselesi ise günümüz biyografik bilgileriyle aynı kesinlikte doğrulanmamaktadır. Seydi Ali Reis'in Galata'da doğduğu bilinmekle birlikte ailesinin aslen Sinoplu olduğu yönündeki bilgilerin kesin olmadığı belirtilmektedir (Ak, 2009, s. 21). Bu nedenle Dıranaz'daki başlığı ve girişteki Sinop vurgusunu doğrudan doğruya tarihî bir gerçek olarak tekrarlamamak gerekmektedir. Bununla birlikte bu belirsizlik yazının dergi içindeki yerini ortadan kaldırmaz. Geçmişte yaşamış tanınmış bir şahsiyetin Sinop'la ilişkilendirilerek sahiplenilmesi, Sinop'a ait tarih bilincinin hangi bilgiler ve tercihler üzerinden meydana getirildiğini göstermektedir.

Dergiye aktarılan biyografide Seydi Ali Reis denizcilik tecrübesiyle ilmî ve edebî birikimini birleştiren çok yönlü bir şahsiyet olarak tanıtılmaktadır. Yazıda denizci bir aile içinde yetişmesi, tersanedeki görevleri, seferlere katılması ve çeşitli diller öğrenmesi anlatılmaktadır. Yine yazıda Portekiz donanmasıyla karşılaşmaları,

fırtınalar ve Hindistan'dan Osmanlı ülkesine kadar uzanan dönüş yolculuğu da anlatılmaktadır. Bu suretle okuyucuya güçlüklerle karşılaşan ve bunları aşmaya çalışan bir Seydi Ali Reis portresi çizilmiştir. Kubilây'ın girişteki kahramanlık vurgusu da bu biyografiyle desteklenmiştir.

Yazıda Seydi Ali Reis'in eserleri içinde *Mir'âtü'l-memâlik* tanıtılmıştır. Dergide bu eser uzun ve maceralı yolculuğun şiirlerle birlikte anlatımı olarak sunulmaktadır. Eser seyahat tecrübesini edebî ve yer yer hikâye edici bir anlatımla birleştirmiş ve gezilen ülkeleri, karşılaşılan kişileri ve hadiseleri birlikte aktarmıştır. Bu nedenle eserin yalnızca denizcilik tarihi içinde değerlendirilmesi güçtür (Ak, 2009, s. 23). Dıranaz'daki tanıtım ayrıntılı bir eser incelemesi değildir, fakat yazıda seyahat, gözlem ve şiirin aynı şahsiyetin eserlerinde birleştiğine dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle Seydi Ali Reis'in edebî şahsiyetler arasında anılması yerindedir.

Yazıda Seydi Ali Reis'in şairliği Kâtibî mahlası etrafında anlatılmaktadır. Mahlas, azebler kâtipliği göreviyle ilişkilendirilmiştir. Dergide onun divan tarzında şiirlerinin yanı sıra halk diline yakın şiirler de yazdığı belirtilmiş ve denizcilik konulu bir dörtlüğü aktarılmıştır. Dörtlük şu şekildedir: "Deniz yüzünde yürürüz/Düşman arar buluruz/Öcümüz komaz alırız/Bize Hayrettinli derler". Bu dörtlükte düşmanla karşılaşmaktan ve birlikte hareket etmekten bahsedilmektedir. Dörtlük yazının başında çizilen denizci ve kahraman portresini tamamlamaktadır (Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 9). Bununla birlikte dergide verilen bu tek örnekten hareketle Seydi Ali Reis'in bütün şiirlerinin denizcilik hakkında olduğu söylenemez. Bilinen şiirlerinde deniz konularının geniş bir yer tutmadığı, Çağatay Türkçesiyle de şiirler yazdığı ve kaynaklarda anılan mürettep divanının ele geçmediği belirtilmektedir (Ak, 2009, s. 24). Dolayısıyla Dıranaz şairin sadece kendi önemsediği yönünü göstermiştir.

Yazının sonunda Seydi Ali Reis'in öneminin şairliğinden çok denizciliğine dayandığı belirtilmiştir. Buna rağmen yazıda şiir örneğine, mahlasına ve eserlerine de yer verilmiştir. Dıranaz bu şahsiyeti askerî başarı, bilgi ve edebî faaliyetin bir arada bulunduğu bir geçmişin temsilcisi olarak tanıtmıştır. Yazı bu yönüyle edebiyat tarihi ile bilim ve denizcilik tarihinin kesiştiği yerdedir.

2.5.6. Yesari Baba Araştırmaları ve Mahallî Edebî Miras

Dıranaz'ın edebiyat tarihi açısından üzerinde özellikle durulması gereken faaliyetlerinden biri de Yesari Baba'ya ait şiirlerin tespit edilerek yayınlanmasıdır. Bu faaliyeti dergide birkaç eski şiirin yayınlanmasından ibaret görmemek gerekir. Yesari Baba ile ilgili çalışmalar, Ali Ertan'ın Sinop Halkevindeki görevi ve diğer yayın faaliyetleriyle birlikte düşünüldüğünde Sinop'un edebî mirasının araştırılması, derlenmesi ve kitap hâline getirilmesine yönelik sistemli bir çalışma olduğu anlaşılmaktadır.

Ali Ertan, Dıranaz'ın bir yazarıdır. Derginin Nisan 1941 tarihli sayısının "Evimizin Faaliyetleri" bölümünde kendisinden "Ortaokul müdürü" ve "Dil edebiyat komitesi reisi" olarak bahsedilmektedir. İkinci İnönü Muharebesi'nin yirminci yıl dönümü münasebetiyle düzenlenen programda Ertan'ın yazdığı ve bastırdığı İnönü Zaferleri adlı eserden parçalar okunmuştur (Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 16). Nitekim Ali Ertan'a ait *İnönü Zaferleri, Yesari Baba* ve *Vatan Türküleri* adlı üç kitap 1941 yılında Sinop Halkevi yayını olarak çıkmıştır. Buradan Ertan'ın Sinop Halkevi'nin dil, edebiyat ve yayın çalışmalarında çok faal bir isim olduğu anlaşılmaktadır.

Yesari Baba'ya ait ilk şiirler Dıranaz'ın daha üçüncü sayısında görülmektedir. Mart 1936 tarihli sayıda Haşim Nezihi'nin takdimiyle Yesari Baba'ya ait iki gazel yayınlanmıştır. Söz konusu gazeller "Bir huri kıyafet yine bir dilberi dilcû…" ve "Hak vergisi çok dâne-i enbânımız almaz…" mısralarıyla başlamaktadır. Buradan

Yesari Baba'nın şiirlerinin, Dıranaz çevresinde derginin ilk yılından itibaren bilindiği anlaşılmaktadır.

Daha önce de değinildiği üzere Sinop Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi daha 1934 yılından itibaren halk şairleri ve eserleri hakkında araştırmalar yapmış ve şiir derlemelerinde bulunmuştu. Yesari Baba hakkındaki çalışmaların Dıranaz dergisinde sistemli bir araştırma hâline geldiği asıl dönem ise 1941 yılıdır. Derginin Nisan 1941 tarihli 45. sayısında Ali Ertan "Yesari Baba" başlığı altında şairin yayınlanmamış iki gazelini okuyucuya sunmuş ve incelenmekte olan Yesari Baba'nın "gayri matbu" şiirlerinden örnekler verildiğini ve ileride şair hakkında daha geniş bilgi verilerek şiirlerin bir kitap halinde yayınlanacağını bildirmiştir (Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 11). Bu kısa açıklamadan Ali Ertan'ın elinde basılmamış şiirlerden oluşan bir malzeme olduğu ve bunların bir kitap için incelendiği anlaşılmaktadır.

Söz konusu yayın faaliyeti Mayıs 1941 tarihli 46. sayıda Ali Ertan'ın sunuşuyla ortak "Gazel" başlığı altında yayınlanan beş ayrı şiirle devam etmiştir. Her şiirin kafiyesi, redifi farklıdır ve her şiirin son beytinde Yesari mahlası vardır. Dolayısıyla şiirler birbirinden bağımsızdır. Son gazel dergide dokuz mısra hâlinde basılmıştır. Bu şiirde bir mısra eksik olmalıdır.

Şiirlerde felekten şikâyet, sevgilinin güzelliği, aşkın verdiği ıstırap ve âşığın beklentileri klasik gazel anlayışı içerisinde işlenmiştir. İlk gazelde "bana sen ey felek" hitabı sık sık tekrar edilmekte ve şair çektiği acılardan dolayı feleğe sitem etmektedir. İkinci gazelde art arda "kangı" soruları gelmekte ve şair sevgilinin güzelliğini başka varlıklarla karşılaştırarak onun üstünlüğünü anlatmaktadır. Diğer gazellerde meyhane, sâkî, şarap, aşk ateşi ve susuzluk gibi unsurların yanı sıra Kerbelâ, Arafat ve kurban kavramlarına da yer verilmiştir. Dolayısıyla şiirlerde aşk, dinî ve tasavvufi unsurlarla

birlikte anlatılmıştır. Bu kapsamda Kerbelâ'dan bahsedilmesi, Ehl-i Beyt'e bağlılık ve Hz. Hüseyin'in fedakârlığı ile ilgilidir. Alevi-Bektaşi geleneğinde Ehl-i Beyt sevgisi bağlılığın temel unsurlarından biridir ve bu sevgi şiir diline de yansımıştır (Eröz, 1990, s. 34-35). Kerbelâ hatırlanırken Hz. Hüseyin'in inancı uğruna ölümü göze alması acı ve yasın yanı sıra ahlaki bir örnek olarak da ön plana çıkmaktadır (Yaman, 2001, s. 262). Yesari Baba'nın gazelinde Kerbelâ şehidinin aşkına seslenilmekte ve ardından kalkan olma, yanma ve kurban edilme ifadeleri kullanılmaktadır. Şair bu suretle kendi teslimiyetini bu fedakârlıkla birlikte anlatmıştır. Şiirlerde "Al götür" ve "Allah aşkına" gibi sözler de sık sık tekrar edilmektedir. Bu örneklerden Yesari Baba'nın dergide sadece biyografik bilgilerle tanıtılmadığı, şiirlerinin dil, benzetme ve ifade özelliklerinin de doğrudan doğruya okuyucuya gösterildiği anlaşılmaktadır (Dıranaz, S. 46, Mayıs 1941, s. 14-15).

Haziran 1941 tarihli 47. sayıda çalışmaya devam edilmiş ve "Yesari Baba'dan" başlığıyla daha çok sayıda şiir yayınlanmıştır. Bu şiirlerde klasik gazel anlatımının yanı sıra Bektaşi ve tasavvuf terimleri daha açık bir şekilde görülmektedir. Şiirlerde "Hakkı bilmektir cihan mülküne gelmekten meram", "ehli harabat", "sofi", "aşıkân" ve "Haydar-ı Kerrâr" gibi ifadeler geçmektedir. Bu ifadeler, Yesari Baba'nın şiirlerinin tasavvuf ve Bektaşilik ile olan münasebetini göstermektedir. Yine şiirlerde çile, dîdâr, sâkî ve Hünkâr gibi kelimeler de kullanılmıştır (Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 13-14). Bu kelimelerin anlaşılmasında aşk ile hakikat bilgisi arasındaki münasebet önemlidir. Bektaşi tasavvufunda aşk kişinin benliğini ve ikilik duygusunu aşarak birliğe yönelmesini sağlayan manevi bir güç olarak açıklanmaktadır (Eröz, 1990, s. 206). Alevi-Bektaşi tasavvuf anlayışında da Hakk'a ulaşma arzusunun aşk yoluyla gerçekleşmesi ve güzelliğin ilahi bir kaynağa bağlanması üzerinde durulmaktadır (Yaman, 2001, s. 350). Yesari Baba'nın şiirlerindeki Hakk'ı

bilme, âşıklık, çile ve dîdâr kavramları da bu çerçevede düşünülmelidir.

Temmuz 1941 tarihli 48. sayıda aynı başlık ve sunuş imzası altında iki koşma yayınlanmıştır. Bu suretle Yesari Baba'nın gazellerinin yanı sıra koşmaları da dergide yer almıştır. Şiirler üçer dörtlüktür. İlk koşmada ilahi sır, Enelhak, Mansur, ehl-i hâl ve erbab-ı kemal kavramları geçmektedir. Şiirde Mansur'un dara çekilmesinden bahsedilmekte ve olgun kişilerin dünyadan el çekmesinden yakınılmaktadır. Şiirde Mansur ile Enelhak birlikte anılmıştır. Alevi-Bektaşi tasavvuf yorumunda Enelhak kişinin nefsini aşması ve kendi varlığını mutlak varlıkta eritmesi anlamındaki fenâfillâh anlayışıyla ilişkilendirilmekte ve Hallâc-ı Mansur da bu manevi tecrübenin temsilcilerinden biri olarak gösterilmektedir (Yaman, 2001, s. 353). Benliğin ve ikilik duygusunun aşk vasıtasıyla aşılması ile Enelhak ifadesi arasındaki bağ Bektaşi düşüncesinin açıklanmasında da açıkça görülmektedir (Eröz, 1990, s. 206).

Yesari Baba'nın koşmasında sırrın bildirilmesi ile dara çekilme art arda anlatılmıştır. Yani hakikate erişmek ile bu yolda bedel ödemek aynı dörtlükte yer almaktadır. İkinci koşmada ise şair âşıklar adına konuşmaktadır. "Bazılar" sözüyle başlayan mısralarda hakikate erişme, meydana çıkma, sevgiliye kavuşma ve dışarıda kalarak yakınma hallerinden bahsedilmektedir. Aşk yolundaki bu farklı hâller şiirde tekrarlarla sıralanmıştır. Gazellerden koşmalara geçilirken nazım şekli değişmiştir fakat aşk, ayrılık ve hakikat arayışı ile ilgili kelimeler aynı kalmıştır. Ertan'ın daha sonra kitabında belirteceği nazım şekli çeşitliliği böylece dergi sayfalarında da görülmektedir (Dıranaz, S. 48, Temmuz 1941, s. 15).

Ali Ertan'ın Dıranaz'ın 45. sayısında haber verdiği araştırma aynı yıl içerisinde kitap hâline gelmiştir. 1941 yılında yayınlanan Yesari Baba adlı kitabın kapağında "Sinop Halkevi Dil Edebiyat Şubesi

Neşriyatı No. 2" ve "Toplayan Ali Ertan" kayıtları yer almaktadır ve kitap Sinop'ta Muharrem Matbaası tarafından basılmıştır (Ertan, 1941). Bu suretle Dıranaz'da önce yayınlanmamış şiirlerinden örnekler verilen ve üzerinde çalışıldığı duyurulan Yesari Baba hakkında aynı Halkevi çevresinde müstakil bir kitap çıkarılmıştır. Dergide başlayan şiir yayınının kitaba dönüşmesi Dıranaz ile Sinop Halkevi'nin diğer dil ve edebiyat faaliyetleri arasındaki yakın münasebeti göstermesi açısından önemlidir.

Ertan'ın kitabı Yesari Baba'ya ait şiirleri bir araya getiren bir derlemedir. Kitapta şairin hayat hikâyesi ve edebî kişiliği hakkında da bilgiler vardır. Ertan, Yesari Baba'nın asıl adının Mehmet olduğunu, "Yesari"nin mahlası olduğunu ve bu mahlası solaklığı dolayısıyla kullandığının rivayet edildiğini belirtmektedir. Kitapta şairin medrese tahsili gördüğünü gösteren özelliklerine, Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki hayatına ve Bektaşi çevresiyle münasebetine de yer verilmiştir (Ertan, 1941, s. 3-5). Kitapta Yesari Baba'nın Bektaşi tarikatına mensup bir saz şairi olduğu, nefes ve kalenderîlerini kendi sazıyla söylediği belirtilmektedir. Bu bilgiler Yesari Baba'nın Dıranaz'da yayınlanan şiirlerinin gerek tarihî birer belge olarak gerekse tekke ve âşık edebiyatı içinde anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Ali Ertan kitabının "Şiirlerinin kıymeti" başlıklı bölümünde Yesari Baba'nın edebî kişiliğini ayrıca değerlendirmeye tabii tutmuştur. Ertan şairin mevcut şiirlerinden hareketle hem aruz hem de hece veznini kullandığını belirtmekte, Bektaşi şairlerinin büyük bir kısmı gibi Yesari Baba'nın da saz çaldığını ve şiirlerini sazla söylediğini belirtmektedir. Ertan özellikle aruz kullanımında halk şairlerinde görülen imâle ve zihaf kusurlarının Yesari Baba'da daha az görüldüğünü ileri sürmektedir. Ertan, Yesari Baba'nın dilini sade, düzgün ve pürüzsüz olarak nitelendirmiş, şiirlerinin önemli bir bölümünde akıcılık ve lirizm bulunduğunu da belirtmiştir. Yine Ertan

şairin koşma, nefes, kalenderî, semai, gazel, mersiye ve nutuk gibi çeşitli nazım şekil ve türlerinde şiirler yazdığını ve bunlar içerisinde özellikle koşma, nefes, kalenderî ve gazele ağırlık verdiğini kaydetmektedir (Ertan, 1941, s. 10). Bu değerlendirme devrin Sinop Halkevi çevresinden bir araştırmacının Yesari Baba'nın şiirleri hakkında ne düşündüğünü göstermesi açısından önemlidir.

2.5.7. İsmail Hakkı Kalfaoğlu'nun Edebî Kimliğinin Hatırlanması

Dıranaz kendi yazarlarının ölümü üzerine de yazılar yayınlamıştır. İsmail Hakkı Kalfaoğlu'nun Haziran 1938'deki ölümünün ardından 29. sayıda yayınlanan yazılar bu açıdan dikkat çekicidir.

Kısa ölüm haberinde Kalfaoğlu'nun 18 Haziran'da hayatını kaybettiği belirtilmiş ve yaklaşık kırk beş yıl boyunca kültür hayatına hizmet ettiği ve Sinop gazetesinde "Havzar Kâhya" müstearıyla yazılar yazdığı ve 1935 yılında *Ferhunde* adlı bir roman yazdığı kaydedilmiştir. Aynı haberde Dıranaz'daki son yazısının "Bahar Sabahı" olduğu da belirtilmiştir (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 8). Bu kısa haberden Kalfaoğlu'nun edebî faaliyetinin Dıranaz'da çıkan birkaç yazıdan çok daha geniş olduğu anlaşılmaktadır. Dergide adı geçen *Ferhunde* adlı roman bugün Kalfaoğlu hakkında araştırma yapacak olanlar için önemli bir bibliyografik bilgidir. Dergi bu suretle sadece ölüm haberini vermekle kalmamış, yazarın başka yayın ve eserleri hakkındaki bilgileri de sonraki nesillere aktarmıştır.

Yine aynı sayıda Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "İsmail Hakkı Kalfaoğlu" başlıklı anma yazısında ise yazarın şahsiyeti ile edebî yönü birlikte anlatılmıştır. Kubilây, Kalfaoğlu'nun alçak gönüllü ve gösterişten uzak bir insan olduğunu belirttikten sonra Dıranaz'ın artık onun "lirik, orijinal, pastoral, didaktik ve dramatik" yazılarından mahrum kaldığını ifade etmiş ve onu açık bir

şekilde "edip, şair ve muharrir" olarak tanımlamıştır (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 12).

Bütün bu yazılara bakıldığında Dıranaz'ın edebî geçmişi yaşatma faaliyetlerinin çok farklı kaynaklara ve amaçlara dayandığı görülmektedir. Abdülhak Hâmit, Namık Kemal ve Mehmet Âkif eserlerinin edebî ve sosyal değeri ile hatırlanmış, Baki klasik şiirin bir temsilcisi olarak tanıtılmıştır. Seydi Ali Reis hakkında mevcut bir kaynaktan aktarılan bilgiler Sinop'la ilişkilendirilerek yeniden verilmiştir. Yesari Baba'nın şiirlerinin araştırılıp yayınlanması ile Sinop'un edebî mirası korunmuş, Kalfaoğlu'nun ölümünün ardından yazılan yazılarla ise derginin kendi yazar çevresi kayda geçirilmiştir. Bu suretle Dıranaz geçmişten kalan edebî birikim ile Sinop'un kültür hayatı arasında gerek eserler gerekse şahsiyetler vasıtasıyla önemli bir bağ kurmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DIRANAZ'DA FİKRÎ FAALİYETLER

Halkevi dergilerinin başlıca amacı inkılap heyecanını yaymak, parti prensiplerini halka telkin etmek ve geniş halk kitlelerini her açıdan aydınlatmaktı. Sinop Halkevi'nin yayın organı olan Dıranaz da bu amaçla çıkarılmıştır. Dergide edebî yazıların yanı sıra öğretici, fikrî ve sosyal içerikli pek çok yazı da yer almaktadır. Bu yazılar derginin hemen hemen her sayısında bulunmaktadır.

Derginin fikrî faaliyetlerini yanlız siyasi ya da ideolojik yazılarla sınırlandırmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Dergide Cumhuriyet ve inkılaplar, Atatürk ve İnönü, dil meselesi, köy ve köylü, eğitim, halk sağlığı, Sinop tarihi, tarım, ormancılık ve balıkçılık gibi birbirinden çok farklı konularda yazılar yer almaktadır. Bu yazıların hepsinde halkın eğitilmesi, yerel imkânların değerlendirilmesi ve Cumhuriyetin hedefleri doğrultusunda yeni bir sosyal hayat kurulması düşüncesi vardır. Dergi daha ilk sayısında kendisini Atatürk'ten alınan ülküyü yurda ve ulusa yaymayı amaçlayan bir "ülkü ve bilgi dergisi" olarak tarif etmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 4). Yani dergide fikir ile bilgi daha ilk sayıdan itibaren birbirinden ayrılmamıştır.

Dergideki yazıların bu kadar çeşitli olması, Halkevlerinin çalışma sahasıyla ilgilidir. Halkevlerinde Dil, Tarih ve Edebiyat, Köycülük, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Sosyal Yardım, Kütüphane ve Neşriyat, Müze ve Sergi gibi şubeler aynı çatı altında çalışmaktaydı. Bu nedenle Dıranaz dergisinde de dil ile ilgili bir yazı sağlık yazısının yanında, Sinop tarihine ilişkin bir yazı ise tarım ve ekonomi hakkındaki bir yazının yanında yer alabilmiştir.

Dergide bütün bir ülkeyi ilgilendiren meselelerle Sinop'un kendi meseleleri bir araya gelmiştir. Cumhuriyetin yıl dönümleri,

Atatürk'ün ölümü, Dil Bayramı ya da Halkevlerinin kuruluşu gibi bütün bir ülke için önemli olan günler için dergide özel sayılar çıkarılmış ve bu günlerle ilgili çok sayıda yazıya yer verilmiştir. Ayrıca sıtma, balıkçılığın gerilemesi, ormanların korunması, köylünün üretim şartları, Sinop'un tarihî eserleri ve ulaşım imkânları gibi Sinop'un mahallî sorunları hakkında da dergide sık sık yazı yayınlanmıştır.

Dıranaz'da işlenen konular Sinop'un aynı yıllardaki resmî gündemi ile de uyuşmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından yayınlanan *CHP 1940 Kongre Dilekleri* adlı yayında CHP'nin 1940 yılı vilayet kongrelerinden gelen dilekler ile bu dileklere ilgili vekâletler tarafından verilen cevaplar bir araya getirilmiştir. Söz konusu eserin Sinop vilayetine ayrılan bölümünde Sinop limanının demiryolu ve iç bölgelerle bağlantısının güçlendirilmesi, Sarıkum Gölü ile Aksaz'daki bataklıkların kurutulması, Karadeniz limanları arasında düzenli vapur seferlerinin sağlanması, meyve fidanı ve tohumluk temini, köylülerin odun ve kereste ihtiyaçlarının karşılanması, Gerze limanına işlerlik kazandırılması, Boyabat'ta bir hastane kurulması ve Gökırmak'tan istifade edilerek sulama imkânlarının geliştirilmesi gibi birçok dilek yer almaktadır (CHP, t. y., s. 609-613).

Dıranaz'da da ulaşım, sağlık, sıtma, tarım, ormancılık, balıkçılık ve mahallî ekonomi meseleleri hakkında pek çok yazı yayınlanmıştır. Görüldüğü üzere dergide yazılan konular ile CHP'nin Sinop vilayet kongrelerinde dile getirilen dilekler aynı konulardır. Dergi, Sinop'un güncel meselelerini yakından takip etmiştir. Bu nedenle Dıranaz'daki fikrî yazılarda Cumhuriyet döneminin kültür politikasının yanı sıra Sinop'un günlük ve yerel meseleleri de yer almaktadır.

Derginin yazılarında memleket denilince vatana, millete ve Cumhuriyete bağlılık anlaşılmakta ve bunun yanı sıra toprağın işlenmesi, ormanın korunması, halkın sağlığının düzeltilmesi, köylünün eğitilmesi, balıkçılığın geliştirilmesi ve şehrin tarihinin araştırılması gibi vazifelerden de bahsedilmektedir. Bu nedenle çalışmada Dıranaz'ın fikrî faaliyetlerini erken Cumhuriyet döneminin çağdaşlaşma anlayışı içerisinde incelemek isabetli olacaktır.

3.1. Cumhuriyet, Atatürk ve İnkılap Söylemi

Cumhuriyet, Atatürk ve inkılaplar Dıranaz'ın ilk sayısından itibaren dergide en çok yer verilen konular olmuştur. Nitekim birinci sayının kapağında, derginin adının hemen üzerinde "Atatürk Diyor ki" başlığı altında Gençliğe Hitabe'nin Türk istiklalini ve Türk cumhuriyetini koruma vazifesinden bahseden ilk cümlesine yer verilmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, ön kapak). Yine aynı sayıda yer alan ve derginin programı sayılabilecek olan "Okuyucularla Baş Başa" başlıklı yazıda ise Dıranaz'ın Atatürk'ten alınan ülküyü yurda ve ulusa yaymak amacıyla çıkarıldığı açıklanmıştır (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 4). Yani dergi daha ilk sayısında Atatürk'ün sözünü en başa koymuş ve yayın gayesini de buna göre açıklamıştır. Bu bilinçli bir tercihtir.

Bunun en açık örneklerinden biri Cumhuriyetin on üçüncü yıl dönümü münasebetiyle çıkarılan 29 Birinciteşrin 1936 tarihli 10. sayıdır. Bu sayı daha önceki sayılardan farklı olarak kırk sayfa çıkarılmıştır. Sayının ilk on iki sayfasında Atatürk, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak ve Bakanlar Kurulu üyelerinin fotoğrafları yer almaktadır. Sayının geri kalan kısmındaki yazı, şiir, faaliyet dökümü ve fotoğraflar da büyük oranda yıl dönümü ile ilgilidir. Bu sayıda Cumhuriyet Bayramı kutlanmış ve bunun yanı sıra derginin yıllık faaliyetleri ile ülkedeki ve Sinop'taki gelişmeler de bir arada verilmiştir. Yani bu sayı diğer sayılardan daha kapsamlı olmuştur.

Söz konusu sayıda Ali Ersoy tarafından kaleme alınan "Büyük Millî Bayramımız Cumhuriyet'in Yıl Dönümü" başlıklı yazıda Cumhuriyetin ilk on üç yılında siyaset, ekonomi, bayındırlık ve kültür alanlarında meydana gelen değişikliklerden bahsedilmektedir. Ersoy bu yazısında inkılapları Türkiye'yi çağdaş medeniyet seviyesine ulaştıracak bir süreç olarak görmektedir. Yazıda Cumhuriyet sadece yönetim şeklinin değişmesi olarak anlatılmamış, sosyal gelişme, bilim, refah ve medeniyet ile birlikte anlatılmıştır (Dıranaz, S. 10, 29 Birinciteşrin 1936, s. 22). Ersoy'un yazısı dergideki Cumhuriyet anlayışında ilerleme fikrinin ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Yine aynı sayıda Selahattin Akdemir tarafından kaleme alınan "Ulu Bayramımız" başlıklı yazı ise daha farklıdır. Akdemir bu yazısında Cumhuriyet öncesi ile Cumhuriyet sonrasını karşı karşıya koymuş, Osmanlı yönetimini adalet, hürriyet ve sosyal gelişme açısından ağır sözlerle eleştirmiş ve 19 Mayıs 1919'dan başlayarak İnönü, Sakarya ve 30 Ağustos üzerinden Millî Mücadele'yi Cumhuriyet'e kadar anlatmıştır (Dıranaz, S. 10, 29 Birinciteşrin 1936, s. 24). Osmanlı ile Cumhuriyeti bu şekilde karşılaştırmak dönemin pek çok yazarında görülmektedir. Akdemir de Cumhuriyetin haklılığını ve yeniliğini göstermek için bu yola başvurmuştur.

10. sayının dikkat çekici bir diğer tarafı, Cumhuriyet ülküsünün geçmiş ile yeni rejim arasındaki fark üzerinden anlatılması ve ayrıca günlük ve iktisadi vazifelere de bağlanmasıdır. Ali Par'ın "Ülkümüze Bağlanmak" başlıklı yazısında madenler, ormanlar, tarım arazileri ve diğer üretim kaynakları değerlendirilmesi gereken millî servetler olarak anlatılmaktadır. Par bu yazısında kalkınmayı yanlız hükümetten beklememekte, yerel sermayenin, üreticinin ve vatandaşların birlikte çalışmasını istemektedir. Par ayrıca zirai kooperatiflerden, millî tasarruf kurumlarından, halk bankalarından, şirketleşmeden ve fabrikalaşmadan da bahsetmektedir (Dıranaz, S.

10, 29 Birinciteşrin 1936, s. 25-26). Par'ın yazısında ülkü toprağın işlenmesi, üretimin arttırılması ve ortak iktisadi teşebbüslerin geliştirilmesi gibi işlerle anlatılmıştır. Bu suretle Cumhuriyet Bayramı sayısında kutlama yazıları ile mahallî kalkınma yazıları yan yana yer almıştır.

Cumhuriyetin on beşinci yıl dönümü için hazırlanan 33. sayı da buna benzemektedir fakat bu sayıda Sinop'ta yapılan işlere daha çok yer verilmiştir. Bu sayı Ekim 1938'de otuz iki sayfa olarak çıkarılmıştır. Sayıda Cumhuriyet döneminde Sinop'ta yapılan işler yazılar, fotoğraflar ve istatistiklerle anlatılmıştır. Yani bütün ülkede kutlanan yıl dönümü bu sayıda Sinop'un kendi değişimi üzerinden kutlanmıştır. Yine aynı sayının "Kısa Haberler" bölümünde Cumhuriyet'in on beş yıllık döneminde Vilayet Kutlama Komitesi tarafından Sinop ilinde yapılan işleri fotoğraf ve grafiklerle gösteren ayrı bir broşürün hazırlandığı bildirilmektedir (Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 31). Yapılan işlerin rakamlarla ve resimlerle gösterilmesine ne kadar önem verildiği buradan da anlaşılmaktadır.

Yine 33. sayıda Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Cumhuriyetin On Beşinci Yılı" adlı yazıda yollar, okullar, hastaneler, demiryolları ve fabrikalar Cumhuriyetin eserleri olarak sıralanmıştır (Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 13). Ferit Dikmen'in "(Büyük Adam)ın Büyük Eseri Karşısında Ne Diyorlar" başlıklı yazısında, Atatürk ve Türkiye'deki değişim hakkında yabancı siyaset ve fikir adamlarının görüşleri bir araya getirilmiştir. Dikmen bu yazısıyla, Atatürk ve Cumhuriyetin dış dünyada da hayranlık uyandırdığını göstermek istemiştir (Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 20-21). Bu yazı okuyucuya inkılapların yurt dışında da bilindiğini ve takdir edildiğini göstermektedir.

Cumhuriyetin on beşinci yıl sayısında Sinop açısından önemli olan yazılardan biri de M. Şakir Ülkütaşır'ın "Harf İnkılâbı-

mıza Ait Bir Hatıra" başlıklı yazısıdır. Ülkütaşır bu yazısında Atatürk'ün 1928 yılındaki Sinop ziyaretinde yeni harflerin öğretilmesi sırasında yaşananları bir hatıra şeklinde anlatmaktadır. Yazıda Sinop, Harf İnkılabının bizzat gerçekleştirildiği yerlerden biri olarak gösterilmiştir (Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 22-25). Bu hatıranın on beşinci yıl özel sayısında yayınlanması Sinopluların inkılabı kendi hatıraları ile sahiplendiğini göstermektedir. Dergi bu şekilde Sinop'un Cumhuriyet tarihindeki yerini de göstermiştir.

Atatürk'ün 10 Kasım 1938'deki ölümünün ardından çıkarılan 34. sayı diğer sayılardan çok farklıdır. Daha önceki sayılarda kutlama ve ilerleme dili hâkimken bu sayıda yas ve hatıra dili hâkim olmuştur. Sayıda Atatürk'ün portresi de vardır. İçindekiler kısmında "Atamızı Kaybettik", "Büyük Acı", "Fani Tanrı", "Atatürk Ölmez", "Seninle Anıyorum", "İnanamıyoruz!", "Milli Peygamberin Aziz Hatırası", "Türkün Ebedi Atasının Cenaze Töreni" gibi başlıklar sıralanmaktadır. Sayının hemen hemen tamamı Atatürk'ün ölümü ile ilgilidir (Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin 1938). Bu noktada dergide öne çıkan husus, Atatürk'ün ölümünden sonra onun şahsının eserleri ve inkılapları aracılığıyla devam ettiği düşünülen kurucu bir hafıza figürüne dönüştürülmesidir.

Bu dönüşüm derginin on dokuz aylık bir aradan sonra 41. sayı ile yeniden çıkmaya başlamasıyla daha açık bir şekilde görülmektedir. Söz konusu sayıda ön söz yerine geçen kısa bir yazıda Dıranaz'ın yeniden yayın hayatına döndüğü bildirilmiş ve hemen ardından Halkevi Başkanı Macit Tekinalp'in Atatürk'ün ölümünün ikinci yıl dönümü münasebetiyle yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Söz konusu konuşma derginin 1940 yılında Atatürk ve inkılapları nasıl anladığını göstermesi açısından önemlidir.

Tekinalp bu konuşmasında önce Atatürk'ün askerî tarafı ile inkılapçı tarafını birbirinden ayırmış, sonra Cumhuriyetin ilânını,

saltanat ve hilafetin kaldırılmasını, din ve devlet işlerinin ayrılmasını, eğitim ve hukuk alanındaki düzenlemeleri, kadınlara tanınan sosyal ve siyasi hakları, yeni harfleri, dil ve tarih çalışmalarını aynı inkılap zincirinin halkaları olarak saymıştır (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 3-4). Dönemde inkılaplar Cumhuriyet etrafında bir bütün olarak görülmekteydi ve Tekinalp'in sıralaması da buna uymaktadır. Konuşmanın devamında demiryolları, fabrikalar, üreticinin refahı, sağlık ve eğitim hizmetleri de Atatürk döneminin eserleri arasında sayılmıştır (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 4).

Tekinalp'in bu konuşması ile derginin 1936 yılındaki Cumhuriyet Bayramı sayısında Ali Ersoy ve Ali Par'ın yazılarında anlatılan üretim, kalkınma ve medeniyet merkezli Cumhuriyet anlayışı arasında bir benzerlik vardır. Dıranaz'ın farklı yıllardaki yazarları Cumhuriyeti ve inkılapları aynı kelimelerle anlatmamış olsalar da genellikle sosyal ilerleme ve kalkınma ile birlikte ele almışlardır.

41. sayıdaki bir başka değişiklik ise Atatürk'ün hatırasının dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile birlikte anılmasıdır. Nitekim Tekinalp konuşmasının sonunda Atatürk'ün açtığı yolun İnönü'nün liderliğinde devam edeceğini söylemiştir (Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 4). Yine aynı sayıda İnönü için yazılmış bir şiir de bulunmaktadır. Yani 1940'tan sonra dergide Atatürk'ün hatırası ile İnönü dönemi birlikte anlatılmıştır. Derginin 1936-1938 yılları arasındaki ilk yayın dönemi ile 1940-1941 yılları arasındaki ikinci yayın dönemi arasındaki bu fark dikkat çekicidir.

Dıranaz'daki Cumhuriyet ve Atatürk ile ilgili yazıları yanlız resmî ideolojiyi anlatan yazılar olarak görmek yeterli değildir. 29 Ekim özel sayılarında Cumhuriyet, mahallî kurumların ve iktisadi imkânların değerlendirilmesi olarak anlatılmıştır. Harf İnkılabı, Sinop'ta yaşanan bir hatıra ile anlatılmıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra dergi ortak bir hatıra oluşturmaya çalışmıştır. Bir başka ifade

ile dergi Cumhuriyeti Sinop'un tarihi, yerel sorunları ve kalkınma beklentileri ile anlatmış ve Cumhuriyet'e Sinop'a göre bir anlam vermiştir.

Buna göre Dıranaz'da Cumhuriyet üç şekilde anlatılmıştır. Birincisi millî günlerde ve Atatürk için yazılan anma ve bağlılık yazılarıdır. İkincisi Cumhuriyet öncesi ile sonrasını karşılaştıran ve yaşanan değişimi anlatan yazılardır. Üçüncüsü ise Cumhuriyet ülküsünü eğitim, üretim, tarım, sanayi, sağlık ve mahallî kalkınma gibi alanlara taşıyan yazılardır. Bu üç çeşit yazı dergide birbirinden ayrı değildir. Atatürk ve Cumhuriyete bağlılık ile Sinop'un sosyal ve iktisadi meseleleri hep birlikte işlenmiştir.

3.2. Dil İnkılabı, Türkçe ve Millî Kültür

Çok uluslu, çok dilli ve çok dinli bir imparatorluk yapısından millî bir devlete geçiş sürecinde dil alanında yapılacak inkılaplar büyük önem arz etmekteydi. Cumhuriyet döneminde dil meselesi sadece kelime hazinesinin değiştirilmesi ya da yazı dilinin sadeleştirilmesi meselesi değildi. Dil meselesi aynı zamanda millî kimliğin kurulması, yeni kültür politikalarının halka benimsetilmesi ve geçmişle olan ilişkinin yeniden düzenlenmesi gibi çok daha büyük bir değişimin parçasıydı. Harf İnkılabı ile başlayan yeni yazı düzeni 1930'lu yıllarda tarih ve dil alanında yürütülen çalışmalarla birlikte daha büyük bir kültür programına dönüşmüştür. Bu dönemde tarih, dil ve milliyet birbirini tamamlayan alanlar olarak görülmüştür ve Cumhuriyetin yeni vatandaşlık ve kültür anlayışı da buna dayanmaktadır. Erken Cumhuriyet döneminde bilimcilik, Batılılaşma ve Türk milliyetçiliği birbiriyle iç içe geçmiş, özellikle de tarih araştırmaları yeni millî kimliğe tarihî bir derinlik kazandırmak amacıyla kullanılmıştır (Hanioğlu, 2013, s. 52-55).

Dil çalışmaları da bu tarih anlayışı ile aynı fikir ortamında gelişmiş ve Türkçe milletin geçmişini ve kültürünü taşıyan temel un-

surlardan biri olarak kabul edilmiştir. Ancak Türk Tarih Tezi, Türk Dil Tezi ve Güneş-Dil Teorisi aynı şeyin farklı adları değildir. Türk Dil Tezi, Türk Tarih Tezindeki Orta Asya, göç ve kültür aktarımı düşüncesinin dil alanındaki neticeleri ile ilgilidir. Güneş-Dil Teorisi ise kelimelerin ses ve anlam ilişkilerini çözmeye çalışan çok daha farklı bir araştırma sahasıdır. Bu nedenle dönemin dil düşüncesini "bütün diller Türkçeden doğmuştur" şeklinde tek bir cümleyle anlatmak hem teoriler arasındaki farkları hem de 1930'lu yılların değişken dil tartışmalarını gözden kaçırmak demektir (Dilaçar, 1975, s. 477-482).

Dil çalışmalarının günlük hayata dönük tarafı, Türkçe'nin hangi kelimelerle ve ne ölçüde özleştirileceği meselesiydi. Osmanlıca kelimelere Türkçe karşılık bulmak amacıyla yapılan ilk tarama çalışmalarında farklı Türk lehçelerinden çok sayıda kelime aynı kavram için teklif edilmiş ve bu da kısa sürede kullanım birliğini güçleştirmiştir. 1934 yılında yayınlanan Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi bu çalışmaların en önemli ürünlerinden biridir. Fakat çok sayıda karşılığın yan yana verilmesi karışıklığa yol açmış ve daha sonra Kılavuz Çalışma Kolu vasıtasıyla ortak kullanımda yerleşebilecek kelimeler seçilmeye çalışılmıştır. Seçilen karşılıklar Ulus ve Ülkü gibi yayın organları vasıtasıyla halka ulaştırılmıştır. Yani dil inkılabı yanlız uzmanların işi değildi, halkın kullanım alışkanlığını değiştirmeye yönelik bir kültür politikasıydı (Dilaçar, 1975, s. 483-485).

Dıranaz 1936 yılında yani dil tartışmalarının en yoğun olduğu dönemde yayın hayatına başlamıştır. Derginin Türkçeye ve dil inkılabına bu kadar yer vermesi Halkevlerinin genel yayın politikasının bir sonucudur. Dergi merkezde yapılan dil çalışmalarını Sinop'a taşımış ve bunları haber, konferans, söylev, kurultay programı ve kelime tercihleri ile gündemde tutmuştur. Dergide dilin milletleşmedeki yeri, Türkçenin tarihi gelişimi, Cumhuriyet dönemindeki dil çalışmaları, Türk Dil Kurumunun faaliyetleri ve Güneş-

Dil Teorisi gibi konular farklı tarihlerde işlenmiştir. Yani dergi dil konusunu hiç bir zaman gündemden düşürmemiştir.

Derginin 7. sayısında yayınlanan "Üçüncü Türk Dili Kurultayı Çalışma Programı" bunun ilk örneklerinden biridir. Kurultayın 24-28 Ağustos 1936 tarihleri arasında İstanbul'da Dolmabahçe Sarayında toplanacağı bildirilmiş ve kurultayın çalışma düzeni de ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Programda Güneş-Dil Teorisi ve dil karşılaştırmaları, terimler, filoloji ve sözlük çalışmaları ile ilgili komisyonlar da belirtilmiştir (Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 10-11). Dergi bu şekilde Sinoplu okuyucuya dönemin dil çalışmalarını ve merkezdeki kültür kurumlarının gündemini bildirmiştir. Yine bu program sayesinde Güneş-Dil Teorisi, Halkevi yayınları vasıtasıyla daha geniş halk kitlelerine ulaştırılmıştır.

Ancak kurultay programı Dıranaz'da 24-28 Ağustos 1936 olarak duyurulmuş olmasına karşın toplantının resmî zabıtlarında açılış ve kapanış tarihleri 24-31 Ağustos 1936 şeklinde kaydedilmiştir (Türk Dil Kurumu, 1937, s. III). Bu nedenle dergideki ön duyuru ile kurultayın gerçek takvimi birbirinden ayrı tutulmalıdır.

Dıranaz'ın 9. sayısında dil meselesine daha çok yer verilmiştir. Bu sayıda Ragıb Kurt'un 24 Temmuz 1936'da Gerze Halkevi'nde verdiği konferansın aktarıldığı "Bir Konferans" başlıklı yazı ile Dilâver Can'ın "Dil ve İnkılâp" başlıklı yazısı art arda yer almaktadır (Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 1-4; s. 5). Söz konusu yazılarda Türkçenin tarih boyunca yabacı unsurların etkisi altında kaldığından fakat Cumhuriyetin dil çalışmalarıyla kendi imkânlarına döndüğünden bahsedilmektedir. Yazılarda dilin sadeleştirilmesi millî kültürün geniş halk kitleleri tarafından anlaşılması için şart olarak görülmüştür. Dergi dil meselesinde öz Türkçe kadar dilin halk tarafından anlaşılmasına da önem vermiştir. Dergi, dili kültürün temel alanlarından biri olarak görmüştür.

Derginin sonraki yıllardaki sayılarında Dil Bayramı münasebetiyle yayınlanan yazılar da aynı doğrultudadır. 1937 yılı kutlamaları kapsamında Dilâver Can tarafından yapılan konuşma, Dıranaz'ın 21-22. sayısında "Dil Bayramında Öğretmen Dilâver Can'ın Söylevi" başlığıyla yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 7-10). Can, bu söylevinde dil davasının ana esasları ve Güneş Dil Teorisi hakkında konuşmuştur. Buradan dil konusunun Halkevi faaliyetlerine ne kadar girdiği anlaşılmaktadır. 1938 yılı Dil Bayramında da aynı durum görülmektedir. Nitekim Dıranaz'ın 32. sayısında Dilâver Can'ın Türk dili ve Güneş Dil Teorisi hakkındaki konuşması "Dil Bayramında Öğretmen Dilâver Can'ın Söylevi" başlığıyla yayınlanmıştır (Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 5-8).

Bu suretle 1930'lu yılların resmî kültür politikasında dil ile tarih arasında kurulan ilişki Sinop'ta da konferans, tören ve dergi yoluyla halka anlatılmıştır. Söz konusu konuşmaların Dıranaz'da yazıya dökülerek yayınlanması sayesinde bu konuşmalar sadece o gün dinleyenlerle sınırlı kalmamış, yazılı olarak da günümüze ulaşmıştır.

26 Eylül'ün Dil Bayramı olarak kutlanması Birinci Türk Dili Kurultayı'nın açılış gününün anılması ile ilgilidir. 1933 tarihli cemiyet nizamnamesinde bayramın kurum üyeleri tarafından her yıl kutlanacağı belirtilmiştir. Halkevleri ise bu kutlamalar vasıtasıyla dil çalışmalarının taşrada yaygınlaştırılmasında görev almıştır (Kendirci, 2023, s. 184-185). Dıranaz'da yer alan Sinop konuşmaları da bunun Sinop'taki örnekleridir.

Dıranaz'daki dil yazıları ile dönemin merkezdeki dil tartışmaları arasındaki ilişkide iki seviye vardır. Bir tarafta Türk Dil Kurumu ve kurultaylar çevresinde yürütülen sözlük, terim, etimoloji ve karşılaştırmalı dil çalışmaları bulunmaktadır. Diğer tarafta ise bu çalışmaların Halkevleri ve dergiler vasıtasıyla halkın anlayabileceği

bir millî kültür diline çevrilmesi söz konusudur. Dıranaz daha çok bu ikinci seviyede iş görmüştür. Dergide Güneş-Dil Teorisinin ayrıntılı filolojik metotları tartışılmamış, daha çok Türkçenin eski, köklü ve üretken bir dil olduğu düşüncesi üzerinde durulmuştur. Uzmanların tartıştığı meseleler Dıranaz'ın sayfalarında millî kimlik, kültürel bağımsızlık, özleşme ve halkın ortak dili gibi daha genel konular şeklinde yer almıştır.

Dil inkılabı dergide sadece makale ve konferans yazılarında görülmemektedir. Dergide kullanılan dil de dönemin özleştirme eğilimini takip etmektedir. Dergide "Ulus, özbenlik, acun, kamu" gibi dönemin yeni kelimeleri kullanılmıştır. Yani dergi dildeki değişimi yanlız savunmamış, bu kelimeleri kendi yazılarında da kullanmıştır. Bu yönüyle Dıranaz yeni kelimelerin okuyucu tarafından görülmesini, benimsenmesini ve günlük yazı dilinde alışılmış bir hâle gelmesini sağlamıştır. 1934 sonrasında kelime karşılıklarının seçilerek Ulus ve Ülkü gibi yayınlarla yaygınlaştırıldığı göz önünde bulundurulduğunda Dıranaz'daki bu kelime tercihleri bütün ülkede yürütülen dil politikasının Sinop'taki karşılığı olarak görülebilir (Dilaçar, 1975, s. 483-485).

Derginin dil konusundaki ilgisi sonraki yıllarda da devam etmiştir. 50. sayının ilk sayfasında İsmet İnönü'nün Dil Bayramı münasebetiyle Türk milletine hitabı yayınlanmıştır. "Milli Şefin Türk Milletine Hitabı" başlığıyla verilen bu konuşmada dil millî kültürün ve millî benliğin temel unsurlarından biri olarak anlatılmakta ve Türkçenin işlenmesi, arındırılması ve bilim dili olarak geliştirilmesi kültürel kalkınmanın şartları arasında gösterilmektedir. İnönü ayrıca yeni bilim terimlerinin okullarda kullanılmasından duyduğu memnuniyeti belirtmiş ve Atatürk'ün Türk dili için yaptığı çalışmaların devam ettirileceğini söylemiştir (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 1-2). İnönü'nün konuşmasının derginin ilk sayfasında yer alması

Dil Bayramı'na devlet tarafından ne kadar önem verildiğini göstermektedir.

Yine aynı sayıda "9uncu Dil Bayramı" başlıklı ve S. A. imzalı yazıda, 26 Eylül'de Sinop Halkevinde yapılan kutlama ile Türk Dil Kurumunun dokuz yıllık çalışmaları anlatılmıştır. Yazıda Birinci Dil Kurultayı hatırlatılmış, Türkçenin millî kimliğin temel unsurlarından biri olduğu, yabancı kelimelerden arındırılması, bilim ve eğitim dili haline getirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Yazıda ayrıca Türk Dil Kurumunun sözlük, gramer, imla, terim, derleme ve yayın çalışmaları uzun uzun sıralanmış ve öz Türkçe kelimelerin yaygınlaştırılması bütün aydınların ortak vazifesi olarak gösterilmiştir (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 3-5).

Bütün bunlardan Dıranaz'ın dil konusunda üç iş yaptığı görülmektedir. Dergi ilk olarak Türk Dil Kurultayları ve Türk Dil Kurumunun çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. İkinci olarak dil ile millî kimlik, tarih ve Cumhuriyet inkılapları arasındaki ilişki üzerine yazılar yayınlamıştır. Üçüncü olarak da yeni kelimeleri kendi yazılarında kullanmış ve bu kelimelerin yaygınlaşmasına çalışmıştır.

Bu suretle Dıranaz dergisi merkezde geliştirilen dil politikalarını Sinop'ta konferanslar, Dil Bayramı kutlamaları, kurultay haberleri, fikrî yazılar ve günlük kelime tercihleri ile halka anlatmıştır. Derginin dil meselesine yaklaşımı Halkevlerinin Cumhuriyetin kültür politikalarını taşraya taşıma vazifesini göstermektedir. Ayrıca dönemin dil tartışmalarının Sinop gibi küçük bir şehirdeki aydınlar tarafından nasıl anlaşıldığını göstermesi açısından da önemlidir.

3.3. Köy, Köylü ve Halkçılık

Halkevleri, kuruluş amaçları doğrultusunda kadın-erkek, genç-yaşlı, köylü-şehirli ayırt etmeksizin bütün bir halkı aydınlat-

mayı hedeflemişti. Ülkenin tamamında olduğu gibi Sinop'ta da nüfusun büyük bir çoğunluğunu köylüler oluşturmaktaydı. Bu nedenle köy ve köylü meselesi, Dıranaz'da en çok ve en sürekli işlenen konulardan biri olmuştur. Dergide köylü, tarımsal üretimin aslî unsuru olarak görülmekte ve bunun yanı sıra eğitim, sağlık, kültür ve iktisadi kalkınma faaliyetlerinin de doğrudan doğruya muhatabı konumundadır. Köy ise sadece tarım yapılan bir yer olarak değil okul, sağlık, ulaşım, haberleşme, üretim, yerel kaynakların değerlendirilmesi ve şehirle olan ilişkinin bir arada düşünüldüğü bir yer olarak ele alınmıştır.

Bu yaklaşım, Halkevi teşkilatının köye yönelik çalışma programıyla yakından ilgilidir. Nitekim Halkevlerinin 1932 tarihli ilk talimatnamesinde dokuz çalışma kolundan biri "Köycüler Şubesi" olarak belirlenmiştir. Talimatnameye göre şubenin başlıca vazifesi köylerin sağlık, medeniyet ve estetik açısından gelişmesine katkıda bulunmak ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularını kuvvetlendirmekti. Bu amaçla çevre köylülerin Halkevi müsamerelerine davet edilmesi, Halkevi üyelerinin köylerde düzenlenecek kır bayramlarına katılması, Dershane ve Kurs Şubesiyle işbirliği yapılarak köylünün okuma yazma öğrenmesine yardım edilmesi ve okuma yazma bilmeyen köylülerin mektuplarının belirli aralıklarla yazılması öngörülmüştü. Hasta köylülerin sağlık kurumlarında muayene ve tedavilerine rehberlik edilmesi de şubenin vazifeleri arasında sayılmıştı. Talimatnamede köy öğretmenleri Köycüler Şubesinin "tabii azası" olarak kabul edilmişti. Yani köy ile Halkevi arasındaki ilişkinin öğretmenler vasıtasıyla devam ettirilmesi istenmiştir (CHF, 1932, s. 19-20).

Görüldüğü üzere köycülük yanlız kültürel bir yakınlaşma değildir, sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi günlük hayatın çok farklı alanlarını da kapsamaktadır. Köycülük şubeleri köylere geziler düzenlemiş ve bunun yanı sıra köylünün tarım metotları, sağlık,

okuma yazma, kooperatifçilik ve yerel teşkilatlanma gibi konularda aydınlatılmasına da büyük önem vermiştir. Köyün coğrafî, tarihî, folklorik, iktisadi ve sosyal yapısı hakkında bilgi toplanması da bu faaliyetler arasındaydı (Emgili, 2021, s. 201-206). Dıranaz'da köy hakkında kaleme alınan yazılarda da köylüye yönelik öğütler ile Sinop köylerinin coğrafî şartları, üretim şekilleri, sağlık sorunları ve mahallî kültürüne ilişkin gözlemler bir arada yer almaktadır.

Dergide köylünün iktisadi durumu hakkındaki ilk kapsamlı yazılardan biri Ali Par tarafından kaleme alınan ve 9. sayıda yayınlanan "Köylünün Kalkınması" başlıklı yazıdır. Dönemin Sinop Ziraat Müdürü olan Par, köylüyü ülkenin üretim düzeninin temel unsurlarından biri olarak görmekte ve köylünün sadece ailesinin günlük ihtiyacını karşılayacak kadar üretim yapmasını yeterli bulmamaktadır. Par, bu yazısında köylünün üretim kapasitesinin arttırılması, tohumların ıslah edilmesi, hayvan yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve üretimin pazara açılması üzerinde durmuştur. Yazıda köy ekonomisinin iyileşmesi ile "memleket iktisadiyesi" arasında doğrudan bir bağlantı kurulmuş ve bu işte yerel idarelere ve Halkevlerine de sorumluluk yüklenmiştir (Par, 1936, s. 6-7).

Par, tarımsal verimliliği köylünün refahı ile olduğu kadar ülke ekonomisinin kalkınması ile de ilgili görmektedir. Par'ın yazısında dönemin köycülük anlayışının izleri açıkça görülmektedir. Köylü ülke ekonomisinin temel üreticisi olarak görülmekte ve aynı zamanda yeni üretim metotları konusunda aydınlatılması ve yönlendirilmesi gereken bir kesim olarak düşünülmektedir. Dergideki köycülük yazılarında köylüye değer verme ile köylüye yol gösterme bir arada bulunmaktadır.

Dergide köylü doğrudan doğruya okuyucu olarak da muhatap alınmıştır. Derginin 15. sayısında "Köylü Arkadaşlara" başlığı altında bir sayfa açılmıştır. Burada bu bölümün köylülere faydalı

bilgiler vermek amacıyla hazırlandığı belirtilmiş, köylülerin karşılaştıkları güçlükler için Sinop Halkevine başvurabilecekleri ve kendilerine yol gösterileceği ifade edilmiştir (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 12). Yani köylü dergide doğrudan doğruya seslenilen bir okuyucu hâline getirilmek istenmiştir. Aynı sayfanın hemen ardından sıtma hastalığı hakkında bilgi verilmiştir. Dergi köylüye yanlız kültürel ya da siyasi konularda değil, günlük hayatı doğrudan etkileyen sağlık sorunları konusunda da bilgi vermiştir.

Dergi köylüyle bizzat temas da kurmuştur. Dıranaz'ın 15. sayısının sonunda yer alan "Kısa Haberler" bölümünde 28 Mart 1937'de çevre köylerden kadın ve erkek köylülerin Halkevine davet edildiği, kendilerine ücretsiz film gösterildiği ve ardından aynı zamanda farmakolog olan Halkevi Başkanı Macit Tekinalp tarafından köy kalkınması hakkında bir konferans verildiği belirtilmektedir (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 16). Bu haber, Halkevi'nin köylüyle kurduğu ilişkinin uygulamadaki bir örneğidir.

Macit Tekinalp tarafından kaleme alınan ve 18. sayıda yayınlanan "Köylünün Kalkınmasında Sinop Köylüsü" başlıklı yazıda köy kalkınması doğrudan doğruya Sinop'un şartları üzerinden anlatılmıştır. Tekinalp, bu yazısında köy birliklerinin kurulmasından, köy okullarının geliştirilmesinden, sağlık işlerinin düzenlenmesinden, köy yollarının kullanılabilir hâle getirilmesinden, köylerin telefonla birbirine bağlanmasından ve üretim kooperatiflerinin kurulmasından bahsetmekte ve bunların hepsini aynı kalkınma programı içinde saymaktadır (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 1-2). Yani köy kalkınması yanlız tarımsal üretimin arttırılması olarak görülmemiş, eğitim, sağlık, ulaşım, haberleşme ve üretim bir arada düşünülmüştür.

Tekinalp 19. sayıda yine "Köylünün Kalkınmasında Sinop Köylüsü" başlığıyla aynı konuya devam etmiş ve bu kez Sinop'un

üretim imkânlarından biri olan keten üzerinde durmuştur. Yazıda Sinop'ta ketenin yaygınlaştırılması köylünün gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve aile ekonomisinin kuvvetlendirilmesi için bir fırsat olarak gösterilmiştir. Yazıda keten dokumacılığı ev içi küçük üretim ile ilişkilendirilmiş ve ileride mahallî hammaddeye dayalı bir fabrika kurulabileceğinden de bahsedilmiştir. Yani köy ekonomisi ile küçük sanayi arasında bir bağlantı kurulmuştur. Tekinalp ayrıca kalkınmanın resmî makamlardan beklenmesini eleştirmiş ve yerel teşebbüsün ve çalışma kapasitesinin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 1-2).

Dıranaz'daki köy yazılarının önemli bir kısmını da Ferit Dikmen'in köy gezilerine dayanan yazıları oluşturmaktadır. Dikmen "Köy ve Köylüler Arasında" adlı yazı dizisinde Sinop köylerinin tabii özelliklerini, geçim kaynaklarını, ürünlerini, yaşayış tarzlarını ve karşılaşılan güçlükleri bizzat gördüklerine dayanarak anlatmaktadır. Yazıda ayrıca Sarıkum ve çevresindeki köylülerin mısır üretimi ve hayvancılıkla ilişkileri, bataklıkların ve sineklerin günlük hayat üzerindeki etkisi, yaylaya çıkma zorunluluğu ve tarım ürünlerinin korunması gibi yerel meselelere de değinilmiştir (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 14-15). Halkevleri köycülük çalışmalarında köyü yerinde tanımaya büyük önem vermekteydi. Dikmen'in bu yazıları da bunun Dıranaz'daki örnekleridir.

Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Köylü Kardeşlerimizle Başbaşa" başlıklı yazı, köylüyle kurulan ilişkinin başka bir örneğidir. Kubilây bu yazısında köy ziyaretlerini anlatırken köylülerle yaptığı konuşmalara yer vermiş ve köylülerin aşarın kaldırılması hakkında söylediklerini yazısına almıştır (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 7-9). Ancak yazıdaki köylülerin sözleri yazarın seçtiği ve düzenlediği şekliyle okuyucuya ulaşmıştır. Bu nedenle bunları doğrudan köylünün sözleri olarak değil yazarın aktardığı şekliyle değerlendirmek gerekmektedir. Söz konusu yazı, köylünün düşüncele-

rini aktarmasının yanı sıra Dıranaz çevresindeki aydınların köylüyü ve Cumhuriyet ile köylü arasındaki ilişkiyi nasıl gördüğünü göstermesi açısından da önemlidir.

1930'lu yılların sonuna doğru köye ulaşma meselesinde Halkevleri teşkilatında yeni bir düzenleme yapılmıştır. Köycülük Şubelerinin çok sayıda köyle ilgilenmek zorunda kalması uygulamada birtakım yetersizlikler doğurmuştur ve Halkevlerinin özellikle küçük kasaba ve köylerdeki vazifelerini üstlenecek daha sade bir teşkilata ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu süreçte hazırlanan Halkodaları Talimatnamesi 1939 yılında kabul edilmiş ve ilk Halkodaları 19 Şubat 1940 tarihinde faaliyete geçirilmiştir (Gurbetoğlu, 2022). Dönemin resmî değerlendirmesinde de Halkevlerinin teşkilat şartları nedeniyle ulaşamadığı küçük kasaba ve köylerde yerel imkânlara daha kolay uyacak bir teşkilat kurmak amacıyla Halkodalarına geçildiği ifade edilmektedir (CHP, 1942, s. 17-18). Bu gelişme Dıranaz'ın yayın tarihi açısından da önemlidir. Nitekim derginin on dokuz aylık bir aradan sonra yeniden yayınlanmaya başladığı 1940-1941 dönemi, Halkevi çalışmalarının köy ve küçük yerleşim yerlerine Halkodaları vasıtasıyla götürüldüğü yıllardır. Yani dergi yeniden çıkmaya başladığında Halkevlerinin köy çalışmaları da yeni bir şekil almış bulunmaktaydı.

Dıranaz'ın üçüncü yayın döneminde Ferit Dikmen'in "Köylümüz" başlığı altında altı bölüm halinde yazdığı yazı dizisi, derginin köy ve köylü meselesine olan ilgisinin yayın kesintisinden sonra da devam ettiğini göstermektedir. 1941 tarihli 43. sayıda yayınlanan ilk yazıda Dikmen: "Köyümüz ve köylümüz, bizim en çok sevdiğimizdir" demektedir. Dikmen bu yazısında bir köylüyle yaptığı sohbetten yola çıkarak köylünün devlet uygulamalarını nasıl anladığı üzerinde durmuş ve ürünün kuraklık, sel, dolu, zararlı hayvanlar veya bulaşıcı hastalıklar nedeniyle zarar görmesi hâlinde arazi vergisinde sağlanan kolaylıkları köylüye anlatmaya çalışmıştır. Dik-

men yazının sonunda köylülerin konu hakkındaki duygu ve dileklerini kayıt ettiğini belirtmektedir ve bu da dizinin bir sonraki bölümüne zemin hazırlamıştır (Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, s. 2).

45. sayıda yayınlanan ikinci bölümde, bu kayıtlardan hareketle Sinop'un batısında bataklık ve sıtma sahalarının çevresinde bulunan Kızılabalı, Sarıkum, Sarsı, İncirpınarı, Karacaköy ve çevredeki diğer köylerin koşulları üzerinde durulmuştur. Dikmen bu yazısında bölgenin hayvancılık, mısır üretimi, orman ürünleri ve tarım açısından imkânlarından ve sıtma, toprak yetersizliği ve yoksulluk gibi sorunlarından bahsetmektedir. Yazının ilerleyen kısmında konu köylünün günlük meselelerinden Sinop'un coğrafî yapısına geçmiş ve dağlar, ormanlar ve yer adları anlatılmaya başlanmıştır (Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 5-6).

Yazı dizisinin sonraki dört bölümünde bu daha da açık görülmektedir. 47. sayıda yayınlanan üçüncü bölümde Sinop, Ayancık, Boyabat ve Gerze çevresindeki dağ ve orman sahaları uzun uzun sıralanmış, Kızılırmak ve Gökırmak başta olmak üzere akarsuların güzergâhları, çevredeki köylere sağladıkları tarımsal imkânlar ve yerleşim ile ilişkileri üzerinde durulmuştur (Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 7-8).

48. sayıdaki dördüncü bölümde Sarımsak, Kırkgeçit, Karasu ve Ayancık çayları hakkında bilgi verilmekte ve ardından yer adlarına geçilmektedir. Bu bölümde Salar, Eymür, Dodurga, Bayat, Yağıbasan, Kınık ve Kızık gibi adlar üzerinden Sinop ve ilçelerindeki köy adlarının Oğuz boyları ve diğer Türk toplulukları ile bağlantısı kurulmaya çalışılmıştır (Dıranaz, S. 48, Temmuz 1941, s. 13-14).

49. sayıda yayınlanan beşinci bölümde yer adları araştırmasına devam edilmiş, "ören", "sökü" gibi unsurları taşıyan köy adlarının yanı sıra Çepni, Salar/Salur ve Bayat adları üzerinde durulmuş ve bunların Anadolu'ya gelişleri hakkındaki tarihî bilgiler dönemin

Türkiyat Mecmuası gibi kaynaklarına başvurularak aktarılmıştır (Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941, s. 12-13). 50. sayıda yer alan altıncı bölüm ise iklim ve rüzgârlar hakkındadır. Dikmen bu bölümde Türkiye üzerindeki hava hareketlerinden başlayarak Karadeniz kıyılarındaki bölgesel farklılıkları Sinop özelinde anlatmış ve İnceburun, Sinop–Gerze hattı ve Ayancık yönündeki kıyı yapısını rüzgâr, sıcaklık ve mevsim özellikleriyle birlikte anlatmıştır (Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 13-14).

Ferit Dikmen'in "Köylümüz" adlı yazı dizisi bir bütün olarak bakıldığında başlangıçta köylü hakkında soysal ve iktisadi gözlemlerle başlamış, giderek Sinop köylerini tanımaya yönelik çok daha geniş bir yurt bilgisi araştırmasına dönüşmüştür. Köylüyle yapılan konuşmalar, geçim ve toprak sorunları dizinin ilk bölümlerinde, dağlar, ormanlar, akarsular, köy adları, tarihi yerleşme izleri, iklim ve rüzgârlar ise sonraki bölümlerde yer almıştır. Yani Dikmen köylüyü yanlız kalkındırılması veya aydınlatılması gereken bir kesim olarak görmemiş, köylünün yaşadığı çevreyi de tarihî ve coğrafî özellikleriyle yazmıştır.

Dergide köylü farklı yazılarda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Köylü, Ali Par ve Macit Tekinalp'in yazılarında iktisadi üretimin temel unsurlarından biridir. Yine köylü, sağlıkla ilgili yazılarda doğrudan doğruya aydınlatılmak istenen okuyucudur. Halkevi haberlerinde ise kültürel, eğitsel ve sosyal faaliyetlere dâhil edilmek istenen vatandaştır.

Ferit Dikmen'in "Köylümüz" yazı dizisinde köylü çok daha geniş bir şekilde anlatılmıştır. Yazı dizisinin ilk bölümlerinde köylü, günlük meseleleri, iktisadi sıkıntıları, yaşadığı çevre hakkındaki duygu ve dilekleri kayıt edilen bir kişidir. Sonraki bölümlerde köylerin içinde bulunduğu coğrafya, dağlar, ormanlar, akarsular, yer adları, iklim ve rüzgârlar anlatılmıştır. Bu suretle köylü Sinop köy-

lerinin tanınmasının da başlangıç noktası olmuştur. Yine aynı şekilde "Köylümüz" dizisinin ilerleyen sayılarda Sinop'un dağ ve ormanlarından akarsularına, köy adlarından iklim özelliklerine kadar genişlemesi de bunu açıkça göstermektedir. Dergi bu suretle köylünün iktisadi, sosyal ve sağlıkla ilgili meselelerinin yanı sıra köylünün yaşadığı çevreyi de tanıtmıştır.

Bununla birlikte derginin köylüye yaklaşımında öğretici ve yer yer hiyerarşik bir aydın–köylü ilişkisi de belirgindir. Öğretmen, doktor, ziraatçı, veteriner ve idareci olan yazarlar çoğu zaman köylüye hangi üretim metodunun, hangi sağlık davranışının veya uygulamanın faydalı olduğunu öğreten bir yerden konuşmaktadır. Ferit Dikmen'in "Köylümüz" dizisinin ilk bölümünde arazi vergisi hükümlerini köylüye açıklaması bunun en açık örneklerinden biridir. Ancak aynı yazı dizisinin ikinci bölümünde köylülerin kendi çevreleri hakkındaki duygu ve dileklerinin kayıt edildiğinin belirtilmesi bu ilişkinin tamamen tek yönlü olmadığını da göstermektedir. Dıranaz dergisinde esas olan uzmanlık bilgisinin köye taşınmasıdır fakat köylünün gözlemleri, ihtiyaçları ve yerel tecrübesi de zaman zaman yazılara kaynak olmuştur. Bu durum Halkevlerinin köy çalışmalarında farklı meslek gruplarının köylere götürülmesi ve sorunların yerinde ele alınması yönündeki resmî anlayışa da uymaktadır (CHP, 1942, s. 14-15).

Ancak Dıranaz'daki köy, köylü ve halkçılık yazılarını merkezî kültür politikasının Sinop'ta bir tekrarı olarak görmek yeterli değildir. Halkevi teşkilatının köycülük hedefleri dergide açık karşılıklar bulmuştur, fakat bu hedefler Sinop'un kendine has iktisadi, sosyal ve coğrafi şartları içinde işlenmiştir. Keten üretimi, bataklık ve sıtma sahaları, köy yolları, telefon, tarımsal verim ve Sarıkum çevresindeki yaşam şartları gibi doğrudan doğruya günlük hayatı ilgilendiren meselelerin yanı sıra Sinop köylerindeki dağlar, ormanlar, akarsular, köy adları, iklim ve rüzgâr özellikleri de dergide yer almıştır.

Ferit Dikmen'in yazı dizisi sosyal gözlemden ayrıntılı bir mahallî coğrafya ve yurt bilgisi araştırmasına dönüşmüştür. Yani dergi, köyü bir taraftan kalkındırılması ve iyileştirilmesi gereken bir saha olarak görmüş, diğer taraftan da tanınması ve yazılması gereken bir çevre olarak değerlendirmiştir. Bu suretle halkçılık ve köycülük Dıranaz'ın sayfalarında köylünün günlük sorunlarının tartışılması, uzmanlık bilgisinin köye taşınması ve Sinop köylerine ait mahallî bilginin derlenmesi şeklinde uygulamaya dönük bir içerik kazanmıştır.

3.4. Eğitim ve Halk Sağlığı

Halkevlerinin öncelikli amacı Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak ve benimsetmek, halkı her açıdan aydınlatmak olmuştur. Bu doğrultuda Dıranaz'da eğitim ve sağlık konularında pek çok yazıya yer verilmiştir. Eğitim ve sağlık konuları dergide birbirine yakın iki konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her iki konuda da halkın bilgi yoluyla günlük hayatını düzene sokması, kişinin içinde yaşadığı çevrede daha bilinçli hareket etmesi ve elde edilen bilginin halkın çeşitli kesimlerine ulaştırılması üzerinde durulmuştur. Okul ile aile arasındaki münasebet, çocuk terbiyesi, okuma alışkanlığı, öğretmenlik mesleği, yetişkinlere yönelik kurslar, köylünün sağlık konusunda bilgilendirilmesi ve hastalıklardan korunma gibi birçok mesele dergide ele alınmıştır. Bu meseleler ilk bakışta birbirinden farklı görünmekle birlikte hepsi derginin halk eğitimi anlayışının birer parçasıdır. Nitekim Halkevlerinin çalışma programında da konferanslar, dershane ve kurslar, kütüphane ve okuma odaları aynı kültür ve eğitim faaliyeti içinde değerlendirilmiştir (CHP, 1940, s. 7, 12). Dıranaz'da eğitim denince aile, yetişkinler, köylüler, okuma kültürü ve günlük hayat bilgisi de bu kapsama girmektedir.

Eğitim meselesi derginin daha ilk sayısından itibaren işlenmiştir. Ferit Dikmen tarafından kaleme alınan ve derginin 1. sayısında yayınlanan "Eti Senin, Kemiği Benim" başlıklı yazıda, söz konusu eski halk sözünden hareketle öğretmen ile öğrenci arasındaki münasebetten bahsedilmektedir. Dikmen bu yazısında eski devir ile kendi devrini karşılaştırmakta, dayağa ve korkuya dayanan eski eğitim anlayışını eleştirmekte ve çocuğun kişiliğini dikkate alan yeni bir öğretmenlik anlayışının gerekli olduğunu söylemektedir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 9). Buradaki eski-yeni karşılaştırmasına, Cumhuriyet döneminde benimsetilmek istenen yeni pedagoji anlayışını haklı göstermek için başvurulmuştur. Yine bu yazıda eğitim yanlız bilgi vermek olarak görülmemiş, öğretmen ile öğrenci arasındaki münasebetin nasıl olması gerektiği üzerinde de durulmuştur.

İbrahim Ertuğrul tarafından kaleme alınan "Aile ve Çocuk" başlıklı yazıda, okuldan ziyade aile üzerinde durulmuştur. Ertuğrul, çocuğun yetiştirilmesini yanlız öğretmene bırakılan bir vazife olarak görmemekte, okulda kazandırılan davranış ve alışkanlıkların aile tarafından da desteklenmesi gerektiğini söylemektedir. Yazara göre çocuk günün ancak az bir bölümünü okulda, daha büyük bir kısmını ise aile ve çevre içerisinde geçirmektedir ve bu sebeple veli ile öğretmen arasındaki işbirliği eğitimin devamlılığının başlıca şartlarından biridir (Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 1-2). Bu suretle eğitim yanlız öğretmenin sınıf içindeki işi olarak görülmemiş, ailenin de sorumluluğu olarak görülmüştür. Devrin eğitim anlayışında aileye yüklenen vazifeler bu şekilde Dıranaz vasıtasıyla Sinop'lu okuyucuya da aktarılmıştır.

Derginin 15. sayısında "İ. E." imzasıyla ve "Aile Bilgisi" üst başlığı altında "Gazete ve Çocuk" alt başlığıyla yayınlanan yazıda, okul ve ailenin yanı sıra gazete ve dergilerden de bahsedilmektedir. Yazıda okul kitaplarının çocuğun ileride karşılaşacağı hayatın ge-

rektirdiği bütün bilgiyi tek başına veremeyeceği söylenmekte ve gazete ile dergiler okul dışında bilgi edinme vasıtaları arasında sayılmaktadır. Bununla birlikte çocukların okuyacağı yayınların seçiminin tamamen kendi hâline bırakılmaması gerektiği, aile ve büyüklerin bu konuda çocuklara rehberlik etmesi gerektiği üzerinde de durulmuştur (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 14). Bir kültür dergisinde, gazete ve dergi okumanın çocuk eğitiminin bir parçası olarak savunulması oldukça dikkat çekicidir.

Eğitim konusu dergide en çok Şevket Erdem'in yazılarında işlenmiştir. Erdem tarafından kaleme alınan ve derginin 36. sayısında "Pedagojik Konuşmalar" üst başlığıyla yayınlanan "Terbiyede Bilginin ve Tatbikatın Önemi" başlıklı yazıda, öğretmenlik mesleğinde bilgi ile tatbikat arasındaki münasebet üzerinde durulmuştur. Erdem, bu yazısında pedagoji bilgisinin gerekli olduğunu, fakat bu bilginin tek başına yeterli olmadığını, çocuğu tanıma, uygun zamanda müdahale edebilme, sınıfta ilgi uyandırma ve tecrübeden istifade etme gibi tatbikata bağlı hususların da öğretmenlik mesleğinin birer parçası olduğunu belirtmektedir (Dıranaz, S. 36, İkinci Kânun 1939, s. 13-14). Bu yazıda eğitim meselesi genel ahlak öğütleri şeklinde değil öğretmenliğin meslek bilgisi açısından ele alınmıştır.

Erdem aynı konuyu derginin 38. sayısında yine "Pedagojik Konuşmalar" üst başlığı altında yayınlanan "Okul ve Aile" başlıklı yazısında da sürdürmüştür. Bu yazıda çocuk ileride sosyal hayata karışacak bir fert olarak ele alınmış, okul ise yanlız bilgi veren bir kurum olarak değil sosyal hayatla ilişkili bir eğitim yeri olarak düşünülmüştür. Yazıda okul "içtimaî faaliyet merkezi" olarak nitelendirilmiştir. Buradan eğitimin kişiyi ileride toplum içerisinde üstleneceği vazifelere hazırlamak amacıyla düşünüldüğü görülmektedir (Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 6-7).

Yine aynı çizgi derginin 40. sayısında yayınlanan "Çocuk ve Terbiye" başlıklı yazıda da devam etmekte ve çocuğun kabiliyetlerinin tanınması, geliştirilmesi ve sosyal hayata hazırlanması eğitimin başlıca meseleleri arasında sayılmıştır (Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 1-2). Bu yazılarda kalıtım, çocuk psikolojisi ve kişilik gelişimi hakkında yer alan birtakım açıklamalar ise 1930'lu yılların sonundaki eğitim bilgisinin Dıranaz'daki birer yansımasıdır.

Halkevleri birer yaygın eğitim kurumu hüviyetinde olmaları sebebiyle eğitim faaliyetlerine her zaman büyük önem vermişlerdir. Bu kapsamda eğitim konusu Dıranaz'da yanlız yazılarla kalmamış, Sinop Halkevi'nin yürüttüğü eğitim faaliyetleri de dergide haber olarak yer almıştır. Derginin 5. sayısının "Kısa Haberler" bölümünde ailede çocuk terbiyesi konusunda bir konferans verildiği, aynı dönemde piyano, keman ve daktilo kurslarının devam ettiği, ayrıca resim kursu açılması için kayıt alındığı bildirilmektedir (Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 16). Görüldüğü üzere Halkevinin eğitim faaliyetleri okul derslerinin tekrarı ile sınırlı kalmamış, sanat, meslek ve genel kültür alanlarında da kurslar açılmıştır.

Derginin 32. sayısındaki "Kısa Haberler" bölümünde, öğretmenler ile Halkevi arasındaki münasebete dair bilgiler yer almaktadır. Burada ilkokul öğretmenlerinin 22-30 Eylül tarihleri arasında il merkezlerinde bir araya gelerek yeni ders yılında yürütülecek çalışmalar üzerinde durdukları, bu toplantılarda toplu öğretim, ferdileştirilmiş ortak öğretim, okulda kendi kendini yönetme ilkesi, tatbikat dersleri ve öğretmenler için gezici kütüphane gibi meselelerin görüşüldüğü belirtilmektedir. Yine aynı haberde köy öğretmenleri ile köy muhtarlarının da eğitim faaliyetlerinde karşılaşılan güçlükleri görüşmek üzere merkezde Vali Vekili, ilçelerde ise Kaymakamların başkanlığında toplandıkları ifade edilmiştir (Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 15). Dergide bu toplantılar hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş

olması sebebiyle Dıranaz, Sinop'taki eğitim faaliyetleri hakkında araştırma yapacak olanlar için önemli bir kaynak hüviyetindedir.

Eğitim faaliyetleri hakkında derginin ikinci yayın döneminde daha çok bilgi yer almaktadır. Halkevlerinin dokuzuncu kuruluş yıl dönümü münasebetiyle Macit Tekinalp tarafından yapılan konuşma, derginin 44. sayısında "Halkevlerinin Dokuzuncu Yıl Dönümü Münasebetiyle Parti Vilâyet İdare Heyetinden Macit Tekinalp'in Sözü" başlığıyla yayınlanmıştır. Söz konusu yazıda Sinop Halkevi'nin yıllık çalışmaları hakkında bilgi verilmektedir. Buna göre Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi hapishanede açılan A kursunda altmış vatandaşa okuma yazma öğretmiş, kursiyerlere kitap, kalem ve kırtasiye temin etmiş ve ilk devrenin ardından ikinci bir devreye başlamıştır. Yine aynı yazıda ilkokul öğrencileri ile isteyen vatandaşlar için açılan çiçekçilik kursundan ve okul tatilinde ortaokul son sınıf öğrencileri için açılan matematik, fizik ve Fransızca derslerinden de bahsedilmektedir. Kütüphanede 3.807 kitabın bulunduğu, Halkevi tarafından işletilen okuma odasına yılda yaklaşık beş-altı bin kişinin uğradığı yine aynı yazıda belirtilmektedir (Dıranaz, S. 44, Mart 1941, s. 6).

Bütün bu bilgilerden Sinop Halkevinin eğitim faaliyetlerinin okul çağındaki çocuklardan yetişkinlerin okuma yazma öğrenmesine, ders desteğinden el becerilerine ve okuma kültürüne kadar çok geniş bir alana yayıldığı anlaşılmaktadır.

Derginin halk sağlığına ayırdığı yazılar ise daha çok öğretici yazılardır. Cemal Yüksel tarafından kaleme alınan ve derginin 2. sayısında yayınlanan "İnsan ve Hayvanların Korkunç Bir Hastalığı Kuduz" başlıklı yazıda kuduzun bulaşma şekilleri, belirtileri ve korunma yolları hakkında okuyucuya bilgi verilmiştir (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 4-5). Bu tür yazılar devrin halka yönelik sağlık eğitiminin birer örneğidir. Dergide sağlık konularına da yer verilmesin-

den derginin kültürü yanlız edebiyat ve sanat olarak görmediği, beden sağlığını ve hastalıklardan korunma bilgisini de halkı aydınlatma vazifesi içinde gördüğü anlaşılmaktadır.

Ferit Dikmen tarafından kaleme alınan ve derginin 3. sayısında yayınlanan "Yurd Bilgisi (Yaralar, Sargılar)" başlıklı yazı, Sinop köylerindeki sağlık uygulamaları hakkında bilgi vermesi açısından dikkat çekicidir. Dikmen bu yazısında Boyabat-Durağan çevresinde yaptığı bir gezi sırasında bazı köylülerin ateşli hastalıkları soğuk kaynak suyuyla tedavi etmeye çalıştıklarından bahsetmekte ve bu gibi durumlarda şehirdeki doktora ve hastaneye başvurulması gerektiğini söylemektedir. Yazının sonunda köylerde sağlık bilgisinin yaygınlaştırılması konusunda Halkevlerine de vazife yüklenmektedir (Dıranaz, S.3, 31 Mart 1936, s. 8-9). Dergi bu noktada bir gezi sırasında karşılaşılan yerel pratiği kayıt altına almakta ve sağlık bilgisinin köye ulaştırılması gerektiği düşüncesini somut bir olay üzerinden kurmaktadır.

Köylüye yönelik sağlık yazılarının içinde en devamlı olanı sıtma hakkındaki yazılardır. Derginin 15. sayısında "Köylü Arkadaşlara" sayfasının açılışından sonra gelen "Sıtma" başlıklı yazıda hastalığın özellikle köylerdeki hayat, çalışma gücü ve çocuk sağlığı üzerindeki etkileri anlatılmış, devrin sıtmayla mücadele uygulamalarından ve hastalığın tedavisinde kullanılan kininin teminine ilişkin hususlardan bahsedilmiştir (Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 12-13). Bu yazıdan sonra M. Tekinalp imzasıyla bir devam yazısı yayınlanmıştır. Tekinalp, derginin 17. sayısında sıtmanın bulaşmasında rol oynayan anofel sivrisineklerinin durgun sulardaki üreme şartlarını açıklamış ve küçük bataklıkların kurutulması ile sulama suyunun durgunlaşmasının önlenmesini tavsiye etmiştir (Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 14-15). Derginin 19. sayısındaki sıtma yazısı yine imzasızdır ve bu yazıda pencere teli, cibinlik kullanımı, ev çevresindeki durgun suların ortadan kaldırılması ve o dönemde uygulanan ki-

ninle korunma usulleri üzerinde durulmuştur (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 11-12). Dıranaz'daki sıtma yazılarında hastalık yanlız bir kişinin hastalığı olarak anlatılmamıştır. Hastalık köylünün çalışma gücü, tarım üretimi, çocukların sağlığı, suyun kullanımı ve çevrenin düzenlenmesi ile birlikte ele alınmıştır. Bu sebeple aynı yazı içerisinde tıbbi bilgi ile köyün çevresine ilişkin tavsiyeler yan yana yer almıştır.

Derginin sıtma konusuna yaklaşımında köycülük ile halk sağlığı birbirine karışmaktadır. Sağlıklı fert, üretim gücü ve çevrenin düzenlenmesi birlikte düşünüldüğü için sağlık bilgisi aynı zamanda sosyal ve iktisadi bir mesele olmuştur. Dergide yer alan ilaç kullanımı ve tedaviye ilişkin ayrıntılar ise devrin sağlık uygulamaları hakkında bilgi vermektedir.

Dergide verilen sağlık bilgisi ile Halkevinin eğitim faaliyetlerinin birleştiği örnekler de mevcuttur. Derginin 20. sayısının "Kısa Haberler" bölümünde Hükümet Doktoru Esat Erol'un köy ihtiyar heyetlerine iki defa köy hıfzıssıhhası dersi verdiği, Öğretmen İbrahim Gülenç'in boğucu gazlar hakkında halka açık konuşmalar yaptığı belirtilmektedir (Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 16). Bu suretle sağlık ve korunma bilgisi dergi sayfalarında kalmamış, konferans ve ders şeklinde de halka anlatılmıştır. Dıranaz'ın yayınları ile Halkevi'nin diğer çalışmaları bu şekilde birbirini tamamlamıştır.

Zehirli gazlardan korunma konusu Dr. Talat İçbilen tarafından "Zehirli Gazlar" başlığıyla kaleme alınan yazılarda daha ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Derginin 27. sayısında başlayan bu yazı dizisinde, zehirli gazların muhtemel bir savaş hâlinde sivil halkı da ilgilendireceği söylenmiş ve bu gazların etkileri ve korunma usulleri hakkında bilgi verilmiştir (Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 1-2). Yazının 28. sayıdaki devamında farklı gaz türlerinin insan vücudu üzerindeki etkileri ile basit korunma tedbirlerine yer verilmiştir (Dı-

ranaz, S. 28, Mayıs 1938, s. 1-2). 32. sayıdaki devam yazısında ise savaş gazlarının yanı sıra ev içerisinde zehirlenmeye yol açabilecek karbonmonoksit tehlikesine de değinilmiştir (Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 1-2). Görüldüğü üzere Dıranaz'daki sağlık yazıları bulaşıcı hastalıklarla sınırlı kalmamış, devrin savaş ihtimali ve sivil korunma meseleleri de dergide yer almıştır.

Dıranaz'daki eğitim ve halk sağlığı yazıları bir bütün olarak değerlendirildiğinde derginin okuyucusunu yanlız edebî ve fikrîî yazıların muhatabı olarak görmediği anlaşılmaktadır. Çocuğun yetiştirilmesi, okul ile aile arasındaki münasebet, öğretmenin meslek bilgisi, gazete ve dergi okuma alışkanlığı, yetişkinlerin okuma yazma öğrenmesi, bulaşıcı hastalıklardan ve zehirli gazlardan korunma gibi birbirinden farklı pek çok konuda yazı yayınlanmıştır. Bu yazılarda günlük hayatta işe yarayacak bilgiler halka anlatılmak istenmiştir ve öğretmen, doktor ve Halkevi mensubu halkı bilgilendiren kişi durumundadır. Dergide köylüye yönelik yazılarda görülen eğitim ilişkisi burada da büyük ölçüde devam etmektedir. Dıranaz'ı diğer dergilerden ayıran taraf ise genel eğitim ve sağlık meselelerini Sinop'taki öğretmen toplantıları, kurslar, köy gezileri, mahallî hastalık tecrübeleri ve Halkevinin yürüttüğü sağlık faaliyetleriyle birlikte anlatmış olmasıdır. Neticede eğitim ile halk sağlığı dergide aile, okul, köy ve günlük hayat ile birlikte ele alınmıştır.

3.5. Sinop Tarihi, Eski Eserler ve Yerel Hafıza

Dıranaz'da Sinop tarihine ilişkin yazılar derginin ilk sayısından son sayılarına kadar devam eden konuların başında gelmektedir. Dergide şehir tarihi anlatılırken tarihî yapılar, kitabeler, mezarlıklar, eski eserler, kütüphanelerde bulunan vesikalar, seyahatnameler ve halkın hatırasında yaşamaya devam eden yerler kaynak olarak kullanılmıştır. Dergide ayrıca geçmişe ait bilgilerin nereden ve

nasıl elde edileceği, hangi kaynaklara güvenilebileceği ve tarihî eserlerin nasıl korunacağı gibi meseleler üzerinde de durulmuştur.

Dergide Sinop tarihine daha ilk sayıdan itibaren yer verilmiştir. M. Şakir imzasıyla yayınlanan "Sinob (Sinova) Tarihi" başlıklı yazı ilk sayıda "İkinci Bölüm" ibaresiyle başlamış ve Selçuklulardan Osmanlı hâkimiyetine kadar Sinop tarihi anlatılmıştır. Yazının dipnotunda bu kısmın daha önce hazırlanmış olan *Sinob Vilâyetinin Tarih, Coğrafya, Halkiyat ve Harsiyatı Üzerine Tetkikler* adlı daha geniş bir çalışmadan alındığı belirtilmektedir. Yani söz konusu yazı yanlız dergi için hazırlanmış bir tarih yazısı değildir. Bu yazı, ikinci sayıda da devam etmiştir (Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 15-16; S. 2, 1 Şubat 1936, s. 11-12). Buradan Dıranaz'ın daha yayın hayatının başında Sinop tarihini kronolojik olarak ve kaynaklara dayanarak anlatmaya çalıştığı görülmektedir.

Sinop Halkevi'nin faaliyet raporlarından Sinop tarihine ilişkin çalışmaların dergideki yazılarla kalmadığı anlaşılmaktadır. Halkevinin 1935 yılı çalışmalarının anlatıldığı ikinci sayıda Sinop tarihi üzerindeki incelemelere devam edildiği, toprak altından çıkarılan tarihî kalıntıların tasnif ve muhafazası için çalışıldığı ve bunların fotoğraflarının çekilmesine gayret edildiği belirtilmektedir (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 15). 1936 yılının ilk altı aylık faaliyet raporunda da Sinop tarihine yönelik araştırmalara devam edildiği, ele geçirilen eserlerin müze deposuna yerleştirildiği kaydedilmiştir (Dıranaz, S. 7, s. 12). Bu sebeple dergideki tarih yazılarını Halkevinin tarihî bilgi toplama ve eski eserleri koruma faaliyetlerinden ayrı düşünmemek gerekmektedir. Yayın, araştırma ve muhafaza çalışmaları Halkevinde bir arada yürütülmüştür.

Bu çalışmaları değerlendirirken 1930'lu yılların araştırma imkânları ile günümüzün tarih ve arkeoloji çalışmalarını birbirinden ayırmak gerekmektedir. Ekrem Memiş, Sinop'un erken tarihini ele

aldığı çalışmasında kaynaklarını yazılı ve arkeolojik malzeme şeklinde iki ana grupta ele almış ve tarihî bilginin güvenilirliğini doğrudan doğruya kaynakların niteliğine bağlamıştır (Memiş, 2025, s. 21-36). Memiş kitabında Sinop tarihini antik yazarlar, yazıtlar, sikkeler, çivi yazılı belgeler, yüzey araştırmaları ve arkeolojik buluntuların bir arada değerlendirilmesi suretiyle yazmıştır. Dıranaz'daki araştırmalarda bu kadar çeşitli kaynak kullanılmamıştır. Bununla birlikte dergi kütüphane eserlerini, kitabeleri, eski yayınları, kalıntıları ve mahallî gözlemleri bir araya getirmeye çalışmıştır ve bu, devrin taşra şartları içinde oldukça önemlidir.

Dıranaz'ın Sinop tarihi hakkındaki en kapsamlı yayını, David M. Robinson'un Sinop hakkındaki araştırmasının tercümesi olmuştur. Rıza Nur Kütüphanesi'nde bulunan ve David M. Robinson tarafından *The American Journal of Philology*'nin 27. cildinin 2. ve 3. sayılarında 1906 yılında yayınlanan "Ancient Sinope" başlıklı araştırma, Nazlı Tengirşenk tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Dıranaz'ın 11. sayısından itibaren "Eski Sinob" başlığıyla tefrika edilmiştir. Dergi idaresi bu eserin Türkçe'ye çevrilmesini kendi memleket incelemeleri vazifesinin önemli bir parçası olarak görmüştür. Robinson, çalışmasının giriş kısmında daha önceki Sinop araştırmalarının yetersiz olduğunu söylemekte ve 1903 yılında bizzat Sinop'a gelerek çevrede incelemeler yaptığını belirtmektedir. Eserin dergi çevresinde bu kadar önemsenmesi bundan ileri gelmektedir (Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 4-5).

"Eski Sinob" yazı dizisi sonraki sayılarda uzun süre devam etmiştir. Bu tefrikada Sinop'un coğrafi konumu, ticareti, Pers hâkimiyeti, Pontos devri, Roma idaresi, sosyal yapısı, dinleri, kitabeleri ve sikkeleri gibi birbirinden farklı pek çok mesele işlenmiştir. Örneğin ticaret bölümünde Sinop'un Karadeniz ile Ege ve Akdeniz dünyası arasındaki münasebetleri üzerinde durulmuştur (Dıranaz, S. 15, s. 4-6; S. 20, s. 2-4). Roma devrine ilişkin bölümlerde ise siyasi

olayların yanı sıra kitabe ve sikkelerden de istifade edilmiştir (Dıranaz, S. 25, s. 9-10; S. 27, s. 3-4; S. 29, s. 2-5). Bu suretle okuyucuya yanlız hükümdarlar ve savaşlar anlatılmamış, eski Sinop'un iktisadi, sosyal ve dinî hayatı hakkında da bilgi verilmiştir.

Dergide zaman içerisinde kaynakların güvenilirliğini sorgulayan yazılar da çıkmıştır. Dr. Galip Üstün tarafından kaleme alınan ve derginin 17. sayısında yayınlanan "Sinob Hakkında Bir Kaç Söz Daha" başlıklı yazı, bu açıdan önemlidir. Üstün, bu yazısında derginin önceki sayılarında Sinop tarihi hakkında yayınlanan bazı yazıları kaynak kullanımı açısından değerlendirmeye tabi tutmuş, Ali Ersoy'un üçüncü sayıdaki yazısında kaynak gösterilmiş olmasını olumlu karşılamış, 5, 7, 8 ve 9. sayılarda ise kaynak belirtilmeksizin çok eski devirlere kadar uzanan tarihî bilgiler verildiğini söylemiş ve bu bilgilerin güvenilirliğini sorgulamıştır. Üstün'e göre özellikle uzak geçmişe ilişkin tarih araştırmalarında olayları doğrudan doğruya inceleyen araştırmacıların veya yazılı belgeler, abideler ve kitabeler üzerinde çalışan bilim adamlarının eserlerine başvurulması ve kullanılan kaynakların açık bir şekilde gösterilmesi gerekmektedir (Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 2-3). Görüldüğü üzere Dıranaz'da yayınlanan bilgilerin kaynağı ve araştırma usulü üzerinde de durulmuştur. Üstün, kaynak belirtilmeyen tarih yazılarını ihtiyatla karşılamıştır.

Üstün aynı yazıda Sinop'un geçmişini tarihî coğrafya bilgileriyle de açıklamaya çalışmıştır. Üstün, Malatya Milletvekili Mihri Pektaş tarafından İngilizce'den çevrilen ve henüz basılmamış olan bir eserin Sinop'la ilgili bölümlerini temin ettiğini söylemekte, ayrıca tarih araştırmaları sırasında eski transit yollar hakkında bulduğu malzemeleri de Dıranaz okuyucusuna aktarmaktadır. Bu kapsamda derginin 17. sayısında W. M. Ramsay'ın *Anadolunun Tarihî Coğrafyası* adlı eserinin 27. sayfasında yer aldığı belirtilen ve Sinop'u ilgilendiren bölüm yayınlanmıştır. Söz konusu yazıda Anadolu'nun

eski ulaşım yollarından bahsedilmekte ve Sinop'un Orta Anadolu ve Kapadokya ürünlerinin Karadeniz'e ulaştırıldığı eski bir ticaret limanı olduğu ve kervan yollarının bu şehirde son bulmasının Sinop'un tarihi önemini açıkladığı söylenmektedir (Ramsay, 1937, s. 4-6). Yazıda coğrafya yolların yönünü, ticaret merkezlerinin gelişmesini ve şehirlerin tarih içindeki önemini açıklamak için kullanılmıştır. Ramsay'dan yapılan bu aktarma ve Robinson tercümesi birlikte düşünüldüğünde Dıranaz'ın Sinop tarihini yerel anlatımlarla sınırlamadığı, devrin ulaşılabilen yabancı araştırmalarını da Sinoplu okuyucuya ulaştırmaya çalıştığı görülmektedir.

Dergideki Sinop tarihi yazılarının önemli bir kısmı da Ferit Dikmen'e aittir. Dikmen daha çok Rıza Nur Kütüphanesi'ndeki eserlerden istifade etmiştir. Dikmen tarafından kaleme alınan ve derginin 28. sayısında yayınlanan "Sinop Tarihile İlgili Mühim Bir Vesika" başlıklı yazıda 1853 Sinop Limanı Baskını ve bu baskına dair mahallî hatıra ve belgelerden bahsedilmektedir. Yazının başlangıcında Şehitler Meydanı/Cumhuriyet Alanı anlatılmakta, burada millî günlerde törenler düzenlendiği, çelenkler konulduğu ve deniz şehitlerinin anıldığı söylenmektedir. Dikmen ayrıca şehitliğin eski duvarlarında bulunan ve o tarihte Sinop Müzesi'nde muhafaza edildiğini belirttiği kitabelerden de bahsetmiştir. Bu suretle 1853 hadisesi dergide meydan, kitabe, abide ve törenlerle hala yaşatılan bir mahallî hatıra olarak anlatılmıştır (Dıranaz, S. 28, Mayıs 1938, s. 10-11). Geçmişin toplumun hafızasında varlığını sürdürmesinde tarihî belgeler ve maddi izlerin yanı sıra geçmişi yeniden anlatan ve anlamlandıran yazılar da etkili olabilmektedir (Karabela Şermet, 2024, s. 1194).

Dikmen bu yazılarında tek bir kaynakla yetinmemiştir. Yazının sonraki bölümlerinde Nevsâl-i Osmanî'de bulunan kayıtlar, Sinop Müzesi'ndeki kitabeler ve Şehitler Çeşmesi gibi unsurlar birlikte ele alınmış ve araştırma 29 ve 30. sayılarda da devam etmiştir.

Derginin 30. sayısında yer alan "Sinop Limanı Vakasına Ait Araştırmalar" başlıklı yazıda, Muharebât-ı Bahriye-i Osmaniye, Donanma mecmuası, eski harfli deniz muharebeleri kitapları, Rıza Nur Kütüphanesi'ndeki eserler ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin yazmalar bölümünde bulunan Kırım Harbi-Sivastopol Destanı gibi birbirinden farklı pek çok kaynaktan bahsedilmektedir (Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 9-10; S. 30, s. 13-15).

Dikmen'in bu yazılarını bugünkü bilimsel tarih yazımı ile aynı görmek elbette mümkün değildir. Bununla beraber yazarın farklı kaynaklarda aynı olayın izini sürmesi, bulduğu belgelerin yerlerini ve bazı yerlerde kütüphane kayıt numaralarını vermesi, kitabeleri ve şehirdeki abideleri de anlatmış olması önemlidir. Ayrıca yazıda 1853 olayına ilişkin yerel anlatımların çocukluk ve okul yıllarından itibaren duyulduğu da belirtilmektedir. Yani yazıda halk arasında anlatılanlar ile yazılı belgeler bir arada verilmiştir. Bu yönüyle Sinop Limanı Baskını hakkındaki yazı dizisi Dıranaz'daki tarih yazılarının en önemlilerinden biridir.

Halkevleri bir yandan Türk modernleşmesini Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yaymaya çalışırken diğer taraftan da memleketin tarihî eserlerini araştırıp gün yüzüne çıkarmaya büyük önem vermişlerdir. Bu kapsamda Dıranaz'da eski eserler hakkında en çok bilgi Dikmen'in "Eski Eserlere Dair" başlıklı yazılarında yer almaktadır. Derginin 38. sayısında başlayan bu yazıda Sinop, Gerze ve Ayancık çevresinde tarihî kalıntıların bulunduğu ve yeni eserlerin ortaya çıkmasının muhtemel olduğu belirtilmiş, yazar topladığı notları yayınlamaktaki amacını konunun uzmanlarının dikkatini çekmek ve bu alandaki araştırmaları teşvik etmek şeklinde açıklamıştır (Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 8-9). Dikmen'in verdiği örnekler çoğunlukla şehirde yürütülen yol, kuyu veya tarla çalışmaları sırasında tesadüfen bulunan kalıntılardır. Eski Elekçiler Hanı civarında yol çalışması sırasında ortaya çıkarılan ve üzerinde "Yorgiyos Anto-

niyos" adının okunduğu belirtilen mezar taşı parçası bunlardan biridir. Yazar bunun Roma veya Bizans devrine ait bir mezar taşı olabileceğini söylemektedir. Yine aynı yazıda Aynalı Kadın Türbesi civarında yol çalışmaları sırasında rastlanan bir başka mezar yapısından ve eski Millet Bahçesi yakınındaki gömü kalıntılarından da bahsedilmektedir.

Günümüzde hazırlanan kültür varlığı envanterinde aynı yerler daha sistemli bir şekilde tespit ve tescil edilmiş, mimarlık tarihi bilgileriyle birlikte verilmiştir. Dıranaz'da adı geçen Aynalı Kadın Türbesi güncel envanterde 1395 tarihli ve Candaroğulları devrine ait Sultan Hatun Türbesi olarak kayıtlıdır (Üstün Demirkaya vd., 2025, s. 50-51). Burada Dikmen'in bahsettiği eski mezar buluntusunun türbenin kendisi olmadığını özellikle belirtmek gerekmektedir, zira söz konusu buluntu türbenin yakınında yol çalışması sırasında görülmüştür. Yine Dikmen'in çevresinde çeşitli kalıntılara rastlandığını bildirdiği Alaaddin Camii de bugün Selçuklu devri kültür varlığı olarak tescillidir, ancak yapının inşa tarihi ve banisi konusunda farklı görüşler oluğu güncel envanterde de belirtilmektedir (Üstün Demirkaya vd., 2025, s. 12).

"Eski Eserlere Dair" yazısının derginin 40. sayısındaki devamında ise Sinop merkezinin yanı sıra Gerze ve Ayancık çevresi hakkında da bilgi verilmiştir. Alaaddin Camii ve Sakarya Çeşmesi yakınında kuyu kazılırken ortaya çıktığı belirtilen duvar ve yapı kalıntıları, Zeytinlik istikametindeki Kandilli Bahçe civarında görülen eski duvarlar ve büyük küpler, çeşitli köylerde rastlandığı bildirilen yazılı taşlar, yapı enkazı, mezarlar ve eski paralar bu yazıda anlatılanlar arasındadır. Ayrıca Sinop ve çevresinden çıkarılan eserlerin müze deposuna götürülerek muhafaza edildiği de açık bir şekilde belirtilmiştir (Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 6-7). Bu bilgi derginin ilk yıllarındaki Halkevi faaliyet raporlarıyla birlikte düşünüldüğünde

eski eserlerin bulunması, kaydedilmesi ve korunması işinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

Robinson'un "Eski Sinop" başlıklı çalışmasının "Sinobun Dinleri" bölümünde eski Sinop'ta tapınılan tanrılar arasında Serapis'e de yer verilmiştir. Yazının devamında Serapis'in "Sinobun en meşhur ilâhı" olduğu belirtilmiş ve özellikle Hadrianus devrinden sonraki Sinop sikkelerinde bu tanrının tasvirlerinin yaygın olduğu söylenmiştir (Robinson, 1938, S. 32, Eylül 1938, s. 3-4; S. 33, Ekim 1938, s. 17-18). Sinop Kent İçi Kültür Varlıkları Envanteri'ne göre bugün Sinop Müzesi bahçesinde bulunan Serapis Tapınağı, 1951 yılında yapılan kazılarda ortaya çıkarılmış ve MÖ IV. yüzyıla tarihlenebileceği değerlendirilmiştir (Üstün Demirkaya vd., 2025, s. 44-45). Memiş de antik kaynaklar, sikkeler ve tapınak kalıntısından hareketle Serapis kültünün Sinope'nin dinî hayatındaki yerini ayrıca ele almıştır (Memiş, 2025, s. 186-187). Burada ilgi çekici olan, Dıranaz'ın 1930'larda esas olarak yazılı ve nümizmatik veriler üzerinden okuyucuya aktardığı bir tarihî unsurun, derginin yayınının sona ermesinden yaklaşık on yıl sonra şehirde yürütülen arkeolojik çalışmalarla maddi kalıntılar üzerinden de incelenebilir hâle gelmesidir. Günümüz envanterinin camilerden türbelere, surlardan tabyalara ve antik kalıntılara kadar geniş bir yapı grubunu kayıt altına alması, Dıranaz döneminde daha çok gözlem ve yerel haber niteliğinde bulunan eski eser bilgisinin bugün kurumsal bir kültür varlığı envanterine dönüşmüş olduğunu göstermektedir.

Dıranaz Sinop tarihi hakkında eksiksiz bir şehir tarihi yazmamıştır. Fakat dergi Sinop'un geçmişini araştırılması gereken ortak bir yerel mesele hâline getirmiştir. M. Şakir'in tarih çalışmasından Robinson'un tercümesine, Rıza Nur Kütüphanesi'ndeki vesikaların araştırılmasından Sinop Limanı Baskınına ilişkin kitabe ve abidelerin kaydedilmesine, yol çalışmaları sırasında ortaya çıkan kalıntılardan eserlerin müze deposuna taşınmasına kadar bütün bu faaliyet-

lerle şehrin geçmişi farklı kaynaklar üzerinden anlatılmıştır. Bu yazılarda tarih yanlız eski devirlerde meydana gelmiş olayların anlatımı olarak kalmamış, kütüphane rafındaki bir kitap, meydandaki bir abide, müzeye kaldırılan bir kitabe, yol kazısında ortaya çıkan bir mezar taşı veya halkın belirli bir yerle ilgili olarak anlattığı bir hatıra da tarih bilgisinin bir parçası olarak görülmüştür.

Dıranaz bütün bu bilgileri aynı dergide bir araya getirmek suretiyle Sinop'un yerel hatırasının yazılı olarak korunmasına önemli katkılar sağlamıştır. Dergi aynı zamanda sonraki araştırmacılar için devrin şehir anlayışını, tarih bilgisini ve kültür varlıklarına yaklaşımını gösteren önemli bir kaynak hüviyetindedir.

3.6. Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Yerel Ekonomi

Dıranaz'da iktisadi meseleler hakkında da pek çok yazı yayınlanmıştır. Bu yazılarda soyut ekonomi tartışmalarından ziyade Sinop'un sahip olduğu üretim kaynaklarının nasıl değerlendirilebileceği üzerinde durulmuştur. Tarım toprağı, tütün, zeytin, çeltik, hayvancılık, orman ve deniz ürünleri dergide Sinop'un tabii zenginlikleri olarak anılmakta ve bunların üretime katılması, kalitesinin yükseltilmesi, pazara ulaştırılması ve yerel refaha katkı sağlaması üzerinde durulmaktadır. Derginin iktisadi yazıları ile çalışmanın önceki bölümlerinde incelenen köycülük yazıları arasında bir yakınlık bulunmakla birlikte iki alan tamamen aynı değildir. Köycülük yazılarında köylünün sosyal durumu, eğitim, sağlık, ulaşım ve teşkilatlanma gibi meseleler ön plana çıkarken iktisadi yazılarda daha çok belirli bir ürün, tabii kaynak ya da üretim tekniği hakkında somut tavsiyeler verilmiştir. Dergide mahallî kalkınma denince Sinop'un coğrafi imkânları ile teknik bilginin bir araya getirilmesi anlaşılmaktadır.

Dergide daha ilk sayılarda belirli üretim alanlarına ilişkin teknik tavsiyelerin yanı sıra Sinop'un geleceğine yönelik daha genel

kalkınma yazıları da yayınlanmıştır. T. Turan tarafından kaleme alınan "Sinob Lâyık Olduğu Yüce Mertebesine Ulaşacağı Gün Uzak Değildir" başlıklı yazı bunların ilk örneklerinden biridir. Turan bu yazısında Sinop'un tarih boyunca ticaret merkezi ve liman şehri olarak taşıdığı önemi hatırlatmakta ve şehrin zaman içerisinde uğradığı iktisadi gerilemeyi coğrafi imkânlardan yeterince istifade edilememesine bağlamaktadır. Yazar özellikle Sinop Limanı'nın emniyetli konumu ile Anadolu içlerine uzanan ulaşım bağlantıları üzerinde durmuş ve hazırlanan yeni demiryolu hatlarının Sinop'a bağlanması halinde limanın yeniden önemli bir iktisadi merkez hâline gelebileceğini söylemiştir (Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 2-3). Yani Turan'a göre Sinop'un kalkınması, şehrin tarihî ve coğrafi avantajlarının modern ulaşım imkânlarıyla yeniden işler hâle getirilmesine bağlıdır.

Yine aynı sayıda Ali Ersoy tarafından kaleme alınan "Genlik Refahımızın Artacağına İşaretler" başlıklı yazıda, mesele Sinop'un dışına taşınmış ve tabii kaynaklar, insan emeği ve sanayileşme arasındaki münasebete değinilmiştir. Ersoy'a göre bir memleketin zenginliği, sahip olduğu tabii imkânlar ile insanın bilgi, emek ve üretme gücünün birleşmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Yazar Türkiye'nin tarım kaynaklarının yanı sıra demir, kömür ve su gücü gibi sanayi açısından değerlendirilebilecek imkânlara da sahip olduğunu belirtmekte ve Cumhuriyet döneminde uygulanan sanayileşme programlarını refah artışının başlıca vasıtaları arasında görmektedir. Yazar ikinci sanayi planından da bu çerçevede bahsetmektedir (Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 7). Görüldüğü üzere Dıranaz'da kalkınma fikri, Cumhuriyet'in ülke ölçeğindeki sanayileşme politikalarıyla birlikte düşünülmüştür. Bu genel yazıların hemen ardından dergide ziraat, ürün kalitesi, sulama, hayvancılık ve tabii kaynakların değerlendirilmesine yönelik daha somut yazılar kaleme alınmıştır.

Bu yazıların ilk örneklerinden biri Sinop Ziraat Müdürü Ali Par tarafından kaleme alınan ve derginin ilk sayısında yayınlanan "Sinobun Tarım Haberi" başlıklı yazıdır. Par bu yazısında tarımı yanlız ekim ve hasat işi olarak görmemiş, verimli bir üretimin bölgenin toprağını, iklimini, yükselti özelliklerini ve yetiştirilebilecek ürünleri tanımaya bağlı olduğunu söylemiştir. Par yazısında Sinop'un dağ, ova ve yaylalarını tarım açısından ayrı ayrı değerlendirmiştir. Yani yazı genel ve teorik ziraat bilgisi vermekten ziyade doğrudan doğruya Sinop'un şartlarına göre yazılmıştır. Par meslek bilgisini Dıranaz vasıtasıyla çiftçiye ulaştırmak istemiştir ve dergide bu tür uzmanlık bilgisi veren yazılara çokça yer almıştır (Dıranaz, S. 1, 1 İkincikânun 1936, s. 10-11). Bu yönüyle ziraat yazıları Halkevi yayıncılığının halkı bilgilendirme vazifesinin bir parçasıdır.

Tarım ile mahallî ekonominin birlikte ele alındığı bir başka yazı, M. Tevfik Turan tarafından kaleme alınan "Sinobun Ekonomik Kalkınması Tütün Ürününün Artırılmasına ve Cinsinin Arıtılmasına Bağlıdır" başlıklı yazıdır. Turan bu yazısında tütünü Sinop ekonomisinin geliştirilmesinde başlıca ürünlerden biri olarak ele almış ve meselenin yanlız ekim alanlarının genişletilmesinden ibaret olmadığını söylemiştir. Yazıda tohumun kalitesi, fideliklerin hazırlanması, uygun toprağın seçilmesi, hastalıklı yaprakların ayrılması ve ürünün piyasanın istediği özelliklere kavuşturulması üzerinde durulmuştur. Yazıda Sinop çevresinde uzun yıllar değiştirilmeden kullanılan tohumların ürün kalitesini olumsuz etkilediği belirtilmiş ve Bafra çevresinden kaliteli tohum temin edilmesi tavsiye edilmiştir. Yani Turan'a göre iktisadi kalkınma üretim miktarının yanı sıra ürün kalitesine ve pazarlanabilme şartlarına da bağlıdır (Dıranaz, S. 1, 1 İkincikânun 1936, s. 13-14). Yazının sonunda tütün üretimindeki gelişmenin köylünün refahını ve millî serveti artıracağı söylenmektedir.

Dergideki tarım yazıları yıllık ürünlerle sınırlı kalmamıştır. Yine M. Tevfik Turan tarafından kaleme alınan ve derginin 4. sayısında yayınlanan "Zeytin Ağacı Bir Memleketin Ebedî Servetidir" başlıklı yazıda, Sinop'ta geçmişte yaygın olduğu belirtilen zeytinliklerin zaman içerisinde azalması bir iktisadi kaynak kaybı olarak değerlendirilmiştir. Turan, Sinop'un yamaç ve vadilerinde eskiden çok sayıda zeytin ağacı bulunduğunu söylemekte ve zeytin ağacının uzun ömrü ve devamlı ürün vermesi üzerinde durmaktadır. Yazar zeytini "ebedî servet" olarak nitelendirmiştir. Yani zeytin ağacı nesilden nesile korunması gereken bir servet olarak görülmüştür (Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 8). Bu bakımdan Dıranaz'daki iktisadi yazılarda yeni üretim alanları açmak kadar eldeki yerel kaynakların korunması ve yeniden işler hâle getirilmesi üzerinde de durulmuştur.

Ali Ersoy tarafından kaleme alınan "Gök Irmak ile Kızıl Irmakdan Hakkiyle İstifade Edelim" başlıklı yazıda ise su ve tarım münasebeti üzerinde durulmuştur. Ersoy bu yazısında Boyabat çevresinde Gökırmak ve Kızılırmak havzalarını tarım açısından ele almış ve özellikle çeltik ziraatından bahsetmiştir. Yazıda normal üretim yıllarında bölgede önemli miktarda pirinç elde edildiği, buna karşılık eski sulama kanallarının tarıma elverişli arazinin tamamını sulamaya yetmediği belirtilmiş ve daha düzenli sulama tesislerinin kurulması hâlinde çeltik üretiminin artabileceği söylenmiştir. Yazara göre üretimdeki yetersizlik tabii kaynağın teknik vasıtalarla yeterince değerlendirilememesinden kaynaklanmaktadır (Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 15). Yani kalkınma için tabii imkânların bilimsel ve teknik usullerle daha verimli bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Dergide hayvancılık hakkında da yazılar çıkmıştır. Cemal Yüksel tarafından kaleme alınan "Baytarlığın Ekonomik Sahada Faydalı Çalışmalarından: Sun'i Tohumlama" başlıklı yazı, hayvan

ıslahı ile memleket ekonomisini birlikte ele almaktadır. Yüksel bu yazısında Bursa Merinos Fabrikası'nın ihtiyaç duyduğu yünün yurt içinden karşılanabilmesi için merinos koyunu yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması üzerinde durmuş ve suni tohumlama uygulamasını bu hedefe ulaşmanın vasıtalarından biri olarak anlatmıştır. Yazıda söz konusu uygulamanın hastalıkların yayılmasını azaltması, damızlık koçlardan daha geniş ölçüde istifade edilmesine imkân vermesi, kısırlığın önüne geçmesi ve üretim kapasitesini artırması gibi faydaları üzerinde durulmuştur (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 10-11). Bu yönüyle yazı, Dıranaz'da ekonomik kalkınmanın hayvansal üretimde bilimsel ve teknik yöntemlerin uygulanmasıyla da ilişkilendirildiğini göstermektedir. Tütün tohumunun niteliği, sulama sistemlerinin geliştirilmesi ve hayvan ıslahı gibi farklı konularda benzer bir yaklaşımın görülmesi, derginin üretim meselelerinde bilgi ve teknik müdahaleyi kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak benimsediğini düşündürmektedir.

Sinop'un denizle olan tarihî ve iktisadi münasebeti de Dıranaz'ın ilk sayılarından itibaren işlenmiştir. Derginin ikinci sayısında imzasız olarak yayınlanan "Sinobda Balık Avcılığı Sönüyor mu?.." başlıklı yazıda, Sinop'un geçmişte balık ihracatıyla tanınan bir şehir olduğu hatırlatılmış ve av miktarındaki gerileme bir mahallî ekonomi problemi olarak anlatılmıştır. Yazıda hamsi ve palamut başta olmak üzere balık ürünlerinin geçmişte dış pazarlara gönderildiği, buna karşılık son yıllarda av miktarının ihtiyacı karşılamakta bile zorlanacak derecede azaldığı belirtilmektedir. Yazıda bu gerileme balıkçıların yetersizliğine veya kullanılan ağların eskiliğine bağlanmamıştır. Yazıda balık sürülerinin hareketleri ve deniz şartları üzerinde durulmuş ve meselenin bilimsel olarak araştırılması gerektiği söylenmiştir (Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 7-8). Dergi bu yazıda iktisadi meseleyi sebebi araştırılması gereken teknik bir problem olarak ele almıştır.

Dıranaz'da ulaşım ve ticaret yolları da iktisadi gelişmenin unsurları arasında ele alınmıştır. Dr. Galip Üstün tarafından kaleme alınan ve derginin 18 ve 19. sayılarında iki bölüm halinde yayınlanan "Anadoludan Geçen Kadim Transit Yolları" başlıklı yazı bu açıdan dikkat çekicidir. Üstün bu yazısında Yakın Şark coğrafyasında ticaret ve nakliyeciliğin iktisadi hayat içerisindeki öneminden bahsetmekte ve Anadolu'nun tarih boyunca farklı bölgeler ve medeniyetler arasında bir geçiş sahası oluğunu belirtmektedir. Yazının başlangıcında transit ticaretin refah ve bayındırlık ile münasebeti üzerinde durulmuş, kara ve deniz yollarının güzergâh değişikliklerinin tarih boyunca iktisadi hareketliliği belirlediği söylenmiştir (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 3-5). Görüldüğü üzere Dıranaz'da iktisadi kalkınma yanlız toprağın işlenmesi veya üretim miktarının artırılması olarak düşünülmemiş, ürün, pazar ve ulaşım arasındaki münasebet de iktisadi hayatın bir parçası olarak görülmüştür.

Üstün'ün yazısında Sinop'un bu tarihî yollar içerisindeki yerinden de bahsedilmektedir. Nineve-Sinop hattı Anadolu'nun bilinen eski transit güzergâhlarından biri olarak ele alınmış ve Sinop'un Karadeniz kıyısındaki konumunun iç bölgelerden gelen yolların denize ulaştığı bir çıkış noktası oluğu söylenmiştir. Yazının 19. sayıdaki devamında ise doğu-batı doğrultusundaki tarihî yolların kuzey-güney güzergâhlarıyla kesiştiği noktalar açıklanmış, Sinop'tan başlayan yolların Amasya üzerinden Anadolu içlerine bağlandığı üzerinde durulmuş ve tarihî güzergâhların daha sonraki demiryolu hatlarıyla münasebetine de değinilmiştir (Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 3-5). "Anadoludan Geçen Kadim Transit Yolları" doğrudan doğruya Sinop'un güncel iktisadi meselelerine çözüm öneren bir yazı değildir. Bu yazıda Sinop'un coğrafi konumu, uzun bir ticaret ve ulaşım tarihi içinde anlatılmaktadır. Bununla birlikte söz konusu yazının Dıranaz'da yayınlanmış olması dergide mahallî

kalkınmanın üretim kadar ulaşım imkânlarıyla da ilişkili düşünüldüğünü göstermesi açısından önemlidir.

Dergide sermaye, ortaklık ve ticari teşkilatlanma meselesi üzerine de yazı yayımlanmıştır. Macit Tekinalp, "Bize Düşen Vazife" başlıklı yazısında Sinop'taki ticaret çevresini bu açıdan eleştirmiştir. Tekinalp'e göre tüccar ve eşraf arasında birlikte çalışma alışkanlığının gelişmemiş olması, ticari faaliyetlerin küçük sermayelerle ve birbirinden bağımsız bir şekilde yürütülmesine yol açmaktadır. Yazar şehirde şirket ve tüketim kooperatifi gibi ortak teşebbüslerin bulunmayışını iktisadi hareketliliği sınırlandıran bir unsur olarak görmektedir ve bunun sebeplerini tek başına hareket etme alışkanlığı ile iş çevreleri arasındaki güven eksikliğinde aramaktadır. Çözümü ise küçük sermayelerin bir araya getirilmesinde, güven ortamının kurulmasında ve ortak iktisadi teşebbüslerin geliştirilmesinde görmektedir. Tekinalp bu yazısında Halkevi çevresinde bir tüketim kooperatifi kurulmasını da teklif etmiştir (Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 1). Görüldüğü üzere Dıranaz'da üretimin artırılması kadar sermayenin teşkilatlandırılması, tüccarlar arasında güven tesis edilmesi ve ortak teşebbüs kültürünün geliştirilmesi üzerinde de durulmuştur.

Ormancılık yazılarında da doğal varlık ile ekonomik kullanım arasındaki ilişkinin tek yönlü kurulmadığı görülmektedir. "Köylerimiz ve Ormanlarımız" başlıklı ve sonunda Sinop Orman Direktörü Şevket tarafından kaleme alındığı belirtilen yazıda orman, kereste ve yakacak sağlayan bir servet kaynağı olarak anlatılmakla birlikte ormanın yağış, su kaynakları, tarım verimi, toprak kaybının önlenmesi ve iklim üzerindeki etkilerine de değinilmiştir. Yazıda orman varlığının korunması ile tarım üretiminin devamlılığı arasında münasebet kurulmuş ve bu sebeple ormandan istifade ile ormanın korunması aynı yazı içerisinde bir arada anlatılmıştır (Dı-

ranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 13-14). Derginin ormanı kesilip pazara sunulacak bir hammadde olarak görmemesi dikkat çekicidir.

Yine Sinop Orman Direktörü Şevket imzasıyla derginin 18. sayısında yayınlanan "Orman Kanunu ve Köylerimiz" başlıklı yazıda, daha somut bilgiler verilmiştir. Bu yazıda yeni orman kanununun köylünün kereste ve yakacak ihtiyacı, orman yetiştirme imkânı ve yangınlarla mücadele açısından neler getirdiği maddeler hâlinde açıklanmıştır. Yazının amacı söz konusu kanunun köylünün günlük hayatında ne gibi değişiklikler getirdiğini anlatmaktır. Köylerin okul, köprü ve benzeri ihtiyaçları için ağaç temini, ormana yakın köylerin kullanım hakları ve yangın karşısındaki sorumlulukları yazıda üzerinde durulan hususlardır (Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 7). Bu suretle ormancılık konusu Dıranaz'da bir taraftan iktisadi kaynak idaresi diğer taraftan da köylünün bu kaynakla kurduğu münasebetin düzenlenmesi açısından ele alınmıştır.

Tarım, tütün, zeytin, çeltik, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık hakkında yayınlanan yazılar ile ulaşım, ticaret ve iktisadi teşkilatlanmayı konu edinen yazılar birlikte değerlendirildiğinde dergide mahallî ekonomi konusunda birbirini tamamlayan bir düzen oluşturulduğu görülmektedir. Bu yazılarda Sinop'un sahip olduğu tabii ve üretim kaynakları tespit edilerek bunların daha verimli bir şekilde değerlendirilmesinin yolları aranmış, ayrıca üretilen malın pazara ulaştırılmasını temin edecek ulaşım imkânları, sermayenin bir araya getirilmesi ve ortak teşebbüs kültürünün geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Dergide kalkınma için bilgi, teknik usul, ulaşım, teşkilatlanma ve güven birlikte gerekli görülmüştür.

Söz konusu yazılarda üretim artışı yanlız üreticinin kişisel kazancı olarak değerlendirilmemiştir. Köylünün gelirinin yükselmesi, ürünlerin pazara ulaştırılması, yerel ticaretin canlandırılması ve memleket ekonomisine katkı birbirini takip eden halkalar şeklinde

düşünülmüştür. Bu sebeple söz konusu yazılar, Sinop'taki aydın ve uzman çevresinin şehrin iktisadi meselelerini nasıl gördüğünü ve nasıl bir kalkınma düşündüğünü göstermektedir.

3.7. Bilimsel Bilgi, Yerel Coğrafya ve Sanat

Dıranaz'ın fikrî içeriği, Cumhuriyet ve inkılaplar, dil, köycülük, eğitim, sağlık, tarih ve ekonomi gibi süreklilik gösteren başlıkları içermekle birlikte derginin farklı sayılarında doğrudan bu konu alanlarından birine dâhil edilemeyen ancak yayın anlayışının genişliğini ortaya koyan bilimsel ve sanatsal yazılara da rastlanmaktadır. Bu metinler, Dıranaz'ın kültür dergisi tanımının tabiatın araştırılması, bilimsel bilginin yerel çevreye uygulanması ve güzel sanatların halka tanıtılması gibi alanları da içine aldığını göstermektedir. Nitekim Halkevlerinin kuruluş programında Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin yanında Güzel Sanatlar ile Müze ve Sergi şubelerinin de bulunması, kültür faaliyetinin dönemin kurumsal anlayışında geniş bir çerçevede düşünüldüğünü ortaya koymaktadır. Dıranaz'ın şiir, tarih, sağlık, ziraat ve ekonomi yazılarını aynı yayın düzeninde bir araya getirmesi de bu geniş kültür anlayışının yerel düzeydeki karşılıklarından biridir.

Bu kapsamda dergide Şeref Kayaboğazı tarafından kaleme alınan "Sinop-Boyabat Çevresine İlmî Büyük Bir Hizmet" başlıklı yazı dikkat çekmektedir. Kayaboğazı bu yazısında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Jeoloji Profesörü Wilhelm Salamon-Calvi'nin Sinop-Boyabat çevresinde yapmış olduğu araştırmaları tanıtmakta ve bölgenin jeolojik yapısına ilişkin bilginin sadece teorik bir ilim meselesi olmadığı üzerinde önemle durulmuştur. Yazıda Salamon-Calvi'nin Boyabat yakınlarında petrol ihtimali bulunan sahaları ve Sinop ile Boyabat arasındaki jeolojik oluşumları incelemek üzere bölgede araştırma yaptığı belirtilmektedir. Yine aynı yazıda Kayaboğazı, insanların üzerinde yaşadığı ve zirai yahut iktisadi faaliyet-

lerini sürdürdüğü toprağın yapısını tanımasının ilerleme açısından çok önemli olduğuna dikkat çekmiştir (Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 1-2). Yazıda Sinop çevresinin ilmi olarak araştırılması ile halkın günlük ekonomik hayatı birbirine bağlanmıştır. Toprak, yapısı ve oluşumu bilinmesi lâzım gelen bir araştırma konusu olarak ele alınmıştır.

Kayaboğazı'nın yazısı derginin ilmi çevrelerle nasıl münasebet kurduğunu göstermesi açısından da önemlidir. Yazıda Salamon-Calvi ile yapılan yazışmaya yer verilmiş ve profesörün Sinop-Boyabat bölgesine ilişkin kısa bir jeolojik taslak hazırlamayı kabul ettiği bildirilmiştir. Yani dergi daha önce başka bir maksatla bölgede araştırma yapmış olan bir bilim adamının bilgisini okuyucularına aktarmış ve ayrıca bu bilim adamından dergi için yeni bir yazı istenmiştir.

Bunun neticesinde derginin 31. sayısında "Boyabat-Sinop Arasındaki Dağlara Ait Jeolojik Taslak (Skizze)" adlı yazı yayınlanmıştır.Dergideki dipnotta söz konusu çalışmanın Salamon-Calvi tarafından özel olarak Dıranaz için kaleme alındığı ve dergiye armağan edildiği belirtilmektedir (Dıranaz, S. 31, Ağustos 1938, s. 1). Söz konusu yazı Yüksek Ziraat Enstitüsü Jeoloji Asistanı Nafiz tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Yazıda Sinop'un güneyindeki dağların oluşumu, tabakaların yapısı, Sinop Körfezi'nin jeolojik teşekkülü, Sinop-Boyabat yolu boyunca görülen formasyonlar, Boyabat çukuru ve bölgedeki petrol emareleri gibi konular hakkında bilgi verilmektedir (Salamon-Calvi, 1938, s. 1-3).

Yazıda pek çok jeoloji terimi kullanılmış ve gözleme dayanan bölgesel bilgiler verilmiştir. Bu yönüyle yazı dergideki diğer öğretici yazılardan farklıdır. Dergi burada doğrudan doğruya bir bilim adamının araştırmasını yayınlamıştır. Dergide Sinop hakkındaki bilgiler sadece Sinop'taki yazarlar tarafından yazılmamış, dışarıdaki

akademik ve ilmi çevrelerden gelen bilgiler de dergide kendine yer bulmuştur.

Halkevleri, Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak ve benimsetmenin yanı sıra güzel sanatları da halka sevdirmek ve tanıtmakla görevliydi. Bu kapsamda dergide güzel sanatlara ilişkin yazılar da yer almaktadır. Bu yazılar sayıca azdır. Ali Ersoy tarafından kaleme alınan ve derginin beşinci sayısında yayınlanan "Musiki ve Dans" başlıklı yazı bu yazıların en önemli örneklerinden biridir.

Ersoy, söz konusu yazısında musikiden insanlığın ilk sanatlarından biri olarak bahsetmekte ve sesin insanın duygu ve düşünce dünyası üzerindeki tesirine dikkat çekmiştir. Yazıda müzik, insanın güzellik duygusunu harekete geçiren ve ruh dünyasında karşılık bulan bir sanat kolu olarak işlenmiştir. Yazıda Batı sanatında musikiye verilen önemden de bahsedilmekte, resim, kabartma ve diğer görsel sanat eserlerindeki müzik tasvirlerine de değinilmektedir (Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 11). Yazar konuyu sanat tarihi içerisinde ele almıştır.

Yazıda dans da musikiden ayrı düşünülmemiştir. Ersoy, dansı insanın içinden gelen duygu ve hareketlerin dışa vurulması olarak açıklamakta ve eski toplulukların dini ayinlerinden savaş gösterilerine ve sonraki yüzyılların çeşitli dans şekillerine kadar dansın tarihinden bahsetmektedir. Ersoy'un yazısında sanatın insan hayatındaki yeri üzerinde durulmuştur. Dergide hemen her sayıda şiir ve edebî nesir yer almaktaydı. "Musiki ve Dans" yazısından derginin sanat anlayışının sadece edebiyatla sınırlı kalmadığı görülmektedir.

İlmi araştırma ile güzel sanatları aynı başlık altında incelemek ilk bakışta birbirinden uzak alanları bir araya getirmek gibi görülebilir. Nitekim jeoloji yazısında Sinop'un tabii çevresi uzmanlık

bilgisiyle açıklanmıştır. "Musiki ve Dans" yazısında ise insanın güzellik duygusu ve sanatla kurduğu münasebet konu edinilmiştir. Birincisinde yaşanılan çevrenin ilmi olarak tanınması, ikincisinde ferdin sanat yoluyla yetiştirilmesi düşüncesi vardır. Halkevlerinin kültür programında bilgi ve sanat, sosyal gelişmenin birbirini tamamlayan unsurları olarak görülmekteydi. Dıranaz'da da Sinop çevresinin jeolojik yapısından musikinin insan üzerindeki tesirine kadar çok farklı konularda yazı yayınlanmıştır. Dergi bu yazılarla okuyucuyu yaşadığı çevre hakkında ve genel kültür konuları hakkında aydınlatmak istemiştir.

Şeref Kayaboğazı'nın Sinop çevresinin ilmi olarak araştırılması için gösterdiği çaba, Salamon-Calvi'nin doğrudan Dıranaz için hazırladığı jeoloji incelemesi ve Ali Ersoy'un sanat üzerine yazısı birlikte düşünüldüğünde derginin bilgi üretmek ve bu bilgileri halka aktarmak işini nasıl yaptığı daha iyi anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Halkevleri Atatürk ilke ve inkılaplarını geniş halk kitlelerine anlatmak, benimsetmek ve halkı her açıdan aydınlatmak amacıyla kurulmuştur. Halkevleri, Cumhuriyet tarihinin en önemli kültür ve halk eğitimi kurumlarından biri olmuş ve bu kurumların çıkardığı dergiler de söz konusu amacın taşradaki en önemli vasıtalarından biri hâline gelmiştir. Ülkedeki Halkevleri zincirinin bir parçası olan Sinop Halkevi de Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi vasıtasıyla Dıranaz dergisini çıkarmış ve bu vazifeyi Sinop'ta yerine getirmeye çalışmıştır.

Çalışmada Sinop Halkevi tarafından 1936-1941 yılları arasında yayınlanan Dıranaz dergisinin mevcut bütün sayıları edebî ve fikrî faaliyetler açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Yapılan inceleme neticesinde derginin sadece Halkevinin faaliyetlerini duyuran resmî bir yayın organı ya da sadece edebî eserlere yer veren mahallî bir mecmua olmadığı anlaşılmıştır.

Dıranaz, Cumhuriyet döneminin kültür politikalarını Sinop'un yerel şartları içerisinde işleyen ve edebî yazı, fikir yazısı, uzmanlık bilgisi, şehir tarihi, Halkevi haberleri ve Sinop'a ilişkin gözlemleri aynı sayfalarda bir araya getiren çok yönlü bir kültür dergisidir. Dergi bir taraftan merkezden gelen kültürü Sinop'a taşımış, diğer taraftan Sinop'ta üretilen yerel bilgiyi daha geniş bir çevreye ulaştırmıştır. Derginin en dikkat çekici özelliği budur. Derginin diğer Halkevlerine gönderilmesi, okuyuculara yapılan çağrılar ve yayın faaliyetleri de bunu göstermektedir.

Derginin bütün yayın dönemleri birlikte incelendiğinde Dıranaz'ın içeriğinin tek tip ve değişmeyen bir yayın programına dayanmadığı görülmüştür. Yönetim kadrosundaki değişiklikler, özel sayılar, birlikte basılan sayılar ve yayın hayatındaki kesintiler derginin görünümünü zaman zaman değiştirmiştir. Buna karşılık mahallî

kültürün araştırılması, Cumhuriyet değerlerinin yaygınlaştırılması, halkın aydınlatılması ve edebî üretimin teşvik edilmesi derginin ilk sayısından son sayısına kadar devam etmiştir.

Dergide şiir ve edebî yazıların yanı sıra öğretmen, doktor, ziraatçı, veteriner, idareci, tüccar ve çeşitli meslek mensuplarının kaleme aldığı yazılar da yer almaktadır. Yani Dıranaz çevresi dar anlamda bir edebiyat topluluğu değil, Sinop'taki farklı bilgi ve meslek alanlarından insanları bir araya getiren yerel bir aydın çevresidir. Dergide genç isimlere de sayfa açılmış ve yeni yazarların kendilerini göstermeleri sağlanmıştır.

Şiir derginin ilk sayısından son sayısına kadar hemen her sayıda yer almıştır. Bu, edebî faaliyetler açısından ulaşılan sonuçların başında gelmektedir. Dıranaz'da yayınlanan şiirler tek bir şiir anlayışına bağlı değildir. Halk şiirinden gelen dörtlük, hece, mahlas ve tekrar unsurları, klasik şiirin kafiye, redif ve mazmun dünyası, Cumhuriyet döneminin hitabet ve öğreticilik üslubu ve şairlerin kendi iç dünyasını anlatan daha modern ifade şekilleri aynı sayfalarda yan yana bulunmaktadır. Millî ve sosyal konulu şiirlerde de ortak bir ses hâkimdir. Aşk, ölüm, tabiat, gurbet, hatıra ve yalnızlık konulu şiirlerde ise şairin kendi duyguları ön plandadır. Yani dergideki şiirler sadece millî bayramlar ve inkılap konularıyla sınırlı kalmamış, şairlerin kendi tecrübelerini ve güzellik arayışlarını anlattıkları şiirler de dergide yer bulmuştur.

Geleneksel şiir, dergide çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. Ali Ertan tarafından kaleme alınan "Askerlik Türkülerim" başlıklı şiirlerde tekrarlar ve doğrudan doğruya seslenişler vardır ve bu şiirlerde askerlik ve vatan düşüncesi ortak değerler etrafında ve ortak bir sesle halka anlatılmıştır. Ferit Dikmen'in nefeslerinde, geleneksel hitap ve inanç dili ülkü, dayanışma ve sosyal sorumluluk ile birlikte kullanılmıştır. Yesari Baba'nın gazel ve koşmalarında ise aşk,

hakikat arayışı ve dini-tasavvufi çağrışımlar ön plandadır. Bu şiirlerin derlenerek yayınlanması ile mahallî edebi miras korunmuş ve ayrıca bu şiirlerin şekil ve anlam özelliklerini takip etmek mümkün olmuştur. Görüldüğü üzere geleneksel şiir Dıranaz'da bir taraftan yeni şiirlerin istifade ettiği bir kaynak, diğer taraftan araştırılıp neşredilen bir kültür birikimi olarak yer almıştır.

Dergide karşılıklı konuşma şeklinde kaleme alınan fikir yazıları da bulunmaktadır. Bu yazılarda hikâye unsurları öğretici amaçla kullanılmıştır. Ragıp Kut'un "Filozofla Baş Başa" başlıklı yazısında kişiler karşılıklı konuşmakta, soru ve cevaplarla belirli bir görüş açıklanmaktadır. Ş. Sami Kubilây tarafından kaleme alınan "Bir Ömür Böyle Geçti..?" başlıklı yazıda da yaşlılık ve fanilik duygulu bir şekilde anlatılmış ve bunlar vatana hizmet düşüncesine bağlanmıştır. Yani aynı nesir yazısında kişisel duygular ile sosyal değerler bir arada bulunmaktadır.

Mensur edebî yazılar da çeşitlilik göstermektedir. Dergide mektup şeklinde kaleme alınan yazılar, duygulu ve tasvire dayanan nesirler, hatıra unsurları taşıyan yazılar ve şiire yaklaşan kısa yazılar yer almaktadır. Bu yazılarda türler birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamıştır. Özellikle Sinop'un denizi, koyu, Dıranaz çevresi ve tabiat manzaraları bazı yazılarda sadece dış dünyanın tasviri olarak kalmamış, yazarın hatıralarını, Sinop'a bağlılığını ve kendi duygularını anlatmak için kullanılmıştır. Sinop coğrafyası bu yazılarda edebî malzeme olmuştur. Sinop, Dıranaz'ın edebî yazılarında benzetmelerin ve duyguların anlatıldığı bir mekân hâline gelmiştir. Gezi yazılarında yol güzergâhı, karşılaştırmalı gözlem ve yol boyunca görülen çevre anlatılmış ve yazarlar kendi tecrübelerini bu şekilde aktarmıştır. Hatıra malzemesine dayanan yazılarda ise geçmişin anlatıldığı zamanın bakışıyla yeniden yorumlanması ve belirli yerlerin ortak hafızayla ilişkilendirilmesi öne çıkmıştır.

Dıranaz'da yer alan çeviri ve uyarlamalar sayesinde dergide farklı edebî şekiller ve fikir konuları da yer almıştır. Baudelaire'den şiir çevirileri ve Maupassant'tan hikâyeler yayınlanmıştır. Bu suretle Sinoplu yazarların kendi eserlerinin yanı sıra farklı duyguları ve farklı kuruluşları barındıran eserler de okuyucuya sunulmuştur. Cemil Solakoğlu, Gorki'nin Şahin Türküsü'nden hareketle manzum bir uyarlama yapmıştır. Yani yabancı edebî eserlerden istifade etmek sadece çeviri ile kalmamış, eserler yeniden şekillendirilmiştir. André Roujou'dan çevrilen "Düşünceler" ile çeşitli isimlere ait sözleri bir araya getiren "Dostluğun Lehinde - Aleyhinde" yazılarından çeviri faaliyetinin vecizelere ve kısa fikir yazılarına kadar uzandığı görülmektedir. Çeviriler derginin edebî çeşitliliğini artırmış ve ayrıca insan davranışları, ahlak ve sosyal münasebetler üzerine düşünceler de bu çeviriler vasıtasıyla halka aktarılmıştır.

Edebî şahsiyetlere ilişkin yazılarda Dıranaz kültür mirasını çeşitli yollarla korumaya ve anlatmaya çalışmıştır. Abdülhak Hâmit, Namık Kemal, Mehmet Âkif ve Baki hakkındaki yazılarda edebî miras tanıtılmış ve anlatılmıştır. Seydi Ali Reis, Sinop'lu olması dolayısıyla dergide yer almıştır. Yesari Baba'nın şiirlerinin derlenip yayınlanması ile yerel miras korunmuştur. İsmail Hakkı Kalfaoğlu'nun ölümünün ardından yazılan yazılarda ise dergi kendi yazar çevresine ait bilgileri yazıya aktarmıştır. Görüldüğü üzere derginin edebî hatırası tanınmış şahsiyetlerden mahallî şairlere ve yakın çevredeki yazarlara kadar uzanmaktadır.

Edebiyat üzerine görüşler ve eleştiri yazılarında, edebî eserlerin nasıl meydana geldiği ve nasıl değerlendirileceği üzerinde durulmuştur. Millî kültür kaynaklarından istifade etmek, okuma ve çalışma disiplini, ifade güzelliği, samimiyet ve eleştiride hakkaniyet bu yazılarda ön plana çıkan başlıca ölçütlerdir. Dergide bir taraftan genç yazarlar teşvik edilmiş, diğer taraftan yazarlığın gerektirdiği birikim üzerinde önemle durulmuştur. Yani Dıranaz çevresinde

edebî üretim sadece bir teşvik meselesi olmayıp bir yetişme ve değerlendirme meselesi olarak da görülmüştür. Söz konusu görüşler bütün yazarların benimsediği tek bir edebiyat anlayışı değildir, dergide bir araya gelen yazarların farklı beklenti ve tercihleridir.

Fikrî faaliyetlere bakıldığında, Cumhuriyet ve Atatürk hakkında kaleme alınan yazılar derginin genel karakterini belirleyen en önemli unsurlardan biridir. Ancak bu yazılar sadece bağlılık ve anma yazılarından ibaret değildir. Dergide Cumhuriyetin anlamı eğitim, üretim, sağlık, tarım, sanayi ve mahallî kalkınma gibi somut gelişme alanları ile birlikte anlatılmıştır. Millî bayramlarda ve özel sayılarda ise bu düşünce halka yeniden hatırlatılmıştır. Yani Cumhuriyet düşüncesi Dıranaz'da merkezden gelen siyasi söylemin alelade bir tekrarı olmamış, Sinop'un geçmişi, mevcut sorunları ve geleceğe yönelik beklentileri ile birlikte ele alınmıştır. Atatürk'ün ölümünün ardından kaleme alınan yazılar ve sonraki yıllarda İnönü hakkında yazılan yazılar da derginin siyasi ve sosyal dilinin zamanla nasıl değiştiğini göstermektedir.

Dil meselesi, merkezi kültür politikalarının yerel bir yayın organındaki karşılığını en açık şekilde gösteren konulardan biridir. Dıranaz, Türk Dil Kurultayları ile Türk Dil Kurumunun faaliyetlerini okuyucularına aktarmış, dil ile millî kimlik arasındaki münasebeti konferanslar ve yazılar vasıtasıyla anlatmış ve dönemin yeni kelimelerini kendi yayın dilinde de kullanmıştır. Bu suretle dergi, dil inkılabının tatbik sahalarından biri olmuştur. Derginin dil alanındaki faaliyetleri bilgi aktarma, kültürel anlamlandırma ve yeni kelimeleri yaygınlaştırma şeklinde üç yönlüdür. Cumhuriyet dönemi dil tartışmaları taşradaki kültür dergileri vasıtasıyla da halk arasında yayılmıştır.

Köy ve köylüye ilişkin yazılarda Dıranaz'ın halkçılık anlayışının Sinop'un günlük şartları içerisinde nasıl uygulandığı görül-

mektedir. Köylü uzmanlık bilgisinin ulaştırılacağı sosyal kesim olarak görülmüş ve sağlık, tarım, vergi, üretim ve günlük hayatla ilgili öğretici yazılar köylüye hitaben yazılmıştır. Bu yazılarda öğretmen, doktor, ziraatçı ve idareci bilgiyi taşıyan taraftır ve bu nedenle hiyerarşik bir aydın-köylü ilişkisi kendini göstermektedir. Bununla birlikte özellikle Ferit Dikmen tarafından kaleme alınan "Köylümüz" dizisinde köylünün gözlem ve talepleri de yazılmıştır. Bu bakımdan bu ilişki bütünüyle tek yönlü değildir. Aynı dizi zamanla dağlar, ormanlar, akarsular, yer adları ve iklim özelliklerine doğru genişlemiştir. Yani köy, hakkında bilgi toplanması ve kayıt tutulması gereken bir yerel çevre olarak da görülmüştür.

Eğitim ve halk sağlığına ilişkin yazıların ortak özelliği uzmanlık bilgisini günlük hayatta tatbik edilebilir hâle getirme çabasıdır. Çocuk terbiyesinden okuma alışkanlığına, öğretmenlik meselelerinden yetişkin eğitimine, kuduzdan sıtmaya, yaralanmalardan koruyucu sağlık tedbirlerine kadar pek çok konuda yazı yazılmıştır. Bu yazılarla bilginin aile, okul ve köy arasında yayılması istenmiştir. Dıranaz kültürü sadece edebiyat ve sanat olarak görmemiş, sağlıklı yaşamayı, öğrenmeyi ve günlük davranışların düzenlenmesini de kültürel gelişmenin bir parçası saymıştır. Halkevi dergiciliğinin halk eğitimi işlevinin yerel düzeyde nasıl uygulandığı bu yazılarda görülmektedir.

Çalışmanın önemli sonuçlarından biri de Dıranaz'ın Sinop tarihinin ve Sinop'a ait tarih bilincinin oluşturulmasında oynadığı roldür. Dergideki tarih yazıları zaman içerisinde geçmiş olayları anlatan yazılardan ibaret kalmamış, kaynakların güvenilirliği, yabancı araştırmaların tercümesi, kütüphanelerdeki vesikaların araştırılması, kitabelerin kaydedilmesi, eski eserlerin korunması ve müze faaliyetleri gibi çeşitli araştırma şekillerine doğru genişlemiştir. Robinson'un eseri Nazlı Tengirşenk tarafından çevrilmiştir. Galip Üstün tarih araştırmalarında kaynak göstermenin gerekliliğini tartış-

mıştır. Ferit Dikmen, Rıza Nur Kütüphanesi ve çeşitli vesikalar üzerinden araştırmalar yapmış ve eski eserler üzerine kayıtlar tutmuştur. Bunlar birlikte düşünüldüğünde Dıranaz çevresinde belirli bir kaynak bilincinin geliştiği anlaşılmaktadır. Söz konusu faaliyetler modern akademik tarihçiliğin bütün ölçütlerini taşımamaktadır. Ancak küçük bir şehirde yerel geçmiş belge, eser, mekân ve hatıra üzerinden araştırılmaya değer bir alan hâline gelmiştir ve bu oldukça önemlidir. Dergi bu malzemeleri yazılı hâle getirmiştir ve bu sayede sonraki araştırmalar için de önemli bir kaynak olmuştur.

Sinop ekonomisi üzerine yayınlanan yazılarda, kalkınma sadece üretim miktarını artırmak olarak anlaşılmamıştır. Tütün, zeytin, çeltik, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılıkla ilgili yazılarda nitelikli üretim, ilmi usuller ve kaynakların korunması üzerinde durulmuştur. Ulaşım ve transit yollar üzerine kaleme alınan yazılarda ürünün pazara ulaşması anlatılmıştır. Macit Tekinalp'in yazılarında ise sermayenin bir araya getirilmesi, güven ilişkisi ve ortak teşebbüs üzerinde durulmuştur. Yani Dıranaz'da kalkınma üretim, teknik bilgi, ulaşım, teşkilatlanma ve yerel iş birliğini birlikte gerektiren daha geniş bir mesele olarak görülmüştür. Söz konusu yazılar dönemin aydın ve uzman çevresinin Sinop'un imkânlarını ve sorunlarını nasıl gördüğünü gösteren fikrî belgelerdir. Dergide yazılanlar ile tarihte gerçekten olanlar birbirine karıştırılmamalıdır. Bu ayrım çalışmanın temel metodolojik sonuçlarından biridir.

İlmi bilgi ve sanat alanındaki yazılar, Dıranaz'ın kültür dergisi olarak kapsamını daha da genişletmiştir. Şeref Kayaboğazı'nın teşebbüsüyle Wilhelm Salamon-Calvi'nin Sinop-Boyabat çevresine ilişkin jeoloji araştırması dergi için hazırlanmıştır. Yani Dıranaz Sinop hakkındaki bilgileri sadece kendi yazar kadrosundan almamıştır. Dergi dışarıdaki uzmanlık çevreleriyle temas kurmuş ve Sinop'a ilişkin ilmi bilgileri Sinoplu okuyucuya ulaştırmıştır. Robinson tercümesi de bu şekildedir. Dergi böylelikle yerel merak ile akademik

bilgi arasında aracılık yapmıştır. Ali Ersoy'un "Musiki ve Dans" başlıklı yazısında ise sanatın edebiyat dışındaki kolları ele alınmıştır. Dönemin geniş kültür anlayışında ilmi araştırma ile güzel sanatlar eğitimi insanı ve çevreyi geliştirmeye yönelik birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülmektedir.

Bütün bulgular bir araya getirildiğinde, Dıranaz'da merkezi kültür programının Sinop'un yerel meseleleri ve yayın çevresinin tercihleriyle birlikte şekillendiği görülmektedir. Dergi, Cumhuriyet Halk Partisinin ve Halkevlerinin kültür programının kavramlarını, törenlerini ve hedeflerini Sinop'a taşımıştır. Ancak aynı zamanda Sinop'un balıkçılığını, köylerini, ormanlarını, tarihî eserlerini, yer adlarını, sağlık sorunlarını, edebî heveslerini ve yerel aydın çevresini yayın konusu hâline getirerek merkezî çerçeveyi mahallî içerikle doldurmuştur. Bu nedenle Dıranaz'ı yalnız resmî ideolojinin taşradaki bir yansıması olarak nitelendirmek kadar yalnızca bağımsız bir yerel kültür hareketi olarak değerlendirmek de eksik kalmaktadır. Derginin özgün konumu, iki alanın kesişmesinde ortaya çıkmaktadır

Çalışmanın bilimsel değeri de buradadır. Dıranaz'ın bütün sayıları birlikte incelenmiş ve bu sayede seçilmiş birkaç yazıdan hareketle görülemeyecek olan süreklilikler, kırılmalar ve içerik çeşitliliği görülmüştür. Dergideki edebî eserler ile öğretici ve fikrî yazılar birbirinden ayrı dünyalara ait değildir. Şiir, tarih araştırması, sağlık bilgisi, tarıma ilişkin öneriler ve Sinop haberleri aynı kültürel işlev içerisinde yer almaktadır. Yani taşrada çıkarılan dergiler edebiyat, kültür, mahallî tarih ve sosyal bilgi üretiminin kesiştiği çok katmanlı kaynaklar olarak incelenmelidir.

Sonuç olarak Dıranaz, yayın hayatı boyunca sadece kendi döneminin olaylarını ve fikirlerini kaydetmemiş, aynı zamanda Sinop'un nasıl görülmesi ve nasıl geliştirilmesi gerektiği hakkında ye-

rel bir düşünce alanı da oluşturmuştur. Derginin sayfalarında Sinop kimi zaman tarihî geçmişi araştırılan bir şehir, kimi zaman ekonomik kaynakları geliştirilmeye çalışılan bir üretim çevresi, kimi zaman şiir ve nesirde güzelliği anlatılan bir mekân, kimi zaman da köyleri, hastalıkları, eğitim ihtiyaçları ve kültürel imkânlarıyla sorunları çözülmesi gereken sosyal bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Dıranaz, erken Cumhuriyet dönemi Sinop'unun edebî, fikri ve kültürel hafızasını farklı yönleriyle koruyan en önemli kaynaklardan biridir. Atatürk ilke ve inkılaplarını Sinop halkına anlatmak ve benimsetmek yolunda mütevazı imkânlarla çıkarılan bu dergi, bir Halkevi dergisinin küçük bir şehrin kültür hayatına ne ölçüde katkı sağlayabileceğinin en güzel örneklerinden biridir.

KAYNAKÇA

I. Birincil Kaynaklar

A.Dıranaz Dergisi

Dıranaz: Sinop Halkevinin Aylık Kültür Dergisi. S. 1-52, 1936-1941. Sinop: Sinop İl Basımevi/Sinop Vilâyet Matbaası.

B. Çalışmada Yararlanılan Dıranaz Metinleri

1. Şiirler ve Koşmalar

Alper, Fahri (1937). "Yolculuk Hatıraları". Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 13.

Alper, Fahri (1938). "(O Gün)e". Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 13.

Alper, Fahri (1938). "Gurbet". Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 6-7.

Alper, Fahri (1938). "(Gönlümün Sesi)ne". Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 5.

Alper, Fahri (1938). "Yas", Dıranaz, S. 28, Mayıs 1938, s. 6.

Alper, Fahri (1938). "(Sinob)a". Dıranaz, S. 30, Temmuz 1938, s. 8-9.

Alper, Fahri (1938). "Serden Geçti". Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 9.

Alper, Fahri (1938). "Büyük Acı". Dıranaz, S. 34, İkinciteşrin 1938, s. 4-6.

Alper, Fahri (1939). "Köy Akşamları". Dıranaz, S. 36, İkincikânun 1939, s. 9.

Can, Dilâver (1936). "Yarın". Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 7.

Can, Dilâver (1936). "Akınımız", Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 3.

Can, Dilâver (1936). "Biz Kimiz?". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 6.

Can, Dilâver (1936). "Bayrağım". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 14.

Can, Dilâver (1936). "Bugün: 19 Mayıs". Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 4.

Can, Dilâver (1936). "Bir Zafer Daha!..". Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 7.

Can, Dilâver (1936). "Türk Dili ve Atatürk". Dıranaz, S. 10, 29 Ekim 1936, s. 17.

Can, Dilâver (1937). "Cumhuriyet ve Yarın!..". Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 17.

Cihad Rüşdü (1936). "Göklerden İstediğim". Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 11.

Cihad Rüşdü (1936). "Batma Güneş". Dıranaz, S. 12, 31 Aralık 1936, s. 9.

Cihad Rüşdü (1937). "Yastık". Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 3.

Çağlar, Behçet Kemal (1938). "Dıranaz'a". Dıranaz, S. 26, Mart 1938, s. 11.

Çağlar, Behçet Kemal (1941). "Şair Behçet Kemal Çağlar Tarafından 15 Mayıs Tayyare Şehitleri Töreninde Okunan Şiir ve İrade Edilen Hitabedir". Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 2.

Dikmen, Ferit (1936). "Ülkücü Kardeşlere". Dıranaz, S. 1, 1 İkincikânun 1936, s. 12.

Dikmen, Ferit (1936). "Dıranaz Yollarında". Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 6.

Dikmen, Ferit (1936). "Dıranaz…!". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 13.

Dikmen, Ferit (1936). "Doyğularım". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 9.

Dikmen, Ferit (1937). "Karagöl Hakkında". Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 11.

Dikmen, Ferit (1937). "İçli Duygular". Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 12.

Dikmen, Ferit (1937). "Köy Sevğisi". Dıranaz, S. 23, Aralık 1937, s. 15.

Dikmen, Ferit (1938). "Dranaz ve Ülkü Yolunda". Dıranaz, S. 24, Ocak 1938, s. 14.

Dikmen, Ferit (1938). "Ülkü - Aşk". Dıranaz, S. 26, Mart 1938, s. 14.

Dikmen, Ferit (1938). "Limanda Akşam". Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 11.

Dikmen, Ferit (1938). "Canlara…". Dıranaz, S. 35, Aralık 1938, s. 12.

Dikmen, Ferit (1939). "Köyde Bahar…". Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 13.

Dikmen, Ferit (1939). "Olursa". Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 8.

Dikmen, Ferit (1941). "Tanrım". Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 13.

Duru, Bekir (1937). "Küçük Pilot". Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 8.

Duru, Bekir (1937). "19 Mayıs". Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 6.

Ertan, Ali (1941). "Askerlik Türkülerim". Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, ilâve, s. 3-4.

Ertan, Ali (1941. "Askerlik Türkülerim". Dıranaz, S. 44, Mart 1941, ilâve, s. 5-28.

Fidancı, Nazif (1938). "Nostalji", Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 7.

Fidancı, Nazif (1938). "Anneme". Dıranaz, S. 31, Ağustos 1938, s. 10.

Fidancı, Nazif (1938). "30 Ağustos Günü". Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 11-12.

Günel, Sadi (1938). "Seninle Anıyorum". Dıranaz, S. 34, Kasım 1938, s. 9.

Günel, Sadi (1939). "Seni Beklerken". Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 10.

Haşim Nezihi (1936). "İnansız Adam". Dıranaz, S. 1, 1 İkincikânun 1936, s. 15.

Haşim Nezihi (1936). "Biz ve Onlar". Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 11.

Haşim Nezihi (1936). "Kıyılar ve Yolcular". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 12.

Haşim Nezihi (1936). "Serenad". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 12.

Haşim Nezihi (1937). "Hayal". Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 10.

Haşim Nezihi (1937). "Ömrümüz". Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 10.

Mustafa Kubilây (1938). "Otuz Ağustos/Zafer". Dıranaz, S. 31, Ağustos 1938, s. 7.

Mustafa Kubilây (1941). "Mehmedin Bağlaması". Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, s. 5.

Öngay, Mehmet Necati (1938). "Serinleme". Dıranaz, S. 26, Mart 1938, s. 13.

Özcan, M. N. (1936). "Gök Irmak". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 10.

Özdeş, Oğuz (1936). "Biz Türküz". Dıranaz, S. 8, 31 Ağustos 1936, s. 17.

Özdeş, Oğuz (1936). "Atatürk Türkiyesi Çocuklarına". Dıranaz, S. 8, 31 Ağustos 1936, s. 19.

Öztürk, İbrahim (1936). "Umut". Dıranaz, S. 12, 31 Aralık 1936, s. 15.

Öztürk, İbrahim (1937). "Kaynak". Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 10.

Öztürk, İbrahim (1937). "Hataylı Kardeşlerimize". Dıranaz, S. 14, Mart 1937, s. 11.

Öztürk, İbrahim (1937). "Ölümün Öldüğü Gün". Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 5.

Öztürk, İbrahim (1937). "Kızıma". Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinci Teşrin 1937, s. 6.

Öztürk, İbrahim (1937). "Cumhuriyet Güneşi". Dıranaz, S. 23, Birincikânun 1937, s. 8.

Öztürk, İbrahim (1938). "Kızılay'a". Dıranaz, S. 24, İkincikânun 1938, s. 15; Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 11.

Öztürk, İbrahim (1938). "En Büyük Varlık". Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 5.

Öztürk, İbrahim (1938). "Fani Tanrı". Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin 1938, s. 7.

Öztürk, İbrahim (1938). "İnanamıyoruz!". Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin 1938, s. 9.

Solakoğlu, M. Cemil (1937). "Son Arzu". Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 6.

Solakoğlu, M. Cemil (1937). "Gizlenen Ölüm". Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 8.

Solakoğlu, M. Cemil (1937). "Karadeniz'e". Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 6.

Solakoğlu, M. Cemil (1937). "Yolda Bir Duruş". Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 10.

Solakoğlu, M. Cemil (1937). "Sükût Heykeli". Dıranaz, S. 21-22, Birinci-İkinciteşrin 1937, s. 6.

Solakoğlu, M. Cemil (1938). "Yirmidokuz Sonteşrin". Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 15.

Solakoğlu, M. Cemil (1938). "Orta Çağdan Bir Görünüş". Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 11.

Tandoğan, Rıza (1937). "İnkılâp". Dıranaz, S. 23, Birincikânun 1937, s. 14.

Tandoğan, Rıza (1938). "Güzel Yurt". Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 6.

Tandoğan, Rıza (1938). "Ses". Dıranaz, S. 30, Temmuz 1938, s. 11.

Tandoğan, Rıza (1938). "Atatürk Ölmez". Dıranaz, S. 34, İkinci Teşrin 1938, s. 8.

Tandoğan, Rıza (1938). "Sinop Balıkçıları". Dıranaz, S. 35, Birincikânun 1938, s. 11.

Tandoğan, Rıza (1939). "Çal Çoban". Dıranaz, S. 36, İkincikânun 1939, s. 12.

Tandoğan, Rıza (1939). "Murada Erecekler". Dıranaz, S. 37, Şubat 1939, s. 7.

Tandoğan, Rıza (1939). "Beşinci Yerli Mallar Sergisi". Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 9.

Tarkan, Hasan (1941). "Ruhum". Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 9.

Tarkan, Hasan (1941). "Siyah Gözler". Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941, s. 14.

Uluğ, Şükrü (1938). "(Sinob)a Veda". Dıranaz, S. 35, Birinci Kânun 1938, s. 13.

Yesari Baba (1936a). "Gazel" ["Bir huri kıyafet yine bir dilberi dilcû…"]. Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 12. Haşim Nezihi'nin takdimiyle.

Yesari Baba (1936b). "Gazel" ["Hak vergisi çok dâne-i enbânımız almaz…"]. Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 12. Haşim Nezihi'nin takdimiyle.

Yesari Baba (1941). "Yesari Baba" (Gazeller). Sunan: Ali Ertan. Dıranaz, S. 46, Mayıs 1941, s. 14-15.

Yesari Baba (1941). "Yesari Baba" (Koşmalar). Sunan: Ali Ertan. Dıranaz, S. 48, Temmuz 1941, s. 15.

2. Mensur Edebî Metinler

Akdemir, Selâhattin (1936). "Bir Sabah…". Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 11.

Ali Kâhya Havzar Oğlu (1936). "Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş". Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 9-10; S. 12, 31 Aralık 1936, s. 13-14.

Dikmen, F. (1936). "Doğan Işık, Kaçan Böcek - Sinob Limanında Geçen Bir Konuşma". Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 8-10.

Ersoy, Ali (1936). "Tabiat Tamaşasından Doğan Hakikat". Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 6.

Günel, Sadi (1939). "Üç Mektup". Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 10-13.

Gürer, M. (1936). "İki Hatıram". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 11.

Kalfaoğlu, İsmail Hakkı (1937). "Aslıhan Uçuyor". Dıranaz, S. 21-22, s. 15-16.

Kalfaoğlu, İsmail Hakkı (1938). "Bahar Sabahı". Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 14-15.

Kars, Güzide (1936). "Vatan Uğrunda". Dıranaz, S. 10, s. 28-29.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Dıranaz". Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 8.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Gül ve Bülbül…". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 11.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Sallantı…". Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 13-14.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Zeytinlik…". Dıranaz, S. 6, 30 Haziran 1936, s. 11.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Altıntepe…". Dıranaz, S. 7, 31 Temmuz 1936, s. 8.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Bir Asker Mektubu". Dıranaz, S. 8, Ağustos 1936, s. 12-13.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Tangal…". Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 14-15.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Meğer Buda Bir Hayalmiş?..". Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 14.

Kubilây, Ş. Sami (1937). "Deniz…". Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 13.

Kubilây, Ş. Sami (1938). "Selâm ve Saygı Sana". Dıranaz, S. 24, Ocak 1938, s. 10.

Kubilây, Ş. Sami (1938). "Ecel Utansın?..". Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 7.

Kubilây, Ş. Sami (1938). "Onun Sesi…". Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 8.

Kubilây, Ş. Sami (1938). "Ada Feneri". Dıranaz, S. 35, Aralık 1938, s. 14.

Kubilây, Ş. Sami (1941). "Otomopil Sesi". Dıranaz, S. 44, Mart 1941, s. 7.

Kubilây, Ş. Sami (1941). "Bir Otomopil Gezintisi". Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 11.

Kubilây, Ş. Sami (1941). "Akcaçam Yollarında". Dıranaz, S. 49, Ağustos 1941, s. 8-9.

Kubilây, Ş. Sami (1941). "Bir Ömür Böyle Geçti". Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 11-12.

Kut, Ragıp (1936). "Filozofla Baş Başa - Ulus Sevgisinin Temeli". Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 7-8; S. 12, 31 Aralık 1936, s. 10-12.

Yurdakul, Bedia (1936). "Uzak Hayal". Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 12.

3. Edebî Çeviriler ve Uyarlamalar

Baudelaire, Charles (1937). "Kırmızı Saçlı Bir Dilenci Kızına" (Çev. Cihad Rüşdü Ozan). Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 6.

Baudelaire, Charles (1937). "Cehennemlik Kadınlar" (Çev. Cihad Rüşdü Ozan). Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 8-9.

"Dostluğun Lehinde - Aleyhinde" (1939). Çev. Cihad Rüşdü. Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 8.

Maupassant, Guy de (1939). "Ay Işığı" (Çev. Sadi Günel). Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 10-13.

Maupassant, Guy de (1941). "Deli Kadın" (Çev. Madi Suten). Dıranaz, S. 42, Ocak 1941, s. 11-12.

Maupassant, Guy de (1941). "Vahşi Anne" (Çev. Madi Suten). Dıranaz, S. 43, Şubat 1941, s. 10-13.

Maupassant, Guy de (1941). "Sicim" (Çev. Madi Suten). Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 14-15; S. 47, Haziran 1941, s. 15; S. 49, Ağustos 1941, s. 15; S. 50, Eylül 1941, s. 15.

Roujou, André (1939). "Düşünceler" (Çev. M. Ülken). Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 4-5.

Roujou, André (1939). "Düşünceler" (Çev. M. Ülken). Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 4-5.

Solakoğlu, Cemil (1937). "Bir (Gök yolcusu)nun ölümü" (Maksim Gorki'den serbest manzum uyarlama). Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 10.

4. Diğer Yazılar

Akdemir, Selâhattin (1936). "Ulu Bayramımız". Dıranaz, S. 10, 29 Birinciteşrin 1936, s. 24.

Can, Dilâver. (1937). "Mehmet Akif". Dıranaz, S. 13, Ocak, s. 5.

Can, Dilâver (1939). "Büyük Hâmid". Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 3-5.

Dikmen, Ferit (1936). "Eti Senin, Kemiği Benim". Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 9.

Dikmen, Ferit (1936). "Yurd Bilgisi (Yaralar, Sargılar)". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 8-9.

Dikmen, Ferit (1937). "Bizim Musahabemiz: Hakikatin Müdafaası". Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 9-10.

Dikmen, Ferit (1938). "Sinop Tarihile İlgili Mühim Bir Vesika". Dıranaz, S. 28, Mayıs 1938, s. 10-11; devamı S. 29, Haziran 1938, s. 9-10.

Dikmen, Ferit (1938). "Sinop Limanı Vakasına Ait Araştırmalar". Dıranaz, S. 30, Temmuz 1938, s. 13-15.

Dikmen, Ferit (1938). "(Büyük Adam)ın Büyük Eseri Karşısında Ne Diyorlar?". Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 19-21.

Dikmen, Ferit (1939). "Eski Eserlere Dair". Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 8-9; devamı S. 40, Mayıs 1939, s. 6-7.

Erdem, Şevket (1939). "Pedagojik Konuşmalar: Terbiyede Bilginin ve Tatbikatın Önemi". Dıranaz, S. 36, İkincikânun 1939, s. 13-14.

Erdem, Şevket (1939). "Okul ve Aile: Pedagojik Konuşmalar". Dıranaz, S. 38, Mart 1939, s. 6-7.

Erdem, Şevket (1939). "Çocuk ve Terbiye: Pedagojik Konuşmalar". Dıranaz, S. 40, Mayıs 1939, s. 1-2.

Ersoy, Ali (1936). "Genlik Refahımızın Artacağına İşaretler". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 7.

Ersoy, Ali (1936). "Gök Irmak ile Kızıl Irmakdan Hakkiyle İstifade Edelim". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 15.

Ersoy, Ali (1936). "Musiki ve Dans". Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 11.

Ersoy, Ali (1936). "Edebiyatımızda Rönesans". Dıranaz, S. 6, Haziran 1936, s. 8.

Ersoy, Ali (1936). "Büyük Millî Bayramımız Cumhuriyetin Yıl Dönümü". Dıranaz, S. 10, 29 Birinciteşrin 1936, s. 22.

Ertan, Ali (1941). "Namık Kemal". Dıranaz, S. 42, Ocak 1941, s. 2-7.

Ertan, Ali (1941). "Yesari Baba". Dıranaz, S. 45, Nisan 1941, s. 11.

Ertan, Ali (1941). "Yesari Baba'dan". Dıranaz, S. 47, Haziran 1941, s. 13-14.

Ertuğrul, İbrahim (1937). "Aile ve Çocuk". Dıranaz, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 1-2.

Ertuğrul, İbrahim (1937). "Aylık Konuşma: Okumadan Yazmak". Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 1-3.

Ertuğrul, İbrahim (1937). "Aylık Konuşma: Hâmit". Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 2.

Gökmen, Avni (1936). "Adı Ne Olsun?". Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 2.

Nezihi, Haşim (1936). "Dıranaz'ın Çıkması Dolayısile". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 10.

İ. E. (1937). "Gazete ve Çocuk". Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 14.

İçbilen, Talat (1938). "Zehirli Gazlar". Dıranaz, S. 27, Nisan 1938, s. 1-2.

İçbilen, Talat (1938). "Zehirli Gazlar". Dıranaz, S. 28, Mayıs 1938, s. 1-2.

İçbilen, Talat (1938). "Zehirli Gazlar". Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 1-2.

"İsmail Hakkı Kalfaoğlu" (1938). Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 8.

Kansu, Ceyhun Atuf (1936). "Büyük Gaye". Dıranaz, S. 11, 30 Kasım 1936, s. 6.

Kansu, Ceyhun Atuf (1937a). "Türk". Dıranaz, Yıl II, S. 13, 31 Ocak 1937, s. 4.

Kansu, Ceyhun Atuf (1937b). "Halkevleri". Dıranaz, Yıl II, S. 14, Mart 1937, s. 5.

Kayaboğazı, Şeref (1938). "Sinop Boyabat Çevresinde İlmî Büyük Bir Hizmet". Dıranaz, S. 25, Şubat 1938, s. 1-2.

"Kısa Haberler" (1936). Dıranaz, S. 5, 31 Mayıs 1936, s. 16.

"Kısa Haberler" (1937). Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 16.

"Kısa Haberler" (1938). Dıranaz, S. 32, Eylül 1938, s. 15.

Kubilây, Ş. Sami (1936). "Ben Hakkı Süha'yı Niçin Çok Severim?". Dıranaz, S. 12, Aralık 1936, s. 7-9.

Kubilây, Ş. Sami (1937). "Hâmit". Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 9-10.

Kubilây, Ş. Sami (1937). "Köylü Kardeşlerimizle Başbaşa". Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 7-9.

Kubilây, Ş. Sami. (1938). "Sinoplu Seydi Ali Reis". Dıranaz, S. 27, Nisan, s. 8-9.

Kubilây, Ş. Sami (1938). "İsmail Hakkı Kalfaoğlu". Dıranaz, S. 29, Haziran 1938, s. 12.

Kubilây, Ş. Sami (1938). "Cumhuriyetin On Beşinci Yılı". Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 13.

Kubilây, Ş. Sami (1939). "Hâmidimiz". Dıranaz, S. 39, Nisan 1939, s. 6-7.

M. Şakir (1936). "Sinob (Sinova) Tarihi". Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 15-16; devamı S. 2, 1 Şubat 1936, s. 11-12.

"Okuyucularla Baş Başa" (1936). Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 4.

Par, Ali (1936). "Köylünün Kalkınması". Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 6-7.

Par, Ali (1936). "Sinobun Tarım Haberi". Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 10-11.

Par, Ali (1937). "Köylü Arkadaşlara". Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 12.

Ramsay, W. M. (1937). "Anadolunun Tarihî Coğrafyası", Mihri Pektaş'ın İngilizceden tercüme ettiği metinden aktaran Galip Üstün, Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 4-6.

Robinson, David M. (1936-1938). "Eski Sinob/Eski Sinop", çev. Nazlı Tengirşenk, Dıranaz, S. 11, s. 4-5; S. 12, s. 3-4; S. 13, s. 3-4; S. 14, s. 3-4; S. 15, s. 4-6; S. 16, s. 11-12; S. 17, s. 7-8; S. 20, s. 2-4; S.

21-22, s. 11-12; S. 23, s. 5-7; S. 24, s. 5-7; S. 25, s. 9-10; S. 26, s. 12; S. 27, s. 3-4; S. 28, s. 7-8; S. 29, s. 2-5; S. 32, s. 3-4; S. 33, s. 17-18.

Salamon-Calvi, Wilhelm (1938). "Boyabat Sinop Arasındaki Dağlara Ait Jeolojik Taslak (Sikizze)" (Çev. Nafiz). Dıranaz, S. 31, Ağustos 1938, s. 1-3.

"Sıtma" (1937). Dıranaz, S. 15, Nisan 1937, s. 12-13.

"Sıtma" (1937). Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 11-12

"Sinobda Balık Avcılığı Sönüyor mu?.." (1936). Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 7-8.

S.A. (1941). "Dokuzuncu Dil Bayramı." Dıranaz, S. 50, Eylül 1941, s. 3-5.

Şevket (1937). "Köylerimiz ve Ormanlarımız". Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 13-14.

Şevket (1937). "Orman Kanunu ve Köylerimiz". Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 7.

Tekinalp, Macit (1937). "Sıtma". Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 14-15.

Tekinalp, Macit (1937). "Köylünün Kalkınmasında Sinop Köylüsü". Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 1-2.

Tekinalp, Macit (1937). "Köy Kalkınmasında Sinop Köylüsü". Dıranaz, S. 19, Ağustos 1937, s. 1-2.

Tekinalp, Macit (1937). "Bize Düşen Vazife". Dıranaz, S. 20, Eylül 1937, s. 1.

Tekinalp, Macit (1940). "Ata'nın İkinci Ölüm Yıl Dönümünde Halkevi Başkanı M. Tekinalp'in Söylevi". Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 3-4.

Tekinalp, Macit (1940). "Ön Söz". Dıranaz, S. 41, Birincikânun 1940, s. 1.

Tekinalp, Macit (1941). "Halkevlerinin Dokuzuncu Yıl Dönümü Münasebetiyle Parti Vilâyet İdare Heyetinden Macit Tekinalp'in Sözü". Dıranaz, S. 44, Mart 1941, s. 4-6.

Tekinalp, Mediha (1937). "Söylevi". Dıranaz, S. 16, Mayıs 1937, s. 4-8.

Turan, M. Tevfik (1936). "Sinobun Ekonomik Kalkınması: Tütün Ürününün Artırılmasına ve Cinsinin Arıtılmasına Bağlıdır". Dıranaz, S. 1, 1 Ocak 1936, s. 13-14.

Turan, M. Tevfik (1936). "Zeytin Ağacı Bir Memleketin Ebedî Servetidir". Dıranaz, S. 4, 30 Nisan 1936, s. 8.

Turan, T. (1936). "Sinob Lâyık Olduğu Yüce Mertebesine Ulaşacağı Gün Uzak Değildir". Dıranaz, S. 3, 31 Mart 1936, s. 2-3.

Ülkütaşır, M. Şakir (1938). "Harf İnkılâbımıza Ait Bir Hatıra". Dıranaz, S. 33, Ekim 1938, s. 22-25.

Üstün, Galip (1937). "Sinob Hakkında Birkaç Söz Daha". Dıranaz, S. 17, Haziran 1937, s. 2-3.

Üstün, Galip (1937). "Anadoludan Geçen Kadim Transit Yolları". Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 3-5; devamı S. 19, Ağustos 1937, s. 3-5.

Yurdakul, A. Muhittin (1936). "Bâkî". Dıranaz, S. 9, 30 Eylül 1936, s. 10.

Yüksel, Cemal (1936). "İnsan ve Hayvanların Korkunç Bir Hastalığı Kuduz". Dıranaz, S. 2, 1 Şubat 1936, s. 4-5.

Yüksel, Cemal (1937). "Baytarlığın Ekonomik Sahada Faydalı Çalışmalarından Sun'i Tohumlama". Dıranaz, S. 18, Temmuz 1937, s. 10-11.

Yüksel, Cemal (1938). "Dıranaz İkinci Yılını Bitirirken". Dıranaz, Yıl II, S. 24, İkincikânun 1938, s. 1.

C. Sinop Halkevi Kitap Yayınları

Dikmen, Ferit (1943). *Limanda Bir Ses.* Sinop: Sinop Halkevi Dil Şubesi Yayınları.

Ertan, Ali (1941). *Yesari Baba*. Sinop Halkevi Dil Edebiyat Şubesi Neşriyatı No. 2. Sinop: Muharrem Matbaası.

D. Resmî Yayınlar ve Belgeler

CHF (1932). *Halkevleri Talimatnamesi*. Ankara: Hâkimiyeti Milliye Matbaası.

CHP (1936). *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?*. Ankara: Ulus Basımevi.

CHP (1937). *C.H.P. 1936 İl Kongreleri.* Ankara: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği.

CHP (1940). *Halkevleri 1940*. Ankara: Ulusal Matbaa.

CHP (1942). *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*. İstanbul: Alâeddin Kıral Basımevi.

CHP (t.y.). *CHP 1940 Kongre Dilekleri*. Ankara: CHP Genel Sekreterliği Neşriyatı.

Türk Dil Kurumu (1937). Üçüncü Türk Dil Kurultayı, 24-31 Ağustos 1936, İstanbul, Dolmabahçe Sarayı: Tezler, Müzakere Zabıtları. Ankara: Türk Dil Kurumu. (İstanbul: Devlet Matbaası).

1. Araştırma ve İncelemeler

Ak, Mahmut. (2009). "Seydi Ali Reis". TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 37, s. 21-24. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Aktaş, Şerif (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili Teori ve Uygulama*. Ankara: Kurgan Edebiyat.

Alçıtepe, A. Galip (2001). Dranaz Sinop Halkevi Dergisi Bibliyografyası. *Kebikeç* 12, 307-335.

Arslan, Fatih (2009). Cumhuriyet'in Yazınsal Retrospektifi: 'Ankara'. Osman Horata vd. (Ed.), *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi (1920-1938),* C. 2, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, s. 584-587.

Coşkun, Betül (2013). Mektup Hikâye Türü ve 'Hanım Mektupları' Yapı ve Üslup. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* XIII/2, 231-248.

Çeçen, Anıl (1990). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Demir, Cenk (2024). "Ferit Dikmen". Cenk Demir ve Serkan Yazıcı (Ed.), *Sinop'un Tarihî Şahsiyetleri* içinde (s. 465-485). Ankara: İdeal Kültür Yayıncılık.

Dilaçar, Agop (1975). Kemalizmin Dil ve Tarih Tezi. *Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu Bildirileri (10-14 Aralık 1973, İstanbul).* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları. 467-485.

Dilçin, Cem (2009). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Donbay, Ali (2011). Edebiyatımızda "Mektup" Türü ile İlgili Başlıca Çalışmalar. *Erdem* 61, 83-102.

Emgili, Fahriye (2021). Halkevlerinin Köy ve Köycülük Faaliyetleri. *Tarih ve Günce: Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, S. 8, s. 195-226.

Enginün, İnci (1986). *Abdülhak Hâmid Tarhan*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Eröz, Mehmet (1990). *Türkiye'de Alevîlik ve Bektaşîlik*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Gariper, Cafer (2006). Türk Edebiyatında Mensur Şiir Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 361-409.

Gorki, Maksim (1899). "Песня о Соколе" [Şahin Türküsü]. Vikiteka (Wikisource), Versiya 2 (1899 tarihli metnin çevrim içi yayını). https://ru.wikisource.org/wiki/Песня_о_Соколе_(Горький)/Версия_2 (Erişim tarihi: 12.10.2026).

Gurbetoğlu, Ali (2022). "Halkodaları." Türk Maarif Ansiklopedisi. Son güncellenme tarihi: 18.12.2022. Erişim tarihi: 24.09.2026.

Günay, Umay (2011). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Güz, Nurettin (2001). Halkevi Dergilerinin Siyasal ve Kültürel Hayatımızdaki Yeri. *Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu Armağanı.* Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları. 83-101.

Hanioğlu, M. Şükrü (2013), Kemalizm'in Tarihî Kökenleri. *Türkiye'de Demokrasi, İslâm ve Laiklik* (Ed. Ahmet T. Kuru ve Alfred Stepan), Çev. Hande Tatoğlu. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 31-57.

Kabagöz, Murat Can (2024). Bir Akademik Literatür Tartışması: Halkevleri Neden ve Nasıl Araştırılmalı?. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 109, 239-274.

Kalkışım, M. Muhsin. (2022). "Mehmet Akif Ersoy'un Sanat ve Şiir Telakkisi". Celalettin Vatandaş (Başed.), Yeşim Çağlar ve Sezai Öztaş (Ed.), Mehmet Akif Ersoy: Hayatı-Düşünceleri-Eserleri içinde (s. 351-366). TBMM Basımevi.

Kanar, Mehmet (2019). "Bâkî". *Bâkî, Divan* içinde (s. 3-4). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kaplan, Mehmet (2005). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, Mehmet (2015). *Şiir Tahlilleri 2 (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri).* İstanbul: Dergâh Yayınları

Karabela Şermet, Sevim (2014). Gizli Anılarda Saklı Kültürler; Hayat ve Hatıratım'da Sinop. *Turkish Studies,* 9(6), 621-637.

Karabela Şermet, Sevim (2018). Müfide Ferit'e İlham Veren Şehir Sinop. Özgür Kıran (Ed.), *Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop* içinde (ss. 465-479). Ankara: Berikan Yayıncılık.

Karabela Şermet, Sevim (2024). "Tarihî Karakter Kür Şad'ı Edebî Alana Taşıyan Öncü Eser: Sabahattin Ali ve Esirler". Söylem Filoloji Dergisi, 9(3), 1193-1204.

Kefeli, Emel (2002). *Anlatım Tekniği Olarak Mektup.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Kendirci, Mehmet (2023). "Cumhuriyet'in Yüzyılı ve 26 Eylül Türk Dil Bayramı". Mülkiye Dergisi, 47(5), 175-210.

Kılıçarslan, Veli (2018). "Haşim Nezihi Okay'ın Şiirleri ve Şiir Anlayışındaki Dönüşümler". Uluslararası Amasya Şairleri Bilim Şöleni Bildiriler Kitabı içinde (s. 210-217). Amasya: Amasya Üniversitesi.

Kocakaplan, İsa (2009). *Nâmık Kemal*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Memiş, Ekrem (2025). *Antik ve Klâsik Kaynakların Işığında Sinop ve Çevresinin Tarihi: En Eski Devirlerden Bizans Egemenliğine Kadar.* İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Namal, Yücel (2020). "Sinop Millet Mektepleri (1928-1935)". Belgi Dergisi, 2(19), 1766-1785.

Olgun, Kenan (2019). *Türkiye'de Halkevi Gerçeği Teftiş Raporları Işığında Birinci Yılında Halkevleri (Halkevleri ve Kocaeli Halkevi Örneği)*. İksad Publishing House.

Önal, Elif Arzu (2017). 1928-1938 Yılları Arasında Sinop'un Sosyo Kültürel Yapısı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop.

Özer, Elif Emine (2001). Abdülhak Hâmit Tarhan'ın Poetikası ve Makber'deki Yenilikler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 72-78.

Şakiroğlu, Mahmut H. (1996). "Halkevi Dergileri ve Neşriyatı". *Kebikeç*, 3, 131-142.

Tarkan, Hasan (1941). *Sinop Coğrafyası*. Halkevi Neşriyatından III. Kitap. İzmir: Marifet Matbaası.

Tırıl, Alpay (2010). *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923-1950).* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Tonga, Necati (2018). Haşim Nezihi Okay. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* (Güncelleme: 2 Kasım 2020; erişim: 1 Ağustos 2026).

Üstün Demirkaya, F., Sancar, C., Tuluk, Ö. İ., Tavşan, C., Durmuş Öztürk, S., Demir, C., Bayrak, D., Korkmaz, Ş. I., Görmüş, Y., Aktan, I. İ., Kaçıran, A., Tuluk, E. E. ve Başar, B. (2025). *Sinop Kent İçi Kültür Varlıkları Envanteri: Anıtsal Yapılar–Konutlar.* Sinop İl Özel İdare Yayınları.

Yaman, Mehmet (2001). *Alevilik: İnanç–Edeb–Erkan*. İstanbul: Ufuk Matbaacılık.

Yaşar, Hakan (2008). *Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951).* Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi.

Yaşar, Hakan (2016). Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(1), 97-114.

Yenisoy Özkan, Nilgün (2023). Kültür ve Modernleşme Aracı Olarak Halkevlerinin Halk Eğitimi Faaliyetleri. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences* 6(2), 158-168.

KRONOLOJİK FİHRİST

Sayı 1 1 İkincikânun (Ocak) 1936

İmzasız. “Okuyucularla Başbaşa”. s. 4.

Yazı • Yayıncılık. İçindekilerde “Önsöz”.

İmzasız. “Halkevimiz”. s. 5.

Rapor • Halkevleri.

İmzasız. “İlimiz”. s. 6.

Yazı • Yerel kalkınma.

Dilâver Can. “Yarın”. s. 7.

Şiir • Halkevleri.

Ş. S. Kubilây. “Dıranaz”. s. 8.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

Ferid Dikmen. “Dün ve Bugün - Eti Senin Kemiği Benim”. s. 9.

Yazı • Eğitim.

Ali Par. “Sinobun Tarım Haberi”. s. 10–11.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

F. Dikmen. “Halk Şiirleri - Koşma”. s. 12.

Koşma • Millî kimlik. İçindekilerde “Ülkücü Kardeşlere”.

M. T. Turan. “Sinobun Ekonomik Kalkınması - Tütün Ürününün Artırılmasına ve Cinsinin Arıtılmasına Bağlıdır”. s. 13–14.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

Haşim Nezihi. “İnansız Adam”. s. 15.

Şiir • Bireysel duygular.

M. Şakir. “Sinob (Sinova) Tarihi”. s. 15–16.

İnceleme • Tarih. İçindekilerde yazar “M. Ş. Aksu”.

İmzasız. “Kısa Haberler”. İç arka kapak.

Haber • Halkevleri.

Sayı 2 1 Şubat 1936

İbrahim Ertuğrul. “Aylık Konuşma - İyi Adam”. s. 1.

Yazı • Toplum ve ahlâk.

Avni Gökmen. “Adı Ne Olsun”. s. 2.

Yazı • Yayıncılık.

Dilâver Can. “Akınımız”. s. 3.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Cemal Yüksel. “İnsan ve Hayvanların Korkunç Bir Hastalığı - Kuduz”. s. 4–5.

İnceleme • Sağlık.

Ferid Dikmen. “Dıranaz Yollarında”. s. 6.

Koşma • Doğa ve çevre.

İmzasız. “Sinobda Balık Avcılığı Sönüyor mu?”. s. 7–8.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

Şevket. “Sinob Ormanları”. s. 9–10.

İnceleme • Doğa ve çevre.

Haşim Nezihi. “Biz ve Onlar”. s. 11.

Şiir • Bireysel duygular.

M. Şakir. “Sinob (Sinova) Tarihi - İkinci Bölüm”. s. 11–12.

İnceleme • Tarih. S. 1’in devamı; “Sonu var” kaydı.

İmzasız. "Sinob Halkevinin 935 Yılı İçinde Yönetim Kurulu ile Şube İdare Hey'etlerinin Toplantıları". s. 13–15.

Rapor • Halkevleri.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "İtizar". s. 16.

Duyuru • Yayıncılık.

Sayı 3 31 Mart 1936

İ. Akdoğan. "Sinob Halkevindeki Konferanslardan". s. 1–2.

Konuşma • Bilim ve coğrafya.

T. Turan. "Sinob Lâyık Olduğu Yüce Mertebesine Ulaşacağı Gün Uzak Değildir". s. 2–3.

Yazı • Yerel kalkınma.

Ş. Sami Kubilây. "Bu Yazın Yaptığım Gezimlerden Duyuşlarım". s. 4–5.

Gezi yazısı • Yerel coğrafya.

Dilâver Can. "Biz Kimiz". s. 6.

Şiir • Millî kimlik.

Ali Ersoy. "Genlik Refahımızın Artacağına İşaretler". s. 7.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

F. Dikmen. "Yurd Bilgisi - Yaralar Sargılar". s. 8–9.

Yazı • Sağlık.

Haşim Nezihi. "Dıranazın Çıkması Dolayısile". s. 10.

Yazı • Yayıncılık.

M. Gürer. "İki Hatıram". s. 11.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

Yesari Baba; sunan Haşim Nezihi. "[Bir Huri Kıyafet Yine Bir Dilber-i Dilcû]". s. 12.

Şiir • Bireysel duygular. "Yesari Babanın Olduğunu ve Sonradan Elime Geçdiğini Söylediğim İki Gazel" başlığı altında; ilk dizeyle kaydedildi.

Yesari Baba; sunan Haşim Nezihi. "[Hak Vergisi Çok Dâne-i Enbânımız Almaz]". s. 12.

Şiir • Tasavvuf. "Yesari Babanın Olduğunu ve Sonradan Elime Geçdiğini Söylediğim İki Gazel" başlığı altında; ilk dizeyle kaydedildi.

Ferid Dikmen. "Dıranaz". s. 13.

Şiir • Yayıncılık.

Ali Ersoy. "Sinob Hakkında Tarihî Malûmat". s. 14–15.

İnceleme • Tarih.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 4 30 Nisan 1936

Dr. Galib Üstün. "Sinoba Dair Birkaç Söz". s. 1–3.

İnceleme • Tarih.

İbrahim Ertuğrul. "Aylık Konuşma - Köy ve Köylü Karşısında". s. 4–5.

Yazı • Köycülük.

F. Dikmen. "Sinob Müzesine Küçük Bir Bakış". s. 6–7.

İnceleme • Müzecilik.

M. Tevfik Turan. "Zeytin Ağacı Bir Memleketin Ebedî Servetidir". s. 8.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

Ferid Dikmen. "Doyğularım". s. 9.

Koşma • Bireysel duygular.

M. N. Özcan. "Gök Irmak". s. 10.

Şiir • Yerel coğrafya.

Ş. Sami Kubilây. "Gül ve Bülbül". s. 11.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

H. Nezihi. "Serenad". s. 12.

Şiir • Bireysel duygular.

H. Nezihi. "Kıyılar ve Yolcular". s. 12.

Şiir • Bireysel duygular.

İ. H. Kalfaoğlu. "Acırım". s. 13.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

Dilâver Can. "Bayrağım". s. 14.

Şiir • Millî kimlik.

Ali Ersoy. "Gök Irmak ile Kızıl Irmakdan Hakkiyle İstifade Edelim". s. 15.

Yazı • Yerel kalkınma.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 5 31 Mayıs 1936

İbrahim Ertuğrul. "Aylık Konuşma - Türk Dili Karşısında Yürüyen Gençlik". s. 1–2.

Yazı • Dil.

Şeref Kayaboğazı. "Karadeniz - Jeolojik Fizik Biyolojik". s. 2–3.

İnceleme • Bilim ve coğrafya. Alt başlık: "Karadenizin Jeolojik Teşekkülü ve Fizik Evsafı".

Dilâver Can. "Bugün 19 Mayıs". s. 4.

Şiir • Atatürk.

Ferid Dikmen. "Çok Ünlü ve Büyük Kurtarıcımız K. Atatürke". s. 5.

Koşma • Atatürk.

A. Cemil Özalp. "Sinob Tarihi Hakkında Bir Mütalea". s. 6–7.

İnceleme • Tarih.

F. Dikmen. "Doğan Işık Kaçan Böcek - Sinob Limanında Geçen Bir Konuşma". s. 8–10.

Hatıra • Millî Mücadele. Üst başlık: "Kurtuluş Andaçları".

Ali Ersoy. "Musiki ve Dans". s. 11.

Yazı • Sanat.

İ. H. Kalfaoğlu. "Bahar". s. 12.

Şiir • Doğa ve çevre.

Ş. Sami Kubilây. "Sallantı - Hayatı Hakikiyeden Sahneler". s. 13–14.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 15–16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 6 30 Haziran 1936

İbrahim Ertuğrul. “Aylık Konuşma - Küçük Şeyler”. s. 1.

Yazı • Toplum ve ahlâk.

M. T. T. “Karadeniz Sahilinde Gerze”. s. 2–4.

Yazı • Yerel coğrafya.

Dilâver Can. “İnkılâb Karşısında Gençliğin Ödevi”. s. 5.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

M. Gürer. “Ormanların Medeniyete Hizmetleri”. s. 6–7.

Çeviri yazı • Doğa ve çevre. M. Gürer’in sunuşuyla; Prof. Heske’nin eserinden çeviri.

Ali Ersoy. “Edebiyatımızda Rönesans”. s. 8.

İnceleme • Edebiyat.

Ferit Dikmen. “Ulusal Dilekler Yersel Duygular”. s. 9–10.

Yazı • Yerel kalkınma.

Ş. Sami Kubilây. “Zeytinlik”. s. 11–12.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

F. Dikmen. “Yurddan Sesler - Koşma”. s. 13.

Koşma • Millî kimlik.

Şeref Kayaboğazı. “Karadeniz - Jeolojik Fizik Biyolojik”. s. 14–15.

İnceleme • Bilim ve coğrafya. S. 5’in devamı.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 16.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “[Düzeltme]”. s. 16.

Düzeltme • Yayıncılık.

Sayı 7 31 Temmuz 1936

İbrahim Ertuğrul. "Aylık Konuşma - Sosyal ve Soysal Alışkanlıklar". s. 1–2.

Yazı • Toplum ve ahlâk.

A. Cemil Özalp. "Sinob Tarihi Hakkında Bir Mütalea". s. 3–4.

İnceleme • Tarih.

F. Dikmen. "Gönülden Yankılar". s. 5.

Koşma • Toplum ve ahlâk.

Ali Ersoy. "Tabiat Tamaşasından Doğan Hakikat". s. 6.

Yazı • Doğa ve çevre.

Dilâver Can. "Bir Zafer Daha". s. 7.

Şiir • Millî Mücadele.

Ş. Sami Kubilây. "Altıntepe". s. 8–9.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

İmzasız. "Üçüncü Türk Dili Kurultayı Çalışma Programı". s. 10–11.

Belge • Dil.

İmzasız. "Sinob Halkevinin 1936 Yılı Birinci Altı Aylık Çalışma Raporudur". s. 12–14.

Rapor • Halkevleri.

Mustafa İhsan. "Vatan". s. 15.

Şiir • Millî kimlik.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 8 31 Ağustos 1936

Ali Par. "Halkevleri Atatürk Ocağı". s. 1.

Yazı • Halkevleri.

Ş. Sami Kubilây. "Bafra Gençleri Sinobda". s. 2–3.

Haber • Halkevleri.

Ferit Dikmen. "Cumhuriyet Ülkesinin Belirttiği Canlılıklardan Bir Örnek Daha". s. 4–6.

Yazı • Halkevleri.

Ali Ersoy. "Kültürde İleri Hareketin Verdiği Neş'e ve Bafra Gençleri". s. 7.

Yazı • Halkevleri.

A. Cemil Özalp. "Sinob Tarihi Hakkında Bir Mütalâa". s. 8–9.

İnceleme • Tarih.

Ferid Dikmen. "Ülkü Yollarında". s. 10.

Koşma • Halkevleri.

Beria Y. K. "Ayrılış". s. 11.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

İ. Öztürk. "Hep O". s. 11.

Şiir • Atatürk.

Ş. Sami Kubilây. "Bir Asker Mektubu". s. 12–13.

Mensur edebî metin • Askerlik.

Ferid Dikmen. "Üçüncü Türk Dili Kurultayından Ötürü". s. 14–16.

İnceleme • Dil.

Oğuz Özdeş. "Biz Türküz". s. 17.

Şiir • Millî kimlik.

F. Dikmen. "Yurddan Sesler - Biz Kimiz". s. 18.

Koşma • Millî kimlik.

Oğuz Özdeş. "Atatürk Türkiyesi Çocuklarına". s. 19.

Şiir • Millî kimlik.

Mustafa İhsan. "Unutma". s. 20.

Şiir • Millî kimlik.

Beria Yurdakul. "Serenat". s. 21.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

Şarl Kobba; çev. Ali Ersoy. "Çocuk Mektebi". s. 22–23.

Çeviri yazı • Eğitim. Je sais tout dergisinin 15 Mart 1912 tarihli sayısından özet çeviri.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 24.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "[Düzeltme]". s. 24.

Düzeltme • Yayıncılık.

Sayı 9 30 Eylül 1936

Ragıp Kut. "Bir Konferans". s. 1–4.

Konuşma • Dil. 24 Temmuz 1936'da Gerze Halkevinde verilmiştir. İçindekilerde "Ragıb Kurt"; S. 11'de soyadı düzeltilir.

Dilâver Can. "Dil ve İnkılâb". s. 5–6.

Yazı • Dil.

Ali Par. "Köylünün Kalkınması". s. 6–7.

Yazı • Köycülük.

F. Dikmen. "Türklük Aşkıyla". s. 8.

Koşma • Millî kimlik.

A. Cemil Özalp. "Sinob Tarihi Hakkında Bir Mütalâa". s. 9.

İnceleme • Tarih.

A. Muhittin Yurdakul. "Edebiyat Tarihi Notlarından - Bakî". s. 10–11.

İnceleme • Edebiyat.

Selâhattin Akdemir. "Bir Sabah - Köy Gezisinden". s. 11.

Gezi yazısı • Yerel coğrafya.

İ. H. Kalfaoğlu. "İyi Dememişmiyim". s. 12.

Yazı • Edebiyat.

Beria Yurdakul. "Uzak Hayal". s. 12.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

Mustafa İhsan. "Sabah". s. 13.

Şiir • Doğa ve çevre.

Ş. Sami Kubilây. "Tangal". s. 14–15.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 10 29 Birinciteşrin (Ekim) 1936

İbrahim Ertuğrul. "13 Yıllık Eser". s. 13.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Ş. Sami Kubilây. "En Büyük Bayramımız". s. 14–15.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Mustafa Kemal Atatürk. "Büyük Atatürkten Vecizeler". s. 16.

Derleme • Cumhuriyet ve inkılâplar. Bağımsız bir derleme sayfası.

Dilâver Can. "Türk Dili ve Atatürk". s. 17.

Şiir • Dil.

Ferid Dikmen. "Türk Devriminin Değerini ve Gerçekliğini Kavrayamıyanlara". s. 18–20.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Ali Ersoy. "Büyük Millî Bayramımız Cumhuriyetin Yıl Dönümü". s. 22.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Ferid Dikmen. "Aziz Cumhuriyetimizin On Üçüncü Yıl Dönümü Angısı - 13 Yıla 13 Kıt'a". s. 23.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Selâhattin Akdemir. "Ulu Bayramımız". s. 24.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Ali Par. "Ülkümüze Bağlanmak". s. 25–26.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

M. İhsam. "Ülkümde". s. 27.

Şiir • Bireysel duygular.

Güzide Kars. "Vatan Uğrunda". s. 28–29.

Hikâye • Millî Mücadele.

Şeref Kayaboğazı. "At". s. 30–32.

İnceleme • Kültür.

Ş. Sami Kubilây. "Türk Oğlu Sevin". s. 33.

Mensur edebî metin • Cumhuriyet ve inkılâplar.

N. Dundar. “Sinob Zeytin Ağacı”. s. 34–37.

Yazı • Tarım ve ekonomi. S. 37’de Ali Par’ın açıklaması eklenmiştir.

Cihad Rüşdü. “Deniz ve Ben”. s. 38.

Şiir • Bireysel duygular.

İmzasız. “Evimizin Bu Yıl İçindeki Çalışmasından Bir Yaprak”. s. 39–40.

Rapor • Halkevleri.

İmzasız. “İtizar”. Arka kapak.

Duyuru • Yayıncılık.

İmzasız. “[Düzeltme]”. Arka kapak.

Düzeltme • Yayıncılık.

Sayı 11 30 Kasım 1936

İbrahim Ertuğrul. “Aylık Konuşma - Eski Sinob”. s. 1.

Yazı • Tarih. Başlık içindekilerde “Eski Sinob”.

Yusuf Kemal Tengirşenk. “Bir Mektup”. s. 2.

Mektup • Yayıncılık.

Nazlı Tengirşenk. “[Eski Sinob Çevirisine Not]”. s. 3.

Yazı • Yayıncılık.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. “Eski Sinob - Birinci Kısım Methal”. s. 4–5.

Çeviri inceleme • Tarih.

Ceyhun Atuf Kansu. “Büyük Gaye”. s. 6.

Yazı • Köycülük.

Ragıp Kut. "Filozofla Baş Başa - Ulus Sevgisinin Temeli". s. 7–8.

Diyalog • Millî kimlik.

İmzasız. "[Ragıp Kut'un Soyadına Düzeltme]". s. 7.

Düzeltme • Yayıncılık.

Ali Kâhya Havzar Oğlu. "Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş". s. 9–10.

Gezi yazısı • Yerel kalkınma.

Cihad Rüşdü. "Göklerden İstediğim". s. 11.

Şiir • Bireysel duygular.

Şeref Kayaboğazı. "At". s. 12–13.

İnceleme • Kültür. S. 10'un devamı.

Ş. Sami Kubilây. "Meğer Bu da Bir Hayalmiş". s. 14.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

Salim Tavacı Oğlu. "Yolcuya". s. 15.

Şiir • Millî kimlik.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 12 31 Aralık 1936

İbrahim Ertuğrul. "Aylık Konuşma - Dıranaz Bir Yaşını Bitirirken". s. 1–2.

Yazı • Yayıncılık.

İmzasız. "[10. Sayıdaki Baş Yazıya Düzeltme]". s. 2.

Düzeltme • Yayıncılık.

M. T. T. "Benim Yurdum". s. 2.

Yazı • Millî kimlik.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinob". s. 3–4.

Çeviri inceleme • Tarih.

Cemal Yüksel. "Gençlik Spora Lâyık Olduğu Önemi Vermelidir". s. 5.

Yazı • Spor.

Mehmet Emin; nakleden Ali Par. "Sakın Kesme". s. 6.

Şiir • Doğa ve çevre. Aktarılan şiir.

Ş. Sami Kubilây. "Ben Hakkı Süha'yı Niçin Çok Severim?". s. 7–9.

İnceleme • Edebiyat.

Cihad Rüşdü. "Batma Güneş". s. 9.

Şiir • Bireysel duygular.

Ragıp Kut. "Filozofla Baş Başa - Ulus Sevgisinin Temeli". s. 10–12.

Diyalog • Millî kimlik. S. 11'in devamı.

Ali Kâhya Havzar Oğlu. "Çoraktan İsveçe Kadar Bir Gidiş". s. 13–14.

Gezi yazısı • Yerel kalkınma. S. 11'in devamı.

İ. Öztürk. "Umut". s. 15.

Şiir • Bireysel duygular.

İmzasız. "M. Tevfik Turan Halkevi Başkanlığından Ayrıldı". s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 13 31 Ocak 1937

İbrahim Ertuğrul. “Aile ve Çocuk”. s. 1–2.

Yazı • Eğitim.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. “Eski Sinop”. s. 3–4.

Çeviri inceleme • Tarih.

Ceyhun Atuf Kansu. “Türk”. s. 4.

Yazı • Millî kimlik.

Dilâver Can. “Mehmet Akif”. s. 5.

İnceleme • Edebiyat.

Şeref Kayaboğazı. “Beşerî Coğrafya Tetkiki Notları - Türklerde Soysal İki Örnek”. s. 6–7.

İnceleme • Bilim ve coğrafya.

Ferid Dikmen. “Ziraî Kalkınma Plânı Münasebetile”. s. 8–9.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

Haşim Nezihi. “Ömrümüz”. s. 10.

Şiir • Bireysel duygular.

Haşim Nezihi. “Hayal”. s. 10.

Şiir • Bireysel duygular.

Ferit Dikmen. “Mahallî Derdlerden - Karagöl Hakkında”. s. 11.

Koşma • Doğa ve çevre.

Cihad Rüşdü. “Ocak Başında - Bir Yabancının Defterinden”. s. 12–13.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

İmzasız. “Evimizin 1936 Yılı İkinci Altı Ayında Yapdığı İşler”. s. 14–15.

Rapor • Halkevleri.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 14 Mart 1937

İbrahim Ertuğrul. “Aylık Konuşma - Kültür ve Propaganda”. s. 1–2.

Yazı • Kültür.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. “Eski Sinop”. s. 3–4.

Çeviri inceleme • Tarih.

Ceyhun Atuf Kansu. “Halkevleri”. s. 5.

Yazı • Halkevleri.

Şeref Kayaboğazı. “Türklerde Soysal İki Örnek”. s. 6–7.

İnceleme • Bilim ve coğrafya. S. 13’ün devamı.

Ş. Sami Kubilây. “Bayrağım...”. s. 7.

Mensur edebî metin • Millî kimlik.

Aptülkadir Işıtman. “Gösteri”. s. 8–9.

İnceleme • Sanat.

İbrahim Öztürk. “Kaynak”. s. 10.

Şiir • Halkevleri.

İbrahim Öztürk. "Hataylı Kardeşlerimize". s. 11.

Şiir • Millî kimlik.

Ferit Dikmen. "Ulusal Şiirler - İçli Duygular". s. 12.

Şiir • Yerel coğrafya.

Ferid Dikmen. "Yurd Bilgisi Notları - Tarihte (Âşıklar Adası) Sinop". s. 13–14.

İnceleme • Tarih.

İmzasız. "Halkevlerinin Altıncı Yıl Dönümü Dolaysile Evimizde Geniş Ölçüde Tören Yapıldı". s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 15 Nisan 1937

İbrahim Ertuğrul. "Aylık Konuşma - Okumadan Yazmak". s. 1–3.

Yazı • Edebiyat.

Cihat Rüştü. "Yastık". s. 3.

Şiir • Bireysel duygular.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop". s. 4–6.

Çeviri inceleme • Tarih.

Cemil Solakoğlu. "Son Arzu". s. 6.

Şiir • Bireysel duygular. Halim Mergen'e ithaf.

Şeref Kayaboğazı. "Umumî Harpten Sonra Avrupada Politika Mahiyetinde Çifçi Hareketleri ve Ehemmiyeti". s. 7–8.

İnceleme • Tarım ve ekonomi.

Cemil Solakoğlu. "Gizlenen Ölüm". s. 8.

Şiir • Bireysel duygular. Annesinin ruhuna ithaf.

Ş. Sami Kubilây. "Devirler ve Devrimler Yaratıcısına". s. 9.

Mensur edebî metin • Atatürk.

Ferid Dikmen. "Memleket İncelemeleri - Tarihte (Âşıklar Adası) Sinop". s. 10–11.

İnceleme • Tarih. S. 14'ün devamı.

İmzasız. "Köylü Arkadaşlara". s. 12.

Yazı • Köycülük. Köylüler sayfasının sunuşu; metin üzerinde imza yoktur.

İmzasız. "Sıtma". s. 12–13.

Yazı • Sağlık.

İ. E. "Aile Bilgisi - Gazete ve Çocuk". s. 14.

Yazı • Eğitim.

İ. E. "Aile Bilgisi - Sokak ve Çocuk". s. 14–15.

Yazı • Eğitim. Ortak üst başlık altındaki ikinci metin.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 16 Mayıs 1937

İbrahim Ertuğrul. "Aylık Konuşma - Hâmit". s. 2.

Yazı • Edebiyat.

M. Tekinalp. "Halkevinde Hamit İçin Düzenlenen Tören". s. 3.

Konuşma • Edebiyat.

Abdülkadir Işıtman. "Ona". s. 3.

Şiir • Edebiyat.

Mediha Tekinalp. "Mediha Tekinalpın Söylevi". s. 4–8.

Konuşma • Edebiyat. Abdülhak Hâmit hakkında.

Bekir Duru. "Küçük Pilot". s. 8.

Şiir • Havacılık.

Ş. Sami Kubilây. "Hâmit". s. 9–10.

İnceleme • Edebiyat.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop". s. 11–12.

Çeviri inceleme • Tarih.

Şevket. "Köylüler Sahifesi - Köylerimiz ve Ormanlarımız". s. 13–14.

Yazı • Ormancılık.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 15–16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 17 Haziran 1937

M. Tekinalp. "19 Mayıs". s. 1.

Yazı • Millî Mücadele.

Dr. Galip Üstün. "Sinob Hakkında Birkaç Söz Daha". s. 2–3.

İnceleme • Tarih. S. 4'teki yazıyla ilişkili.

Sir William Ramsay; çev. Mihri Pektaş; aktaran Galip Üstün. "Anadolunun Tarihî Coğrafyası - Devlet Yolu". s. 4–6.

Çeviri inceleme • Tarih. Çeviri ve aktarım bilgisi önceki yazının açıklamasından.

Bekir Duru. "19 Mayıs". s. 6.

Şiir • Millî Mücadele.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop". s. 7–8.

Çeviri inceleme • Tarih.

Ferid Dikmen. "Bizim Musahabemiz - Hakikatin Müdafaası". s. 9–10.

Yazı • Edebiyat.

Cemil Solakoğlu. "Yurda Bak!.. - Atatürk Nesline". s. 11.

Mensur edebî metin • Millî kimlik.

Ş. Sami Kubilây. "Sinop İçin". s. 12–13.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

M. Tekinalp. "Köylüler Sahifesi - Sıtma". s. 14–15.

Yazı • Sağlık. S. 15'teki yazıyla ilişkili.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 18 Temmuz 1937

M. Tekinalp. "Köylünün Kalkınmasında - Sinop Köylüsü". s. 1–2.

Yazı • Köycülük.

Dr. Galip Üstün. "Anadoludan Geçen Kadim Transit Yolları". s. 3–5.

İnceleme • Tarih. Hamit Hüsnü'nün makalesinden yararlanıldığı belirtilir.

Cemil Solakoğlu. "Karadeniz'e - Ata'ya Armağan". s. 6.

Şiir • Atatürk.

Şevket. "Orman Kanunu ve Köylerimiz". s. 7.

Yazı • Ormancılık.

F. Dikmen. "Yurt Gezilerinden - Köy ve Köylüler Arasında". s. 8–9.

Gezi yazısı • Köycülük.

Cemal Yüksel. "Baytarlığın Ekonomik Sahada Faydalı Çalışmalarından - Sun'i Tohumlama". s. 10–11.

İnceleme • Hayvancılık.

İmzasız. "[Son Posta Gazetesi Hakkında]". s. 11.

Duyuru • Yayıncılık.

Ş. Sami Kubilây. "Deniz...". s. 12–13.

Mensur edebî metin • Doğa ve çevre.

F. Dikmen. "Koşma - Armağan". s. 14–15.

Koşma • Yerel coğrafya. Süreyya Yurdakul'a ithaf.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 19 Ağustos 1937

M. Tekinalp. "Köy Kalkınmasında - Sinop Köylüsü". s. 1–2.

Yazı • Köycülük.

İmzasız. "[Vali Süreyya Yurdakul'un Ayrılışı]". s. 2.

Haber • Yerel yönetim.

Dr. Galip Üstün. "Anadoludan Geçen Kadim Transit Yolları". s. 3–5.

İnceleme • Tarih. S. 18'in devamı.

Charles Baudelaire; çev. Cihad Rüşdü Ozan. "Kırmızı Saçlı Bir Dilenci Kızına". s. 6.

Çeviri edebî metin • Bireysel duygular. Şiirin düzyazı çevirisi.

Ş. Sami Kubilây. "Köylü Kardeşlerimizle Başbaşa". s. 7–9.

Yazı • Köycülük.

Cemil Solakoğlu. "Yolda Bir Duruş". s. 10.

Şiir • Bireysel duygular. Faruk Nafiz'e ithaf.

M. Tekinalp. "Köylüler Sahifesi - Sıtma". s. 11–12.

Yazı • Sağlık. S. 17'nin devamı; imza içindekilerden.

F. Alper. "Yolculuk Hatıraları". s. 13.

Şiir • Bireysel duygular.

F. Dikmen. "Yurt Gezilerinden - Köy ve Köylüler Arasında". s. 14–15.

Gezi yazısı • Köycülük. S. 18'in devamı.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 20 Eylül 1937

M. Tekinalp. "Bize Düşen Vazife". s. 1.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop". s. 2–4.

Çeviri inceleme • Tarih.

İ. Öztürk. "Ölümün Öldüğü Gün - 30 Ağustos 1922". s. 5.

Şiir • Millî Mücadele.

Ş. Sami Kubilây. "30 Ağustos Zafer Bayramımız". s. 6–7.

Yazı • Millî Mücadele.

Charles Baudelaire; çev. C. Rüşdü Ozan. "Cehennemlik Kadınlar". s. 8–9.

Çeviri edebî metin • Bireysel duygular. Şiirin düzyazı çevirisi; Ş. Sami Kubilây'a ithaf.

Cemil Solakoğlu; Maksim Gorki'den. "Bir (Gök Yolcusu)nun Ölümü". s. 10.

Manzum uyarlama • Bireysel duygular. Dergide "Maksim Gorki'den" kaydı vardır.

Ş. Sami Kubilây. "Köylü Kardeşlerimizle Başbaşa". s. 11–12.

Yazı • Köycülük. S. 19'un devamı.

F. Dikmen. "Gönülden Yankılar - Koşma". s. 13.

Koşma • Atatürk.

Derleyen Cemil Özalp. "Derlemelerden - Hızır İlyas". s. 14–15.

Derleme • Halk kültürü.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 21 ve 22 Birinci-İkinci Teşrin (Ekim ve Kasım) 1937

M. Tekinalp. "Cumhuriyet Bayramımız". s. 2.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Şeref Kayaboğazı. "Çiftçilerimizin Kalkınmasının İktisadî Temelleri - Çiftçilerimizi Topraklandırma". s. 3.

İnceleme • Tarım ve ekonomi.

Ş. Sami Kubilây. "Büyük Bayram". s. 4–5.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Cemil Solakoğlu. "Sükût Heykeli". s. 6.

Şiir • Bireysel duygular. İmza hatası S. 23, s. 13'te düzeltilmiştir.

İbrahim Öztürk. "Kızıma". s. 6.

Şiir • Bireysel duygular.

Dilâver Can. "Dil Bayramında Öğretmen Dilâver Canın Söylevi". s. 7–10.

Konuşma • Dil.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop". s. 11–12.

Çeviri inceleme • Tarih.

F. Dikmen. "Yurt Gezileri - Köy ve Köylüler Arasında". s. 13–14.

Gezi yazısı • Köycülük.

İ. H. Kalfaoğlu. "Aslıhan Uçuyor". s. 15–16.

Hikâye • Havacılık.

Dilâver Can. "Cumhuriyet ve Yarın!..". s. 17.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

S. Ağan. "Gidenin Ardından". s. 18.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

Zeynep Alpaslan. "Karanlıklar, Işıklar". s. 19.

Mensur edebî metin • Doğa ve çevre. Ortak sayfa imzası.

Zeynep Alpaslan. "Meriç". s. 19.

Şiir • Doğa ve çevre. Dizgi düzeltmesi S. 23, s. 13'te.

Ziya Karagülle. "Gerze Halkevinin Boyabat Seyahati İntibaları". s. 20–22.

Gezi yazısı • Halkevleri.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 23–24.

Haber • Halkevleri.

Dıranaz. "Sayın Okuyucularımıza". s. 24.

Duyuru • Yayıncılık. Basım gecikmesi ve iki sayının birleştirilmesi hakkında.

Sayı 23 Birincikânun (Aralık) 1937

M. Ülken. "Devlet ve Spor". s. 1.

Yazı • Spor.

İmzasız. "İlbayımız Naci Kıcıman Matbuat Umum Müdürlüğüne Tayin Edildiler". s. 2.

Haber • Yerel yönetim.

Şeref Kayaboğazı. "Çiftçilerimizi Topraklandırma - 2". s. 3–4.

İnceleme • Tarım ve ekonomi. S. 21–22'nin devamı.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 5–7.

Çeviri inceleme • Tarih.

İ. Öztürk. "Cumhuriyet Güneşi". s. 8.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Şeref Kayaboğazı. "Bir Çin Mandarininin Buluşu". s. 9–10.

Yazı • Toplum ve ahlâk.

İsmail Hakkı. "Türk Uçmanına". s. 11.

Mensur edebî metin • Havacılık.

F. Dikmen. "Yurt Gezileri - Köy ve Köylüler Arasında - 4". s. 12–13.

Gezi yazısı • Köycülük.

İmzasız. "[21–22. Sayıdaki Dizgi Yanlışlarına Düzeltme]". s. 13.

Düzeltme • Yayıncılık.

Rıza Tandoğan. "İnkılâp". s. 14.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar. Başlık içindekilerden.

F. Dikmen. "Köy Sevğisi". s. 15.

Koşma • Köycülük.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 24 İkincikânun (Ocak) 1938

Cemal Yüksel. "Dıranaz İkinci Yılını Bitirirken". s. 1.

Yazı • Yayıncılık.

Şeref Kayaboğazı. "İlim Adına İleri Sürülen Bir Yanlışın Doğrultulması - Türkiyede Tarimsel Islâhat". s. 2–4.

İnceleme • Tarım ve ekonomi.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 5–7.

Çeviri inceleme • Tarih.

Cemal Yüksel. "Ziraî Kalkınmada Hayvancılığın Önemi, Yetiştirici Şirketler ve Hayvan Sigortaları". s. 8.

İnceleme • Hayvancılık. Metin sürmektedir; PDF'de 9. sayfa eksik olduğundan bitiş sayfası doğrulanamamıştır.

Ş. S. Kubilây. "Selâm ve Saygı Sana". s. 10.

Mensur edebî metin • Millî kimlik.

Şeref Kayaboğazı. "Bir Kış Gecesinin Hatırası". s. 11–12.

Hatıra • Toplum ve ahlâk.

F. Dikmen. "Yurt Gezileri - Köy ve Köylüler Arasında". s. 13.

Gezi yazısı • Köycülük.

F. Dikmen. "Dranaz ve Ülkü Yolunda". s. 14.

Koşma • Yayıncılık. İmza içindekilerden.

İ. Öztürk. "Kızılay'a". s. 15.

Şiir • Sosyal yardım. İmza içindekilerden; S. 25'te tekrar yayımlanır.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 25 Şubat 1938

Şeref Kayaboğazı. "Sinop–Boyabat Çevresine İlmî Büyük Bir Hizmet". s. 1–2.

İnceleme • Bilim ve coğrafya.

M. Tekinalp. "Doktor Galip Üstün". s. 3.

Yazı • Anma ve biyografi.

Şeref Kayaboğazı. "Ölümü Dolayısile - Dr. Galip Hakkı Üstün". s. 4–6.

Yazı • Anma ve biyografi.

Ş. S. Kubilây. "Ecel Utansın". s. 7.

Mensur edebî metin • Anma ve biyografi.

M. Ülken. "Devrim ve Gençlik". s. 8.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 9–10.

Çeviri inceleme • Tarih.

İ. Öztürk. "Kızılay'a". s. 11.

Şiir • Sosyal yardım. S. 24, s. 15'teki şiirin tekrar yayımı.

F. Dikmen. "Yurt Gezileri - Köy ve Köylüler Arasında - 6". s. 12–13.

Gezi yazısı • Köycülük.

Fahri Alper. "(O Gün)e". s. 13.

Şiir • Bireysel duygular.

İ. H. Kalfaoğlu. "Bahar Sabahı". s. 14–15.

Mensur edebî metin • Doğa ve çevre.

Cemil Solakoğlu. "Yirmidokuz Sonteşrin". s. 15.

Şiir • Millî kimlik. Âkif'in hatırasına.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 26 Mart 1938

Şükrü Kaya. "Halkevlerinin 6'ncı Yıl Dönümü Olan 20 Şubat 1938 Günü Ankara Halkevinde Söylenen Nutuk". s. 1–10.

Konuşma • Halkevleri. Uzun sunuş başlığı düzenlenmiştir.

B. K. Çağlar. "Dıranaz'a". s. 11.

Şiir • Yayıncılık.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 12.

Çeviri inceleme • Tarih.

Mehmet Necati Öngay. "Serinleme". s. 13.

Şiir • Millî kimlik.

F. D. "Ülkü - Aşk". s. 14.

Nefes • Toplum ve ahlâk. "(Âşık) Kimdir?" açıklamasıyla birlikte.

F. Dikmen. "Yurt Gezileri - Köy ve Köylüler Arasında - 7". s. 15–16.

Gezi yazısı • Köycülük. Tefrika sonu.

Sayı 27 Nisan 1938

Dr. Talat İçbilen. "Zehirli Gazler". s. 1–2.

İnceleme • Sağlık.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 3–4.

Çeviri inceleme • Tarih.

İbrahim Öztürk. "En Büyük Varlık". s. 5.

Şiir • Atatürk. Behçet Kemal Çağlar'a ithaf.

Fahri Alper. "Gurbet". s. 6–7.

Şiir • Bireysel duygular.

Ş. Sami Kubilây. "Sinoplu Seydi Ali Reis". s. 8–9.

İnceleme • Edebiyat.

F. Dikmen. "Atatürk Çocuğuna". s. 10.

Koşma • Millî kimlik. 23 Nisan için.

Cemil Solakoğlu. “Orta Çağdan Bir Görünüş”. s. 11.

Şiir • Tarih.

F. Dikmen. “Köylüler Arasında - Asıl Türkün Asıl Duygusu”. s. 12–13.

Yazı • Köycülük.

Şeref Kayaboğazı. “Türk İli - Fizik, Beşerî, Ekonomik - 1”. s. 14–15.

İnceleme • Bilim ve coğrafya.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 28 Mayıs 1938

Dr. Talat İçbilen. “Zehirli Gazlar”. s. 1–2.

İnceleme • Sağlık.

M. Tekinalp. “19 Mayıs - Halkevi Başkanı M. Tekinalpın Halkevindeki Söylevi”. s. 3.

Konuşma • Millî Mücadele.

Şevket. “19 Mayısda Öğretmen Bay Şevket Tarafından Halkevinde Verilen Söylev”. s. 4–5.

Konuşma • Millî Mücadele.

Fahri Alper. “Derdimle Başbaşa - Yas”. s. 6.

Şiir • Bireysel duygular.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. “Eski Sinop - İkinci Kısım”. s. 7–8.

Çeviri inceleme • Tarih.

Ş. Sami Kubilây. “19 Sene Evvel Bugün”. s. 9.

Yazı • Millî Mücadele.

F. Dikmen. "Sinop Tarihile İlgili Mühim Bir Vesika". s. 10–11.

İnceleme • Tarih.

Şeref Kayaboğazı. "Türk İli - Fizik, Beşerî, Ekonomik". s. 12–13.

İnceleme • Bilim ve coğrafya.

F. Dikmen. "Şanlı (Hamidiye)ye". s. 14–15.

Koşma • Millî Mücadele. Sinop limanını ziyaretleri hatırası; sondaki açıklamayla birlikte.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 29 Haziran 1938

Dr. Talat İçbilen. "Zehirli Gazlar - Boğucu Gazların Tesiratı". s. 1.

İnceleme • Sağlık.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 2–5.

Çeviri inceleme • Tarih.

F. Alper. "(Gönlümün Sesi)ne". s. 5.

Şiir • Bireysel duygular.

Rıza Tandoğan. "Güzel Yurt". s. 6.

Şiir • Millî kimlik.

Nazif Fidancı. "Nostalji". s. 7.

Şiir • Bireysel duygular.

Ş. S. Kubilây. "Onun Sesi...". s. 8.

Mensur edebî metin • Doğa ve çevre.

İmzasız. “İsmail Hakkı Kalfaoğlu”. s. 8.

Haber • Anma ve biyografi.

F. Dikmen. “Sinop Tarihile İlgili Mühim Bir Vesika”. s. 9–10.

İnceleme • Tarih. 1853 Sinop limanı baskınına ait; S. 28’in devamı.

F. Dikmen. “Yaz İlhamları - Limanda Akşam”. s. 11.

Koşma • Doğa ve çevre.

Ş. Sami Kubilây. “İsmail Hakkı Kalfaoğlu”. s. 12.

Yazı • Anma ve biyografi.

Çiftlik Veterineri. “Köylüler Sahifesi - Beygirlerin Yaşı Nasıl Anlaşılır”. s. 13–14.

Yazı • Hayvancılık.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Halkevleri Dergileri”. s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 30 Temmuz 1938

M. Şakir Ülkütaşır. “Türklerde Ad Vermek Âdetleri”. s. 1–7.

Derleme • Halk kültürü. Halk Bilgisi Haberleri kaynak gösterilmiştir.

F. Alper. “(Sinob)a”. s. 8–9.

Şiir • Yerel coğrafya.

Ş. S. Kubilây. “Çoban...”. s. 10.

Mensur edebî metin • Köycülük.

Rıza Tandoğan. "Ses". s. 11.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar. Başlık içindekilerden.

F. Dikmen. "Hayattan İlhamlar". s. 12.

Koşma • Toplum ve ahlâk.

F. Dikmen. "Sinop Limanı Vak'asına Ait Araştırmalar". s. 13–15.

İnceleme • Tarih. S. 28–29'daki yazılarla ilişkili.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "Halkevleri Dergileri". s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 31 Ağustos 1938

Wilhelm Salamon-Calvi; çev. Nafiz. "Boyabat–Sinop Arasındaki Dağlara Ait Jeolojik Taslak (Sikizze)". s. 1–3.

Çeviri inceleme • Bilim ve coğrafya.

Ş. Kayaboğazı. "Sayın Prof. Dr. W. Salamon-Calvinin Dıranaza Lütfettikleri Muhtıra Münasebetile Birkaç Söz". s. 4–6.

Yazı • Bilim ve coğrafya.

Mustafa Kubilây. "Otuz Ağustos - Zafer". s. 7.

Şiir • Millî Mücadele.

Ş. S. Kubilây. "26 Ağustos". s. 8.

Yazı • Millî Mücadele.

F. Dikmen. "İçli Bir Ses". s. 9.

Koşma • Yerel coğrafya. F. Alper'e armağan.

Nazif Fidancı. "Anneme". s. 10.

Şiir • Bireysel duygular.

Şeref Kayaboğazı. “Türk İli - Fizik, Beşerî, Ekonomik”. s. 11–14.

İnceleme • Bilim ve coğrafya. S. 28’den kalan.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Halkevleri Dergileri”. s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 32 Eylül 1938

Dr. Talat İçbilen. “Zehirli Gazlar - Öldüren Gazlar”. s. 1–2.

İnceleme • Sağlık.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. “Eski Sinop - İkinci Kısım”. s. 3–4.

Çeviri inceleme • Tarih.

Dilâver Can. “Dil Bayramında Öğretmen Dilâver Canın Söylevi”. s. 5–8.

Konuşma • Dil. S. 21–22’deki söylevle büyük ölçüde ortak metin.

Fahri Alper. “Serden Geçti”. s. 9.

Şiir • Millî kimlik. F. Dikmen’e ithaf; Fahri mahlası ve kitap kaynakçasıyla ilişkilendirilmiştir.

F. Dikmen. “Hayat Karşısında - Koşma”. s. 10.

Koşma • Toplum ve ahlâk.

Nazif Fidancı. “30 Ağustos Günü”. s. 11–12.

Şiir • Millî Mücadele.

F. Dikmen. "Yurt İncelemeleri - Kağnı ve Yol". s. 13–14.

İnceleme • Halk kültürü.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "Halkevleri Dergileri". s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 33 Ekim 1938 (15inci Yıl Sayısı)

Hikmet Koç. "On Beş Yılda Kemalizm". s. 11–12.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Ş. S. Kubilây. "Cumhuriyetin On Beşinci Yılı". s. 13.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

İ. Öztürk. "En Büyük Sevgi". s. 14.

Şiir • Atatürk.

İmzasız. "Halkevimiz". s. 15–16.

Rapor • Halkevleri.

David M. Robinson; çev. Nazlı Tengirşenk. "Eski Sinop - İkinci Kısım". s. 17–18.

Çeviri inceleme • Tarih. Tefrikanın dergideki son bölümü.

F. Dikmen. "Cumhuriyetin On Beşinci Yılını Kutlularken - (Büyük Adam)ın Büyük Eseri Karşısında Ne Diyorlar?". s. 19–21.

Yazı • Atatürk.

M. Şakir Ülkütaşır. "Harf İnkılâbımıza Ait Bir Hatıra". s. 22–25.

Hatıra • Atatürk.

Ahmet Özgül. "Bankacılık: Türkiye Bankacılığı - Millî Bankalarımızın On Beş Yıldaki İlerleyişi". s. 26–28.

İnceleme • Tarım ve ekonomi.

Şevket Erdem. "Pedagojik Konuşmalar - Münevver İnsan Deyince Ne Anlıyoruz". s. 29.

Yazı • Eğitim.

Cemil Solakoğlu. "Sevda Çiçeği". s. 30.

Şiir • Bireysel duygular.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 31.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "Halkevleri Dergileri". s. 32.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 34 İkinci Teşrin (Kasım) 1938

Ş. S. Kubilây. "Atamızı Kaybettik". s. 3.

Yazı • Atatürk.

Fahri Alper. "Büyük Acı". s. 4–6.

Şiir • Atatürk.

İ. Öztürk. "Fani Tanrı". s. 7.

Şiir • Atatürk.

Rıza Tandoğan. "Atatürk Ölmez". s. 8.

Şiir • Atatürk.

Sadi Günel. "Seninle Anıyorum". s. 9.

Şiir • Atatürk.

İ. Öztürk. "İnanamıyoruz!". s. 9.

Şiir • Atatürk.

F. Dikmen. “Büyük (Ata)mıza Sağu”. s. 10.

Sağu • Atatürk.

F. Dikmen. “Millî Peygamberin Aziz Hatırası”. s. 11.

Yazı • Atatürk.

İmzasız. “Türk’ün Ebedî Atasının Cenaze Töreni”. s. 12.

Haber • Atatürk.

İmzasız. “Türk Kömürünün 109’uncu Yılı”. s. 13–16.

İnceleme • Tarım ve ekonomi.

Sayı 35 Birinci Kânun (Aralık) 1938

İsmet İnönü. “Millî Şefimiz İsmet İnönünün Mühim Bir Nutku”. s. 3–6.

Konuşma • Siyaset.

Ahmet Özgül. “Bankacılık: Türkiye Bankacılığı - Millî Bankalarımızın On Beş Yıldaki İlerleyişi”. s. 7–8.

İnceleme • Tarım ve ekonomi. S. 33’ün devamı.

F. Dikmen. “Yurt İncelemeleri - Kağnı ve Yol - 2”. s. 9–11.

İnceleme • Halk kültürü. S. 32’nin devamı.

Rıza Tandoğan. “Sinop Balıkçıları”. s. 11.

Şiir • Yerel coğrafya.

F. Dikmen. “Canlara...”. s. 12.

Nefes • Toplum ve ahlâk.

Şükrü Uluğ. “(Sinob)a Veda”. s. 13.

Şiir • Yerel coğrafya.

Ş. S. Kubilây. "Ada Feneri". s. 14.

Mensur edebî metin • Yerel coğrafya.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "Halkevleri Dergileri". s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 36 İkinci Kânun (Ocak) 1939

Refik Saydam. "Başvekil Dr. Refik Saydamın B. M. Meclisindeki Beyanatları". s. 3–6.

Konuşma • Siyaset.

Cemal Yüksel. "Dıranaz Üçüncü Yılını Tamamlarken". s. 6.

Yazı • Yayıncılık.

Ahmet Özgül. "Bankacılık: Türkiye Bankacılığı ve Millî Bankalarımızın On Beş Yıldaki İlerleyişi". s. 7–8.

İnceleme • Tarım ve ekonomi.

F. Alper. "Köy Akşamları". s. 9.

Şiir • Köycülük.

M. Ülken. "Sutor, ne supra crepidam". s. 10–12.

Yazı • Eğitim. Beden terbiyesi üzerine.

Rıza Tandoğan. "Çal Çoban". s. 12.

Şiir • Köycülük.

Şevket Erdem. "Pedagojik Konuşmalar - Terbiyede Bilginin ve Tatbikatın Önemi". s. 13–14.

Yazı • Eğitim.

İmzasız. "Kısa Haberler". s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. "Halkevleri Dergileri". s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 37 Şubat 1939

Refik Saydam. "Başvekil Dr. Refik Saydamın Halkevlerinin Açılışı Yıl Dönümü Münasebetile Nutku". s. 1–4.

Konuşma • Halkevleri.

Dilâver Can. "149 Halkevi". s. 5–6.

Şiir • Halkevleri.

Ş. S. Kubilây. "Halkevlerinin Açılışının Yedinci Yıldönümü". s. 7.

Yazı • Halkevleri.

Rıza Tandoğan. "Murada Erecekler". s. 7.

Şiir • Bireysel duygular.

Bekir Başoğlu. "Halkevleri". s. 8.

Şiir • Halkevleri.

İmzasız. "Halkevimizin Bir Yılda Başardığı İşler". s. 9.

Rapor • Halkevleri.

Ahmet Özgül. "Bankacılık: Türkiye Bankacılığı - Millî Bankalarımızın On Beş Yıldaki İlerleyişi". s. 10–11.

İnceleme • Tarım ve ekonomi. Tefrika sonu.

F. Dikmen. "Toprak Anam - (Yesarî Baba)da Bir Sabah". s. 12.

Koşma • Yerel coğrafya. Sinob'a armağan.

İmzasız; S. V. neşriyatından. "Köylüler Sahifesi - Karakabarcık (Şarbon)". s. 13–14.

Yazı • Sağlık.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Halkevleri Dergileri”. s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 38 Mart 1939

Dilâver Can. “Üniversite Nutku ve Halkevleri”. s. 1–2.

Yazı • Halkevleri.

F. Dikmen. “Üzülmese... Küsmese...”. s. 2.

Şiir • Bireysel duygular.

Sadi Günel. “Seçim Kudretimiz de Kılıcımızın Darbesi Kadar İsabetlidir”. s. 3.

Yazı • Siyaset.

André Roujou; çev. M. Ülken. “Düşünceler”. s. 4–5.

Çeviri yazı • Toplum ve ahlâk. Özdeyişler.

Şevket Erdem. “Okul ve Aile - Pedagojik Konuşmalar”. s. 6–7.

Yazı • Eğitim.

F. Dikmen. “Eski Eserlere Dair”. s. 8–9.

İnceleme • Tarih.

Guy de Maupassant; çev. Sadi Günel. “Ay Işığı”. s. 10–13.

Çeviri hikâye • Bireysel duygular.

Köyün Veterineri. “Köylüler Sahifesi - Genç Tay Kısraklar Hangi Yaşda Çiftleştirilmelidir”. s. 14.

Yazı • Hayvancılık.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Halkevleri Dergileri”. s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 39 Nisan 1939

Dilâver Can. “Büyük Hâmid”. s. 3–5.

İnceleme • Edebiyat.

Ş. Sami Kubilây. “Hâmidimiz”. s. 6–7.

Yazı • Edebiyat.

Çeşitli yazarlar; çev. Cihad Rüşdü. “Dostluğun Lehinde - Aleyhinde”. s. 8.

Çeviri yazı • Toplum ve ahlâk. Özdeyiş derlemesi.

Rıza Tandoğan. “Millî 23 Nisan”. s. 9.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Sadi Günel. “Seni Beklerken”. s. 10.

Şiir • Bireysel duygular.

Dr. Tevfik Eşberk. “Köylüler Sahifesi - Yünleri Ot Boyaları ile Boyayın”. s. 11–12.

Yazı • Halk kültürü.

F. Dikmen. “Köyde Bahar...”. s. 13.

Koşma • Köycülük.

Ş. S. Kubilây. “Bekçi”. s. 14.

Mensur edebî metin • Toplum ve ahlâk.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Halkevleri Dergileri”. s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 40 Mayıs 1939

Şevket Erdem. “Çocuk ve Terbiye - Pedagojik Konuşmalar”. s. 1–2.

Yazı • Eğitim.

Dilâver Can. “Bizim Partimiz”. s. 3.

Şiir • Siyaset.

André Roujou; çev. M. Ülken. “Düşünceler”. s. 4–5.

Çeviri yazı • Toplum ve ahlâk. S. 38’deki aynı adlı seçkiyle ilişkili.

F. Dikmen. “Eski Eserlere Dair”. s. 6–7.

İnceleme • Tarih. S. 38’in devamı.

F. Dikmen. “Olursa”. s. 8.

Koşma • Doğa ve çevre.

Rıza Tandoğan. “Beşinci Yerli Mallar Sergisi”. s. 9.

Şiir • Tarım ve ekonomi.

Sadi Günel. “Üç Mektup”. s. 10–13.

Hikâye • Bireysel duygular. Dergide “Hikâye” üst başlığıyla yayımlanmıştır.

İmzasız. “Kısa Haberler”. s. 14–15.

Haber • Halkevleri.

İmzasız. “Halkevleri Dergileri”. s. 16.

Liste • Yayıncılık.

Sayı 41 Birincikânun (Aralık) 1940

Dergi. "Ön Söz". s. 2.

Yazı • Yayıncılık. İçindekilerdeki başlık; başlık sayfasının arkasında, numarasız.

M. Tekinalp. "Atanın İkinci Ölüm Yıl Dönümünde Halkevi Başkanı M. Tekinalpın Söylevi". s. 3–4.

Konuşma • Atatürk.

Ali Ertan. "İçimizde Duruyor". s. 5.

Şiir • Atatürk.

F. Dikmen. "En Büyüğümüzü Anarken". s. 6–7.

Yazı • Atatürk.

İbrahim Öztürk. "Kahraman İnönüye". s. 8.

Şiir • İnönü.

Ş. Sami Kubilây. "Millî Yasımız". s. 9.

Yazı • Atatürk.

Galip Özcan. "Atatürk İçin - Mustafa Kemal Türkün Atasıdır". s. 10.

Şiir • Atatürk.

Ali Ertan. "Altıncı Kol Altı Oktur". s. 11–12.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

İmzasız. "Halkevinin Hareketleri". s. 13–14.

Rapor • Halkevleri.

İmzasız. "Parti ve Evimizi Yakından Alâkalandıran Hadiseler". s. 15.

Haber • Halkevleri.

C. H. Partisi Genel Sekreterliği. "Bir Tamim". s. 16.

Belge • Halkevleri.

Sayı 42 İkincikânun (Ocak) 1941

Ali Ertan. "Namık Kemal". s. 2–7.

İnceleme • Edebiyat.

Cemil Solakoğlu. "Dadaş". s. 8.

Şiir • Millî kimlik.

Ş. Kubilây. "Bugün Birinci İnönü Zaferidir". s. 9.

Yazı • Millî Mücadele.

F. D. "İnan". s. 10.

Koşma • Toplum ve ahlâk.

Guy de Maupassant; çev. Madi Süten. "Deli Kadın". s. 11–12.

Çeviri hikâye • Savaş.

Ferit Dikmen. "Pınar Başına". s. 13.

Yazı • Eğitim.

İmzasız. "Parti ve Halkevi Haberleri". s. 14–15.

Haber • Halkevleri.

Sayı 43 Şubat 1941

Ferit Dikmen. "Köylümüz". s. 2.

Yazı • Köycülük.

Ş. Sami Kubilây. "Zavallı Çocuk". s. 3.

Hatıra • Bireysel duygular.

İbrahim Öztürk. "Hep Türk". s. 4.

Şiir • Millî kimlik.

Mustafa Kubilây. "Mehmedin Bağlaması". s. 5.

Şiir • Bireysel duygular. İçindekilerde "Mehmedin Bayrağı".

Şeref Kayaboğazı. "Bizans İmparatoru Simaları - İmparator I. Jüstinyanüs". s. 6–8.

İnceleme • Tarih.

Ferit Dikmen. "Kutlu Yurt". s. 9.

Şiir • Millî kimlik.

Guy de Maupassant; çev. Madi Süten. "Vahşi Anne". s. 10–13.

Çeviri hikâye • Savaş.

İmzasız. "Parti ve Halkevi Haberleri". s. 14.

Haber • Halkevleri.

Ali Ertan. "Komutanım". ek, s. 3.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Geçilmez". ek, s. 4.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Sayı 44 Mart 1941

Ali Ertan. "Halkevleri". s. 2–3.

Şiir • Halkevleri.

Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu. "Yurttaş". s. 3.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

Macit Tekinalp. "Halkevlerinin Dokuzuncu Yıl Dönümü Münasebetile Parti Vilâyet İdare Heyetinden Macit Tekinalpın Sözü". s. 4–6.

Konuşma • Halkevleri.

Ş. Sami Kubilây. "Otomopil Sesi". s. 7.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

Galip Özcan. “Ağaç Dikelim”. s. 7.

Şiir • Doğa ve çevre.

İmzasız. “Halkevimizin Bir Aylık Faaliyeti”. s. 8.

Rapor • Halkevleri.

Ali Ertan. “Askeriz”. ek, s. 5.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Hazırız”. ek, s. 6.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Ordu”. ek, s. 7.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Hazırol”. ek, s. 8.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Tehlike Saati Çaldığı Zaman”. ek, s. 9.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Akdenize Bakarken”. ek, s. 10.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Memedin Mektubu”. ek, s. 11.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Asker”. ek, s. 12.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Onbaşı Döner”. ek, s. 13.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. “Matram”. ek, s. 14.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Tayyarecilerimize". ek, s. 15.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Kim Bilir". ek, s. 16.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Biziz". ek, s. 17.

Şiir • Millî kimlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "İnönü". ek, s. 18.

Şiir • Millî Mücadele. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Unutmadık - Meçhul Askere". ek, s. 19.

Şiir • Millî Mücadele. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Cümhuriyet Türküsü". ek, s. 20.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Üzgün Değilim". ek, s. 21.

Şiir • Askerlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Yıl Dönümü". ek, s. 22.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Görmiyen Görsün". ek, s. 23.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Ant". ek, s. 24.

Şiir • Millî kimlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Yurdum". ek, s. 25.

Şiir • Millî kimlik. Askerlik Türkülerim eki.

Ali Ertan. "Bu Günün Destanı". ek, s. 26–28.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar. Askerlik Türkülerim eki.

Sayı 45 Nisan 1941

Ali Ertan. "23 Nisan". s. 2–3.

Yazı • Cumhuriyet ve inkılâplar.

Ferit Dikmen. "Kutlu Anış - Türkü Kurtaranlara". s. 4.

Koşma • Millî Mücadele.

Ferit Dikmen. "Köylümüz 2". s. 5–6.

Yazı • Köycülük.

Ali Ertan. "Metres Tepeden". s. 7–8.

Şiir • Yerel coğrafya.

Ş. Sami Kubilây. "İkinci İnönü Zaferi". s. 9.

Yazı • Millî Mücadele.

İbrahim Öztürk. "Yaklaşma Yakarım". s. 10.

Şiir • Askerlik.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Bu Ne Sırdır Baş Keser Sünbül O Yarın Semtine]". s. 11.

Şiir • Bireysel duygular. "Yesari Baba" başlığı altında gazel; ilk dizeyle kaydedildi.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Can Gözün Açmayan Erbabı Kemali Göremez]". s. 11.

Şiir • Tasavvuf. "Yesari Baba" başlığı altında gazel; ilk dizeyle kaydedildi.

Baba Salım. "Büyük Türk". s. 12.

Şiir • Millî kimlik.

Ferit Dikmen. "Tanrım". s. 13.

Nefes • Tasavvuf.

Guy de Maupassant; çev. Madi Süten. "Sicim". s. 14–15.

Çeviri hikâye • Toplum ve ahlâk.

İmzasız. "Evimizin Faaliyetleri". s. 16.

Rapor • Halkevleri.

Sayı 46 Mayıs 1941

Ali Ertan. "19 Mayıs". s. 2–4.

Yazı • Atatürk.

Ferit Dikmen. "Bugün - 19 Mayıs 1919dan". s. 5.

Koşma • Atatürk.

Hasan Tarkan. "19 Mayıs 1919". s. 6–8.

Yazı • Millî Mücadele.

Ferit Dikmen. "Çocuklar". s. 8.

Şiir • Eğitim.

Ferit Dikmen. "Bu Sensin". s. 9–11.

Yazı • Atatürk.

Ali Ertan. "Onsuz 19 Mayıs". s. 12.

Şiir • Atatürk.

Ş. Sami Kubilây. "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı". s. 13.

Yazı • Millî Mücadele.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Leşkeri Derdi Yürütürdün Bana Sen Ey Felek]". s. 14.

Şiir • Bireysel duygular. "Yesari Baba" başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Kangı Sahba Şul Lebilâlin Gibi Neş'etlidir]". s. 14.

Şiir • Bireysel duygular. "Yesari Baba" başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Azmü Rah Oldum Deri Meyhaneye Fetholmuş Deyü]". s. 15.

Şiir • Tasavvuf. "Yesari Baba" başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Ey Peri Müşkül İşim Âsan Edersen Al Götür]". s. 15.

Şiir • Bireysel duygular. "Yesari Baba" başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Haşmetle Gelme Bana Mihmana Allah Aşkına]". s. 15.

Şiir • Bireysel duygular. "Yesari Baba" başlığı altında gazel.

İmzasız. "Halkevi Haberleri". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 47 Haziran 1941

Behçet Kemal Çağlar. "15 Mayıs Tayyare Şehitleri Töreninde Okunan Şiir". s. 2.

Şiir • Askerlik. Ortak "Şiir ve Hitabe" başlığının manzum bölümü.

Behçet Kemal Çağlar. "15 Mayıs Tayyare Şehitleri Töreninde İrade Edilen Hitabe". s. 2–3.

Konuşma • Askerlik. Ortak "Şiir ve Hitabe" başlığının mensur bölümü.

F. Dikmen. "Cennet". s. 4–5.

Şiir • Millî kimlik.

Ş. Sami Kubilây. "Asker". s. 6.

Yazı • Askerlik.

Ferit Dikmen. “Köylümüz 3”. s. 7–8.

Yazı • Köycülük.

Hasan Tarkan. “Ruhum”. s. 9–10.

Şiir • Bireysel duygular.

Ş. Sami Kubilây. “Bir Otomopil Gezintisi”. s. 11.

Gezi yazısı • Yerel coğrafya.

Ferit Dikmen. “[İlkbahar Eyyamı Saçdı Pâyı Yare Ey Gönül]”. s. 12.

Şiir • Doğa ve çevre. İçindekilerde “Şiir”; ilk dizeyle kaydedildi.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. “[Hak Vergisi Çok Dânei İnanımız Almaz]”. s. 13.

Şiir • Tasavvuf. “Yesari Baba” başlığı altında; S. 3’teki gazelin farklı yazımlı yayımı.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. “[Sanma Ey Zahir Cihan İçre Sevayı Bekleriz]”. s. 13.

Şiir • Tasavvuf. “Yesari Baba” başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. “[Ger Düşerse Yolun Ey Badüseba Ol Yaredek]”. s. 14.

Şiir • Bireysel duygular. “Yesari Baba” başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. “[Hicri Ruhsarınla Feryadım Uzattım Sevdiğim]”. s. 14.

Şiir • Bireysel duygular. “Yesari Baba” başlığı altında gazel.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. “[Cihan Mahbubunun Lütfü Atası Yok mudur Vardır]”. s. 14.

Şiir • Bireysel duygular. “Yesari Baba” başlığı altında gazel.

Guy de Maupassant; çev. Madi Süten. “Sicim”. s. 15.

Çeviri hikâye • Toplum ve ahlâk.

İmzasız. “Karadeniz Basın Kongrası”. s. 16.

Haber • Yayıncılık.

İmzasız. “[Halkevi Haberleri]”. s. 16.

Haber • Halkevleri. Başlıksız iki kısa haber.

Sayı 48 Temmuz 1941

Makridi. “Milâttan Evvel Sinop”. s. 1–2.

İnceleme • Tarih.

İbni Batuta. “İbni Batutaya Göre Sinop 520 Yıl Önce”. s. 3–6.

Gezi yazısı • Tarih. Seyahatnameden aktarım; çeviren belirtilmemiştir.

Evliya Çelebi. “Evliya Çelebiye Göre Sinop 300 Yıl Önce”. s. 7–10.

Gezi yazısı • Tarih. Seyahatnameden aktarım.

Hasan Tarkan. “Sinopta Meyvacılık”. s. 11–12.

Yazı • Tarım ve ekonomi.

Ferit Dikmen. “Köylümüz”. s. 13–14.

Yazı • Köycülük.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. “[Esrarı İlâhî Fehmeden Adem]”. s. 15.

Koşma • Tasavvuf. “Yesari Baba” başlığı altında; ilk dizeyle kaydedildi.

Yesari Baba; sunan Ali Ertan. "[Bir Bölük Aşıkız Ey Çeşmi Âfet]". s. 15.

Koşma • Bireysel duygular. Aynı sayfadaki ikinci koşma; ilk dizeyle kaydedildi.

İmzasız. "Halkevi Haberleri". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 49 Ağustos 1941

Z. A. "Başkumandan Savaşı". s. 1.

Şiir • Millî Mücadele.

N. N. "30 Ağustos 1922". s. 2.

Yazı • Millî Mücadele. İmza içindekilerden alınmıştır.

Macit Tekinalp. "Sinobun Mühim Derdi". s. 3–4.

Yazı • Yerel kalkınma.

Hasan Tarkan. "Tarihte Sinop". s. 5–6.

İnceleme • Tarih.

F. Dikmen. "Zamanı Geldi". s. 7.

Koşma • Tarım ve ekonomi.

Ş. Sami Kubilây. "Akcaçam Yollarında". s. 8–9.

Gezi yazısı • Yerel coğrafya.

Sedat Ataman. "Evlatlarımızı Bir Sanat Sahibi Yapalım". s. 10–11.

Yazı • Eğitim.

Dıranaz. "[Sanat Okulları Hakkında Not]". s. 11.

Haber • Eğitim. Sedat Ataman'ın yazısına eklenen ayrı imzalı yayın notu.

Ferit Dikmen. “Köylümüz 4”. s. 12–13.

Yazı • Köycülük.

Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu. “Piyes Müsabakası”. s. 13.

Duyuru • Sanat.

Hasan Tarkan. “Siyah Gözler”. s. 14.

Şiir • Bireysel duygular.

Guy de Maupassant; çev. Madi Suten. “Sicim”. s. 15.

Çeviri hikâye • Toplum ve ahlâk.

İmzasız. “Halkevi Haberleri”. s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 50 Eylül 1941

İsmet İnönü. “Millî Şefin Türk Milletine Hitabı”. s. 1–2.

Konuşma • Dil.

S. A. “9uncu Dil Bayramı”. s. 3–5.

Yazı • Dil. İçindekilerde baş harfler “A. S.” olarak dizilmiştir.

Ferit Dikmen. “Türk Dili”. s. 6.

Koşma • Dil.

Hasan Tarkan. “Tarihde Sinop 2”. s. 7–8.

İnceleme • Tarih.

Sedat Ataman. “Baba Vazifesi ve Evlat Borcu”. s. 9–10.

Yazı • Eğitim.

Ş. Sami Kubilây. “Lirik Yazılar - Bir Ömür Böyle Geçti”. s. 11–12.

Mensur edebî metin • Bireysel duygular.

F. Dikmen. "Köylümüz". s. 13–14.

Yazı • Köycülük.

Guy de Maupassant; çev. Madi Süten. "Sicim". s. 15.

Çeviri hikâye • Toplum ve ahlâk. "Devam edecek" kaydı vardır; S. 51–52'de devamı bulunmaz.

İmzasız. "Halkevi Haberleri". s. 16.

Haber • Halkevleri.

Sayı 51 ve 52 Birinci ve İkinci Teşrin (Ekim ve Kasım) 1941

İsmet İnönü. "Ebedî Şef Atatürkün Ölümü Dolayısile Millî Şef İsmet İnönünün 21–11–938de Büyük Türk Milletine Beyannamesi". s. 3–4.

Belge • Atatürk.

S. A. "Onsuz Üçüncü Seneye Girerken". s. 5.

Yazı • Atatürk. Başlık ve metindeki "iki yıl" ifadesi, sayının 1941 tarihiyle uyuşmaz; kaynak biçimi korunmuştur.

İmzasız. "Ebedî Şef Atatürkün Ölümünün Üçüncü Yıl Dönümü Münasebetile Şehrimizde Yapılan İhtifal". s. 6.

Haber • Atatürk.

İsmet İnönü. "Hiçbir Şart Altında Zor Kabul Etmeyiz". s. 7–9.

Konuşma • Siyaset.

Ferit Dikmen. "Cumhuriyet". s. 10.

Şiir • Cumhuriyet ve inkılâplar.

İmzasız. "Bayram Bayrak Asker". s. 11–12.

Yazı • Millî kimlik.

A. İ. Işıtman. “Yurt”. s. 13.

Şiir • Millî kimlik.

N. Dades. “En Üstün Sevgi Yurt Sevgisi”. s. 14.

Yazı • Millî kimlik.

Bülent Erkutun. “Ahval ve Vazife”. s. 15–16.

Yazı • Tarım ve ekonomi.